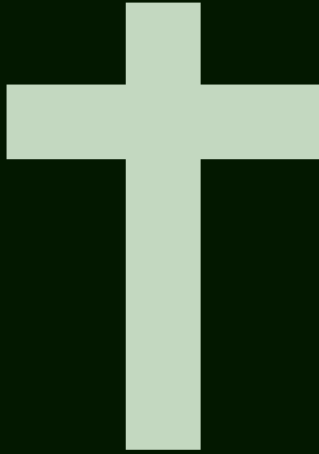

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	58
Luka	93
Apostolo	153
Filipi	210
Kolose	217
Tesalonika Ibi'a	223
Tesalonika Vesu	229

Iesu Keriso Hari Manoga Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouga Nize

(Luka 3:23-38)

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga,

Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoġa duġuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeġe vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.

Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoġa duġuru moze.

E'e madaġano Babilonia azaġani'a Isaraela azaġa teite utitaduni, Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ġarugano, Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

¹⁵ Eluida'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.

Maria'a Keriso rae hunirote'e vazegħa, Iesu fureniro.

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaġano, zeġe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġano zeġe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġanonono'o onao Keriso madaġano zeġe ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro

(Luka 2:1-7)

---

* **1:11** Ni 'ahoga'e Iehoiakina

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auğa. Anianine izema hahurogano, Vine Zağoğao'no Maria'e ahi'eta reiro. ¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e hağai duduğa vazega, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuğune modi'uma rae zamarari.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuğure viga 'ahogani'a iğunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazağa Maria'e Vine Zağoğao'no ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga furenoidene, ani niğa'e Iesu rae turaho'i. Mazağa ani'e ane vase sau'azenono'o ġabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vazegani'a Zuhi'a Boro ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ġiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobağa 'ahogani'a ahi'eta re'uma,
ebu ubuga 'ahoga fureni'uma.
Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.
E'e hugani'e, "Badi'a'e emeğe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuğure viga'a ġoere nirote'e idunağano hağaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niğa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeğa Azağani'a Iesu Vağe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniga madağano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madağano, edeğa azağa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeğa boro azağa. Ebu ze vase ġadiziro, raena'a, ² "Iuda azağa kini ra'ete'e vazega'e mouma fureraneha? Mazağa eme mada'a ite'ete'e moneğa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kinigani'a fureranate'e taħiga radu ani mazao kuranoga veize areha." ³ kini Heroda'a ġoere e'e igirotene, zamağani'a adudaro. Ebu Ierusalem azağa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azağa ġihi'ağa nidu'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a nu'ozadu ġadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao furera'uma?" ⁵ Zeğe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neğano furera'uma. Mazağa peroveta vazega'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neğa,
ğae Iudea neğa boroboro zamağano mene zuhu'a.
Mazağa ġae'ono'o ibitozini'ete'e vazega 'ahogani'a onai'uma.
Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azağa, Badi'a vase
ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeğa azağa sifu huzadu no'e madağa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeğa azağa Betelehema neğano tuğuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vağo'i. Horono'idene, eğe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

9-10 Ze Heroda ġoere igi hauġirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneġa haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvaġani'a bare fureraro. Zeġe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zeġe'a ne zamaġa diuġiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeġa azaġani'a ġuġuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ġau manomanoġeta fuhi'adu ġahuno nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoġa manoġa ebu murava hohoġa manoġa.

¹² Ebu Badi'a'a iġunao edeġa azaġa ihoziro, raena'a, "Heroda vaġe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeġe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeġa azaġani'a iġunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuġure vigani'a iġunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iġuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eġe'a iġuno'i rae zi'uma. Mazaġa kini Heroda'a ane uti azaġa tuġuzadu ene kome'a manoga veize vaġi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaġano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazeġa mazao reirote'e ġoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o eġe ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauġiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeġa azaġani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani maġune rudaro. Ani'e edeġa azaġani'a ihonirote'e madaġa idunaġano me'odadu ene'e muri 'aheu heuġa rae zamararo. E'ano'o ane uti azaġa tuġuzadu Betelehema neġa zu uhiġa haba'a nidu'a zamaġano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraġa ġonaga nidu'a zimi hauġiro. ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Eremia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Rama neġano roġae 'ahogani'a zamaġa are rudanadu kuau niarote'e iġiro.

Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu ani vaze'a naminoga hezahoziniro."

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuġure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iġunao fureraro, nina'a, ²⁰ "Iġuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaġa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaġa 'ai rudau hauġeħa."

²¹ E'ano'o Iosefa'a iġunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iġuri madu Iudea haba'a kiniġa reirote'e iġirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iġunao nirote'e idunaġano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

† 2:9-10 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.' 2:18 2:18 Eremia 35:15

“Iesu'e Nazareta vazeġa rae re'uma.”

3

Ioane BabatISO'a Iesu ibi RuhinIRO
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ E'e madagano Ioane BabatISO'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² “Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha.” ³ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Ioane BabatISO moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaġa hina haġairo zu boromakau ogaġa miniġa hina gabaiġano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ierusalemmono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuġa ġenaġa neġa nidu'anono'o vavezaze'a Ioane vaġe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenirotene Ioridana vuġano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaġa zu Sadukea azaġa ġehaġani'a bapatizo mouga radu Ioane vaġe onairo. Ebu ani'a ze horozirotene ziro, raena'a, “Za'e Zarama ubugaubuga heuġa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihurrote'e haġaiġa fureno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zi'ohe, Badi'a'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haġaine zuni idaġa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e irega nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ġihurine, e'e tahiġa veize, eġe'a vu hina bapatizozi'ohe. Rehano eġe ġaruna onaite'e vazeġa ani gigi'ani'e ufeta ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga. Eġe'a ani tamaka odohe'ete'e tuġureġa vazeġa rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa ebu ire roga hina bapatizozi'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madaġano, vaze'a kari hina rouġa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaġano ti'ohe, rehano iguġa'e mene vidau'ete'e ire rogaġano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vavezaze rovozi'uma.”

¹³ E'e madaġano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaġe Ioridana vuġa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, “Ġae'a eġe bapatizohifo. Nouga'ahi ġa'e eġe vaġe onaeha?” ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Izidi'e 'ouge haġao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haġaiġa nidu'a haġaifine, 'ougi'uma.” Ebu Ioane'a Iesu ġoere mae ġihinadu bapatizoniro. ¹⁶ Iesu bapatizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniġa teige ane vaġe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, “'Adi'e eġe ubude. Eġe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe.”

4

*Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)*

¹ E'e ġarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaġoġani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamaġano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaġe onairo, nina'a, "Ġa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ġihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ġoe'a nidu'ao ġabode radi'uma."

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemna neġa boro zaġoġa tutune onamadu kuru neġa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaġa Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuġure viga ġae vaġe tuġuzi'uma.
Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maġa hitaga hune tutune itadu kini'a ibito-hau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeġe ġau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Ġae'a eġe zamao ġuġuradu kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eġe mazaono'o vaġino'i! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaġine onamiro. Ebu tuġure vigan'a onaadu dananiro.

*Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ġu'a neġano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neġano radiro. Ebu neġa e'e modadu Kaperanauma neġa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neġa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaġano. ¹⁴ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

15 “Zebuloni zu Nafatali haba'a'e

Galilea du'ura genaġano zu Ioridana vuġa moneafao.

A'e Galilea haba'a ra'ohe,

ebu e'e haba'ano Iuda mene azaġani'a zuni radiu'ohe.

16 Uzabo zamaġano radiu'ete'e azaġani'a agaġa boro horoneha.

Rune zauhaġa haba'ano radiu'ete'e azaġa rana agaġani'a agazeha.”

17 E'e madaġanono'o Iesu'a haramoġa ġadaheniro, raena'a, “Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġa 'ai haniteha.”

Ane Tahi'atahi'a Zamaziro

(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

18 Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraġa genaġano oname'enogano, vase 'aheu horoziro. Ze'e ġozone mau'ete'e azaġa. Vaze tiba'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ebu negoġa Andreea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. 19 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Eġe ġaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vaseġa rouga veize ihozi'uma.” 20 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

21 Iesu'a Galilea du'ura genaġano bare onamiro ebu vase 'aheu negoġeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamaġano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeġe 'aheu huziro. “Eġe hegoto'i.” 22 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaġa Faiziro

(Luka 6:17-19)

23 Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaġano ragave'ena'a, Iuda azaġa zeġe nu'onu'o neġano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoġa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. 24 Ebu Iesu hariġani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaġa nidu'a tutuze ani vaġe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaġa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa, ketokete'ete'e azaġa zu ahirize haganoga mene idaġa azaġa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. 25 Galilea haba'a, Dekapolisi* neġa boro, Iudea haba'a, Ierusalem a zu Ioridana vuġa moneafa haba'anono'o vase ġuġuvaġani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maġano Haramiro

(Luka 6:20-23)

1 Iesu'a vase ġuġuvaġa horozirotene, ani maġa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaġe onairo. 2 Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

3 “Zamaze zaharaġa azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

4 Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

- ⁵ Zamaze roĝeĝa azaĝa'e Badi'a manohugazeta,
mazaĝa zeĝe 'evorao haba ri'ini'uma.
- ⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haĝaihi rae inare'ete'e azaĝa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaĝa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haĝai'uma.
- ⁷ Vaze vetuĝazi'ete'e azaĝa'e Badi'a manohugazeta,
mazaĝa Badi'a'a ze vetuĝazi'uma.
- ⁸ Zamaze deheĝa azaĝa'e Badi'a manohugazeta,
mazaĝa ze'e Badi'a horoni'uma.
- ⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaĝa'e Badi'a manohugazeta,
mazaĝa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.
- ¹⁰ Badi'a ura haĝae'ete'e u'ano, vaze'a sausauzi'ete'e azaĝa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaĝa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eĝe hegote'ete'e u'ano, vaze'a rae sausauzine, agirezine ga
ĝurire'ena'a ĝoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga
hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i, mazaĝa Badi'a'a adureo naeĝa'e
boro bagaĝa zini'uma. Vouĝaze'a peroveta ibi'a azaĝa zuni de'uge
sausauzido.

Dama zu Ihure Agaĝa
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ĝau manoga ra'ete'e teiĝe, za'e, eĝe hegote'ete'e azaĝa,
raha 'adao dama heuĝa. Rehano dama inigani'a dauĝine, iniga bare
furenoga mene idaĝa. Ĝau 'ahoga veize mene manoga. A'e mae
modadu vaze'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eĝe hegote'ete'e azaĝa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaĝa
heuĝa. Maĝa hitagano radiu'ete'e neĝa boro'e 'u'uranoga mene
idaĝa. ¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uĝano mene te'ohe, rehano
ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaĝano radiu'ete'e azaĝa nidu'a
agaze'ohe. ¹⁶ Ihure agaĝani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teiĝe, zae haĝai
manoga vaze mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vaze'a
zae haĝai manoga horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ĝoe'a

¹⁷ Za'e, eĝe'a Mose goro ĝoe'a zu peroveta azaĝa ĝoere fahoga radu
onairo rae ago zamaro'i. E'e zeĝe ĝoere'a hudanoga veize onairo.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauĝogano Mose goro
ĝoe'a mirihoĝa kome'a fase zuni mene dauĝi'uma, rehano goro ĝoe'a
nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ĝoe'a kome'a 'ahoga
zuni vari'ine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaĝa
bo'aĝano niĝa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ĝoe'a tihitihinine ebu vaze
'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaĝa bo'aĝano niĝa mae
iti'uma. ²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ĝoere hegote'eta'a'e, Mose goro ĝoe'a
ihoze'ete'e azaĝa zu Farisea azaĝa haĝaiĝa mene vitizine, Badi'a'a za
mene ibitozini'uma.

Maĝunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaĝa mazao reirote'e goro ĝoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a,
'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.'

²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ġa hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunogo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ġahunogo'e fata ġenagano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite uniho manof'o'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunogo hano'i.

²⁵ Ġa'e vase 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihi radu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio uniho manof'o'i. Mene 'ouġine, ani'a ġa kota vaseġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vaseġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha. ²⁹ Ġae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'i!' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalem'a niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalem'a'e Kini Boro, Badi'a neġa boro. ³⁶ Ġoitorirote'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene idaġa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Ġoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i

(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene,

vazeġa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.³⁹ Rehano e zi'ohe, vase sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i.⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i.⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i.⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauġo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Gae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vaseġa he'ehe'eno'i'⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausauzi'ete'e azaġa veize kurano'i.⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vase manoġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vase haġai duduġa zu ve'oġa veize idane irugu tuġunadu ru'au'ohe.⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaġa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeġa mene zini'uma. Takesi azaġa'e haġai sau'a azaġa rehano, zeġe zuni ze zamare'ete'e azaġa zamare'ohe.⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoġa haġaine, vase mene vitizi'uma. Badi'a aġu'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe.⁴⁸ E'ano'o agire azaġa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oġa o'o'a teige, za zu ve'oġa 'ahoga ago haġao'i."

6

Ġahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vase'a ġianoga veize vase zamao haġai manoġa ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma.² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vaseġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vase'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauġeha.³ Ġau 'ahoga zahara vaseġa haune, zae nabudi uhiġa vaseġa zu ago ihono'i.*⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru
(Luka 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vase'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae hauġiro.⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma.⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aġu'a azaġa teige, huga o'o'a ġoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e ġoere ġehaġa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe.⁸ Ze ago hegoto'i, mazaġa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeġa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeḡe Mama adureo,
 eme umi'e'ohe, vaze'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e zaḡoḡa re'uma,
 10 ebu ḡa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,
 ebu adureo ḡae ura'a huda'u'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.
 11 Izidi ogomuḡa rife'eno'i,
 12 ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa zeḡe sau'a rae mode'ete'e
 teige, emeḡe sau'a zu rae modof'o'i.
 13 Emeḡe'a haḡai sau'a haḡaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i,
 ebu Satani'ono'o mae vaḡifo'i.†

14 Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. 15 Rehano zae'a vaze sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaḡozaḡe'ete'e Moneo

16 Zae'a zaḡozaḡo'idene, zama guhi azaḡa teige, ago vetuḡarau rado'i. Ze'e, vaze'a horozadu zeḡe'a zaḡozaḡe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeḡa nidu'a mae hauḡiro. 17 Rehano zae'a zaḡozaḡo'idene, viradu iguze si'o'i. 18 'Ougine, vaze'a za'e zaḡozaḡe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haḡaate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Ḡauze Adureo Mae Nu'one To'i
 (Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

19 Zae veize raha 'adao ḡau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu ḡonotu'ohe. 20 Rehano zae veize ḡauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu mene ḡonotu'ohe. 21 Mazaḡa za'a ḡauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

22 Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manoḡa reine, zae ahiri nidu'a'e agaḡani'a iriva'i'uma. 23 Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

24 Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaḡa.

Ago Zamare Adudano'i
 (Luka 12:22-31)

25 E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaḡa ḡabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. 26 Hitanao rafi'u'ete'e niniḡa ḡiano'i. Ze ezone mene ḡorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neḡano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ḡubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. 27 Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa nu fara'umahe? Mene.

† 6:13 Fare mirihirete'e nu'e raena'a, 'Ga'a ibitozini'ete'e ebu ḡae gigi'a zu agaḡa'e mada tuḡutuḡu oname'ohe. Amen.'

28 Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakağa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. 29 Rehano e zi'ohe, butu kakağa 'ahoga'e ma'ora vazeğa kini Solomona'a hağairote'e dabuağa manomano vitinoga. 30 Butu veğa'e izidi ġaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

31 E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' 32 Badi'a aġu'a azaġani'a 'ahiguga nidu'a vaġe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ġauga urate'eta'a'e edeġa. 33 Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaġo'i. 'Ougine e'e ġauga nidu'a zuni zini'uma. 34 E'ano'o za ohogore veize ago zamare adudano'i. Mazağa ohogore gauga'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i

(Luka 6:37-38, 41-42)

1 Badi'a'a za'e sau'a azaġa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaġa rae ago zo'i. 2 Mazaġa zae'a ġau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haġai'uma.

3 Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuġa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireġa mene ġiane'ohe? 4 Gae ubumaġo be'a gado ireġa 'e'e rehano, ġa'e negoġo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi.' 5 Ġa, zama guhi vazeġa, ibite geno ġae ubumao gado ireġa e'e mae vaġino'i. Ebu ġa'a faine ehamanadu negoġo ubuma mazaono'o dinunuġa mae vaġini'uma.

6 Ġau zaġoġa ġuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ġuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i

(Luka 11:9-13)

7 Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma. 8 Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaġine hidi'uma ebu iniu'a toketoketine ibiheta vavaoha'uma.

9 Zae bo'aġano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? 10 Ebu ane'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? 11 Za'e sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa hube hune ġau manoga zini'uma. 12 E'ano'o vaze'a zae mazao haġai manoga haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoga haġao'i. 'Adi'e Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a ra'ohe.

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a goere mene igi'ete'e azaġa mazao ago barebare ihozi'.

*Ibiheta Kokosiġa**(Luka 13:24)*

¹³ Ibiheta kokosiġano diuġo'i. Mazaġa runeo diuġite'e ibiġa ibihetaġa'e rafaġa zu boro, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e ġehaġa. ¹⁴ U ġabone tuġutuġu diuġe'ete'e ibiġa ibihetaġa'e kokosiġa zu e'e ibiġano onamoga'e riġa, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e tahiġa.

*Ire ebu Ire Maġa**(Luka 6:43-44, 13:25-27)*

¹⁵ Guriro peroveta azaġa ġiano'i. Ze mamoe naminamiġa teige onai'uma, rehano zeġe zama'e butu ġuniġa vihovihoġa heuġa. ¹⁶ Ire'e maġa horonadu naġi ireġa ederi'uma. Vaini maġa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maġa'e ġunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manoga nidu'a'e maġa manoga ini'ohe, u ire sau'a'e maġa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manoga'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manoga mene ini'ohe. ¹⁹ Maġa manoga mene ini'ete'e ireġa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeġe haġai horonadu ze'e vaze naġiġa ederi'uma.

²¹ Eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huh'e'ete'e azaġa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eġe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haġaiġa haġae'ete'e vazeġani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madaġano, vaze ġehaġani'a eġe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ġae nio Badi'a ġoere ihozido, zu ġae nio vine sau'a hegoze buzido zu ġae nio gigi'a haġaiġa ġehaġa haġaido'. ²³ 'Ougine, eġe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haġai sau'a azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i.'

*Eġadu Haġae'ete'e Azaġa**(Luka 6:47-49)*

²⁴ Eġe ġoere eġadu haġae'ete'e vazeġa'e huhuzaġa. Ani'e vatava rana neġa ogorarote'e vazeġa heuġa. ²⁵ Iruġu'a ru'anadu zobozobo'a bororotene ebu zavera boro'a feuradu neġa beirutene, e'e neġa'e mene higaro, mazaġa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eġe ġoere eġadu mene haġae'ete'e vazeġa'e hahizaġa. Ani'e ni'uri rana neġa ogorarote'e vazeġa heuġa. ²⁷ Iruġu'a ruanadu zobozobo'a bororotene ebu zavera boro'a feuradu neġa beirutene, e'e neġa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ġoe'a nidu'a hauġirotene, vaze ġuġuvaġani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaġa Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

8*Lefera Vazeġa Fainiro**(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)*

¹ Iesu'a maġanono'o ovairotene, vaze ġuġuvaġani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazeġa 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazeġa vaġe onamadu

ahi'o ihono'i!* Ebu gae'a manorate'e vaze'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoḡa mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i.”

Uti Azaḡa Ġihi'ani'a Iesu mazao Firo
(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neḡa boro diuḡirotene, Roma uti azaḡa ġihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, “Zuhi'a Boro, eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaḡa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ḡaniḡanau radiu'ohe.” ⁷ Iesu'a nina'a, “Eḡe'a onamadu faini'uma.”

⁸ Rehano uti azaḡa ġihi'ani'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, e'e mene vaze manoga, e'ano'o gae'a eḡe ne diuḡoga'e mene manoga. Rehano ḡoere da'o ro'i, 'ougin eḡe tuḡure vazeḡa'e manori'uma. ⁹ Mazaḡa e'e zuni vaze 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu eḡe uti azaḡa'e eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga nina'a, 'Adi haḡao'i' reine, ani'e haḡae'ohe.”

¹⁰ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaḡa ziro, raena'a, “Eḡe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeḡa'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaḡa ḡehaḡani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azaḡa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaḡano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma.”

¹³ Ebu Iesu'a uti azaḡa ġihi'aḡa niro, raena'a, “Onamo'i. Ġa'e eḡe mazao fie'ete'e teige, gae tuḡure vazeḡa'e manori'uma.” Ani'a 'ouge reirotene madaḡano tuḡure vazeḡa e'e manoriro.

Vaze Ġehaḡa Faiziro
(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuḡirotene Petero emoga roḡaega'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. ¹⁵ Iesu'a roḡae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauḡiro. Ebu ani iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

¹⁶ Ḡoravare'ete'e zamaḡano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa ḡehaḡa Iesu vaḡe tutuze onairo. Ani'e ḡoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaḡa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Ani emeḡe gigi'a meiro ebu emeḡe ugi mae vaḡiniro.”

Iesu Hegote'ete'e Vazeḡa
(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane mazao nu'oru radoga horozirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura moneafa fare onamihi.” ¹⁹ E'e madaḡano Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onaadu niro, raena'a, “Ihore vazeḡa, gae'a no'e onamine, e gae hegoti'uma.” ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ḡuniḡa'e bazuni haba'azeta,

* **8:4** A'e, dibu'o vazeḡani'a ahiri udahadu manoreha reifine **8:17** 8:17 Isaia 53:4

ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi." ²² Rehano Iesu'a nina'a, "Ġa'e eġe hegoto'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma."

Zavara 'Uiro

(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ġasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiriro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasio kafere diuġiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe ġabofu'i! Eme nariga zubure'ohe!"

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, "Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!" Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roġeru hauġiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, "Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egohu'ohe."

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġugi'eta 'ahine, e'e ibiġano vaze'a onamoga mene idaġa reiro. ²⁹ Ebu ze ġihau bagaġa ani ġoreniro, raena'a, "Badi'a ubuga! Ġa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ġa'e, kota madaġa ġonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeġe vaġe onahehe?"

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radiunu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Ġae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i." ³² Ani vine sau'a zina'a, "Onamo'!" 'Ouge reirote, ze vaze 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaġano diuġiro. Ebu aba e'e nidu'a maġa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuġiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaġa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa mazao nagini'a furerrote'e hariġa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neġa azaġa nidu'ani'a buanadu Iesu hidirote, ze Iesu hidirote, ani'e zeġe haba'anono'o vaġinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro

(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirote, ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Ġae sau'a 'ai aġutu modeha." ³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe?" ⁵ Ani mazao nougenouge

nine, ufiḡa? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e niro, raena'a, "Eḡe'a ḡa'ohe, iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i" ⁷ Ebu vaze 'ai iḡunadu neḡa onamiro. ⁸ Vaze ḡuḡuvaḡa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguḡa gigi'aḡa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

Mataio Zamaharo
(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eḡe hegoto'i." 'Ougirotene ani iḡunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaḡano, takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa ḡehaḡani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro.

¹¹ Farisea azaḡani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazeḡa'e takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite ogau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaḡa'e gohe vazeḡa mene vaḡe'ohe, rehano ugi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. ¹³ E'e teige, zeḡe bare haḡai duduḡa rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu eḡe'a mene onairo. Rehano zeḡe bare haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vaze vetuḡazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ḡoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga
(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Emeḡe zu Farisea azaḡa'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe. Rehano ḡae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaḡozaḡe'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡe'ohe. Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zaḡozaḡi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'ohe, mazaḡa dabu'aḡa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ḡuanadu amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuḡa fuse† amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuḡa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiḡa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiḡa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuḡa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoḡa radiu'ohe."

Roḡae Tahi'aḡa ebu Ugi Roḡaeḡa
(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a zinirote'e zamaḡano, nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onairo. Ebu ani zamao ḡuḡuradu niro, raena'a, "Eḡe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ḡae'a onaadu ane rana 'evo'o

* 9:8 Ga, vaze harote'e   9:13 9:13 Hosea 6:6   † 9:17 Gouti ogaḡa hina haḡairote'e fuseḡa

tine, ani ġabodi'uma.”¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iġunadu ane teiṭe onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaġano roġae 'ahoga, roġae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ġarunio onairo ebu ani dabua 'ariġa oboniro. ²¹ Mazaġa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaġa tahiġa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roġae e'e ġianiro, raena'a, “Aboe, zamaġo rinedo'i! Ġae'a eġe mazao fiata'e u'ano ugiġo'a manoreha.” 'Ouge reirote'e madaġano roġae 'ai manoriro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neġa ġihi'aġa neo feurirotene, rune badaġa haġae'ete'e azaġa zu vaze ġuġuvaġani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, “Zae nidu'a buano'i! Roġae tahi'aġa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe.” Rehano ze'e Iesu eġofoharo. ²⁵ Vaze ġuġuvaġa enoneo tuġuze buzirote'e ġarugano, Iesu'a ne zamaġa diuġadu roġae tahi'aġa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iġuniro! ²⁶ Ebu e'e hariġa'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġeħararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeġa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaġano, ubuma kuru vazeġa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ġihau huario, raena'a, “Davida mariga, eme vetuġafo'i!” ²⁸ Iesu'a ne diuġirotene, ubuma kuru azaġani'a ane vaġe onairo. Iesu'a ġadiziro, raena'a, “Za eġe'a faizi'uma rae fie'ehe?” Ze'a naenaenina'a, “O'e, Zuhi'a Boro.” ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, “Zae'a eġe mazao fie'ete'e idunaġano ubumaze'a manori'uma.” ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riġa hune ziro, raena'a, “Zae mazao fureranate'e ġauġa vaze 'ahoga ago no'i.” ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaġano ani hari rae ġehaniro.

³² Ebu ze neonu'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaġe tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ġoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeġani'a ġoeriro. Vaze ġuġuvaġani'a e'e horonadu zaguzagaru, ebu raena'a, “Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguġa mene fureraro.” ³⁴ Rehano Farisea azaġani'a raena'a, “Ani'e vine sau'a zuhi'aġa ġiġi'aġano vine sau'a hegone buneha.”

Gau Azaġa'e Tahiġa

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeġe nu'onu'o neġano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa manoġa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vaze ġuġuvaġa horozirotene, vetuġaziro, mazaġa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeġa heuġa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Hirive'ete'e ġauġa'e ġeħaġa, rehano gau azaġa'e tahiġa. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a mazao gau azaġa ane mebao tuġuzoga veize umino'i.”

10

Iesu'a Ane Tahi'aġa 12 Tuġuze Onamiro

(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e ġiġi'aġa ziniro. ² Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero zu ane negoġa

Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoġa Ioane, ³ Filipino, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeġa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duġuruġa vazeġa* niġa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazeġa niġa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuġuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaġa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neġa 'ahogani ago diuġo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauġirote'e mamoeġa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neġaneġa diuġe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaġa faizo'i, rune azaġa ġabozo'i, lefera azaġa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeġa mene haġairo, e'ano'o naeġa ago mae'ena'a ġahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaġano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuġu ago odoho'i, mazaġa gau vazeġa'e nagini urate'ete'e ġauġa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neġaneġa diuġine, de'ea mae ġihizi'uma vazeġa vaġo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neġa mode iġuno'i. ¹² Ani ne diuġo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaġa'e manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeġe rana radi'uma. U mene manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaġi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neġa 'ahoga azaġani'a zae mene mae ġihizi'idene ga ġoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruġa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neġa mode iġuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaġa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziuro. Rehano Badi'a kota madaġano zae mene mae ġihizirote'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma

(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniġa teige sau'a ago haġao'i. ¹⁷ Rehano vaze ġiazo'i, mazaġa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeġe nu'onu'o neġano masizi'uma. ¹⁸ Eġe u'ano gavana azaġa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eġe hari zeġe zu Iuda mene azaġa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaġano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofu'o. Mazaġa e'e madaġano za'a re'uma ġoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Ġoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigania zae mazaono'o ġoeri'uma.

²¹ Negoġani'a negoġa revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu moga'ni'a ubuga revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuġuzi'uma. ²² Eġe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ġonaga meite'e vazeġa'e ġabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausuazo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname hauġogano, eġe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahi'a'e ane ihore vazeġa mene vitini'uma ebu tuġure vazeġa'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tahi'a'e ane ihore vazeġa teigi'uma reine idaġa ebu tuġure vazeġa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaġa.

* **10:4** Duġuruġa niġa'e Zealota † **10:14** A'e vaze'a ze mene mae ġihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniġa veize eda'erau avotite'ohe.

Vaze'a eġe, zae Zuhi'a, Belezebulo[§] rae huhine, zae, eġe tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vase'a sausauzo'idene, ago ze rihozo'i, mazaġa u'uruġa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene hauġi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vase nidu'a zo'i. Ebu eġe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaġa nidu'a ġihau rae fureno'i.* ²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaġa ra'ete'e azaġa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaġa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaġa. ²⁹ Tiburi niniġa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguġa nidu'a nugu zuni edeġa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaġa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniġa vitine ġihi'aġa.

³² Iniu'a vase ubumao eġe moneo edaune, eġe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vase ubumao e o'ohine, eġe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoġa, Rehano Benisi

(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoga rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoga mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roġae'e ani hadoga roġaeġa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaġa'e zae ne tiba azaġa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboġa ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e mene eġe tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Naeġa Hidi'ete'e Vazeġa

(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ġihizine ani'e eġe mae ġihihe'ohe, zu iniu'a eġe mae ġihihine ani'e eġe tuġuhirote'e vazeġa mae ġihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a peroveta vazeġa'e Badi'a ġoere ra'ete'e vazeġa rae mae ġihinine, ani'e peroveta vazeġa hidi'ete'e naeġa hidi'uma. Iniu'a duduġa vase'e vase duduġa rae mae ġihinine, ani'a vase duduġa naeġa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eġe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaġa ra'eta'a'e bo'aġano 'ahoga vu nahuga bioġa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeġa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze haugirotene, de'eano'o iġunadu ne uhiġauhiġano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso

(Luka 7:18-35)

[§] 10:25 Niġa 'ahoga'e Satani * 10:27 Girikio, E'a uzabo zamaġano zi'eta'a'e aġaġa zamaġano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i 10:36 10:36 Mika 7:6

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e zamaġano, Keriso'a nagini haġairote'e hariġa igiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'aġa tuġuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazega'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoġa haramozini'ohe. ⁶ Eġe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazega'e manohugaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze nagigā horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene. ⁸ 'Ougadu za vaze nagigā horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazegahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaġa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vaze nagigā horonoga veize onamiro? Peroveta vazegahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazega'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazega bo'aġano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazega zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madaġaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riġa haramone'oe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vaze'a ġigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, peroveta azaġa zu Mose goro ġoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eġe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae reirot'a'e, Elia heuġa. ¹⁵ Teġaġeta vazega'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e nagingio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha. Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuġa mene ġagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ¹⁹ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduga rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

20 Ebu Iesu'e ane'a haḡai gigi'aḡa ḡehaḡa haḡairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaḡa ze'e sau'anono'o mene ḡihuriro. 21 Ani'a zina'a, "Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona* azaḡa mazao haḡaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo. 22 E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Turo zu Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma. 23 Kaperanauma azaḡa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haḡairote'e haḡai gigi'aḡa Sodoma azaḡa mazao haḡaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ḡihuradu izidi ize radiu'efo. 24 Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma.

Eḡe Vaḡe Aradu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)

25 E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. 26 Mama, a hube, 'ouge haḡairote'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa."

27 Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa. 28 Taoḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ouguine eḡe'a ahirize ohoni'uma. 29-30 Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eḡe ihore mae ḡihinadu eḡe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaḡa e'e namiḡa zu roḡeḡa.

12

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa
(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

1 E'e madaḡano, Iesu'e Bana Madaḡano vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maḡa riri'e madu aro. 2 Farisea azaḡani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ḡiano'i, ḡa tahi'atahi'a'e Bana Madaḡa goroga varade'ena'a, vuidi hiriveha." 3 Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano Davida'a nagini haḡairote'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. 4 E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa ane ḡatinirote'e azaḡa teite aro. Zeḡe'a Mose goro ḡoe'a varadiro. 5 Zu za'e Mose goro ḡoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaḡano dibu'o azaḡani'a kuru neḡao gaue'eta'a'e mene ve'oḡa.' 6 E zi'ohe, kuru neḡa vitine hune'ete'e vazega ḡihi'aḡa'e 'ahi e'e. 7 Buka Zaḡoḡao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vaze vetuḡazoga urate'ohe.' Za ḡoe'a e'e huga ederifone, duduḡa azaḡa mazao ve'oḡa rae mene zifo. 8 Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

* 11:21 Turo zu Sidona'e mene Iuda haba'a 12:7 12:7 Hosea 6:6

'Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeġe nu'onu'o neġa diuġiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaġa'e, Iesu'a vase e'e fainine zeġe kotao ohonihi radu, ani ġadiniro, raena'a, "Bana Madaġano uġi azaġa faizine idaġahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aġano iniu'a mamoe tibuhugaġeta radu Bana Madaġano mamoeġani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaġini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ġihi'aġa. E'ano'o Bana Madaġano manoġa haġae'ete'e idaġa." ¹³ Ebu ani'a vase e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeġa 'evo'a teiġe 'evo'aġani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaġani'a buanadu Iesu manoga ibiġa ġoane vaġiro.

Iesu'e Badi'a Tuġure Vazeġa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaġani'a manoga rae ġo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaġiniro. Vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a uġi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riġa ġoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vase ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vaseġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eġe tuġure vaseġa.

Ani'e eġe zamarone, eġe matu'oni'ete'e vaseġa.

Eġe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harame fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne hunio mene hounae ġoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veġa mene mae vaġine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teiġe,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azaġa mene mae vaġizi'uma, onamo ġau ve'oġa nidu'a mae vaġinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aġu'a azaġa'e ani niġano ġabone hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vaġe tutune ariro. Ani'e ubumaġa kuruġa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ġoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ġuġuvaġa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

²⁴ Rehano Farisea azaġani'a ġoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aġa Belezebulo* inaraġa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe." ²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaġano zeġe'a rovatadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neġa ga ne tiba zamaġano zeġe'a rovatadu utitifone, neġa ga ne a'e mene edau gigara'uma. ²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeġe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeġe habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae

re'uma. ²⁸ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazeḡa ogoru teadu ani ne diuḡi'uma, ebu ani tohe ḡonota'uma.†

³⁰ Iniu'e eḡe mene teite reine, ani'e eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eḡe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeḡa. ³¹ E zi'ohe, vaze sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ḡoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, e'e sau'aḡa'e mene aḡutu modi'uma. ³² Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga agire ḡerehine sau'aḡa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manōḡa'e maḡa manōḡa ini'uma zu ire sau'a'e maḡa sau'a ini'uma. Nagi ireḡa'e maḡa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuḡa! Za'e sau'a azaḡa u'ano, ḡoere manōḡa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. ³⁵ Vaze manōḡa'e zamaḡano manōḡa nu'onadu manōḡa furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e zamaḡano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano vaze nidu'a aneane'a huga o'o'a ḡoe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazaḡa za'e reirote'e ḡoe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma.”

Iona Haḡai Nu Badeḡa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, “Ihore vazeḡa, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe.” ³⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, “Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazeḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uḡidu zu ohere uḡidu ḡozone boro isio radiro. E'e teige, eḡe, Vaze Ubugani'a mada uḡidu zu ohere uḡidu raha zamaḡano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanonono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazeḡa vaḡe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazeḡa'e, neḡa huga o'o'a, deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa. De'eguḡa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma.”

† 12:29 Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

Iesu Vi'a zu Negoġa

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vase ġuġuvaġa ġorezirote'e zamaġano vi'a zu negoġa duġuru'a feuradu ani teite ġoeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ġa vi'u zu negoġo duġuru'e ġa teite ġoerihiradu enona edau'ohe."† ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eġe nanu? Iniu'e eġe nego duġuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eġe nanu zu eġe negohe duġuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eġe Mama adureo urate'eta'a'e haġaine, eġe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa

(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaġano Iesu'a neon'o iġunadu du'ura genaġano ehoriro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene, ani 'ai ġasio tiradu zamaġano ehoriro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e du'ura genaġano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro, raena'a, "Ego'! Hihi vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. ⁴ Feune ġuzuhiretene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au haugiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane ġiġi'aġani'a ġuhuga manadu roraro, mazaġa taġa o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezone ġuhuga simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogano rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro. ⁹ Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'!"

Hari Idaidaġa Huga Ihoziro

(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa nouga'ahi hari idaidaġa hina ġoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vase 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zenadu zeġe edeġa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe edeġa zuni mae vaġini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, mazaġa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.

Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazeġa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma. Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.

Ze mene 'ouġine, ubumaze'e Badi'a'a haġae'ete'e horoni'uma, teġaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,

† 12:47 Fare mirihirete'e nu'e v. 47 o'o'a.

ebu hena ze Badi'a vaḡe aradu ani'a ḡabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaḡa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaḡa zu duduga azaḡa ḡehaḡani'a, zae'a horone'eta'a'e ḡianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguḡa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ḡorarota'a'e mae vaḡine'ohe. ²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Vaze'a Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ḡihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuḡa. Ze mene faḡa edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezone ve renoga zamaḡano rururarota'a'e 'ahiguḡa: Vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano raha ḡauḡa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ḡoere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manoga rururarota'a'e 'ahiguḡa: Badi'a ḡoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ḡorarota'a'e vitine'ohe, ḡae 100, ḡae 60 ga ḡae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaḡa

²⁴ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoga ḡorarote'e heuḡa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaḡano, ane agire vazeḡani'a aradu vuidi bo'aḡano ve ḡoraro ebu vaḡiniro. ²⁶ Vuidi'a ḡuhuradu maḡa haḡairotene ve zuni ḡuhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazeḡa tuḡure azaḡani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ḡa'a ḡae mebao vuidi ezone manoga ḡoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a nae-naeniro, raena'a, 'Agire vazeḡa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuḡure azaḡani'a ḡadinina'a, 'Ḡa'e eme onamadu ve e'e ḡoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a nae-naezina'a, 'Mene, za'a ve ḡurine vuidi zuni ḡuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zeḡe tibano ḡuhuri'uma oname hirive'ete'e madaḡa. Hirive'ete'e madaḡano eḡe'a hirive'ete'e azaḡa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ḡoro'i, ebu tibano utadu hofu'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eḡe suabao zouno'i.'"

Kuava Maḡa zu Isiti Hari Idaidaḡa*

(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maḡa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaḡano ḡorarote'e heuḡa. ³² Ani'e maḡa nidu'a bo'aḡano kome'a fase, rehano ḡuhurine meba ḡauḡa nidu'a bo'aḡano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiū are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuḡa. Roḡae 'ahogani'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaḡa Hina Ḡoeriro

(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidağa hina ġoere 'ahi nidu'a vase ġuġuvağa ziro. Ani'e hari idaidağa hina da'o vase mazao ġoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“E'e hari idaidağa hina zi'uma.

Raha 'adi haġairote'e madaġanonono'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a fur-
era'uma.”

Ve Hari Idaidağa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vase ġuġuvağa muhizadu ne zamağa diuġiro. An e tahi'atahi'a'a hegote diuġadu niro, raena'a, “Mebao ġorarote'e ve hari idaidağa huga ihofo'i.” ³⁷ Ani'a naenaezina'a, “Ezone manoga ġorarote'e vazeġa'e eġe, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa, u ve'e Satani hegote'ete'e azağa. ³⁹ Agire vazeġani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madağa'e mada ġonağa, ebu hirive'ete'e azağa'e tuġure viga.

⁴⁰ Mada ġonağa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa'ono'o, vase ibi sau'ao tutuze'ete'e azağa nidu'a zu haġai sau'a azağa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduğa azağa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Teġaġeta vazeġa'e egadu faine edero'!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidağa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vazeġa heuġa. Hadi e'e moni boro zu iraga manoga u'ano, hoithi radu ragave vaġiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidağa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuġa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oġaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vase'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manoga'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguġa re'uma. Tuġure vigani'a onaadu duduğa azağa maza'ono'o sau'a azağa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma.”

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, “Za'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?” Ze'a naenaenina'a, “O'e.” ⁵² Ani'a ziro, raena'a, “Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azağa gihi'aġaġihi'aġa heuġa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vase ihoze'ohe.†”

*Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo
(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)*

13:35 13:35 Salamo 78:2 † **13:52** A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

⁵³ Iesu'a hari idaidağa e'e hauğirotene e'eano'o vağiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neğa onamadu zeğe nu'onu'o neğano ihoze gadahiro. Ze ani ģoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoga zu hağaiğa gigi'a inarağa 'ahi meiro?" ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazega ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoganegoğa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeğa nidu'a'e ahao eme teite. Ani'a ģau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?" ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo. 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamağano vaze'a peroveta azağa gubaze'ohe, rehano peroveta azağa zeğe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe." ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neğano hağai gigi'a ģehağa mene hağairo, mazağa ze'e ani mazao mene fiuro.

14

Ioane Babatiso Rune

(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madağano Galilea haba'a kiniga Heroda'a Iesu hariğa igiro. ² Ebu ane gau azağa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ģabodeha! E'ano'o ane'a hağai gigi'a inarağa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoğa, niğa Filipino, inuga meiro. Inuga niğa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Ĝae'a negoğo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ģu'a neğano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ģuğuvağa rihoziro, mazağa ze'e Ioane'e peroveta vazega rae mae ģihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madağa meirotene, Herodia aboğani'a vazevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ģoitoriro, raena'a, "Ĝa nagini urate'eta'a'e ege'a ģani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ģoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamağa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao ģoitorirote'e 'ahine, rogae tahi'ağani'a urate'ete'e ģauğa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazega tuğunadu ģu'a neğano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odoho ariro, ebu rogae tahi'ağa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vağe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ĝubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariğa igirotene, ani e'e haba'a modadu ģasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ģuğuvağani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ģasi'ono'o buanadu vaze ģuğuvağa horoziro. Ebu vetuğazeadu ugi azağa faiziro.

¹⁵ Ĝoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vağe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ģuğuvağa 'adi tuğuzo'i, ebu ze uhiğauhiğa neğa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ģozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Ege vağe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ģuğuvağa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ģozone 'aheu madu adure ite ģiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu

tahi'ağa ziniro ebu zege'a vase gahuge ziniro. ²⁰ Ougadu zege nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu gaha'ağaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azağa bo'agano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u rogaeroğae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro
(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'ağa zogone ibite tuğuzena'a, ziro, raena'a, "Ĝasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vase guğuvağa tuğuziro. ²³ Tuğuze hauğadu ane da'o mağa itadu kuraro. Mada'a goravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madağano ĝasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ĝasi ĝihuğihuniro. ²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vağe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ĝaniğanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi ege. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ĝa ro'idene, e zuni vu rana ĝae vağe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ĝasiono'o buanadu vu rana Iesu vağe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamağa zubure ovoiro, ebu ĝaniğaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ĝaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ĝihiniro, ebu nina'a, "Ĝa, mene gigaru fie'ete'e vaseğa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ĝasio tirirotene, zavara 'ai dauğiro. ³³ Ebu ĝasi rana azağa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ĝa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azağa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zege'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azağani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiğauhiğa azağa nidu'a veize goere tuğuriro. Ebu zege'a ugi azağa nidu'a Iesu vağe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azağani'a ani dabuğa 'ariğa tahiğano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azağa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Deheno'i
(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa nu'a Ierusema'ono'o Iesu vağe onaadu ĝadiniro, raena'a, ² "Ga tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouğa goro goe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro goe'a'e vari'adu vouğaze goro goe'a tihitihine'ohe?" ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausažo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idağa, mazağa danazi'uma ra'ete'e ĝauğa 'ahi'e ege'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idağa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduga rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouğaze goro goe'a u'ano, Badi'a goro goe'a rae mode'ohe.

7 Za, zama guhi azağa! Peroveta vazeğa Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduğa ra'ohe, raena'a,

8 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o fağa hune.

9 Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a, ebu ze'e vaze'a trote'e goro goe'a ihoze'ohe."

10 Iesu'a vaze guğuvağa huze ane vağiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. 11 Hebeo diuğe'ete'e gauga'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e gaugani'a vaze toratorane'ohe."

12 Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vağe onaadu niro, raena'a, "Ga'e Farisea azağani'a gae goere egadu mağunata'a'e edeğahe?" 13 Iesu'a naenaezina'a, "Adureo ege Mama'a mene gorarote'e gauga nidu'a taiga'ono'o guri modi'uma. 14 Ze mode tauğoi! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azağa heuğa. Kuruga vazeğani'a kuruga vazeğa ibitohaune, anianine ho'una bohire ovoi'uma."

15 Petero'a nina'a, "Au'ete'e gauga'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaga huga ihofo'i." 16 Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeğahe? 17 Za'e edeğa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuğe isi zamağa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. 18 Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratorane'ohe. 19 Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma gezo, gonore, kotao gurire goere'ete'e zu vaze rae sausauze'ete'e ra'ohe. 20 De'eguğani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

Kanana Roğaeğani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)

21 Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. 22 E'e haba'ano Kanana† rogaega 'ahogani'a ani vağe aradu gihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, ege vetuğahi'i! Vine sau'ani'a ege abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." 23 Rehano Iesu'a goere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuğune vağino'i, mazağa eme hegote'ena'a, barebare huau gunuğunufe'ohe." 24 'Ougadu Iesu'a rogae e'e niro, raena'a, "E ga mene dana'i'uma. E'e Isaraela azağa, dağirote'e mamoeğa veize da'o tuğuhiro." 25 Rehano rogaegani'a aradu ani zamao guğuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" 26 Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu guni hanoga'e mene idaga."† 27 Roğaeğa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano guni zuni ane zuhi'a ogomu mumuğa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." 28 Iesu'a naenaenina'a, "Roğae, ga'e ege mazao fie'eta'a'e boro! Ga'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madağano ani aboğa 'ai manoriro.

Vaze Gehağa Faiziro

29 Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'urağa uni onamiro. Ebu mağa itadu e'ea ehoriro. 30 'Ougadu vaze guğuvağani'a mene edau'ete'e azağa, ubuma kuru azağa, oda sau'a azağa, mumutafa azağa zu ugi

15:9 15.9 ISA 29:13 † 15:22 A'e mene Iuda haba'a ‡ 15:26 Iuda azağa'e Iuda mene azağa mazao guni rae huziro.

azağa nunu ġehaġa tutuze ane vaġe ariro. Ebu ze'e ane oda babaġano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a mumutafa azaġa'e ġoere'ete'e, oda sau'a azaġa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaġa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaġa'e ehamane'ete'e horozirotene, zagazagaro. Ebu ze'e Isaraela azaġa Badi'aġa matu'oharo.

Vaze 4000 Ġubuziro
(Mareko 8:1-10)

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze 'ahao mada uġidu eġe teite radiu'ohe zu ogo-muze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuġuzoga mene urate'ohe, mazaġa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahi'aġani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu vaze ġuġuvaġa 'ahi ġubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ġadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ġozone kome'a tahiġa." ³⁵ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ġozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheġadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize tahi'aġa ziniro. Ebu tahi'aġani'a ġahugiro. ³⁷ Zeġe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ġaha'aġaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ġuġuvaġa tuġuzirote'e ġarugano, ġasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haġai Nu Badeġa Uratiro

(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Farisea zu Sadukea azaġani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaġe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haġai nu badeġa ihof'o'i." ² Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e, 'Gorava mada'a kanaru zuburine, ohoġore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe. ³ Ebu 'Oherebau adure'a ġutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraġa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaġano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaġa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeġa Iona haġai nu badeġa da'o." Ebu ani'a zeġe mazaono'o vaġinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaġa Isiti

(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aġutaru. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeġe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odohaha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'ohe? ⁹ Za ize mene edeġahe? Eġe'a beredi fu'o hina vaze 5000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nouġadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi

isitiġa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaġani'a ġuriro ihoreġa ġianoga veize reiro.

Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a eġe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'oh'e?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia ra'oh'e. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeġa 'ahoga ra'oh'e." ¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ġa'e Keriso, ġabone Badi'aġa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaġa vaze'a ġa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eġe Mama'a ġa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ġa'oh'e. Ġa'e Petero, huga'e vatava. Eġe'a vatava e'e rana ekalesia, eġe mazao fie'ete'e azaġa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ġuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaġa vava'oga veize kiġa eġe'a ġani'uma. E'ano'o ġa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ġa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a goere riġa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vaze ago zo'!"

Iesu Runeġa Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

²¹ E'e madaġanonono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ġadahe ihoziro, raena'a, "Eġe'a Ierusalem onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazega ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa mazaono'o aduga ġehaġa hidi'uma. Ze'a uġuhi'uma, rehano e'a mada uġiduġa zamaġano bare ġabode iġuni'uma." ²² Ebu Petero'a Iesu ane genaġano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ġae mazao 'ouge mene fureni'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, eġe mazaono'o vaġino'! Ġa'a eġe'a uitoga veize goere'oh'e, mazaġa ġa'e Badi'a ibio mene zamare'oh'e, rehano vaze ibio zamare'oh'e."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegotihi are ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoti'! ²⁵ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagi manoġa hidi'uma? Ġau 'ahoga hina zu ġabone tuġutuġu mouga mene idaġa. ²⁷ Eġe, Vaze Ubuga'e eġe Mama agaġa zamaġano tuġure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini haġairote'e idunaġano aneane naeġa zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'oh'e, izidi zae bo'aġano vaze nunu'a izema rudanogano, eġe, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraġani'a Nufiro
(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ġaruġano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoġa Ioane zamazadu zeġe da'o maġa boro itiro. ² E'ea ani iraġani'a ze ubumao nufiro. Iraġani'a mada teiġe agararo ebu dabuaġani'a agaġa teiġe uraro. ³ E'e madaġano ze ubumao Mose zu

Elia'a fureranadu Iesu teite gōeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoḡa! Ġa'a uratine e taruha uḡidu ogora'uma, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani ḡoere rami'enogano ḡoze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ḡoze zamaḡanonono'ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eḡe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ḡoere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ḡuḡuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iḡuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vase nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maḡanonono'o ovairote'e madaḡano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vase mazao ago rae fureno'i, onamo eḡe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ḡau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma. ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vase'a mene ederadu ani mazao zeḡe'a uratirote'e haḡaiga haḡairo. E'e teige, eḡe, Vaze Ubuga zuni zeḡe mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ḡoerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maḡa'ono'o vase ḡuḡuvaḡa vaḡe ovairotene vase 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ane mazao tue ḡuḡuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eḡe ubude vetuḡano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ḡehaḡa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ḡae tahi'atahi'a vaḡe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha." ¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fie'ete'e zu ve'oḡa haḡae'ete'e azaḡa! E za teite no'e faḡa radi'uma? E no'e faḡa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eḡe vaḡe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaḡano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeḡe da'o Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaḡa zae fie'eta'a'e tahiḡa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa radu za maḡa 'ahi mazao nina'a, 'Ahaono'o vaḡinadu omo onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge haḡai'uma. Za'e eḡe mazao fine, ḡau nidu'a haḡaoga'e idaḡa."*

Runega zu Bare Iḡuni'uma Hariḡa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'oraratene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uḡuhi'uma, ebu mada uḡiduḡano e'a bare iḡuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neḡa Takesiḡa

* **17:20** Fare mirihirete'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaḡozaḡine da'o vine sau'a 'ahiguḡa'e hegone bune'ohe.

24 Ze'a Kaperanauma neġa boro feurirote'e enogano, kuru neġa takesi azaġani'a Petero vaġe aradu niro, raena'a, "Ġa miriho vazeġa'e kuru neġa takesi† mene haġae'ehehe?" 25 Ani'a raena'a, "O'e, eġe ihore vazeġa'e takesi haġae'ohe."

Petero'a ne diuġirotene, Iesu'a ibite ġadiniro, raena'a, "Petero‡, ġa nouge rae zamare'ohe? Haba kiniġa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaġa mazao ga avo'a azaġa mazao?" 26 Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaġa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaġa'e takesi mene haġae'ohe. 27 Rehano eme mene maġunozifine takesi haġai'uma. Ġa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ġozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniġa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

1 E'e madagano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?" 2 Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, 3 ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. 4 Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. 5 Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. 6 Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu davara guniġano mae feunine'e ufeta manoġa.

7 Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidiuma, mazaġa vaze ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. 8 'Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U 'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga. 9 Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauġirote'e Hari Idaidaġa

(Luka 15:3-7)

10 Tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zuni gubano'i. Mazaġa, e zi'ohe, zeġe taufe'ete'e tuġure viga'e eġe Mama adureo teite iġaiġa radiu'ohe.*

12 Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani nouġi'uma? Ani'e mamoeġa 99 maġa haba'ano modadu dauġoga mamoeġa vaġe ragavi'uma. 13 E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaġe meine, mamoe 99 mene dauġoġa ġauġa'e

† 17:24 Girikio, takesi moniġa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeġa heuġa.

‡ 17:25 Girikio, Simona § 17:27 Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa.

* 18:10 Fare mirihirete'e nu'e v. 11 raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e dauġirote'e azaġa ġabozoga veize onairo."

vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguğa tiba zu dauğoga'e mene urate'ohe.

*Nabuğō Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiğa
(Luka 17:3)*

¹⁵ Ekalesia nabuğō'a gae mazao sau'a hağao'idene ane vağe onamadu ganine da'o bo'ağano sau'ağa ihono'i. Ani'a egoğanadu sau'aono'o gihurine, ga 'ai nabudigota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoğano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazağa ganine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uğidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozine, ekalesia zamağano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a ağu'a vazeğa ga takesi vazeğa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ganine zamaze tiba hina nagini umidine, ege Mama adureo zae veize hağozini'uma. ²⁰ Mazağa ege niğano 'aheu ga uğidu'a nu'oraune, e'e zege bo'ağano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuğure Vazeğa Hari Idaidağa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vağe aradu gadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, ege nabudi'a ege mazao sau'a hağaine, gae nuğu e ani sau'a rae modi'uma? Gae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeniro, raena'a, "E ga'ohe, mene gae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidağa 'ahi heuğa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuğure azağa huzadu ani moni bare meihi rae reiro. ²⁴ Ani'a 'ouge hağairotene, moni borofe‡ meirote'e vazeğa 'ahoga ani vağe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idağa 'ahine, kini'a riğa ğoreniro, raena'a, 'Gae inuğō, ubuğō zu gae mazao ğau nidu'a seronadu ege moni barono'i! ²⁶ 'Ougadu tuğure vazeğani'a ani zamao obena hina tuğiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'ağani'a vetuğaniro ebu moniğa ahiğa radu ani tuğuniro.

²⁸ E'e ğarugano tuğure vazeğani'a ani mazaono'o moni nu§ meirote'e tuğure vazeğa 'ahoga, ani teite tiburu gau'ete'e, vağe onamiro. Ani'a ani matanadu oğorabiğa harinoharo. Ebu raena'a, 'Ege moni barono'i! ²⁹ 'Ougadu ane vaze tuğure vazeğa'e obena hina tuğaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu gae moni baroni'uma! ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeğa 'ai ğu'a neğano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuğure azağa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze mağune rudanadu zege zuhi'a vağe onamiro. Ebu hariğa nidu'a ani mazao ihoniro. ³² 'Ougadu zuhi'ağani'a tuğure vazeğa ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ğa'e tuğure vazeğa sau'a! Ğa'a umihadu ga ege mazaono'o meirote'e moniğa nidu'a ahiğa reiro. ³³ Ege'a gae vetuğagadate'e teige, gae'a zuni gae vaze tuğure vazeğa vetu'ağani'!

† 18:22 Girikio, Gae 490 ‡ 18:24 Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeğa heuğa
§ 18:28 Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeğa heuğa

³⁴ Zama ġuġi'ano zuhi'aġani'a ani aduga hanoga veize ġu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone hauġi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeġe sau'a mene rae modine, eġe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haġai'uma."

19

Roġae Mode'ete'e Moneo

(Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ġoe'a hauġirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuġa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaġa faiziro.

³ Ebu Farisea azaġa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Goro zamaġano, ohoze 'ahogani'a haġai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaġahehe?" ⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za Buka Zagoġa mene me'odirohehe? Ġadaheġano Badi'a'a ġau nidu'a haġairotene ohoze zu roġae haġairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roġae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirot'a'e vaze'a mene rovoni'uma."

⁷ Ze'a ġadinena'a, "Ougine nougadu Mose goro ġoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roġaeġa hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaenzina'a, "Za teġaze riġa 'ahine, Mose'a roġae modine'e idaġa reiro. Rehano ġadaheġanono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e haġaeġa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma ġezo haġaiġa mene haġae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roġae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ġezo haġaiġa haġae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguġani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoġa gaogi!"

¹¹ Iesu'a naenaenzina'a, "Vaze nidu'a ġoere 'ahi mae ġihinoga'e mene idaġa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaġa da'o idaġa. ¹² Vaze nu'e furerarote'e madaġanono'o ahiri ugiġeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ġoe'a mae ġihinoga idaġa reine, ani'a mae ġihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu

(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaġe onairo, mazaġa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaġa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eġe vaġe onaeta'a'e ago ġararo'i. Mazaġa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaġa ibitozini'ohe."

¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ġaruġano, e'ea iġune onamiro.

Ma'ora Vazeġa

(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Thore vazeġa, e nagini manoġa haġaine ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaeni, raena'a, "Ġa'e nougadu eġe mazao nagini'e manoġa rae ġadimu'ohe? Manoġa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ġa'a ġabone tuġutuġu

hidihi ro'idene, Badi'a goro ġoe'a hegoto'i." ¹⁸ Vaze e'e'a ġadinena'a, "No'e goro ġoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "Vaze ago mano'i, ubuma ago ġezano'i, ago ġnotano'i, kota zamaġano ġoare ve'oġa ago ġoero'i, ¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ġa'a ġae bare zamare'ete'e teige nabuġo zamaro'i." ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ġoe'a 'ahi nidu'a haġae onae'ohe. Hena nagini haġai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ġa'e Badi'a ubumao manoga hune re'uma rae uratine, onamadu ġauġo nidu'a serono'i ebu e'e moniġa zahara azaġa zeno'i. 'Ougine ġa adureo ġau manomano me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazega 'ahine, Iesu ġoe'a igirotene, zamaġani'a adudu borore'ena'a, iġuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riġa bagaġa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e ufeta riġa." ²⁵ Ane tahi'aġani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ġadinina'a, "Ougine iniu'a ġabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a ġiazadu zina'a, "Vazevaze zeġe'a bare ġabone hidoga'e mene idaġa, rehano Badi'a'a vase ġabozi'uma. Mazaġa ani'e ġau nidu'a haġaoga idaġa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġa hegotoga veize ġau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeġa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaġano, eġe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eġe hogote'ete'e azaġa zuni kini ehoro haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaġa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a eġe 'uano neġa, negoġa, ezega, vi'a, moga, eneġa ga haba'a modirota'a'e naeġa ġae 100 me'uma zu ġabone tuġutuġu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azaġa ġehaġa'e ġonagano re'uma, u ġonaga azaġa ġehaġa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaġa Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuġa. Haba vazega 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaġa vaġihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vase nu horozitotene ziro, raena'a, 'Eġe meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauġa moniġa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaġano tuġuziro. ³ Oherebau mada fu'o ġazaġa fare meitotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vase nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eġe vaini mebaġa onamo'i, ebu gauġa moniġa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uġidu ġoravaġano bare onamadu 'ouge haġairo. ⁶ Mada fu'o ġoravaġano ani onamitotene vase nu'e edau ragave'ete'e horozadu ġadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gaue'ena'a edau tauġe'ohe?' ⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazaġa vase 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refaha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni eġe vaini mebaġa onamadu gau'o'i.'

19:19 19:19 Exodus 20.12-16; Deut 5.16-20

19:19 19:19 Lev 19.18

*

20:2 Mada tiba gau

moni'e Denari tiba.

8 Mada'a ovorotene vaini mebağa vazeğani'a meba taufe'ete'e vazeğa niro, raena'a, 'Gau azağa huzadu ģonaga vazeğanono'o ibite vazeğa gau moniğa zeno'i.' 9 Mada fu'o ģoravağano huzate'e azağa'e onairotene aneane mada tiba gau moniğa meiro. 10 Ebu ibite gaurote'e azağani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniğa idane meiro. 11 Ze'a e'e moniğa madu haba vazeğa mazao mağuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, 12 'Vesu onaate'e azağa'e mada tahiğa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamağano mada niduga gau boro hağaeha. Rehano ģa'e zeğe moni'e emeğe teite idane zeneha!' 13 Haba vazeğani'a zeğe bo'ağano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Eğe vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ğa'e gauadu mada tiba gau moniğa me'uma rae ģaha. 14 E'ano'o moniğ madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazeğa gau moni'e ģae moni teite idane ģanihi ra'ohe. 15 Eğe'a ege moni hina nagini urate'ete'e hağaine, ve'oğahe? Ege'a vaze mazao ufeta manoğa radu ģa'e ahiahihe'ehehe?" 16 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o ģonağa azağa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağa'e ģonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

17 Iesu'a Ierusalemata itirote'e zamağano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, 18 "Ğiano'i, eme'e Ierusalemata ite'ohe. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazeğa ģihi'ağağihi'ağa zu Mose goro ģoe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe teadu uğuhihi re'uma. 19 Ebu Badi'a ağu'a azağa 'evoreo ri'ihadu zeğe'a ģirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uğiduğano ege'a bare iğuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)

20 Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeğe zamazadu Iesu vağe ariro, ebu obena hina tuğadu uminiro. 21 Iesu'e ģadiniro, raena'a, "Ğa'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ğa'a ibitozini'ete'e madağa mo'idene, ege ubude 'aheu ohozadu ģihi'ağa iğu'a zeno'i." 22 Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e ağu'a. Ege'a ģagi'uma bioğa'e aduga hidi'ete'e bioğa. Zae zuni e'e ģagi'umahehe?" Zeğe'a naenaenina'a, "O'e." 23 Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a ģagi'uma bioğa'e, zae zuni ģagi'uma. Rehano ģihi'ağa iğu'a me'uma azağa'e ege'a meme ohozi'uma. U ege Mama'a ohozi'uma reirote'e azağani'a da'o ani'a ruhibirote'e iğu'a me'uma."

24 Iesu tahi'a gaubanana'a e'e iğirotene, Iakobo zuni Ioane mazao mağuniro. 25 Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeğa, Badi'a ağu'a azağa haba'ano, zuhi'ağazuhi'ağani'a e'e haba'a azağa ibitozini'ohe, ebu zeğe ģihi'ağa iğuri azağani'a inaraze hina haba'a azağa rana edau'ohe. 26 Rehano za'e ago 'ouge hağao'i. Zae bo'ağano iniu'e ģihi'a reihine, ani'e zae u'ugano gau'ete'e vazeğa rae re'uma. 27 Ebu iniu'e zae bo'ağano ibitone vazeğa reihine, ani'e zae tuğure vazeğa rae re'uma. 28 Za'e ege teige hağao'i, mazağa ege, Vaze Ubugani'a vaze'e ege tuğure azağa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaze tuğure vazeğa re'uma radu ariro. Ebu vaze ģehağa sau'a u'ano, ege gabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaġa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neġa borono'o iġunirotene, vase ġuġuvaġani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaġa 'aheue ibi ġenaġano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eġe'a zae veize nagini haġai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

Ierusalem Diuġiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem hanitadu Oliva maġano Benefe neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'aheu tuġuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horozu'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eġe vaġe odohe aro'i. ³ Iniu vase'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuġuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vaseġani'a Badi'a ġoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azaġa* mazao 'ahige zoi, 'Giano'i! Zae Kini'e zae vaġe are'ohe. Ani'e vaġu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

⁶ Ebu tahi'aġa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haġairo. ⁷ Ze doniki ubuġeta odohe ane vaġe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro. ⁸ Vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro, u vase nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu zamao onamirote'e azaġa zu ġaruna hegotirote'e azaġani'a huario, raena'a,

"Davida mariġa niguno'i!†

Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vaseġa matu'ohatihi!

Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem diuġirotene, ne azaġa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "Adi iniu?" ¹¹ Ebu vase ġuġuvaġani'a naenaenina'a, "Adi'e Iesu, peroveta vaseġa. Galilea haba'a Nazareta neġa vaseġa."

Kuru Neġa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaġa uhize ġururuziro. Moni

* 21:5 Girikio, Zioni aboġa   21:5 21:5 Zec 9:9   † 21:9 Girikio, Hosana   21:9 21:9 Salamo 118:26

senise zini'ete'e† azağa fata zu Tubugo niniğa serone'ete'e azağa ehoru haba'a mae ġihuniro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zağoğa zamağano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neğa re'uma.' Rehano za'a kuru neğa'e ġonore azağa haba'a teige hağae'ohel"

¹⁴ Ubuma kuru azağa ebu oda sau'a azağani'a ani vağe kuru neğa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o vazeğa ġihi'agihi'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a ani hağai ġigi'a hağairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neğa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariğa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze mağune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohel Ze gararo'il" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohel Rehano za'e Buka Zağoğa mene hune me'odirohel A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġurağağurağani'a ani nigunoga ihoziro." ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neğa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireğa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ieruselema bare onamirote'e zamağano ani vininiro. ¹⁹ Ebu figi ireğa ibi ġenağano horonadu huga vağe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouğa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ga mene bare huda'umal" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'ağani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireğani'a ġarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohel za Badi'a mazao fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao hağa'ate'e zae'a zuni hağai'uma. Ebu mağa nina'a, 'Ġihitadu davara zamağano buano'i,' rae reine, ani'e zae ġoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauğa'e hidi'uma."

Iesu Ġigi'ağa Moneo Ġadiniro

(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neğa diuğadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeğa ġihi'agağihi'ağa zu vaze boroboro'a ani vağe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ġa no'e ġigi'ağa hina 'ahiguğa hağae'ohel Iniu'a 'ahi ġigi'ağa ġaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Ege zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e ġigi'ağa hina 'ahi ġauğa hağae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo hağainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeğe'a bare ġoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuğuvağani'a eme mazao mağuni'uma rihone'ohel mazağa zeğe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeğa rae mae ġihine'ohel" ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme ağu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Ege zuni no'e ġigi'a hina 'ahiguğa hağaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidağa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azağa ġihi'agağihi'ağa zu vaze boroboro mazao hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidağa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vağe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ġa izidi vaini mebağano

gaui onamo'i.' ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamağa ġihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veğa vađe onamadu ene ibi'a nirote'e ġoe'a niro. Ene veđani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'ađano iniu'a moga ura hađairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a."

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azağa zu moni veize ahirize serone'ete'e azağa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeđe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatiso'e ibi duduga ihozoga radu zae vađe onairo, rehano za mene mae ġihiniro. U takesi azağa zu moni veize ahirize serone'ete'e azağa'e ani ġoere mae ġihiniro. Za ze'a hađairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ġihuradu ani mene mae ġihiniro."

*Hihi Azağa Sau'a Hari Idaidağa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)*

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidağa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebağa ġoraro, ebu hadi ġabiriğa meraro. Ani'a vaini vuğa gige'ete'e ġauğa hađairo zu ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina hađairo. Ebu hihi azağa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madađano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada fağa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madağa hanitirotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuğureğa azağa'e hihi azağa e'e vađe tuğuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuğure azağa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuğureğa azağa ibi'a vitine ufeta ġehağa ze vađe bare tuğuziro. Ebu ze'a tuğure azağa e'e mazao hađai tiba e'e bare hađairo.

³⁷ Ġonađano, ani'a ubuga ze vađe tuğuniro ebu raena'a, 'Ze'e eđe ubude u'u ġubani'uma gaogi.' ³⁸ Rehano hihi azađani'a ubuga horonirotene, zeđe'a neneđaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazeğa. Aro matihi, ebu vaini mebağa 'adi emeđe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebađanono'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azağa ġihi'ağađihi'ağa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebağa vazeğa'e hihi azağa e'e vađe onaine, ze mazao nagini hađai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azağa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebağa'e hihi azağa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madađano zeđe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zađoğa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiğa'e, gauğa boro hadiğa raha.

'Adi'e Zuhi'a Boro'a hađairote'e hađaiğa. Emeđe'a ġiane'etene, manoga tauđi.'

⁴³ E'ano'o eđe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azağa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura hađae'ete'e haba'a 'ahoga azağa ibitozini'uma. ⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azağa ġihi'aġihi'ağa zu Farisea azaġani'a Iesu hari idaidağa igirotene, Iesu'a zeġe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro, mazağa ze ani'e peroveta vazega rae mae ġihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidağa (Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuğa. Ani'a ubuga veize hahu muiğa haġairo. ³ Ebu huzirote'e azağa mui augoga veize tuġure azağa zeġe vaġe tuġuzi. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuġure azağa nu 'ahoga bare tuġuzi, raena'a, 'Eġe'a huzate'e azağa 'ahige zo'i. "Zae veize eġe'a mui ruhibeha. Boromakau zu mani iğağa maneha ebu ġau nidu'a 'ai ruhibeha. Hahu muiğa u'a aro'i!" ⁵ Rehano ze teġa riraro. 'Ahoga'e mebağa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaġi onamiro. ⁶ Nu'e tuġure azağa oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruzi. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani maġune rudaro. Ebu uti azağa tuġuzadu gorugoru azağa e'e zimi hauġiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuġure azağa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiğa 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azağa'e onaoga mene idağa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azağa nidu'a mui aroga veize huzo'i!" ¹⁰ Ebu ane tuġure azaġani'a ibi boro onamadu hidirote'e azağa nidu'a, manoga zu sau'a azağa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neġa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azağa diuġe ġiazitotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuağa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ġadiniro, raena'a, 'Eġe vaze, ġa'e hahu dabuağa mene vidaneha. Nougouge 'adi diuġi areha?' Rehano ani ġoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniġani'a ane gau azağa zina'a, "Evo'a zu odağa batuno'i, ebu enone uzaboġano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ġononeġa atiti'uma." ¹⁴ Ġonaganano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze ġehağa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azağa veize ohotirotta'a'e tahiğa da'o."

Takesi Moniğa Roma Kiniğa Hau'ete'e (Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Ebu Farisea azaġani'a onamadu Iesu'a ġoere ve'oğa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihiradu tibururu neneġaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeġe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azağa'e Iesu mazao tuġuzi. Ze ani vaġe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazega, eme edeġa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiğa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamaġo mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ġa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniğa takesi moniğa haune, idağa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeġe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azağa! Nougadu e so'ohihiradu rae tuhuhe'ohe? ¹⁹ Takesi moniğa nugo ihoho'i." Ze Roma moniğa* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ġadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niġa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a,

* 22:19 Giriki, Denari

“A'e Roma kiniğa viga zu niğa.” Ebu ani'a zina'a, “Tena Roma kiniğa ġau'e Roma kiniğa hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a hano'i.” ²² Ze'a ani ġoere e'e iġirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ġouriro.

Runeono'o Iġune'ete'e Ġadimuġa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ E'e madaġano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe onairo. Sadukea duġuru'e vaz'e'a runeono'o mene bare iġuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena'a, ²⁴ “Ihore vazēġa, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuġa'e ubuġa o'o'a reine, ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu negoġa rudarote'e niġa mouga veize ene furenoha'uma†.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoġa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuġa o'o'ano rudaro. E'ano'o negoġa 'aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuġa o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zu onamo fu'o 'aheu fareġa mazao haġai idaġani'a fureraro. ²⁷ Ġonaġano ġozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuġa re'uma? Mazaġa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro.”

²⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Za'a zamare'eta'a'e ve'oġa, mazaġa Buka Zaġoġa ga Badi'a ġiġi'a'e aġu'a. ³⁰ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, vaz'e'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuġure viga adureo heuġa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iġune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.† Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a.” ³³ Vaze ġuġuvaġa ani'a ihozirote'e ġoe'a iġirotene, zaguzagaro.

Goro Ġoe'a Ġihi'aġa Hune
(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaġani'a Iesu'a Sadukea azaġa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariġa iġirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeġe bo'aġano Mose goro ihoze'ete'e vazēġa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ġadiniro, raena'a, ³⁶ “Ihore vazēġa, Mose goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'e goro ġoe'a'e ġihi'aġa hune?”

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Goro ġoe'a ġihi'aġa hune'e 'ahi'e'e. 'Ġae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'i.” ³⁸ A'e goro ibi'a zu ġihi'aġa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro ġihi'aġan hune 'ahoga'e 'ahiguġa. 'Ġae'a ġae bare zamare'ete'e teiġe, ġae nabuġo zamaro'i.” ⁴⁰ Mose goro ġoe'a nidu'a ebu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haġairo.”

Keriso'e Iniu Mariga?
(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azaġani'a nu'orarote'e zamaġano, Iesu'a ġadiziro, raena'a, ⁴² “Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?” Ze naenaenina'a, “Davida mariga.” ⁴³ Iesu'a ġadizena'a, “'Ougadu Davida'e

nougradu Vine Zaḡoḡani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,
 “Eḡe eda'e moneo ehoroi, onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo
 'u'uḡano ti'uma.”

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe.” ⁴⁶ Ebu vase tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ḡoreniro. E'e enoganono'o vase 'ahogani'a Iesu inare ḡadimu'ete'e mene bare haḡairo.

23

Vaze Ibitozite'e Azaḡa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² “Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa'e Mose goro ḡoe'a vase ihoze'ete'e iḡu'ano ehore'ohe. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haḡao'i. Rehano zeḡe haḡai'e ago hegoto'i, mazaḡa ze'e zae ihoze'ete'e idunaḡano mene haḡae'ohe. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vase'a hegotoga mene idaḡa. Ze'e vase da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vase'a horozoga veize, ḡau nidu'a haḡae'ohe. Badi'a ḡoere fefaḡa ufe'ete'e umaḡa ufeta rafane haḡaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faḡafe'ohe. ⁶ Mui zamaḡano ehoro haba'a manḡano zu nu'onu'o neḡa zamaḡano vase boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeḡa,'* rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vase 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eḡe da'o zae ihore vazeḡa zu zae nidu'a'e idaḡa da'o nego zu eze tiba heuḡa. ⁹ Ebu rahao 'ada vase 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaḡa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vase 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eḡe, Keriso da'o ibitoze vazeḡa. ¹¹ Zae bo'aḡano vase ḡihi'a reine, zae tuḡure azaḡa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niḡa mae itine, Badi'a'a niḡa mae ovo'i'uma, u iniu'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae ḡihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma, mazaḡa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaḡa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaḡa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaḡa ḡihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vase tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haḡai sau'ano hegote'ohe.

22:44 22.44 Salamo 110:1 * **23:7** Girikio, Rabi † **23:13-14** Fare mirihirote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, “Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa za'e gozoba ḡau gonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vase ḡehaḡa zamao faḡa kurau'ena'a, za'e dubu vazeḡa manḡa rae ḡurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma.” (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

Ebu zae teige, ani'a ire roga tuġutuġu diuġadu aduga'e zae vitize ġae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaġa heuġa, rehano ubuma kuru azaġa ibitozini'ohe. Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore a'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a kuru neġa zamaġano golo hina ġoitore'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo e'e zaġoġa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitore'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro ġoe'ano ġau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e haġai duduġa haġae'ete'e, vase vetuġazi'ete'e zu mene ġurine'ena'a, zama nidu'a hina haġae'ete'e ra'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'akome'a zuni haġao'i. ²⁴ Za'e ubuma kuruġa azaġa heuġa ebu ubuma kuruġa azaġa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaġano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauġe'ohe.†

²⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa, mazaġa zamaze'e toraġa zu ununu'a iri'ave'ohe. ²⁶ Ubuma kuruġa Farisea azaġa! Bio zu siuva zamaġa geno vuzu'e dehenoi, 'ouGINE enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduġa uruġa hina feninoga heuġa. Rune iduġa enoga ġianine manoġa taugi, rehano zamaġa'e rune azaġa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. ²⁸ E'e teige, vase'a zae ġiaze'etene, duduġa azaġa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haġai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e vouġaze'a ibite zimirote'e peroveta azaġa ebu haġai duduġa azaġa, zeġe rune iduġa neġa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouġafe madaġano radifone, peroveta azaġa goruzihi radu zeġe teite mene

† **23:24** Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ġauġa. Zeġe'a manoġa hidoga veize Badi'a goro ġoe'a mene hegote'ohe.

tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azağa goruzirote'e azağa mariğa rae ra'ohe. ³² Vouğaze'a peroveta azağa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge hağao'! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idağa.

³⁴ E'ano'o ege'a peroveta azağa, huhuzağa azağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zae vađe tuğuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neğano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma. ³⁵ Vouğaze'a duduğa azağa nidu'a goruzirote. A'e ibite Adamu ubuga, duduğa vazega Abela mau runirote'e e'eano'o onao gonağano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fatağa zu Badi'a ne zağoga hune bo'ağano mau runiro. 'Ougadu e'e naeğa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem Aduğa Hidi'uma

(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azağa, Ierusalem azağa! Zae'a peroveta azağa zimiro zu Badi'a'a tuğuzirote'e azağa hadi hina zimi ruzirote. Kokoroku roğaeğani'a isağa zamağano ubuga gugube'ete'e teige, e mada geħağa zae nu'ozihi reiro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o giano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e ege mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niğano onae'ete'e vazega mae giħino'!"

24

Kuru Neğa Fahe Haği'uma rae Reiro

(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neğanonono'o iğune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vađe onaadu kuru neğa irağa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ğau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madağa onai'uma. Agire azağani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Gonağano Hağai Nu Badeğa

(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive mağano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeđe da'o ani vađe sifu onamadu ğadiniro, raena'a, "Ğa efo'i, kuru neğa mazao 'ahi ğauğa'e nani'a furera'uma? Mada gonağano zu ğa'a bare onai'uma madağano, nagi hağai nu badeğani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize giano'i. ⁵ Vaze geħağani'a ege nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozi'uma. ⁶ Za'e uti hariğa zu uti goe'a nunu ra'ete'e iği'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguğa'e ibite furera'uma, rehano mada gonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamağano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ğadaheğa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vazega za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Ege u'ano haba azağa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madağano vazega geħağani'a ege mazao fie'ete'e'a daği'uma, revotiti'uma zu

he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ġuriro peroveta azaġa ġeħaġa zuni iġunadu vaze ġeħaġa so'ozi'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ġeħaġani'a zeġe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaġa obone gigane onamo ġonaga meine, ani'e ġabone tuġutuġu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoġa'e raha 'adi nidu'a zamaġano bororanadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ġonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma
(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazeġa, Daniela'a ġau nidu'a ruine'ete'e vazeġa sau'a 'ahoga moneo ġoeriro. Vaze e'e'a haba zaġoġa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaġani'a ari'uma. (Buka Zaġoġa me'ode'ete'e vazeġa, ġoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e maġa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeġa'e ġauġa mouga veize neġa zamaġa ago diuġo'i. ¹⁸ Meba zamaġano hihe'ete'e vazeġa zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. ²⁰ Iругu madaġano* ga Bana Madaġano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguġa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaġa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaġa u'ano, e'e madaġa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁴ Mazaġa ġuriro kerisoġa zu ġuriro peroveta azaġani'a fureranadu haġai nu badeġa boro bagaġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġae'ena'a, vaze so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaġa zuni tutuze so'ozoga idaġa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaġani'a izema furarogano, eġe'a zae ibite ihozeha. ²⁶ E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ġianihi radu ago onamo'i, ga 'Ġiano'i, ani'e ne zamaġano,' ro'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma
(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaġani'a hauġine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.
Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraġa adureo hagaha-gani'uma.'

24:15 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Girikio, Nahune madaġa, Isaraela haba'ano nahune madaġa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riġa **24:29** 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10

³⁰ Ebu haġai nu badeġani'a adureo fureranadu eġe, Vaze Ubugani'a ova'e'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaġa nidu'a niau ġouri'uma. Ebu eġe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamaġano gigi'a zu agaġa manaġa madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaġa nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidaġa

(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Eza-gani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ³³ E'e teige, e'a rate'e 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġa nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i

(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni† aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³⁷ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagingu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouriro. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaġano vase 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ⁴¹ Roġae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ġiano'i, mazaġa za aġu'a no'e madaġano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazegani'a ġonore vazegha'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neġa faine taufi'uma ebu ġonore vazegha'e diuġoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuġure vazegha 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'aġa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vase a'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuġure vazegha'e 'ouge gauine, zuhi'aġani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazegano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuġure vazegha'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eġe zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuġureġa azaġa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaġa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaġano bare onaadu, ⁵¹ ahiriġa udi tahitahi'uma

† 24:36 Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

ebu zama guhi azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ḡonone atiti'uma.”

25

Nogoba Ḡaubanana Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, “E'e madaḡano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ḡaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zeḡe bo'aḡano fu'o'e hahizaḡa ebu fu'o'e huhuzaḡa. ³ Hahizaḡa azaḡa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuḡa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaḡa azaḡa'e ihurezeta ihure vuḡa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ḡarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoḡa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu hahizaḡa azaḡani'a huhuzaḡa azaḡa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuḡa nuḡo eme rifo'i, mazaḡa eme ihure'e vidau'ohē.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeḡe nidu'a veize mene idaḡa. Ihure vuḡa serone'ete'e vazeḡa vaḡe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuḡa hoitoḡa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izigani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuḡa ruhibirote'e azaḡani'a ani teite mui haba'a diuḡiro ebu ibihetaḡa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizaḡa nogobaḡani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohē, e za aḡu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaḡa eḡe'a bare onai'uma madaḡa'e za'e aḡu'a.

Tuḡure Azaḡa Uḡidu Hari Idaidaḡa

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faḡa ragave'ete'e vazeḡa 'ahoga hariḡa heuḡa. Ani'a iḡunirotene, tuḡureḡa azaḡa huzadu ani ḡau taufoḡa veize ḡauḡa ziniro. ¹⁵ Zeḡe tibatika inaraze idunaḡano, 'ahoga'e moni silivaḡa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faḡa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaḡa fuseḡa fu'o meirote'e vazeḡa'e zogone onamadu e'e moniḡa hina gauadu moni silivaḡa fuseḡa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivaḡa fuseḡa 'aheu meirote'e vazeḡa zuni 'ouge haḡaadu moni silivaḡa fuseḡa 'aheu ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivaḡa fuseḡa tiba meirote'e vazeḡa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aḡa moni e'ea ḡure tiro.

¹⁹ Mada faḡa ḡarugano tuḡure azaḡa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivaḡa fuseḡa fu'o meirote'e vazeḡani'a moni fuseḡa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a moni silivaḡa fuseḡa fu'o iniro. Ebu eḡe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raḡate hideha.' ²¹ Zuhi'aḡani'a nina'a, 'Manoḡa tauḡi, ḡa'e tuḡure vazeḡa manoḡa ebu zamaḡo nidu'a hina faine gaueha. Ḡa'a ḡau tahiḡa

* 25:15 Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaḡa 34kg heuḡa.

veize zamaço nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġehaġa taufe'ete'e vazeġano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²² Ebu moni silivaġa fuseġa 'aheu meirote'e vazeġani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa 'aheu niro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu raġate hideha.' ²³ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazeġa manoġa ebu zamaço nidu'a hina faine gaueha. Ga'a moni tahiġa hina zamaço nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a moni boro taufe'ete'e vazeġano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²⁴ Ebu moni siliva fuseġa tiba meirote'e vazeġani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vaze riġa. E edero vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe ebu vaze'a taufirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauġi'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'aġani'a naenaeni, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a ebu tubuġa! Vaze'a ġorarote'e ġauġa zu vaze'a taufirote'e ġauġa eġe'a ma'ohe rae zamarohe? ²⁷ 'Ougiritene ġa nouġadu moni ti'ete'e neġano eġe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e raġate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'aġani'a niro, raena'a, 'Moni silivaġa fuseġa tiba ani mazaono'o bare madu ġau banana meirote'e vazeġa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuġure vazeġa sau'a 'ahi enona uzabo zamaġano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ġonoġa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a aġaġa inaraġaġeta tuġure viga nidu'a teite onai'uma madaġano, e'a kini ehoru haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. ³² Haba azaġa nidu'a eġe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeġani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vaze mamoe heuġa'e eġe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuġa'e eġe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eġe, kinize'a eda'e mone azaġa zi'uma raena'a, 'Zae, eġe Mama'a manohuga zini'ete'e azaġa, aro'i, ebu eġe'a ibitohau'ete'e zamaġano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haġairote'e madaġano'o ruhiniro. ³⁵ Mazaġa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeġa reinutene, zae neo huhe zouhido. ³⁶ Dabuaha o'o'a reinutene, dabua inido, ughinutene eġe taufido ebu ġu'a neġano radiunutene, ġiahiro.'

³⁷ Ebu duduġa azaġani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido? ³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazeġa reirote'e horonadu neo huġade zou'ido? Nani'a eme dabuāġo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ġanido? ³⁹ Nani'a eme ġa ugi'irote'e ga ġu'a neġano radirote'e horonadu ġa ġia'i amido?' ⁴⁰ Ebu eġe, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, eġe negohe ga ezehe 'ahi bo'aġano ġonaġa vazeġa 'ahoga veize 'ouge haġaidota'a'e, eġe veize haġaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu eġe, kinize'a vaetadu kauri mone azaġa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a maġnozini'ete'e azaġa, eġe mazaono'o vagino'i, ebu

Satani zu ane tuğure viga veize ruhinirote'e radiu tuğutuğu ire rogağa zamağa diuğoi. ⁴² Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazeğa reinutene, neo mene huhe zoughido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ughinutene ze gu'a neğano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ga'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazeğa reirote'e ga dabuağo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga gu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' ⁴⁵ Ege'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azağa bo'ağano gonağa vazeğa 'ahoga veize mene hağairota'a'e, ege veize mene hağairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azağa'e vağine gouradu aduga tuğutuğu hidi'uma, u duduga azağa'e gabone tuğutuğu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiğa Vağiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a goere e'e nidu'a rae hauğirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeğa, mada 'aheu enogano Iğine Mode'ete'e Muiğa'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vaze'a obohe ti'uma."

³ E'e madağano dibu'o azağa ġihi'ağahi'ağa zu vaze boroboro'a dibu'o azağa ġihi'ağa, niğa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğa go'ane vağiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'e mene idağa. 'Ougine vaze guğuvağani'a utitofi'uma."

Roğae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neğano, ibite lefera'a meirote'e vazeğa, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fatağa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamağano, roğae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeğa boro'e bioğa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze mağuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e hauge tauğe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azağa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'ağa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roğae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e ege veize manoga hune hağaeha. ¹¹ Zahara azağa'e mada nidu'a zae bo'ağano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoga manoga ege ahiri rana beu'ata'a'e, ege rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamağano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a hağata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Juda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'ağa ¹² zamağano tahi'a 'ahoga, niğa Iuda Isakariota'e dibu'o azağa ġihi'ağahi'ağa vağe onamiro, ¹⁵ ebu gadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivağa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madağanonono'o ani Iesu zege evorao ri'inoga veize ibiğa vağiro.

*Iġine Mode'ete'e Muiġa**(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)*

¹⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa* madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Ga ura'e eme Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuġa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Ierusalem diuġe onamadu vase 'ahoga vaġo'i ebu no'i, 'Thore vazeġani'a 'ahige ra'ohe: Eġe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ġa neo Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuġa au tibura'uma." ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haġaiġa haġaadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibiro.

²⁰ Ġorava uġano reiroteno, Iesu ani tahi'aġa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aġano vase 'ahogani'a eġe revoni'uma." ²² Ebu ze zamaze adudanadu ġaruga ġarugano Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eġehehe?" ²³ Ane'a naenaenzina'a, "Izidi eġe teite idaġa siuvao tare au'ete'e vazeġani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaġoġano mirihirote'e ġoe'a idunaġano, eġe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeġani'e, fase vetu'aġa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoġa reifo." ²⁵ Ebu ani revoha'uma vazeġa, Iuda'a nina'a, "Thore vazeġa, eġehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazeġa'e ġae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vahegadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "Adi'e eġe ahiri. Madu ano'i." ²⁷ Ebu ani'a vaini vuġa bioġa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazaġa bio 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a vase ġehaġa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vase teite ġoitorirote'e ġoe'a'e eġe ru hina bare idane'ohe. ²⁹ E zi'ohe, vaini vuġa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eġe Mama'a ibitohau'ete'e madaġano zae teite vaini vuġa iziga gagi'uma." ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae hauġadu Olive maġa onamiro.

*Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro**(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)*

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazaġa Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazeġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iġunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeġe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!" ³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ġa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma." ³⁵ Rehano Petero'a ġoere ġiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ġae teite rudaune zuni idaġa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

* **26:17** Isiti O'o'a Berediġa Muiġa'e mada fu'o 'aheu fare zamaġano haġae'ohe. **26:31** 26:31 Zec 13:7

*Getesemane Haba'ano Kuraro
(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)*

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma." ³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamağa ariro zu adudaro. ³⁸ Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe? ⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune ġaġi'uma reine, ġae ura haġao'i." ⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarate'e ġoe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma. ⁴⁶ Iġunadu onamihi. Ġiano'! E revoni'ete'e vazeġa 'ai feureha."

*Iesu Obone Tiro
(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)*

⁴⁷ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohae'ete'e vazeġani'a, ane'a haġai'uma ġauġa ibite ihoziro, raena'a, "Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazeġani'e Iesu. Ani obone to'i." ⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaġe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazeġa! Manoġahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ġa'a ahao nagini haġai'uma ġauġa haġao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaġani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ġati vazeġa 'ahogani'a benisiġa ahase bunadu dibu'o azaġa ġihi'aġa tuġure vazeġa udiro, ebu teġaġa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiġo bare iġu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa bagaġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furera'uma reirote'e ġoe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiunu. E'e madaġano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

*Kotao Edaro**(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)*

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azağani'a dibu'o azağa ġihi'ağa, niğa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa zu vase boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madağano, Petero'e fağanono'o Iesu hegotadu dibu'o azağa ġihi'ağa ne haba'ano feuriro. Ne diugadu kuru neğa taufe'ete'e azağa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ġiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azağa ġihi'ağa ġihi'ağa zu nuo'nu'o boro auġe'ete'e azağa'e Iesu manoga veize ġuriro ġoe'a aña mazaio reiuro, rehano ġau ve'oğa 'ahoga mene horoniro. Ġonagano vase 'ahe'u'a iğune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiuro. 'E'a Badi'a kuru neğa ruinadu mada uğidu zamağano bare ogoraune idağa." ⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azağa ġihi'ağani'a iğune edanadu Iesu niuro, raena'a, "Ġa ze ġoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ġa'e ve'oğa rae ġoere'ohe. Ġa ze mazaio ġoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azağa ġihi'ağani'a niuro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'ağa niğano ġadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ġa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeniuro, raena'a, "O'e, ġa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eġe, Vaze Ubuga'e Ġigi'a Boro Badi'ağa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ġozeğa zamağano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azağa ġihi'ağani'a dabuağa zegađu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oğa rae ra'ete'e vaseğa mene vaği'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazaio nagini hağai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeniuro, raena'a, "Ani'e ve'oğa. Runeo tuğuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraga 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumağa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

*Petero'a Iesu O'oniro**(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)*

⁶⁹ Petero'a dibu'o azağa ġihi'ağa ne haba'ano ehore radirotene, tuğure roğaeğa 'ahogani'a ane u'a onaadu niuro, raena'a, "Ġae zu Galilea vaseğa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeġe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ġa nagini ra'eta'a'e e ağu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ġabiriğa ibihetağa u'a onamirotene, tuğure roğaeğa 'ahogani'a horonadu vase ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vaseğa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riğa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vase a'e ağu'a!" ⁷³ Mene mada fağa enogano, e'ea edarote'e azağani'a Petero vaġe onaadu niuro, raena'a, "Hube ġa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazağa ġae ago iraga'e Galilea haba'a ago iraga." ⁷⁴ Ebu ani'a ġihau te'ote'au ġoeriro, raena'a, "E ġuririne aduga hidi'uma! E vase a'e ağu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ġoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ġa'a eġe ġae uğidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ġabiriğa mode buanadu niau rudaro.

27

*Iesu'e Pilato Vaze Tutune Onamiro**(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)*

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'ağa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ġoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazeğa gavana, Pilato vaze tutune onamiro.

*Iuda'a Ane Bare Bodaniro**(Apostolo 1:18-19)*

³ Iesu revoharote'e vazeğa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ġoe'a igirotene, ani haġairote'e u'ano zamaġani'a adudaro. E'ano'o siliva moniğa 30 madu dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'ağa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeğa revohaneha 'ahine, sau'a haġaeha." Rehano zeġe'a raena'a, "A'e ġa'a bare haġaeha, mene emeġe. Ġae edeġano haġao'i." ⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neġa zamaġano moniğa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'aġani'a moniğa madu raena'a, "Adi'e vaze manoga moniğa 'ahine, kuru neġa moniğa teite tibune touga'e mene idağa." ⁷ Ze ġo'anirote'e enogano, e'e moniğa hina ġoġore haġae'ete'e vazeğa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "Ahao avo'a azağa guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uġe rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vazeğa, Ieremia'a ibite reirote'e ġoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeġe'a siliva moniğa 30 meiro.

A'e Isaraela azaġani'a vaze e'e naeġa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teiġe, ze'a moniğa e'e hina ġoġore haġae'ete'e vazeğa haba hoitiro."

*Iesu Pilato Zamao Kotaniro**(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)*

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazeğa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ga'e Iuda azağa kinihehe?" Iesu'a naenaena'a, "O'e, ġa hube ra'ohe." ¹² Rehano dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'ağa zu vaze boroboro'a ani mazao ve'oġa rae riġa ġoerirotene ani mene naenaenziro. ¹³ Pilato'a hena ġadiniro, raena'a, "Ze'a ġa'e ve'oġa ra'ete'e ġoe'a ġehaġa hina ġa aġiroġane'ete'e mene iġi'ehehe?" ¹⁴ Rehano Iesu'a zeġe ġoere riġa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġano'e Roma azağa gavana'a Iuda azaġani'a umide'ete'e idunaġano ġu'a neġa vazeğa 'ahoga tuġune bunido. ¹⁶ E'e madaġano ġu'a neġano vaze 'ahoga, niġa Barabasi'a radiunu. Ani'e niġa boro. ¹⁷ Vaze ġuġuvaġani'a nu'orarotene, Pilato'a ġadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuġune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazeğa, Iesu?" ¹⁸ Mazaġa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane voraio Iesu ri'inirote'e edeġa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaġano, inugani'a ani veize ġoere tuġuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ġau 'ahoga ago haġao'i. Ani'e sau'aġa o'o'a. E'e ohoġore ohere ani iġunanadu zamahe'a adudaneha."

20 Rehano Barabasi'e tuḡune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a vaze ḡuḡuvaḡa tuḡutuḡuziro. 21 Pilato'a bare ḡadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu za-maḡano, za ura'e e'a iniu tuḡune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!" 22 Ebu Pilato'a ḡadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeḡa, Iesu'e nougi'uma?" Zeḡe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!" 23 Pilato'a ḡadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haḡaeha?" Rehano zeḡe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

24 Pilato'e zeḡe'a ani ḡoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ufeta maḡune haraete'e horonirotene, vaze ḡuḡuvaḡa ubumao vu tahiḡa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune eḡe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeḡa mo'i." 25 'Ougadu vaze nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeḡa'e emeḡe zu mariḡafe'a me'uma!" 26 Ebu ani zeḡe veize Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaḡa tuḡuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeḡe 'evora ri'iniro.

*Uti Azaḡani'a Iesu Ḡirihoharo
(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)*

27 Gavana uti azaḡa nu'a Iesu'e gavana ne zamaḡa tutune onamiro ebu uti azaḡa nidu'a huze nu'oziro. 28 Ebu ze dabuaḡa fuhi'ohanadu dabua kanaḡa duhuḡa hune vidanoharo. 29 Ebu hena ire ezaga meigameiḡa ḡurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriḡa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ḡuḡure'ena'a ḡirihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azaḡa kini!" 30 Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. 31 Ḡirihohau hauḡirotene, vidanoharote'e dabuaḡa fui'adu ane dabua bare vido-haro. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

*Iesu Satauroniro
(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)*

32 Uti azaḡani'a Iesu tutune onamirote'e zamaḡano, Kurene vazeḡa 'ahoga, niḡa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. 33 Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. 34 E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuḡa ḡau 'ahoga ḡiḡi'a bagaḡa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

35 Ze Iesu satauronirote'e ḡarugano, kaḡusi arahoḡa arahadu zeḡe bo'aḡano dabuaḡa ḡahugotitiro. 36 Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro 37 Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haḡai sau'a haḡairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaḡa Kini' rae mirihiro. 38 Ebu ḡonore azaḡa 'aheu zuni ani teite idaḡa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

39 Ebu uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, 40 "Ḡa'e kuru neḡa fahadu mada uḡidu zamaḡano bare ohoni'uma reiro. Ḡa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ḡae bare ḡabo'o'i!" 41 Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a zuni ḡirihoharo. 42 Ze raena'a, "Ani'a vaze ḡabozinu, rehano ane'a ane bare mene ḡabone'ohe! Ani'e Iuda azaḡa kini ra'ohe. E'ano'o izidi

hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma! ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ġabonifo, mazaġa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ġonore azaġa 'aheu ani teite idaġa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

Iesu Rune

(*Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30*)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁶ Ġorava madaġa uġidu meirotene, Iesu'a ġihau huario, raena, "Eli, Eli*, lama sabatani?" Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaġa nu'a ġoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazeġa Elia hune'ohe." ⁴⁸ Ebu ze bo'aġano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ġauġa meiro. Ebu vaini vuġa ġiġi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriġa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vaze nu'a raena'a, "Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalem onamadu de'ea vaze ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeġa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuġa, Iakobo zu Ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Ġuriro

(*Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42*)

⁵⁷ Ġorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeġa niġa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeġa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaġa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruġa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduġa iziga, vatava hu'irote'e zamaġano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaġa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneġano ehoradu murire radiro.

Uti Azaġa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaġa. Dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu Farisea azaġani'a Filato vaġe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ġuriro vazeġa a'a'e ani ize ġaboga zamaġano reirote'e ġoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uġiduġano runeono'o bare ġabode iġuni'uma.'" ⁶⁴ E'ano'o mada uġidu zamaġano uti azaġani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouġine, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ġonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iġuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze

* 27:46 'Ahoga'e, Eloï 27:46 27:46 Salamo 22:1

ufeta so'ozu'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma.”⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, “Uti azağa nu madu idu faine taufe rado'i.”⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azağa teite onamadu idu ibiheta hadiğa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azağani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iğuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madağa ġarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roğaeğa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ġianoga radu onamiro. ² E'e madağano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuğure vigan'i'a adure'ono'o ovaadu idu hadiğa kiune vağiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraga'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuağa'e ġoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azağa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azağa teigiuro.

⁵ Ebu tuğure vigan'i'a roğae 'aheu ziro, raena'a, “Ago rihano'i. Ege edeğa za'e satauronirote'e vazeğa, Iesu vağe'ohe. ⁶ Ani'e aha'o'o'a, mazağa ani reirote'e teige, runeono'o iğuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ġiano'i. ⁷ Ebu za ġarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iğuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Ege'a zeate'e faine ego'i.”

⁸ E'ano'o roğaeroğae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ġarihe iğunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zege vağe dure onamiro. ⁹ E'e madağano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, “Za manogahehe?” 'Ouge reirotene ze ani uhiğa ariro ebu odağa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, “Ago rihano'i. Onamadu ege nego duğuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zege'a ege hidi'uma.”

Idu Taufirote'e Azağa Hariğa

¹¹ Roğaeroğae'a onamirote'e zamağano, idu taufirote'e azağani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariğa dibuo azağa ġihi'ağahi'ağa ihoziro. ¹² Dibu'o azağa ġihi'ağahi'ağani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ġoaniro ebu idu taufirote'e uti azağa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, “Za'e 'ahige rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ġonotu feraneha.’ ¹⁴ 'Ahi hariğani'a Roma gavana vazeğa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ġoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma.” ¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azağani'a moni madu zege'a zirote'e idunağano ġoeriro. Ebu e'e hariğa'e Iuda azağa zamağano bororaro zu izidi madağano zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'ağa Ġoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e mağano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vağe aradu ziro, raena'a, “Gigi'ağa adureo ebu rahao nidua'e ege eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azağa nidu'a ege tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zağoğa niğano bapatizozo'i, ²⁰ ebu ege'a ġoerezirote'e goe'a nidu'a zege'a

hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohe onamo mada ḡonaga re'uma.”

Iesu Keriso Hari Manōga Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatiso'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manōga*ni'e 'ahige fureraro.
² Peroveta vazēga* niḡa Isaia*a, buka zaḡōga* zamaḡano tina'a, 'ahige reiro.

'Giano'i! Badi'a'a ḡae zamao hari odohe dure'ete'e vazēga 'ahoga ibite tuḡuni'uma, ḡae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohē. "Zuhi'a Boro* ibi faine haḡae to'i! Ane ibi mae duduno'i!"'

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazēga, niḡa Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani haramē'ena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o ḡihuradu bapatiso mo'i! Zae sau'a Badi'a'a mae vaḡinifine.' ⁵ Iudea* haba'a azaḡa nidu'a zuni Ierusalemā ne azaḡa nidu'a, Ioane vaḡe onamiro, hariḡa egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vuḡano bapatiso meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguḡa, kibaḡa'e boromakau ogaḡa, ogomuḡa'e fihore ebu 'avore godaḡa. ⁷ Ani haramē'ena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, eḡe ḡarunio onai'uma vazēga, ani gigi'a'e ḡihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaḡa. E ani oda babaḡano ḡuḡuraduni, ani oda ḡauḡa miniḡa fuhi'ohanoga zuni mene idaḡa. ⁸ E'e vu hina bapatisozeha. U ani'e Vine Zaḡōga* hina bapatisozi'uma.'

Ioane'a Iesu bapatiso'iro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e madaḡano, Galilea haba'ano ne niḡa Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vuḡano, Ioane'a Iesu bapatiso'iro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaḡōga tubugo niniḡa teige horoniro. Ani Iesu vaḡe ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e eḡe ubude, eḡe zamarone. E ḡa mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebuni Vine Zaḡōḡani'a Iesu, haba boha'a tuḡune onamiro. ¹³ Mada ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*a so'onido. Agire ḡauḡa zuni de'ea radiro. Rehano tuḡure viga* nu'a ovaadu danairo.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau mazaḡa fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane ḡu'ano ohonirote'e ḡarugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manōga haramē ragaviro. ¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e madaḡa 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* madaḡa 'ai haniteha. Haḡai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manōga mae ḡihino'i!'

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a moḡaḡa bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga haḡai sau'a haḡaeha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a maḡunadu, ḡu'ano ohoniro.

Iesu'a vaze ġazaġa huziro, ane ġaruna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'uraġa boro* genaġano, Iesu'a oname'enogano, vaze ahe'u'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoġa Aniderea teite. Zeġe gau'e ġozone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegoti'! Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma." ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegoti onamiro.

¹⁹ Tahiġa faġa onamiro. E'e zamaġano, vaze ahe'u negoġeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeġe ġasi ranao re'eva faine radiro. ²⁰ Horozirotene, huziro. Ebu zeġe moze Zebedeo'e ġasi rana mode onairo. An'e'a meirote'e azaġa teite muhize onairo. Ebu Iesu ġarunio hegoti onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa fainiro

(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane ġarunio hegotirote'e azaġa, ne niġa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaġa* madaġano ani Iuda kuru neġa diuġiro, ebu ihoziro. ²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaġa Mose goro ġoe'a* ihoze'ete'e azaġa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ġoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaġano, vine sau'a*^a ragano reirote'e vazeġa 'ahogani'a, Iuda kuru neġa diuġiro, ebu 'ahige houna'e ġoeriro. ²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazeġa! Eme vaġe nagini u'ano onaeha? Ġa emeġe uġufoga radu, onaa ġa? E edeġa ġa iniu. Ġa'e Badi'a gigi'a vazeġa!' ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ġoero'i! Vaze 'adi mazaono'o buano'i!' ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ġihau ġaniġanaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeġe'a bare ġadititiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofo'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe." ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariġa, Galilea haba'ano ġarihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi hauġiro.

Iesu'a Petero emoġa roġaeġa fainiro

(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neġanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duġuru ne diuġiro. Iakobo ebu Ioane zu zeġe teite diuġiro. ³⁰ Simona emoġa roġaeġa'e uġiniro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a багаġa. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vaġe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauġiro. Ebu ani'a iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

Iesu'a vaze ġehaġa faiziro

³² Ġorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaġano, uġi azaġa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaġa, ane vaġe tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaġa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro. ³⁴ Uġi nunu azaġa ġehaġa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ġehaġa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a ġoeroga 'uuro, mazaġa zeġe edeġa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro

(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iġunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabuġeta Iesu vaġe vaġe onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ġa

vage'ohe.' ³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiḡa uhiḡa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaḡa e'e de'e u'ano onairo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neḡa neḡa nidu'a onamadu, Iuda kuru neḡa zamaḡano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vage onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'!" ⁴¹ Iesu'a vetuḡaniro, e'ano'o 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ḡae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ḡa ai manoro'!" ⁴² Ebu ani lefera'a tabara dauḡiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tuḡune'enaḡa, ḡoere riḡa hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vazeḡa vage onamadu ahiriḡo ihono'i‡! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vase e'e'a onamadu, hari e'e, vase vase mazao rae ḡehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuḡoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vase vase'a, haba 'ahoga 'ahoganono'o, ane vage onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa fainiro

(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu ḡarugano, Iesu ani Kaperanauma neḡa bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neḡano diuḡirote'e hariḡa, ne azagani'a igiro. ² E'ano'o vase ḡehaḡani'a Iesu'a radirote'e neḡa onairo. E'ano'o ehoru haba'a nidu'a vase'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoga haramo ziniro. ³ Vaze ḡazaḡani'a, Iesu vage, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa odohe onairo. ⁴ Rehano vase ḡehaḡa 'ahine, Iesu uhiḡa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡani'a baze'ete'e farataḡa, mini hina ovoe dabaniro. ⁵ Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ḡa sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa nu'e, e'e zamaḡano ehoriro, ebu zamazeo zamariro. ⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vase 'ahi 'ouge goere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e goe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaḡini'uma? Badi'a'a da'o haḡai'uma.'

⁸ Zeḡe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeḡe'a zeḡe zeḡe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? ⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa nouge nouge rae nine, ḡoe'a'e ufiḡa? 'Ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a

† 1:41 Zeḡe goro'e, lefera vazeḡa'e toraga radu, mene oboneete. ‡ 1:44 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

ahi'a mene hagane'ete'e vasega e'e nina'a, ¹¹ "Ege'a ga'ohe. Iguno'i ebu faratago odohadu nego onamo'i!"

¹² Ani iguniro. Ebu Farataga mae gihinadu, vase nidu'a ubumao e'e neganon'o buaro. Ebu zege nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niga mae gihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguga mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'urağa boro genağa bare onamiro. Vaze guguvağa nidu'a, ani vađe onairo, ebu ani'a ihoziro. ¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamağano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rğa* ufe'ete'e negano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Ege ġaruna aro'i' Ebu ani'a igunadu, Iesu ġaruna hegotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamağano, takesi azağa zu hağai sau'a azağa ġehağani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazağa vase ġehağa bagağani'a, Iesu ġaruna igaiğa hegotido 'ahine. ¹⁶ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e Farisea azağani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni|rğa guge'ete'e azağa zu, sau'a azağa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ġadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni|rğa guge'ete'e azağa zu, sau'a azağa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?*' ¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azağa'e gohe vaseğa mene vađe'ohe, rehano ugi azağani'a ani vađe'ohe. E'e teige, e'e hağai duduga rae zamare'ete'e azağa huzoga radu mene onairo. Rehano hağai sau'a rae zamare'ete'e azağa huzoga radu onairo."

Ogomu zağozage'ete'e ġadimaro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azağa*ni'a, Mose goro ġoe'a idunağano zağozagi. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'ağa'e zağozage'ohe. Rehano nougađu ġae tahi'a'e mene zağozage'ohe?'

¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madağano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vaseğa teite ogau'ete'e zamağano, ze zağozagi'uma ga mene? Zeđe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madağano mene zağozagi'uma. ²⁰ Rehano e'e madağa onai'uma. Agire azağani'a ohoze hahu iziga, ane vase nidu'a mazaono'o mae vağini'uma. E'e madağano zeđe'a zağozage'ena'a, mene oga'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiğa mene banini'uma, mazağa dabua si'iga iziga'a amahiğa hutubadu borofe ziga'uma. ²² Vaze tibuhuga zuni mani ogağa mahiğa zamağano |ivaini|r vuğa* iziga mene igi'uma. (A'e |ifainafu|r vuğa heuğa) Iğine, vehu'u mani ogağa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuğani'a sori'uma. |iVaini|r vuğa zu mani ogağani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuğa iziga'e mani ogağa iziga zamağano da'o igi'uma.'

Bana Madağa zağoe'ete'e ġadimaro

(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madağa 'ahogano, Iesu ani, tahi'ağa teite |iuiti|r* (wheat) mebağa genağano onamiro. Ebu tahi'ağa'e |iuiti|r mağa riri'e madu, au onamiro. ²⁴ Farisea azağani'a Iesu ġadiniro. 'Ġiano'i!

* 2:16 Ze'e vase 'uguğa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

Ze'e nougadu Bana Madağa goroga varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe?'
 25 Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Za buka zağoga zamağano, Davida'a nagini hağairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azağa teite ogomuze'a haugadu, vinize ruziro. 26 Abiata ani'e, Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a reirote'e madağano, Davida'a Badi'a ne diuğiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rğa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağani'a da'o au'ete'e |iberedi|rğa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azağa zuni mae ziniro.'

27 Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madağa'e, vaze'a manoğa hidifine hağairo. Badi'a'a vaze mene hağairo, Bana Madağa veize. 28 E'ano'o, ege, Vaze Ubuga'e, Bana Madağa ibitohau'ete'e zuhi'ağa.'

3

Iesu'a evo'a beoğa vazeğa fainiro

(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

1 Iesu ani Iuda kuru neğano bare diuğiro. Evo'a beoğa vazeğa 'ahoga zuni e'ema. 2 Farisea azağa zuni e'ea Iesu muirohaudo. Iesu'a Bana Madağa madağano, vaze e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. 3 Ebu Iesu'a evo'a beoğa vazeğa nina'a, 'ahige reiro. 'Iğunadu aro'!' 4 Ebuni Iesu'a murire'ete'e azağa gadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e, Bana Madağa madağano nagini hağaine idaga ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausauzi'uma? Ġabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaenziro. 5 E'ano'o Iesu ani mağune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeğe zama tuhiğa u'ano, vetuğazi ruziro. Ebuni evo'a beoğa vazeğa niro. 'Evo'o eino'!' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

6 E'ebone, Farisea azağa ai Iuda kuru neğanono'o buau ġouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azağa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiğa vağido.

Ġuğuva du'ura boro genağano

7 Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'urağa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ġuğuvağa ani teite ġiriu onamiro. Ebu ġuğuva boro'a, Iudea haba'anono'o, 8 Ierusalem a neğanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuğa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazağa ze'e Iesu'a nagini hağairote'e hariga nidu'a igiro 'ahine. 9 Ebuni ane tahi'a ziro. 'Ege veize ġasi 'ahoga mae to'i, vaze ġuğuvağani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' 10 Mazağani'e, ibite ani'a ugi azağa ġuğuva ai faizirote'e u'ano, ugi azağa nidu'a bibitiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae. 11 Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azağa'a Iesu horonidotene, ane zamao ġuğuradu, houna'e ġoerido. 'Ga'e Badi'a Ubuga!' 12 Rehano ani'a ġoere riğa hina zina'a, 'Ago rae fureno'!' rae reido.

Iesu tuğure azağa gaubanana aheu fare (12) meiro

(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

13 E'e ġarugano, Iesu ani mağa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azağa huziro, ebuni ze ani vağe onamiro. 14 Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeğe'a ane ġatinoga, zuni haramo tuğuzoga veize, 15 zuni Badi'a ġigi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. 16 Simona'e niğa 'ahoga Petero rae turahiro. 17 Iakobo ani negoğeta

Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ġudau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazeġa,* ¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazeġa.

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neġa onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aġa teite oganoga zuni mene idararo. ²¹ Nabugani'a hariġa igiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaġa vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalem a neġanono'o, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niġa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraġa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidaġa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' ²⁴ |iGavamani| r neġa tiba zamaġano, zeġe'a rovatadu, utitifone, e'e |igavamani|r neġani'e mene edau gigarafu. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamaġano, zeġe'a rovatadu, utitifone, e'e iduhuġani'e mene edau gigarafu. ²⁶ Ebu satani zamaġano, zeġe'a bare utitadu, rovoťifone, ze mene edau gigarafu, rehamo hauġifo. ²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazeġa ogoru tadu ane neo diuġi'uma zu ani tohe ġonota'uma.

²⁸ Hubehune eġe'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ġoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. ²⁹ U Vine Zaġoġa rae sausaunine, ani sau'a'e mene aġutu modi' uma, rehano iġaig a maza o radiu tuġutuġu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidaġa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'aġeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoġa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ġarugano, Iesu vi'a ebu negoġani'a Iesu vaġe onairo. Ne enogano edanadu, ġoere tuġuriro, Iesu hunoga veize. ³² Vaze ġehaġani'a ġurune ehoriro, ebu zeġe'a nina'a, 'Ġiano'i! Vi'u ebu negoġo'e enoneo edau'ohe. Ġa vaġe'ohe.' ³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' ³⁴ Ebuni ani'a, ġurune ehoridote'e azaġa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. ³⁵ Badi'a ura haġae'ete'e azaġa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidaġa, ezona feune ġorau'ete'e

(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Iesu'a du'ura boro genaġano bare ihoziro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene, ani ai ġasio tiradu, zamaġano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e rahao du'ura boro genaġano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, ³ 'Ego'i! Hih vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezona ġora onamiro. ⁴ Ebu feune ġuzuhrotene, nuġone ibio buaro, ebu nini'a

* **3:18** Zelote vazeġa'e Isaraela neġa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazeġa

onaadu, au hauḡiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruḡa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ḡuhuḡa manadu imiraro, mazaḡa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ḡuhure bororadu ezone ḡuhuḡa simariniro, ebu mene iniro. ⁸ Rehamo ezone nu'e haba manogano buarota'a'e, faine ḡuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ḡae uḡidu gaubanana (30) haḡairo. Nu'e huga ḡae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haḡairo. Nu'e huga ḡae gaubanana gaubanana (100) haḡairo.' ⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Nougadu Iesu'a hari idaidaḡa reiro

(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaḡani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vaḡe onamaduni, hari idaidaḡa reirote'e ḡadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidaḡa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e 'ahiguḡani'a furerafine.

Zeḡe ehamatite'eba, mene horonoga, zeḡe abiti'udemo, mene ederoga, Zeḡe zama Badi'a mazao mene ḡihuroga veize, ebu Badi'a'a zeḡe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariḡa huga faine rae fureniro

(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a ḡadiziro. 'Za hari idaidaḡa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidaḡa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma? ¹⁴ Ezone ḡorau'ete'e vazeḡani'a Badi'a hari ḡorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguḡa. Ze ḡoere igi'ete'e zamaḡano, satani'a ḡarihe onaadu, zeḡe zamao ḡorarote'e hariḡa mae vaḡine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faḡa radi'uma. Badi'a ḡoere u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamaḡano rururu' eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha ḡauḡa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe, ebu ḡau nu ḡehaḡa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ḡoere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manogano rururarota'a'e, Badi'a ḡoere igi'ohe zu mae ḡihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ḡae 30, nu'e huga ḡae 60, nu'e huga ḡae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidaḡa

(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uḡano ga bazuni na'aḡa 'u'uḡano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheḡa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheḡa zuni ḡiani'uma. ²³ Teḡaḡeta vazeḡa'e igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ḡoe'a zamare rado'i! Badi'a ḡoere'e 'ahiguḡa. Ḡa nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ḡani'uma, ebu ḡoere 'ahoga 'ahoga zuni ḡani'uma. ²⁵ Igi'ete'e vazeḡani'e, zamaḡa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazeḡani'e, zamaḡa tahiḡa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vaḡini'uma.'

Hari idaidaḡa, ezone, ane'a bare ḡuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibigani'e 'ahiguğa. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune gorau'ohe. ²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ġuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ġoranoga vazeġani'e aġu'a nouge nouge ġuhuradu, farau'ohe. ²⁸ Raha ane'a bare ġuhunadu, huga haġae'ohe: Ibite ġuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ġonagano di'iru'ete'e zizugano huga haġae'ohe. ²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazaġa hirive'ete'e madaġani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro
(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idaġa hina idani'uma? ³¹ A'e ire niġa fufu,* e'e ezoga heuġa. Rahao ġorau'ete'e zamaġano, maġa'e komeġa fase, haba nidu'a zamaġano. ³² Rehano ġoraune, ġuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouġa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaġano nini'a onaadu, neze haġai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidaġa, 'ahiguġa ġehaġa hina vaze mazao haramiro. Zeġe edeġa idane haramiro. ³⁴ Ani'e hari idaidaġa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaġano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

Iesu'a zavara boro 'uuro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." ³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vaze ġuġuvaġa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro. ³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. ³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi ariġa ġuzuo evane kobeġa hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Thore vazeġa, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' ³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagar'o'i!' Zavara'a dauġiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a. ⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a'a mazao ize mene fie'ehehe? ⁴¹ Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'uraġa mone afao feuriro. Haba niġa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazeġa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa. ³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idaġa. ⁴ Gae ġehaġa ani odaġa zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. Iġaġa batu ri'ido, ebu odaġa batunirote'e auriġa mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

* **4:31** Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

⁶ Ani'a faġanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niġa Boro Ubuga, Ga'e eġe mazaon nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' ⁸ Mazaġa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'i!' ⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni*"', mazaġa eme'e ġehaġa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobegā 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa dudugā tauġiono'o dure dure ovoadu, du'ura boro rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobegā kobegā azaġa mazao hariġa haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro. ¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairotene, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vazeġani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idaġa horonirotene, ze riharo. ¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. ¹⁷ Ebu Iesu mazaon umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

¹⁸ Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazeġa ani uminiro, raena'a, 'Eġe zuni ġae teite amihi.' ¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaġe onamo'i! Ebu Zuhi'a'a ġae veize haġao ġanate'e haġaiġa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a ġa nouge nouge vetuġaġadate'e me'odo zeno'i!' ²⁰ Ebu ani baradu, e'e haba'a, neġa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haġairote'e hariġa rae fureniro. E'e igirote'e azaġa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboġa ebu Iesu dabuaġa obonirote'e roġaeġa
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

²¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaġano, vaze ġehaġani'a ane mazaon nu'oraro. ²² Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa* 'ahoga, niġa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaġa babaġano ġuġuradu, ²³ zamaġa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e uġi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ġabodoga.' ²⁴ Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ġehaġa bagaġa zuni ġiriu onamiro 'ahine, naenaono'o bibine onamiro.

²⁵ Bato uġiġani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaġano, iġaiġa ruau radirote'e roġaeġa e'ea. ²⁶ Gohe vazeġa ġehaġani'a ġianiro, rehano adudu radiro. Toheġa nidu'a mode hauġiro, rehano ufeta hune sautaru. ²⁷ Ani Iesu hariġa igirotene, vaze ġehaġa ġunuġano diuġiro Iesu ġarunio, ebu dabuaġa oboniro. ²⁸ Mazaġa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaġa tahiġa obonine zuni, manori'uma.'

* 5:9 E'e hugani'e uti azaġa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

29 Ebu ġarihe hune ruarote'e ai hauġiro. Roġae ane'a, ane ahiri zamaġano, ane ugi ai hauġirote'e ederiro.

30 Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraġani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vase ġehaġa ġunuġano ġarihe tehiro. Ebu vase vase ġadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' 31 Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Gae e'e horone'ohe, vase ġehaġani'a bibi'e'ete'e. Ga nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eġe dabua oboneha?"' 32 Rehano tehe vaġo vaġiro. Iniu'a oboneha radu, vaġiro. 33 Roġae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġiġarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuġuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. 34 Iesu'a roġae niro. 'Aboe, Ġae' a eġe mazao fiate' e u' ano ugigo' a manoreha. Matu'ugota onamo'i, ebu ahi'o ugiga o'o'a rado'!

35 Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vaseġa neonon'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ġa aboġo ai rudaneha. Ġa nougaduni ihore vaseġa mazao ize umide'ohe?' 36 Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vaseġa nina'a, 'Zamaġo ago adufo'! Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'!' 37 Ebu ani vase ġuġuvaġa ane teite onamogo garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

38 Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vaseġa neo feurirotene, vase ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro. 39 Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' 40 Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. 41 Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'!' 42 Ebu roġae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro. 43 Iesu'e ġoere riġa hina iraduguziro. 'Roġae kobe'a 'adi ġabonate'e hariġa ago rae ġehano'!' Ebu zina'a, 'Roġae kobe'a 'adi ogomu nu hano'!'

6

Iesu Nazareta neġa onamiro

(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

1 Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ani tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. 2 Bana Madaġa madaġano, Iuda kuru neġa zamaġano ihoziro. Ebu vase ġehaġani'a ani haramo igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeġa haro? Gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa nouge nouge haġae'ohe? 3 Ani ne ogoru'ete'e vaseġa. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoġa. Ani ezeġa nu zu emeġe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ġoere mene mae ġihiniro. 4 Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vaseġani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' 5 E'ea gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa haġaoga mene idararo. Rehano ugi azaġa tiba tiba da'o 'evoreġa ranao teadu, faiziro. 6 Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duġuru haġai'e 'ahiguġahehe?' Mazaġa ze'e Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuḡuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neḡa neḡano Badi'a ḡoere ihoze ragavido. ⁷Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuḡuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'aḡa ziniro. ⁸Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaḡano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuḡuze da'o mo'i. ⁹Tamakaze'e haḡao'i. Dabua tiba da'o haḡao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iḡuno'i. ¹¹Haba 'ahogano ne azaḡa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruḡa fode buno zeno'i, ze'a nagini haḡaate'e ederoga veize.'

¹²Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vaze vaze zeḡe sau'anono'o ḡihuroga. ¹³Zeḡe'a vine sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ebu uḡi azaḡa ḡehaḡa mazaο dehoḡo aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro

(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴Zuhi'a Heroda*'a Iesu hariḡa igiro, mazaḡa Iesu niḡa vaze ḡehaḡani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ḡabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inaraḡa hina 'ahige haḡae'ohe.' ¹⁵Rehano vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazeḡa 'ahoga. Peroveta ibi'a heuḡa.' ¹⁶Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eḡe'a radu, 'unuḡa vari'e ri'irote'e vazeḡa, niḡa Ioane, ane'a bare ḡabodiro.'

¹⁷⁻¹⁸Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazaο bare bare niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuḡunadu Ioane obone tiro, ebu ḡu'ano ohoniro. ¹⁹E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maḡunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo. ²⁰Mazaḡa Heroda'e Ioane rihonadu, tuḡaniro. Heroda ani edeḡa, Ioane ani haḡai manoga haḡae'ete'e vazeḡa, zu gigi'a vazeḡa. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹Rehano madaḡa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaḡa zamarirote'ea, ogomu boro haḡairo. Ebu ne zuhi'aḡa zuhi'aḡa, zuni uti ḡihi'aḡa ḡihi'aḡa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize. ²²E'e zamaḡano Herodia aboḡani'a diuḡi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaḡa matu'iro. Ebu Heroda'a roḡae tahi'aḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ga nagini urate'ete'e toheḡa umido'i! Eḡe'a ḡani'uma.' ²³Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ḡa nagini urate'ete'e toheḡa umidine, eḡe'a ḡani'uma. Eḡe'a ḡiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ḡani'uma.'

²⁴Ebu roḡae tahi'aḡa buanadu, vi'a ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵Ebu roḡae tahi'aḡani'a Heroda vaḡe ḡarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvaο teadu, izidi 'ada inine manoga.' ²⁶E'e igirotene, Heroda ani'e zamaḡa adudaro, zuni zamaḡa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaḡa u'ano, ane ḡoere vari'oga mene uratiro. ²⁷Ebu ane uti vazeḡa 'ahoga tuḡuniro,

Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ġu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi' aġa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduġano teadu hararo.

*Iesu'a vaze ġuġuvaġa daha fu'o (5000) ġubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

³⁰ Apostolo azaġa* Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġaireote'e zu vaze vaze ihozirote'e hariġa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eġe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i!' rae reiro. Mazaġa vaze ġehaġani'a zeġe vaġe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaġa zu o'o'a. ³² Hena zeġe da'o ġasi hina vaze o'o'a haba'a onairo.

³³ Vaze ġehaġani'a zeġe'a onamirote'e horozadu, ze zeġe zeġe'a zamariro. Ebu zeġe nidu'a zeġe zeġe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aġa teite onamirote'e haba'ano. ³⁴ Zeġe'a hebetadu, Iesu'a ġasiono'o buarotene, vaze ġuġuvaġa boro horoziro, ebu vetuġaziro. Mazaġa ze'e mamoe heuġa. Ġiaze'ete'e azaġa o'o'a. E'ano'o hari ġehaġa ihoziro.

³⁵ Goravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ġuġuvaġa tuġuzo'í, ne uhiġa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma." ³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!' Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeġe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?' ³⁸ Iesu'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazo |iberedi|r nugu? Onamadu ġiano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '|iBeredi|r fu'o zu ġozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vaze nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaġe vaze vaze'a sinahu tiba tiba (100), ebu ġae fu'o gaubanana, ġae fu'o gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ġozone aheu madu, adure ite ġianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vaze vaze zenoga veize. Ebu ġozone aheu zuni vahegadu ġahugiro. ⁴² Zeġe nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahu |iberedi|r ġaha'a ġaha'a zu ġozone ġaha'a ġaha'a ufirotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamaġano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

*Vu rana onamiro
(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)*

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aġa ziro, raena'a, "Ġasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ⁴⁶ Tuġuze modirote'e enogano, ani haba maġa itaduni, Badi'a mazo kuraro. ⁴⁷ Ohererarote'e zamaġano, ġasi'e du'ura boro nemaġano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. ⁴⁸ Zavara boro'a zeġe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ġiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeġe vaġe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaro. ⁵⁰ Zeġe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ġarihe ġoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eġe.

Ago rihano'i!' ⁵¹ Ani'a zeḡe teite ḡasio ehoriro, ebu zavara'a dauḡiro. Zavara'a dauḡirotene, ze'e zaguzagau ḡouriro. ⁵² Mazaḡa ze'e gigi'a inaraḡa hina vase ḡuḡuvaḡa ḡubuzirote'e haḡaiḡa huga, mene fairu zamariro. Zeḡe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaḡa faiziro

(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeḡe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ḡasi e'a ute tiro. ⁵⁴ ḡasiono'o buarotene, vase'a Iesu iraḡa horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaḡano dure onamiro. Ebu ne azaḡa Iesu hariḡa igirotene, ugi azaḡa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeḡa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaḡa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariḡa taḡiḡa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaḡa'e manoriro.

7

Ibi'a azaḡa ihozidote'e ḡoe'a

(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azaḡa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu zuni, Ierusalemmono'o onaadu, zeḡe teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zeḡe goro ibiḡano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaḡa zuni Iuda azaḡa* nidu'a zeḡe haḡai'e, ibi'a azaḡa'a ihozirote'e idunaḡano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma.

⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeḡe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaḡa goro ḡehaḡa zuni haḡaido, bio zuni ḡoḡore vuzu'e'ete'e goroga. ⁵ E'ano'o Farisea azaḡa zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ḡadiniro, raena'a, 'Nougaduni ḡae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaḡa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vaseḡa Isaia'e za, zamaze aheu azaḡa rae zamare'ena'a, buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaḡani'e hebe hina da'o rae ḡihihe'ohe. U zamaze'e nuu.

⁷ Eḡe mazao kurau tauḡe'ohe. Zeḡe 'iradugu ḡoe'ani'e vase goro ḡoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ḡoe'a enonani'ohe. U vase goro ḡoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro ḡoe'a zamare doḡo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a da'o obone radoga veize. ¹⁰ Mazaḡa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausaizo'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ḡa dana'oga mene idaḡa, mazaḡa eḡe tohe'e ḡa ḡanifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vaseḡani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a u'ano, Badi'a ḡoere rae mode'ohe. Za haḡai 'uguḡa ḡehaḡa haḡae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa

(Mataio 15:10-20)

14 Ebuni Iesu'a vase gūguvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'i! 15 Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vase mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e gāuḡani'a vase sausaune'ohe. 16 Teḡaḡeta vazeḡani'e igi'uma.'

17 Iesu ani vase gūguvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. 18 Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vase mene sausaune'ohe. 19 Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehano isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Ḡoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaḡa rae ra'ohe.

20 Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e gāuḡani'a, vase sausaune'ohe. 21 Mazaḡani'e vase zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriu baze'ete'e, 22 ḡonore, gorugoru, vase hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro, ubuma ḡezōḡa, ahiahi, ḡuriro ḡoe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe. 23 'Adi sau'a nidu'ani'e vase zamaono'o fureru'ohe. Ebu vase sausaune'ohe.'

TuroFenise* roḡaeḡa Iesu mazaō firo

(Mataio 15:21-28)

24 Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vase'a ederoga mene uratiro. Rehano vase'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.

25 U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariga igirotene, onairo. Ebu Iesu odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. 26 Ani'e |iGuriki|r* roḡaeḡa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone bunoga veize.

27 Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a ogomu madu, ḡuni veize feuno zenoga'e mene manōḡa.' 28 Roḡae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'uḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.' 29 Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa ḡoere'e idaḡa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'

30 Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Aboḡani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa fainiro

31 Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.

32 Ebuni vase nu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa, Iesu vaḡe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. 33 Iesu'a gūguva zamaḡanono'o zamahu vaḡiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teḡaḡa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaḡa oboniro. 34 Ebu adure ite ḡiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ḡoere e'e hugani'e 'Teḡaḡo bohatano'i') 35 Ebu teḡaḡani'a bohataro, mazaḡa zu manoradu, fairu ḡoeriro.

36 Iesu'a ziro, vase 'ahoga 'ahoga mazaō mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. 37 Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Teḡaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

*Iesu'a vaze daha gazağa (4000) gubuziro
(Mataio 15:32-39)*

¹ E'e madağano, vaze guğuvağani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'ağa huziro, ebu ziro. ² 'E'e 'ahi duğuru vetuğazi'ohe, mazağa ze mada uğidu ege teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuğuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba fağanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'ağani'a ane gadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu gēhağa horonadu, 'ahi duğuru gubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a gadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze guğuvağa zina'a, 'Rahao ehoroi!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vahegadu vaze guğuvağa zenoga veize ane tahi'ağa ziniro. Ebu tahi'ağa'a gahugiro. ⁷ Ze'e gōzone komeğa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'ağa zina'a, 'Gāhuge ragavo'il' reiro. ⁸⁻⁹ Zege nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi gaha'ağaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro. ¹⁰ Ebu zege nidu'a tuğuziro. Iesu ani zogone iğunadu, tahi'ağa teite gasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

*Farisea azağani'a hağai nu badeğa uratiro
(Mataio 16:1-4)*

¹¹ Farisea azağani'a onairo, ebu Iesu teite goere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina hağai nu badeğa* hağaoga uratiro. ¹² Iesu ani here'ena'a, zamağani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azağa'e hağai nu badeğa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duğuru veize hağai nu badeğa'e mene hağai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare gasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

Farisea azağa zu Heroda |iisiti|r (yeast)
(Mataio 16:5-12)*

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga ağutaro 'ahine, ze'e tiba da'o gasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine giano'il! Heroda zu Farisea azağa |iisiti|r giano'il! ¹⁶ Ze'a gō'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odohēha 'ahine, 'ouge ra'ohe."

¹⁷ Iesu'a ze nagini gō'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nougadu beredi nu mene odohate'eano'o gō'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzaboğahehe?" ¹⁸ Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teğazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, ¹⁹ ege'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r gaha'a gaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zege'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. ²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha gazağa (4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r gaha'a gaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zege'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. ²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae gadiziro.

Betesaida neğano Iesu'a vaze ubumağa kuruğa fainiro

²² Iesu'a tahi'ağa teite Betesaida neğano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumağa kuruğa, Iesu vage abine onairo. Ebu ubumağa

obonoga rae, umidiro. ²³ Iesu'a vaze ubumağa kuruğa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumağano so'abidadu, evo'a ubumağa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ġau nu horone'ehehe?' ²⁴ Vaze ubumağa kuruğani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeni. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'ohe.' ²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumağa ranatirotene, vaze ubumağa kuruğa riğa ehamaro, ebuni ubumağa manoriro. Ġau nidu'a faine horoniro. ²⁶ Iesu'a ane ne tuğune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neğa ize ago diuğ'o'i'

*Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro
(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)*

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'ağa teite Kaisaria Filipi haba'a neğa neğa onamiro. Onamirote'e zamağano, Iesu'a tahi'ağa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohe?' ²⁸ Ebu zeğe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazeğa 'ahoga rae ra'ohe.' ²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ġa'e Keriso.' reiro. ³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

*Iesu'a aduga hidi'uma hariğa ebu rune hariğa reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)*

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Ege, Vaze Ubuga*ni'a aduga ġehağa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uğuhi'uma. Ebuni mada uğidu zamağano bare ġabode iğuni'uma.' ³² Ani'a ġoere 'adi doğo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genağano mae niro, ebu 'Ġa'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Ege mazaono'o vağino'i! Satani! Ġa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuğuvağa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a ege ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeğa hağaiğa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, ege ġarunio hegoti'i! ³⁵ Mazağa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazeğani'e, ġaboneğa sausauni'uma. Ege veize zuni Badi'a hari manoga veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazeğa'e, ġabone manoga hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneğa modine, nagini manoga hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeğa hağai'uma? ³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu hağai sau'a hağae'ohe. Vaze'a ege u'ano zuni ege ġoere u'ano mazagaronine, ege, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madağano, ege Mama agağa manoga* zamağano, tuğure viga zağoga zağoga teite ege'a ovai'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inarağa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

*Iesu iraĝani'a nufiro**(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)*

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeĝe da'o maĝa boro itiro. Ebuni zeĝe ubumao Iesu iraĝani'a nufiro. ³ Zuni dabuaĝani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaĝano vase'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zeĝe mazao fureranadu, Iesu ĝoreniro. ⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Thore vaseĝa! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoga tauĝi. Nugo taruha uĝidu ogoratihi, tiba ĝae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani aĝu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu ĝoze'a feuradu, zeĝe 'uiro. Ebu ĝoze zamaĝanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Adi'e eĝe Ubude, eĝe zamarone. Ĝoe'a egohano'il' ⁸ Zeĝe'a ehamarotene, vase 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a maĝanono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ĝauĝani'e, vase mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ĝabode iĝunogano." ¹⁰ Zeĝe'a ani ĝoere egoharo. Rehano zeĝe da'o bone ĝo'ane vaĝiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ĝabode iĝuni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zeĝe'a Iesu ĝadinena'a, 'Nougadu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?' ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ĝau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zaĝoga zamaĝano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ĝehaĝa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano eĝe'a zi'ohe. Elia ai onaeħa, ebu vase nu'a ane mazao zeĝe ura haĝaiĝa haĝaeħa, ibite buka zaĝoga zamaĝano tirote'e teigena'a.'

*Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro**(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeĝe ĝazaĝa'a ane tahi'a fu'o tu ĝazaĝa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ĝuĝuvaĝani'a, zeĝe fu'o tu ĝazaĝa fare edau ĝeĝezoga horoziro. Ebu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vase ĝuĝuvaĝani'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vaĝe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a ĝadizena'a, 'Zeĝe teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vase 'ahogani'a ĝuĝuva zamaĝanono'o naenaeni'ena'a, 'Thore vaseĝa, e ubudeħe ĝae vaĝe tutune onaeħa, mazaĝa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ĝoeroga mene idaĝa. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Gonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E ĝae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ĝadimana rehano, ze hegone bunihhi ra, rehano mene idaraneħa.'

¹⁹ Amaĝe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaĝa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eĝe vaĝe.' reiro. ²⁰ Zeĝe'a ane vaĝe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoke-toniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga ĝadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaĝano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madaĝano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Iĝaiĝa ire roga zamaĝano zu vu zamaĝano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ĝaboneĝa sausaunihhi raduni. Ĝa fainoga

edeḡa ro'idene, vetuḡafo'i ebu danafo'i!' ²³ Iesu'a niro. '“Ḡa edeḡa ro'idene” rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazegani'e, nagi gauḡa haḡaoga'e edeḡa. ²⁴ Tahi'a kome'a mogani'a ḡarihe ḡihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eḡe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

²⁵ Iesu'a vaze ḡehaḡani'a dure onairote'e horozitene, vine sau'a ta'iroharo. 'Ḡa, vaze mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineḡa sau'a! Eḡe'a ḡa'ohe. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!' ²⁶ Vine sau'ani'a ḡihau ḡaniḡanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ḡehaḡani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ḡihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iḡune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuḡirotene, tahi'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

Iesu'a rune hariḡa bare reiro

(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vaze'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaḡa ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze'a me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamaro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

Iniu'e hitagano ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Ze'a Kaperanauma neḡano feuriro. Zeḡe'a ne diuḡirotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vazegā re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ 'Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe

(Luka 9:49-50)

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Thore vazegā, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.' ³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazegā, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma. ⁴⁰ Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazegani'e, emeḡe danafe'ete'e vazegā. ⁴¹ E hubehune zi'ohe. Ḡae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naega me'uma.'

Haġai sau'ano tutune ve'one'ete'e

(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'ete'e zamaġano, iniu'a haġai sau'ano tutune ve'onih'i reine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu, davarao mae feunine, manoġa. ⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'! Evo'o naeġa o'o'a re'udemo, 'ouge ġabone hidoga'e manoġa. Hena evo'o ahe'u radu, radiu tuġutuġu ireġa* diuġoga'e sau'a. ⁴⁵ Ebu odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'! Odaġo naeġa o'o'a re'udemo, 'ouge ġabone hidoga'e manoġa. Hena odaġo ahe'u radu, radiu tuġutuġu ireġa diuġoga'e sau'a. ⁴⁷ Ebu ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, ġude modo'! Ubumaġo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuġoga'e manoġa. Hena ubumaġo ahe'u radu, radiu tuġutuġu ireġa diuġoga'e sau'a. ⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuġutuġu idiġa ġehaġani'a, vaze ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireġani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. ⁵⁰ Dama'e manoġa, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'!

10

Iesu'a roġae hegone'ete'e ġoe'a ihoziro

(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iġunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuġano fariro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ane vaġe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iġaiġa haġaidote'e teige, ihoziro. ² Ebu Farisea azaġa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaġahehe?" ³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e nouge ra'ohe?" ⁴ Zeġe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' ⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teġaze riġa 'ahine, Mose'a goro ġoe'a 'adi tiro. ⁶ Rehano ġadaheġano, Badi'a'a haba nidu'a haġairote'e zamaġano, "Badi'a'a ohoze zu roġae haġairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibura'uma, ⁸ ebu ani anine ahe'u rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene ahe'u, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeġe'a neo diuġi' onamirotene, Iesu, tahi'aġani'a ġadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ġadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roġae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ġahine ahete'ete'e haġaiġa teite idaġa. ¹² Ebu roġae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ġahine ahete'ete'e haġaiġa haġae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro

(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaġe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaġa ġuginiro. Ebu tahi'aġa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuġuzo'i, eġe vaġe aroga! Ago gararo'! Mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a'a ġoere igi'ete'e vazeġa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae gihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba

tiba ohane ġihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeġe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazegħa

(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iġunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babaġano obena hina tuġadu, ġadiniro. 'Thore vazegħa manogħa, e nagini haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ga nougaduni "E manogħa" ra'ohe? Vaze manogħa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manogħa. ¹⁹ Ga'e Mose goro ġoe'a edegħa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ġahine aheto'i. Ago ġonotano'i. Ago ġurire ġoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo ġubazo'i." ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Thore vazegħa, e'e kobeġanonono'o onao izidi, Mose goro ġoe'a e'e nidu'a haġaido.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ġianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ġa'e gau 'ahoga ize mene haġaeha. Onamo'i! Ġae tohe zuni habaġo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rġa'e toheze o'o'a azaġa zeno'i! 'Ougine, ġabone manogħa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eġe ġarunio aro'i! ²² Ani'a e'e ġoe'a igirotene, vetuġararo. Ebu zamaġa are'ena'a, onamiro, mazaġa ani'e ma'ora* vazegħa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aġa ġiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazegħa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa rouga'e riġa багаġa.' ²⁴ Ebu zeġe'a e'e ġoe'a igirotene, zaguzagaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eġe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa rouga'e riġa багаġa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazegħa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa rouga'e ufeta riġa." ²⁶ Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ġabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a ġiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ġabone hidoga'e mene idaġa, rehano Badi'a'a vaze ġabozi'uma. Mazaġa ani'e gau nidu'a haġaoga idaġa.' ²⁸ Petero'a Iesu ġoreniro. 'Ġiano'i! Eme tohe nidu'a modadu, ġae ġaruna hegote'ohe' ²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, moga, eneġa ga haba'a, eġe u'ano zu Badi'a hari manogħa u'ano modine, ³⁰ ani izidi madaġano ġae sinahu e'e bare me'uma. Neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, eneġa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ġonagani'a onaine, ġabone tuġutuġu* me'uma. ³¹ Rehano ibite'ete'e azaġa ġehaġa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaġa ġehaġa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ġae uġiduġano ane rune hariġa reiro

(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem ibiġano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e gianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaġa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. ³³ 'Ahige reiro. "Ġiano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe, ebu eġe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazegħa ġihi'aġihi'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a obohe ti'uma. Ebu zeġe'a raena'a, 'Ġa'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aġu'a azaġa* 'evoreo ri'ih'i'uma. ³⁴ Zeġe'a ġirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano, bare ġabode iġuni'uma.'

*Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro
(Mataio 20:20-28)*

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vage onaadu, 'ahige rae niro. 'Thore vazeḡa, eme gau 'ahoga ḡae'a haḡaofoga ra'ohe.'
³⁶ Iesu'a ḡadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haḡao zinihi ra'ohe?'
³⁷ Ze'a raena'a, 'Ḡae'a zuhi'a me'uma madaḡa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofo'i, eme nife boro reifine.'
³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aḡu'a, nagini umide'eta'a'e. Eḡe'a gage'ete'e bioḡa'e aduga hidi'ete'e bioḡa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eḡe bapatizohi'uma bapatizoḡa hina zae zuni bapatizohi'umahehe?'
³⁹ Zeḡe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eḡe bapatizohi'uma bapatizoḡa hina, zae zuni bapatizohi'uma.'
⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehoru'uma azaḡa'e, eḡe 'ane mene re'uma. Rehano e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozu'uma reirote'e azaḡani'a da'o ehoru'uma.'
⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maḡuniro.
⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeḡa, avo'a haba'a zamaḡano, zuhi'a rae zi'ete'e azaḡani'a, e'e ne azaḡa ibitozini'ohe ebu zeḡe ḡihi'a azaḡani'a ze urate'ete'e idunaḡano ne azaḡa raḡano haḡae'ohe.
⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haḡao'i! Zae bo'aḡano iniu'e ḡihi'a reihi reine, ani'e zae tuḡure vazeḡa heuḡa rae re'uma.
⁴⁴ Ebu iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuḡure igi'ete'e vazeḡa re'uma.
⁴⁵ Mazaḡa eḡe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a eḡe tuḡure egoga veize, rehamo eḡe'a vaze tuḡure haḡaoga veize, ebuni vaze ḡehaḡa sau'a u'ano, eḡe ḡabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

*Ieriko neḡano ubumaḡa kuruḡa fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neḡano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze ḡuḡuvaḡa teite Ieriko neḡa mode oname'enogano, ubumaḡa kuruḡa zuni umido vazeḡa, niḡa Batimeo'a ibi genaḡano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga.
⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazeḡa hanite onairote'e igirotene, huau iguniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eḡe vetuḡaho'i!'
⁴⁸ Vaze ḡehaḡani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare ḡihau bagaḡa huaru. 'Davida Ubuga, eḡe vetuḡaho'i!'
⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaḡa kuruḡa vazeḡa huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaḡo tiba hano'i! Iḡuno'i! Ani'a huḡade'ohe.'
⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuaḡa modadu, ḡarihe iguniro, ebu Iesu vage onamiro.
⁵¹ Iesu'a ḡadiniro. 'Ḡa ura ḡa mazao nagini haḡaihi?' Ubumaḡa kuruḡa vazeḡani'a niro. 'Thore vazeḡa, e ehamatihi ra'ohe.'
⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ḡae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ḡae bare fai'eha.' Ebu ḡarihe hune ubumaḡa ra'arotene, Iesu ḡarunio hegotiro.

11

*Iesu Keriso'a Ierusalem neḡa diuḡiro
(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)*

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalem neḡa hanitiro, ebu ne aheu, niḡa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maḡa uhiḡano bone, Iesu'a tahi'aḡa aheu tuḡuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neḡa

onamo'i. E'e neḡano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e | idoniki| r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ḡadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."'

⁴ Ze onamiro, ebu | idoniki| r ubuga ibiheta genaḡano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeḡe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaḡani'a ḡadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu | idoniki| r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ḡoe'a zirotene, tuḡuze onamiro.

⁷ Ze'a | idoniki| r ubuga Iesu vaḡe mae onairo. Ebu zeḡe dabua | idoniki| r ḡarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. ⁸ Ebu vaze ḡehaḡani'a zeḡe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouḡeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ḡaruna onamirote'e azaḡani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niḡa mae ḡihino'! Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa matu'ohatihi!' ¹⁰ Emeḡe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaḡani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niḡa mae ḡihino'!

¹¹ Ani'e Ierusalemene neḡano feuriro, ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa* zamaḡano diuḡiro. Gau nidu'a ḡiane ragave hauḡirotene, ḡoravararo 'ahine, tahi'aḡa teite Betania neḡa bare onamiro.

Iesu'a | ifigi| r ireḡa roniro
(Mataio 21:18-19)*

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neḡanonono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu | ifigi| r ireḡa rouḡeta haba faḡanonono'o moneni horonirotene, Iesu'a | ifigi| r ireḡa u'a onamiro, huga ḡianoga rae. Ani'a uhiḡa onairotemo, huga o'o'a. Rouḡa da'o horoniro. Mazaḡa | ifigi| r'a mene hudau'ete'e madaḡa. ¹⁴ Ebu Iesu'a | ifigi| r ireḡa niro. 'Vaze'a ḡa hugo mene bare a'uma onamo tuḡutuḡu, mazaḡa ḡa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e igiro.

*Iesu'a hoihoi azaḡa Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡaono'o uhiziro
(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)*

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemene neḡa bare itirotene, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa diuḡiro. Iesu ani, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano, ḡahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaḡa, uhize ḡururuziro. Iudea | imoni| r hina senise'ete'e azaḡa fataḡa, zuni tubugo niniḡa hoite'ete'e azaḡa ehoru ḡauḡa mae ḡihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano tohe odohe diuḡe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tiro ga? "Eḡe ne'e vaze nidu'a kuru neḡa re'uma" Rehano zae'a eḡe kuru neḡa zamaḡano ḡonore monede haḡae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, e'e hariḡa igirotene, Iesu manoga ibiḡa vaḡiro. Mazaḡa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaro 'ahine, Iesu rihoniro. ¹⁹ ḡorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemene neḡanonono'o bare Betania neḡa onamiro.

|iFigi|r iregani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro

(Mataio 21:20-22)

²⁰ Oherebau ibio onamirote'e'eba, |ifigi|r irega horoniro. Ane huga mo'aganono'o rorau ovoiro taiga. ²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r irega nirote'e goe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Thore vazega, giano'i! Gae'a rone sausaunate'e |ifigi|r irega roraneha.' ²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'i! ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maga 'adi nina'a, "Gihitadu, davara zamaḡano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaḡa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haḡaiḡa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haḡaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haḡai sau'a haḡaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haḡai sau'a zuni rae modi'uma.'

Ierusalemā zuhi'aḡa azaḡani'a Iesu gigi'aḡa ḡadiniro

(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)

²⁷ Ze Ierusalemā neḡano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano oname'enogano, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa, ebu vaze boro boro'a, ani vaḡe onairo. ²⁸ Ebu zeḡe'a ḡadiniro. 'No'e gigi'aḡa hina haḡai e'e haḡae'ohe? Iniu'a e'e gigi'aḡa ḡaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Ege'a ḡadimu tiba ḡadizi'uma. Zae'a naenaehine, ege'a zi'uma, no'e gigi'aḡa hina haḡai 'ahi haḡae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoḡa'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeḡe'a zeḡe da'o neneganiro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani goere mene mae ḡihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." ' Vaze ḡehaḡani'a maḡuni'uma rihoniro. Mazaḡa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazega.

³³ E'ano'o Iesu naenaenziro. 'Ahige reiro. 'Eme aḡu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Ege zuni no'e gigi'aḡa hina haḡai 'ahi haḡae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r* mebaḡa ḡiane'ete'e azaḡa hariḡa idaidaḡa

(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Iesu'a hari idaidaḡa hina ḡoreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ḡabiriḡa meraro. |iVaini|r maḡa edene gige'ete'e iduḡa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhaḡa hitanao hadi hina haḡairo. Ebu e'e mebaḡa, meba ḡiane'ete'e azaḡa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r maḡa hirive'ete'e madaḡa feurirotene, tuḡure vazega meba ḡiane'ete'e azaḡa vaḡe tuḡune onamiro, |ivaini|r maḡa nu mouga veize. ³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoḡa tuḡune baroniro. ⁴ Tuḡure vazega 'ahoga hena bare tuḡuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuḡuniro, rehano mau runiro. Vaze ḡehaḡa zuni tuḡuziro, rehano nu bouzuro, nu zimi ruziro. ⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Ḡonagano, ani tuḡune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani ege ubude 'ahine, goe'a

egoha'uma.' 7 Rehano ani'a feurirotene, meba ġiane'ete'e azaġani'a neneġane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazeġa iġu'a me'uma vazeġa. Aro matihi! Mebaġa'e emeġe'a me'uma.' 8 Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebaġa enogano modiro.

9 |iVaini|r mebaġa vazeġa'e nagini nouġi'uma? Ani'e onaadu, meba ġiane'ete'e azaġa zimi haugi'uma. Ebuni |ivaini|r mebaġa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. 10 Za buka zaġoġa zamaġano, 'ahige tirote'e ġoe'a'e me'odiro ga?

“Ne ogoru'ete'e azaġani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiġani'e, gauga boro hadiġa re'uma. 11 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairrote'e haġaiġa. Emeġe'a ġiane'etene, manoga tauġi.'

12 Iesu teite ġoerirote'e azaġani'a, hari idaidaġa 'ahi'e zeġe veize reirote'e ederirotene, ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

*Roma zuhi'aġa ani |itakisi moni|rġa
(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)*

13 Iudea vaze boro boro'a, Farisea azaġa zu Heroda teite rau'ete'e azaġa Iesu mazao tuġuziro, ane ġoere ġonaga egoga raduni. 14 Ze ani vaġe onairo, ebu 'ahige reiro. 'Thore vazeġa, eme edeġa, ġa'e huga da'o ra'ete'e vazeġa, zuni vaze mazao mene rihau'ete'e vazeġa. Mazaġa ġa vaze tohe mene ġiane'ete'e vazeġa. Rehano ġoere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o ġadimu'ohe. Roma zuhi'aġa |itakesi moni|rġa haune, idaġa ga mene? Eme |itakesi|r naeġa ha'uma ga mene?'

15 Rehano Iesu ani edeġa, ze zamaze nufe zamariro. Zeġe ġoere teite mene idaġa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nouġadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiġa odohe aro'i, eġe ġianifine.' 16 Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu ġadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeġe'a naenaeniro. 'Roma zuhi'aġa ni ebu viga.'

17 Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aġa* |imoni|r'e Roma zuhi'aġa ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeġe huga ani ġoereono'o zaguzagaro.

*Runeono'o bare iġuni'uma ġoe'a
(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)*

18 Sadukea azaġa* Iesu vaġe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azaġani'e mada ġonagano mene iġuni'uma. Zeġe'a Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 19 'Thore vazeġa, Mose'a emeġe veize 'ahige tiro. “Vaze 'ahoga negoġa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoġani'a bare me'uma, ebu negoġa veize ubuga fureni'uma” 20 Negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoġa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. 21 Negoġa aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoġa uġiduġa zuni hahuriro, rehano haġai idaġani'a fureraro. 22 Ebu negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauġadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro. 23 Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

24 Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zaġoġa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a gigi'a aġu'a. 25 Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo

radiu'ete'e aneruḡa heuḡa. ²⁶ Za'e runeono'o iḡuni'uma ga mene, ḡadimu'ehehe? Mose buka zamaḡano butu hariḡa'e'e. Za e'e hariḡa me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a." ²⁷ Ani'e mene rune azaḡa Badi'a, rehamo ḡabone azaḡa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize ḡaboga. Za'e ve'oḡa boro bagaḡa.'

Goro ḡoe'a ḡihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a onairo, ebu zeḡe'a ḡo'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu ḡadiniro. 'Goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'a?' ²⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, 'Goro ḡoe'a ḡihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azaḡa, ego'i! Zuhi'a Boro, emeḡe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamaḡo nidu'a hina, ḡaboneḡo nidu'a hina, zamaroḡo nidu'a hina, inaraḡo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ḡae Badi'a zamaro'i!" ³¹ Goro ḡoe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'i!" Goro ḡoe'a aheu 'adi'e ḡoere boro. Goro ḡoe'a 'ahoga 'ahogani'a ḡoere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡani'a naenaenziro, raena'a, 'Manoḡa tauḡi! Ihore vazeḡa, ḡa'e hube hugano ḡoere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamaḡa nidu'a hina, edeḡa nidu'a hina, inaraḡa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaze'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haḡaiḡa'e boro bagaḡa. Ḡau nunu Badi'a hau'ete'e haḡaiḡa zaḡoḡa'e, e'e haḡaiḡani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doḡo'ani naenaenzirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ḡa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa ra'ohe.' E'e enogano vaze nidu'a ani ḡadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azagani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazaḡa Davida ani, Vine Zaḡoḡani'a edeḡa hanadu, 'ahige reiro.

"Badi'a'a eḡe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eḡe eda'e moneo ehoro'i, onamo ḡae teite utite'ete'e azaḡa odaḡo 'u'uḡano edeze ḡahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vazeḡa hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vaze ḡuḡuvaḡa matu'uzeta Iesu ḡoere igiro.

Iesu'a Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa haḡai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamaḡano, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ḡiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faḡa haḡaadu, oname onae'ohe, ebu vaze vaze'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ḡorezihi ra'ohe. ³⁹ Iuda kuru neḡa zamaḡano, vaze boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, ebu tibururu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehoro haba'a manoḡano da'o ehorihi ra'ohe. ⁴⁰ Ebu ḡozoba

so'onadu, tohega nidu'a meine'ohe, zuni kuru fağa gurire kurau'ohe. E'ano'o zege hağai sau'a, e'e naega'e boro bagağa me'uma.'

Gozoba'a Badi'a gahunanirote'e | imoni | rğa
(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a gahunani'ete'e | imoni | r mauğağa uhiğano ehoriro. Vaze geħağani'a mauğa zamağano | imoni | r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora azağa geħağani'a | imoni | r boro ufiro. ⁴² U toheğa o'o'a ġozobağani'a onaadu, | imoni | r komeğa aheu ufiro. A'e toea aheu heuğa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'ağa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheğa o'o'a ġozobağani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idağa. Gozoba'e boro bagağa ofeħa. ⁴⁴ Mazağa ma'ora azağani'a ofata'a'e, zege | imoni | r geħağano'o tahiğa da'o ofeħa. Rehano ġozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniğa nidu'a ofeħa. Ani'a ogomuğa hoite a'uma moniğa nidu'a ufi hauğeħa.'

13

Kuru Neğa Fahe Hauği'uma rae Reiro
(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu ani Badi'a gahunohau'ete'e Neğanono'o buarotene, ane mazono'o edeğa ma'ete'e vazeğa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazeğa, ġiano'i! Hadi iraga zuni ne iraga 'adi nugo ġiano'i! Manohuga tauği!' ² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madağa onai'uma. Agire azağa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ġonagano ibiti'uma hağaiğa
(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)

³ Iesu ani Olive mağano, a'e Badi'a gahunohau'ete'e Neğa nae-naeğano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zege'a sifu ġadiniro. ⁴ 'Efo'i! A'e no'e madağano? E'e hağaiğa nidu'a furera'uma madağano, nagi hağai nu badeğani'a ibite furera'uma?' ⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ģiano'i! Hena vaze'a tutuze so'ozu'uma. ⁶ Vaze geħağani'a ege ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vaze geħağa tutuze so'ozu'uma. ⁷ Uti hariğa, haba hani'a, ga haba fağanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ġauğa, rehano mada ġonaga'e ize, izema. ⁸ Mazağa avo'a neğani'a, avo'a neğa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamağano haba'a ġagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ġadaheğano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneħa.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazağani'e kanisoro azağa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neğa zamağano bouzi'uma. Ege u'ano, |igavamani|r vazeğa zu zuhi'a, zege zamao eda'uma. Ebu zege ubumao ege hari manoga rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ġonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoga'e, haba nidu'a zamağano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madağano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ġoe'a re'uma rae, ago zamare borofoi! Madağani'a feuro'idene, zae'a ġoeri'uma ġoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazağa zae'a ġoeri'uma ġoe'a'e, zae'a mene ġoere'ohe. Rehano Vine Zağoğani'a ġoere'ohe. ¹² Negoğani'a negoğa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga

revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maḡuno zini'uma, ebu runeo tuḡuzi'uma. ¹³ Vaze vaze nidu'a eḡe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gīgaru onamo meite'e vazeḡa'e ḡabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ḡauḡa eda'uma madaḡa

(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ḡauḡa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeḡa edero'! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa haba maḡa u'a ferau onamo'! ¹⁵ Ne touḡariḡano ahi'a ohone'ete'e vazeḡani'e bare ovoadu, ne mene diuḡi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gau'e'ete'e vazeḡani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madaḡano, ahi'eta roḡaeḡa zuni, nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e vetuḡaḡa. Feranoga mene idaḡa. ¹⁸ Iругu madaḡano, e'e madaḡani'a mene fureranoga veize kurano'! ¹⁹ Mazaḡa e'e madaḡano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'eano'o onao izidi, 'ahiguḡa haḡaiḡa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguḡa mene bare furera'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaḡa mene futufine, vaze tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirete'e azaḡa* u'ano, e'e madaḡa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ḡiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²² Mazaḡa ḡuriro Kerisoḡa zuni ḡuriro peroveta azaḡa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirete'e azaḡa tutuze so'ozihī radu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'! Haḡai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma

(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madaḡa hauḡine, e'e madaḡano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene aḡara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ḡiane'ete'e gigi'aḡani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano ovai'uma. Gigi'a inaraḡa boro zuni aḡaḡa manoḡa madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma. ²⁷ Ebu hena eḡe'a tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirete'e azaḡa nu'ozi'uma. Haba ḡonaganono'o haba ḡonaga azaḡa nu'ozi'uma.

Madaḡa hanite'ete'e edero'!

(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

²⁸ Figi ireḡa mazao nagini'a fureru'ete'e ḡianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguḡani'a fureru'ete'e horonine'e, eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaḡa mene hauḡi'uma, onamo 'ahiguḡaguḡa nidu'a furera'uma. ³¹ Adure zu raha'e hauḡi'uma. U eḡe ḡoere'e radiu tuḡutuḡu.

Guhiu rado'!

(Mataio 24:36-44)

³² Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma, emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo radiu'ete'e aneruḡa zuni aḡu'a. Badi'a Ubuga zuni aḡu'a. U

eġe Mama da'o edeġa. ³³ Zae'a dugute to'i! Ġiane rado'i! Mazaġa za aġu'a, e'e madaġa nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vase'a ane ne modadu, oname'ete'e heuġa. Ani'a iġune'ete'e madaġano, ane tuġure azaġa maza'o, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ġiane'ete'e vaseġa nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o fairu ġiano'i! Mazaġa za aġu'a ne zuhi'aġa nani'a bare onai'uma. Ġorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aġu'a. ³⁶ Ani'e, za aġu'a madaġano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma? ³⁷ Eġe'a zae zi'ete'e ġoe'a'e, vase nidu'a zuni zi'ohe: Ġiane rado'i!

14

Iesu ma'uma ibiġa vaġiro

(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ 'Ahi madaġa'e, Pasika muiġa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rġa au'ete'e muiġa madaġa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiġa vaġiro. ² Mazaġa ze raena'a, 'Pasika muiġa madaġano mene haġai'uma. Hena vase ġuġuvaġani'a utitofi'uma.'

Roġae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro

(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)

³ Iesu ani'e Betania neġano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vaseġa ne zamaġano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roġae 'ahogani'a botoroġeta diuġiro. Botoro hadi niġa Alabasita*, zamaġano'e dehoru, niġa Narudo, naeġa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana o'oe beu'iro. ⁴ Rehano vase nu de'ea bone maġunadu, ġadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manoga mode tauġe'ohe? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uġidu (300) vitinifo. E'e |imoni|rġa'e toheġa o'o'a azaġa zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haġai manoga eġe mazao haġaeha. ⁷ Mazaġa tohe o'o'a azaġani'e, zae teite iġaiġa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaġa. U e'e zae teite iġaiġa mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeġa haġaiġa haġaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoru eġe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eġe ahiri guroga veize. ⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaġano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a haġaate'e haġaiġa hariġa re'uma, ane zamaroga veize.

Iuda Isakariota'a Iesu revoharo

(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vaseġa 'ahoga, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro vaġe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e ġoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ġani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaġa manoga vaġiro.

Pasika muiġa haġae tiro

(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)

¹² |iisiti|r o'o'a |iberedi|rġa au'ete'e muiġa madaġa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, Iesu

tahi'a tahi'a'a, Iesu ġadiniro. 'No'e onamadu, ġae veize Pasika ogomuġa haġae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuġuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Terusalema neġa ito'i! Ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa ġudu'oga horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegoto'i! ¹⁴ Ane'a diuġi'uma neġano, e'e neġa vazeġa ġoreno'i. "Thore vazeġa 'ahige ra'ohe. Eġe'a, eġe tahi'a tahi'a teite, Pasika muġa a'uma neġa zamaġa'e, nou'e'e?" ¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaġa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eġe Pasika muġa veize, ne zamaġa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haġae to'i.' ¹⁶ Ani anine iġunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muġa ruhine tiro.

Iuda'a Iesu revoha'uma hariġa ibite ziro

(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)

¹⁷ Ġoravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaġano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eġe teite idaġa ogau'ete'e vazeġa.' ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaenzi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaġano, |iberedi|r eġe teite idaġa siuvao 'u'une au'ete'e vazeġa. ²¹ Eġe, Vaze Ubugani'e, buka zaġoġa zamaġano tirote'e idaġano onami'uma. Rehano, eġe, Vaze Ubuga revoni'uma vazeġa'e, fase vetuġaġa! Ani'e mene furerafone, manoġa.'

Zuhi'a ane mui ġonaga au tiburaro

(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)

²² Ze ogarote'e zamaġano, Iesu'a |iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu |iberedi|r vaheġaduni, ġahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eġe ahiri.'

²³ Hena |ivaini|r vuġa bioġa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe ġaġiro. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eġe ru. Vaze ġehaġa u'ano be'ute'ohe. Eġe ru hina Goro Iziga ti'ohe. ²⁵ E hubehune zi'ohe. E |ivaini|r vuġa mene bare ġaġi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga ġaġi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maġa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ġa'a eġe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaġa buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ġiane'ete'e vazeġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ġabode iġuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' ³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ġa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ġae aheu ize, izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' ³¹ Rehano Petero ani ġoere ġiharo. 'Nagini'a eġe mazao fureraune, e ġae teite ruda'uma madaġano zuni, e'e ġa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'ağa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' ³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zege uğidu zamaze onairo. Onamirotene, Iesu ani zamağa ufeta riharo, zuni zamağa adudaro. ³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i'

³⁵ Hena tahiğa mo bade onairo. Ebu rahao gūğuradu, kuraro, raena'a, 'Idağa ro'idene, mada aduga 'adi mae vağino'i!' ³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Ege Mama, ġa gau nidu'a hağaoga edeğa. Ege mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vağino'i! Rehano mene ege ura. A'e ġae ura da'o hağao'i'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uğidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ġa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? ³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ġoe'a mene egaduni, hağai sau'a mene hağaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. ⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zege uğidu baze'enogano horoziro. Mazağa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e ağu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ġae uğiduğano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madağa 'ai onaeha. Ġiano'i! Ege, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. ⁴² Iğuno'i! Eme haoze onamihi! Ġiano'i! Revoni'ete'e vazega 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴³ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamağano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazega 'ahogani'a onairo. Vaze ġehağa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro zuni, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa ebu, vaze boro boro'a, tuğuziro. ⁴⁴ Reva vazegani'a, ane'a hağai'uma gağa ibite ihoziro, raena'a, 'Ege'a hidadu, fura'inite'e vazegani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vağe onairo. Ebu 'Thore vazega boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazega 'ahogani'a, kariğa ahase bunadu, Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa ġihi'a tuğure vazega agatinirotene, teğağa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ġonore vazega obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, ege obohe touga veize onaahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa zamağano ihozido. E'e zamağano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zağoga zamağano tirote'e furera'uma hağaiğa.'

⁵⁰ Ebu tahi'ağa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'ağa 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoğa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azağani'a, ane zuni obone tihi reirotene, ⁵² dabuağa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'ağa nidu'a nu'orarote'e nemağano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a nu'oraro. ⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a ġabiri zamaġano diuġiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azaġa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaġa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ġoe'a vaġiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazaġa vaze ġehaġani'a Iesu ġuriro hariġa rae fureniro 'ahine, ġoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iġunadu, Iesu ġuriro hariġa 'ahige rae fureniro. ⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e iġiro. "E'e Kuru Neġa Zaġoġa* 'adi, vaze'a haġairote'e ġauġa fahadu, mada uġidu zamaġano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haġai'uma ġauġa, ohoni'uma." ⁵⁹ Rehano e'e hariġa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a, zeġe zamao iġunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa mene naenaenzi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazeġa ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a ġigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma. ⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe?' Zeġe nidu'a ani maune, manoġa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ġa'e peroveta vazeġa! Ro'i! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazeġa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uġano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gaue'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ġae zuni Iesu, Nazareta ne vazeġa teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano Petero ani e'e ġoe'a o'oniro, raena'a, 'Ġae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aġu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ġabiriġa ibihetaġa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roġae tahi'aġa ani horonadu, ani uhiġano edarote'e azaġa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa 'ahoga.' ⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiġano edarote'e azaġa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ġa'e ane vaze 'ahoga. Mazaġa ġae zuni Galilea vazeġa.' ⁷¹ Rehano Petero ani, ġoere huga ġoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ġa'a ra'ete'e ohozeġa a'a'e, e aġu'a.'

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaiġa.

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e goe'a zamariro. 'Kokoroku'a gae aheuzema uganogano, gae ugidu ege o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu gadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a gahunohau'ete'e nega zuhi'aga boro boro'a, vase boro boro, ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa, kanisoro azağa nidu'a teite go'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a giane'ete'e vazega, niga Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a gadiniro. 'Ga'e Iuda azağa zuhi'agahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Gae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a gahunohau'ete'e nega zuhi'aga boro boro'a goere aduga aduga gehaga ani rana goeriro. ⁴ Pirato'a hena bare gadiniro. 'Ga mene naenaezi'ehehe? Giano'i, goere aduga aduga gehaga gae rana goere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare goeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuguniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muiga madagano igaiğa, Iudea azagani'a umidirote'e idunağano, gutaudote'e vazega 'ahoga tugune bunido. ⁷ E'e madagano gu'a negano gutarote'e azağa teite vase 'ahoga niga Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamağano vase 'ahoga marote'e vazega. ⁸ Vaze guguvagan'i'a Pirato vage onairote'ea, uminiro, ane'a igaiğa hağaidote'e hağaiğa hağaoga. ⁹ Pirato'a gadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azağa zuhi'aga 'omo tugune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazağa Pirato ani edega, Badi'a gahunohau'ete'e nega zuhi'aga boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zege'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a gahunohau'ete'e nega zuhi'aga boro boro'a Barabasi tugune bunoga rae, vase guguvaga gunuğano inare goeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare gadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azağa zuhi'aga rae hune'eta'a'e nougi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'il' ¹⁴ Pirato'a hena gadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini hağai sau'a hağairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'il' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vase guguvaga zama'a ehoroga rae, Barabasi tugune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato goere idunağano masinadu, satauronoga veize tuguniro.

Uti azağa Iesu girihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azağani'a Iesu gavana ne zamağa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanağa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae guadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore gihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azağa zuhi'aga o! Mada manoga!' ¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuğadu, so'one kuraro. Zege nidu'a tibutibe 'ouge hağairo. ²⁰ Ebu girihohau hağirotene, dabua kanağa fuh'i'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazega, niga Simona'a guni'a neganono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaḡani'a tuḡutuḡuniro, Iesu satauro odohoga veize. ²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniḡa Gologota. E'e ḡoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. ²³ Murava niga muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuḡa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagiro. ²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ḡahugotitiro. ²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ḡazaḡa (9am) zamaḡano. ²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ḡoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAGA ZUHI'AḠA' ²⁷ Ḡonore azaḡa ahe u'ane teite idaḡa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. ²⁸ A'e buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e ḡoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e haḡae taugi tauge'ete'e azaḡa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ḡa Kuru Neḡa Zaḡoḡa fahadu, mada uḡidu zamaḡano ohoni'uma reirote'e vazega! ³⁰ Satauroono'o buanadu, ḡae'a ḡae bare ḡabo'o'i!' ³¹ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teite Iesu ḡirihohau'ena'a, ḡoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ḡabozido. Rehano ani'a ane bare mene ḡabone'ohe. ³² Keriso, Isaraela azaḡa zuhi'aḡa, satauroono'o buano'i, emeḡe'a ḡia'adu, ḡae mazao fioga veize.' Ane teite idaḡa sataurozirote'e azaḡa zuni ḡoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madaḡa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ḡorava madaḡa uḡidu (3pm) meiro. ³⁴ Ḡorava madaḡa uḡidu (3pm) meirotene, Iesu'a ḡihau huaru. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Goere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougadu ḡiahe modeha?' ³⁵ Satauro uhiḡano edarote'e azaḡa nu, e'e iḡirotene, 'ahige reiro. 'Ḡiano'i! Ani Elia hune'ohe.' ³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari maḡa fu'ure'ete'e heuḡa 'uruḡa, |ivaini|r vuḡa ḡiḡi'a zamaḡano taradu, gubu somoḡano autiro. Ebu Iesu ḡohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ḡianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ḡihau huaru. Ebu iriga re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamaḡano, Kuru Neḡa Zaḡoḡa 'ue'ete'e dabuaḡa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu ahe reiro. ³⁹ Uti vazega boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ḡiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vaze 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roḡae nu zuni mono'o edanadu, ḡianiro. Zeḡe bo'aḡano'e, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roḡae 'ahoga, niga Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaḡano, ane teite onamiro, ebu tuḡureḡa egoharote'e roḡaeḡa. Ebu Iesu teite Ierusalem a neḡa erirote'e roḡaeḡa ḡehaḡa zuni e'ea.

Iesu hadi iduḡa zamaḡano tiro

(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁴² Goravararo. A'e Bana Madaḡa izema mouḡano, ogomu haḡae ti'ete'e madaḡano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazega, Iudea kanisoro vaze boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaḡa guhinirote'e

vazeġa. Ani Pirato vaġe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazeġa boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ġadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuġuniro, Iesu ahiri mouga veize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruġa manoga hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduġa zamaġano tiro. E'e iduġa'e vatava hu'irote'e iduġa. Ebu hadi boro hina idu ibihetaġa kiune 'uiro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roġaeġa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ġiane radiro.

16

Iesu'a bare ġabode iġuniro

¹ Bana Madaġa madaġa hauġirotene, Maria, ani Magadala neġa roġaeġa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roġae 'ahoga, niġa Salome, zeġe uġiduni murava hohoġa manoga hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madaġano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeġe da'o neneġanirio, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiġa 'omo kiune vaġinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iġunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiġa'e boro bagaġa. ⁵ Zeġe huga idu haba'a zamaġa diuġirotene, ene maraġaġa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuġani'e 'uruġa bagaġa zuni faġa bagaġa. Roġae uġidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'! Ze'e Iesu, Nazareta neġa vazeġa, satauronirote'e vazeġa vaġe'ohe. Ani ai ġabode iġuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e iġu'a ġiano'! ⁷ Ai onamo'! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'i! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunaġano, ane teite hidi'uma." ⁸ Ebuni zeġe huga idu haba'anono'o feraw buaro, mazaġa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni ġoere 'ahogani zuni vaze 'ahoga mene ziro, mazaġa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roġaeġa mazao fureraro

⁹ Fura madaġano, oherebau uzeuze, Iesu ani ġabode iġuniro, ebuni Maria, Magadala ne roġaeġa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roġaeġa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaġa, zeġe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode iġunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariġa igiro. Rehano ani ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalemne ne guni'aġa onamirotene, Iesu'a zeġe zamao fureraro, rehano iraġa'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeġe ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuġuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a oġaudote'e zamaġano, Iesu'a zeġe mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini ġoreziro, vaze ġoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeġe'a fefene'ete'e u'ano. Mazaġa ani'a ġabode iġunirote'ea horonirote'e azaġa ġoere'e mene mae ġihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'! Hari manoga, vaze nidu'a mazao haramo'! ¹⁶ Haramo mae ġihini'uma

zuni bapatizoni'uma vazeḡani'e, Badi'a'a ḡaboni'uma. U mene mae ḡihini'uma vazeḡani'e, Badi'a kota boro madaḡano, ibiḡani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae ḡihini'uma azaḡani'e haḡai nu badeḡa 'adi haḡai'uma: vine sau'a eḡe niḡano hegoze buzi'uma, ago izigano ḡoeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae ḡihini'uma, rune muravaḡa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze ugi azaḡa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a ḡoreze hauḡirotene, Badi'a'a ani adure ḡoha, mae ḡihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro. ²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamaḡano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zeḡe teite gaue tiburaudo, ebuni giḡi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa hina zeḡe ḡoere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mir-ihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamaano, emege bo'agano Iesu'a haainute'e horonirote'e azaa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tugure azaa, ebu ze emege zuni ihofiro. Vesu vaze gehagani'a zu tugure azaa me'odirote'e idunaano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Ege'a zuni e'e hariaga nidu'a'e gadaheganono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine dogo'ani ti miriho gane'eta'a'e manoga rae zamariro, ⁴ mazaaga ibite vaze'a gae iho'irote'e hariaga'e hari huga rae gae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariaga

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniaga reirote'e madaano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeaga 'ahoga niga Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazeaga 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaa urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niga Elisabeta'e Arona* mariga azaa. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro goe'a haaga nidu'a faifaine haagido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduga rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaaga Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaani'a gau'ete'e madaa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru negano ane urabo azaa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga haainu. ⁹ 'Ougirotene ze'e zege haai idunaano, kuru negano diugadu uvahu hohoga hufite'e vazeaga vairo. Ebu e'e veize kagusi arahoga haairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoga hufi'ete'e haba'a zamaa diugiro zu vaze guguvaga'e kuru nega enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaano Zuhi'a Boro tugure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoga hufi'ete'e fataa eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tugure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ga inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureni'uma. Ebu niga'e Ioane rae turaho'i! ¹⁴ Ga'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze gehaga zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma. ¹⁵ Mazaaga ani'e Zuhi'a Boro zamao niga boro re'uma. Ebu vaini vuga zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamaanonono'o Vine Zagogani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela azaa gehaga sau'azeono'o mae ghuzadu Zuhi'a Boro zege Badi'a vage tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'aga'e peroveta vazeaga Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuga zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaa'e duduga azaa horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tugure viga niro, raena'a, "E voureha ebu ege rogae zuni voureha. Gae goere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?"

* **1:5** Arona'e Mose negoga ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazeaga

19 Ebu tuğure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tuğure igi'ete'e aneruğa. Badi'a'a gae hari manoğa 'adi gougara radu ege tuğuheha. 20 Ğiano'i! Madağani'a onaine, ege'a rate'e goe'a hugani'a furera'uma. Mazağa ga'e ege goere mene mae ĝihinate'e u'ano, ga'e goeroga mene idara'uma, onamo gae ubugo'a furera'uma."

21 U vase ĝuğuvağa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neğa zamağano fağahune radiu'ohe rae zamarinu. 22 Ebu Zakaria kuru neğanono'o buarotene, ani ze ĝorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ĝorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neğa zamağano iğunu teiğe horonirote'e ederiro. 23 Ebu Zakaria kuru neğano Badi'a mazao gaue'ete'e madağa hauğirotene, Ieruselema haba'a modadu neğa onamiro.

24 E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. 25 Ani raena'a, "Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroga izidi Zuhi'a Boro'a mae vağineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariğa

26 Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuğure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neğano Maria vağe ovoo tuğuniro. 27 Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobağa. Ani'e Davida mariga vazeğa 'ahoga niğa Iosefa teite ira'auniro. 28 Gabiriera'a Maria vağe onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoğa ĝanate'e roğaeğa! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e gae teite radiu'ohe." 29 Maria ani e'e igirotene, zaguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Goere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu. 30 Ebu tuğure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'i! Mazağa Badi'a'e gae mazao matu'e'ohe. 31 Ğiano'i! Ğa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niğa'e Iesu rae turahi'uma. 32 Ani'e niğa boro re'uma ebu vase'a ani'e Badi'a ĝihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouğa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. 33 Ani'a Isaraela azağa† kiniğa tugutuguğa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauği'uma." 34 Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize ağu'a. Nougenouge uguğani'a furera'uma?" 35 Ebu tuğure viga'a naenaenina'a, "Vine Zağoğani'a gae vağe ovai'uma, zu Badi'a ĝihi'a gigi'a'e gae zauha ĝadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'ağa'e zağoğa re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. 36 Ğiano'i! Ğa nabugo Elisabeta zuni vouğa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeğa teadu izidi bato 6 'ai maha. 37 Badi'a'e gau nidu'a hağaoga idağa!" 38 Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tuğure roğaega. Ğae'a rata'a'e ege mazao fureraune manoğa." Ebu tuğure viga'a ani mazaono'o vağiniro.

Maria'a Elisabeta Vağe Onamiro

39 E'e ĝarugano Maria ani ĝarihe iğunadu Iudea guni'a neğa 'ahoga onamiro. 40 Ani feuradu Zakaria ne diuğiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manoğahehe?" 41 Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamağano hagariro, ebu Vine Zağoğani'a Elisabeta mazao iri'aviro. 42 Ebu ani'a Maria ĝihau nina'a, "Badi'a'a manohuga ĝaneha. Ğae'a roğae nidu'a vitizoga. Ğa'a furenite'e tahi'ağa zuni Badi'a'a manohuga

† 1:33 Giriki, Iakobo neğa

ha'uma. ⁴³ Eġe Zuhi'a Boro vi'a'e eġe vaġe onaeha! Badi'a'a eġe veize manoga boro haġaeha! ⁴⁴ E'e ġa ago egatene, eġe isi zamaġano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ġa'e Badi'a manohuga hide'ete'e roġaġa, mazaġa Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a mae ġihiniro."

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Eġe Zuhi'a Boro nigune'ohe!

⁴⁷ Ebu zamahe'e eġe sau'anono'o ġabohe'ete'e Badi'aġa mazao matu'e rudau'ohe,

⁴⁸ mazaġa e'e tuġure roġaġa zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aġutaru.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vase nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ġane'ohe!'

⁴⁹ mazaġa inaraġo gigi'a Badi'aġani'a gau boro eġe veize haġaeha. Ebu ni ani'e zaġoga!

⁵⁰ Badi'a'e ane gubaze'ete'e azaġa zu ze mariga nidu'a vetuġazi'ohe.

⁵¹ Ani'e evo'a inaraġa hina gau gigi'aġa haġairo, ebu zeġe bare mae ġihize'ete'e azaġa hegoze ġururuziro.

⁵² Ani'e kini zeġe ehoro haba'anono'o hegoze vaġiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azaġa mae ġihiziro.

⁵³ Ani'a vinize'ete'e azaġa ġau manoga zenadu ze idararo. U ma'ora azaġa'e 'evore isoġa tuġuze onamiro.

⁵⁴⁻⁵⁵ Badi'a'a emeġe vouġa Aberahamo zu ane mariga veize ġoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuġutuġu vetuġazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ġoitorirote'e ġoe'a zamaradu eġe zu ane Isaraela tuġure azaġa danafiro."

⁵⁶ Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uġidu radadu bare neġa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

⁵⁷ Elisabeta'a ene ma'ete'e madaġa meirotene, ani ubuga fureniro.

⁵⁸ Ebu neġa azaġa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro. ⁵⁹ Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogaġa rana iġuri haġae'ete'e haġaiġa[†] ġianifine onairo.

Zeġe tahi'a 'adi niġa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. ⁶⁰ Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niġa'e Ioane rae turahi'uma." ⁶¹ Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ġa nabugo bo'aġano ni 'adi'e o'o'a!"

⁶² Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro. "Ġa'a zamare'etene, niġa iniu rae re'uma?" ⁶³ Ebu Zakaria'a ire rafaġa umidadu e'e rana mirihiro.

'Niġa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro.

⁶⁴ E'e madaġano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoġani'a buaro, ebu Badi'a niguniro! ⁶⁵ Ne azaġa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neġa azaġa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro. ⁶⁶ E'e igirote'e azaġa nidu'a'e 'ahige zamararo. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vase nagigā re'uma?' Mazaġa Zuhi'a Boro 'evore gigi'aġani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

[†] 1:59 A'e Isaraela azaġa haġai, Badi'a ġoitorirote'e vaseġa rae ihozifine.

67 E'e enoġano Vine Zaġoġani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

68 “Zuhi'a Boro Isaraela azaġa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazaġa ani'e Isaraela azaġa vaġe onadu danaziro, ebu agire azaġa evora'ono'o mae vaġiziro.

69-70 A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaġoġa azaġa hebeono'o reirote'e ġoe'ani'a hudaro. Badi'a'e emeġe sau'aono'o ġabofifine, ane tuġure vazegħa Davida mariga'ono'o Keriso tuġuniro.

71 Keriso'e emeġe agire azaġa mazaono'o ġabofi'uma, ebu emeġe he'ehe'efe'ete'e azaġa evora'ono'o mae vaġifi'uma.

72 Badi'a'e vouġafe vetuġaziro, ebu zeġe teite ġoitorirote'e ġoe'a zamaro,

73 a'e vouġafe Aberahamo mazao ġoitorirote'e ġoe'a.

74 Badi'a'e emeġe agire azaġa evora'ono'o mae vaġifi'uma, e'ano'o emeġe mene rihau'ena'a, ane gau haġai'uma.

75 Ebu emeġe ġabone zamaġano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haġai duduġa da'o haġae'ena'a, gauġa haġai'uma.”

76 Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

“Ioane ubude, ġa'e Hitagahune Badi'aġa veize gau'ete'e peroveta vazegħa rae huġadi'uma, mazaġa ġa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.

77 Ebu vase haġai sau'a'ono'o ġabone zini'ete'e ibiġa Isaraela azaġa ihozi'uma.

78 Badi'a'a emeġe vetuġafi rufe'ete'e u'ano, emeġe ġabofoga veize Keriso tuġuni'uma. Mada'a iġunadu hitana'ono'o emeġe rana agaġani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.

79 Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaġano radiu'ete'e agaġa zini'uma, ebu uniho manoġa ibiġano ibitofi'uma.”

80 E'e enoġano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaġa mazao feure haminu.

2

Iesu'a Fureraro (Mataio 1:18-25)

1 E'e madaġano Roma haba'a kiniġa niġa Augusto, ani'a ane gau haġae'ete'e azaġa veize ġoere 'ahige tuġuriro. “Za Roma haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a nize mo'i*!” 2 Kurenio'e Siria haba'a gavana vazegħa ra'ete'e zamaġano ni ma'ete'e ibi'aġa meiro.

3 E'ano'o vase nidu'a'e nize zouzifine, zeġe zeġe haba onamiro.

4 Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neġano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neġa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neġa onamiro. 5 Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. 6-7 Ze'a Beterehema neġano feurirotene, i'udo neġa zamaġano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neġano radiro. E'ea radinute'e zamaġano, ene furen'i'uma madaġa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a

* 2:1 sensisi

fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Tauf'e'ete'e Azaġa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaġa'e Beterehema neġa uhiġano haba tauġiġano mamoe taufe radiudo. ⁹ Ebu Zuhi'a Boro tuġure viga'a tabara zeġe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agaġani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuġure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariġa manoġa zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. ¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ġabozi'uma vazega, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. ¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano bazunoga horonine, za tahi'aġa'e Keriso rae ederi'uma."

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuġure viga ġuġuvaġani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaġa bo'aġano uniho manofe'ohe!"

¹⁵ Aneru nidu'a'a ġoere haugirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaġa'e zeġe'a bare neneġaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ġauġani'a hudanate'e ġianoga veize Beterehema neġa onamihi!"

¹⁶ 'Ougadu ze ġarihe Beterehema neġa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaġadu tahi'a kome'a boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano baze'enoga horoniro. ¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuġure viga'a ġoerrote'e ġoe'a ihoziro. ¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azaġani'a reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagau ġouriro. ¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e haġaiġa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauġinu. ²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaġa'e tuġure viga'a zirote'e ġoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaġano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaġa rana iġuri haġairo, ebu vi'a mogani'a niġa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuġure viga'a reirote'e niġa.

Iesu Ierusalem Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoġano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ġoe'a idunaġano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaġa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalem haba'a zamahu itiro. ²³ Mazaġa Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeġa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaġozaġoni'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' ²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo niniġa 'aheu ga nini komeġa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalem haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ġoeriro

²⁵ E'e madaġano Ierusalem haba'ano ohoze 'ahoga niġa Simeona'a radiunu. Ani'e haġaiġa duduġa zu Badi'a ġoere hegote'ete'e vazega. Ani'e Isaraela azaġa ġabozi'uma vazega Keriso guġine onainu, ebu Vine Zaġoġa'e ani mazao radiunu. ²⁶ Vine Zaġoġani'a Simeona

ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ġa'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaġoġani'a ibito hanadu kuru neġa diuġiro. E'e madaġano Mose goro ġoe'a idunaġano haġaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuġiro. ²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

29-30 "Zuhi'a Boro, ġa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ġa izema rudanoġano vaze sau'a'ono'o ġabozite'e vazeġa, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eġe, ġae tuġure vazeġa'e zama roġeġaheta rune moneo tuġuhe onamo'!

³¹ Zuhi'a Boro, ġa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Aġaġa teiġe, ani'e Iuda mene azaġa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ġae tahi'a Isaraela azaġa nize rae ġihizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagaro. ³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azaġa nu'e ani mene mae ġihinine, ze'e ġabone ibiġanono'o bua'uma. U vaze nu'e ani mae ġihinine, ze'e ġabone ibiġano eda'uma. Ebu vaze'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehano vavezaze'a ani 'u'u'i'uma. ³⁵ Ebu hena, vaze zamaroneze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ġoun'e'ete'e teiġe, zamaġo'e aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Ġoeriro

³⁶ Peroveta roġaeġa 'ahoga niġa Ana, ani zuni Ierusalemaba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboġa ebu Asera mariga roġaeġa. Ani'e roġae vouġaġa. Ani hahuradu muri 7 enoġano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu ġozoba radiu onamo izidi muriġa 84 'ai meiro. Ani'e iġaiġa kuru neġa onaminu ebu madai zu ohere zaġozage'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite ġoerirote'e zamaġano, Ana'a zeġe vaġe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vaze ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ierusalemaba'ano agire azaġa 'evoreono'o mae buzite'e vazeġa faġa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeġe'a guhine'ete'e vazeġa!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaġano Ierusalemaba'ano gau nidu'a hauġirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neġa bare feuriro. ⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vaze huhuzaġa reiro, zu Badi'a manoġa'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neġano Ġoeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġano Iesu vi'a moga'e Ierusalemaba'ano itido. ⁴² Iesu ani muri 12 meirote'e, iġaiġa haġaidote'e teiġe, e'e Muiġa augifine zeġe'a Ierusalemaba'ano itiro.

⁴³ Ebu Mui hauġadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ierusalemaba'ano muhinirota'e aġu'a. ⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamaro, 'Iesu'e vaze ġunuġano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeġe teite onamirote'e azaġa

bo'aḡano Iesu vaḡiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vaḡe'ena'a Ierusalemā haba'a itiro.

⁴⁶ Ebu mada uḡiduḡa zamaḡano, kuru neḡano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teite ehore radiunu, ebu zeḡe ḡoere iginu, zu ḡadimu nu haḡainu. ⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edeḡa zu ane'a naenaezirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaro. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a ḡae vaḡe'ha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Za nougadu e vaḡe'ha? 'Ahi'e eḡe mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirota'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enoḡano Iesu ani zeḡe teite Nazareta neḡa ovoiro, ebu zeḡe tuḡure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e ḡauḡa nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamareneḡani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vaze'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniḡa radu muri 15 zamaḡano ibitohaunu. E'e madaḡano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaḡa. Heroda'e Galilea haba'a kiniḡa, negoḡa Firifo'e Iturea zu Taronito haba'a kiniḡa ebu Rusanian'e Abirene haba'a kiniḡa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa ḡihi'aga reiro. E'e zamaḡano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ḡoere'a ane mazao buaro. ³ Ani'e Ioridana vuḡa uhiḡano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saua'ono'o ḡihuradu bapatiso mo'i! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazeḡa Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige miri-hiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,

'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiḡa ruhibo'i! Ane ibi mae duduno'!

⁵ Ebu do'oḡa nidu'a tuni'uma, maḡa boro zu maḡa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oḡa be'oḡa duduni'uma, haba bekuḡa bekuḡa nidu'a sebani'uma†.

⁶ Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o ḡaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vaze ḡuḡuvaḡa bapatiso mouga radu Ioane vaḡe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheḡa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferau muhino'i! Rehano feranoga'e mene idara'uma! ⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa furen'o'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaḡa. ⁹ Ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoḡa mene ini'ete'e ireḡa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

* 3:4 Isaia 40:3-5 † 3:5 Hari idaidaga. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vase ġuġuvaġani'a ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoga?" ¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaga 'aheu ro'idene tiba'e dabuaga o'o'a vazeġa hano'i, ebu iniu ogomuġeta ro'idene vininate'e vazeġa teite ġahugotito'i!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaġa zuni bapatizo mouge radu ariro ebu Ioane ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme nouge haġaifone manoga?" ¹³ Ani'a naenaenziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaġano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti azaġani'a zu ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoga?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize tauġo'i, ebu ġuriro moneo vase ago debaze tauġo'i! Zae moni gauġano da'o matu'o'i!"

¹⁵ Mazaġa vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Kerisol', rae zamariro. ¹⁶ Ebu Ioane'a zeġe nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatizozeha. Rehano onai'uma vazeġa'e gigi'aġa ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga zu eġe'a ani tamaka miniġa fuhi'e'ete'e tuġureġa vazeġa rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa zu ire roga hina abatisoz'i'uma. ¹⁷ Maho hirive'ete'e madaġano, vase'a kari hina rouga tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaġano ti'ohe, rehano iguġa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.†"

¹⁸ Ebu Ioane'a ġoere ġehaġa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoga hina haramoziniro. ¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniga Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaġa ani'e negoġa inuga niga Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haġai sau'a sau'a ġehaġa haġaido. ²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ġu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro
(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

²¹ Ioane'e izema ġutanogano, vase nidu'a bapatizo meirotene, Iesu zuni bapatizo meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaġano adure'a bohataro, ²² ebu Vine Zaġoġani'a Tubugo niniġa teige ane rana ehoriovaio. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "Ġa'e eġe ubude. Eġe'a ġae zamare borofe'ohe ebu ġa mazao matu'e rudau'ohe."

Iesu Mariga Duġuru
(Mareko 1:1-17)

²³ Iesu'e muriġa 30 reirotene, ani gauġa ġadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

²⁵ Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

²⁶ Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

²⁷ Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

† 3:17 Giriki, vuidi hirive'ete'e hariġa idaidaga

- 28 Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,
 29 Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,
 30 Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,
 31 Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,
 32 Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,
 33 Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,
 34 Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,
 35 Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,
 36 Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,
 37 Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,
 38 Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro (Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

¹ Iesu'e Ioridana vuḡa mode iḡunirotene, Vine Zaḡoḡani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro. ² E'ea, mada 40 zamaḡano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madaḡano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ḡonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ḡihune beredio no'!" ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma. Rehano vine ogomuḡano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vase'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eḡe'a ḡa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'aḡa zu manohuga nidu'a ḡani'uma. A'e eḡe enoga ḡauḡa 'ahine, eḡe'a urate'ete'e vase hau tauḡoga zuni idaḡa da'o. ⁷ E'ano'o ḡa e mazao kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o haḡao'!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalemaha haba'a onamiro. Ebu kuru neḡa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ga Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i!" ¹⁰ Mazaḡa Buka Zaḡoḡano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruḡa tuḡuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine, ḡae oda'e hadio mene tutuha'uma.”

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. “Mene! Buka Zaḡoḡano raena'a, 'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'!”

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauḡirotene, mada manoḡa 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iḡuniro.

Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)

¹⁴ Iesu'e Vine Zaḡoḡa ḡiḡ'aḡani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamaḡano bororararo. ¹⁵ Ani'a nu'onu'o neḡano ihozido ebu zeḡe nidu'a'e ani niguniro.

Nazareta Azaḡani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neḡa onamiro. E'e Neḡa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madaḡano ane'a iḡaiḡa haḡainute teige, nu'onu'o neḡano diuḡi onamiro. Ebu Buka Zaḡoḡa me'odoga radu iḡune edaro. ¹⁷ Iḡune edarotene kuru neḡa ḡiane'ete'e vazegani'a Isaia peroveta'a mirihirote'e bukaḡa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

¹⁸ “Zuhi'a Boro Viga'e eḡe rana reiro. Zahara azaḡa mazao hari manoḡa haramoga veize ani'a eḡe ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azaḡa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azaḡani'a ehama'uma zu aduḡani'a ḡahizirote'e azaḡa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a eḡe tuḡuhiro.

¹⁹ Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vaze ḡaboze'ete'e madaḡa momeo furenoga radu tuḡuhiro.”

²⁰ Iesu'a buka me'ode hauḡirotene buka 'uadu mae harote'e vazegā bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neḡa zamaḡano vaze nidu'a ani ḡiaḡaniro. ²¹ Ebu Iesu'a ḡadaheni ziro, raena'a, “Za'a egate'e Buka Zaḡoḡano ḡoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha.” ²² Zeḡe nidu'a ani mae ḡihine ḡoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ḡoe'a manoḡa egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, “Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ḡoere mene iḡi'uma.”

²³ Ebu Iesu'a ziro. “E edeḡa za'e eḡe mazao ḡoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazegā, ibite ḡae'a uḡiḡo faino'i, ebu vaze 'ahoga uḡi faino'!” Ebu raena'a, 'Iesu, ḡa Kaperanauma neḡano haḡai ḡiḡi'a haḡairote'e teige, ḡae haba 'adao zuni haḡao'! 'Ougine, emeḡe'a ḡae ḡoere'e mae ḡihini'uma.' ²⁴ E hube hune zi'ohe. Zae'a eḡe ḡoere mene mae ḡihine'ete'e teige, peroveta azaḡa zuni zeḡe habao vaze'a mene mae ḡihize'ohe.

²⁵ Rehano zamaro'! Peroveta vazegā niḡa Elia madaḡano, muri uḡidu zu ḡaha'a zamaḡano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaḡano zahara boro'a buaro. E'e madaḡano ḡozoba ḡehaḡa'e Isaraela haba'ano radiunu. ²⁶ Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ḡozoba azaḡa mazao mene tuḡuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiḡano ne

* 4:17 Isaia 61:1-2

'ahoga niġa Zarepatio radiunute'e ġozobaġa 'ahoga mazao tuġniro. Zarepati neġa'e mene Isaraela haba'a

²⁷ Ebu peroveta vazeġa niġa Elisa madaġano Isaraela haba'ano lefera azaġa ġehaġani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazeġa niġa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Eġe zuni adama haġai gigi'a mene haġai'uma, rehano ne 'ahoga vaġe onami'uma, mazaġa za'e mene mae ġihihe'ohe."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neġa zamaġano vaze nidu'a maġune rudaro. ²⁹ Zeġe nidu'a iġunadu, e'e haba'anono'o ani tuġune vaġiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro. ³⁰ Rehano Iesu'a vaze ġunuġano onamadu ane edeġano dauġiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro
(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neġa ovoadu Bana Madaġano nu'onu'o neġano vaze ihoziro. ³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga iġirotene zaguzagaro, mazaġa ani ġoere'e gigi'a, Badi'a ġoere heuġa.

³³ Bana Madaġa 'ahogano vine sau'aġeta vazeġa 'ahoga'e nu'onu'o neġano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazeġa! Eme ago ġunuġunu'o'i! Ġa eme ruifoga radu arahehe? Ġa iniu'e e edeġa. Ġa'e Badi'a vaze zaġoġa!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeġe nidu'a bo'aġano vaze e'e mae rahao higonadu buau dauġiro. Rehano vaze a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeġe zeġe'a bare raena'a, "Ani ġoere'e nagiġa? Ani'a inaraġa zu gigi'aġa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariġa'e uhiġa uhiġa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ġehaġa Faiziro
(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neġa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoġa roġa'eġa'e ahi'ani'a gicine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vaze'a Iesu uminiro. ³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiġano edanadu ahi'a gigi'a e'e ġoere riga hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vaġiniro. Ebu Simona emoġani'a zogone iġunadu zeġe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaġano, vazevaze'a ugi iraġa nunu Iesu vaġe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeġe tiba tiba rana teadu manore hauġiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huario, raena'a, "Iesu, ġa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ġoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro
(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vaze o'o'a haba'a onamiro. U vaze ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro. ⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariġa manoġa

harami'uma, mazağa de'e u'ano, eġe tuġuhiro.” ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vaze ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azaġa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, raena'a, “Tahiġa duine bun'o'i!” Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vaze ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harame hauġirotene, Simona niro. “Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!” ⁵ Simona'a naenaeniro, raena'a, “Eme ohere faġa gau boro haġae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma.” ⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a oġanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahogano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaġa nidu'a ġozone ġehaġa e'e horonirotene, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ani'a haġai 'uguġa horonadu Iesu oda babaġano higau bauriro. Ebu raena'a, “Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazegā, e'ano'o eġe mazaono'o vaġino'i!” Iesu'a naenaeniro. “Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vaze re'evazi'uma.” ¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeġa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vaze 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ġuġuriro, ebu uminiro, raena'a, “Zuhi'a Boro, ġa urato'idene, faiho'i!” ¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, “E urate'ohē. Ġae manoro'i!” 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ġoere riġa hina niro, raena'a, “Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazegā vaġe onamadu ahiriġo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oġa Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma.” ¹⁵ Rehano Iesu hari'e ġarihe bororu onamiro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a Iesu ġoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaġe onairo. ¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazegā o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro
(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a harame'ete'e zamaġano, Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu uhiġano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu

* 5:14 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

Ierusalemaba haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inarağa'e Iesu'a vaze faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madağano vaze nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. ¹⁹ Rehano ze'a vaze guğuvağa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vaze guğuvağa bo'ağano farata mini hina owoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ğa sau'a 'ai rae modeha!" ²¹ Farisea azağa zu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa'e zeğe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vazeğa? Nougadu Badi'a sausaune ğoere'ohe? Badi'a'a da'o vaze sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeğe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaenziro, raena'a, "Za nougadu ege ğoere 'adi zamare'ohe? ²³ Ani mazao nougenouge nine, ğoe'a'e ufiğa? 'Ĝae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'İgunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazağa ege, Vaze Ubuğa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'ağa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa e'e nina'a, "Ege'a ğa'ohe. İguno'i ebu faratağodo odohadu neğo onamo'i!"

²⁵ Ebu vaze e'e'a zogone zeğe zamabe'ano'o iğune edanadu faratağa meiro ebu Badi'a ni mae ğihine'ena'a neğa onamiro. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ğihiniro, raena'a, "Eme izidi hağai nu badeğa horoneha!"

Levi Zamaharo

(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iğunirotene takesi vazeğa 'ahoga, niğa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Ege hegoto'i!" ²⁸ Ebu Levi ani ğauğa nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro hağairo. E'ea takesi azağa ğehağa zu vaze nunu zeğe teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehano Farisea azağa zu zeğe moneo Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağani'a Iesu tahi'atahi'a mazao mağune ğoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azağa zu sau'a azağa teite ogau tiburu'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ugi o'o'a azağa'e gohe vazeğa mene vağe'ohe, rehano ugi azağani'a ani vağe'ohe. ³² E'e teige, e'e duduga rae zamare'ete'e azağa huzoga radu mene onairo. Rehano hağai sau'a rae zamare'ete'e azağa huzadu zeğe sau'anono'o ğihuroga veize onairo."

Ihore Iziga

(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

³³ Ebu hena vaze nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatiso tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ğehağa zağozage'ohe zu kurau'ohe. Farisea azağa tahi'atahi'a zuni 'ouge hağae'ohe. Rehano nougadu ğa tahi'atahi'a'e iğaiğa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madağano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azağa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zağozagi'uma. ³⁵ Rehano zeğe mazaono'o ohoze hahu iziga'e

mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zeḡe'a zaḡozaḡi'uma.”

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, “Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiḡa teite horone tibunoga zuni mene manoga re'uma.

³⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuḡa baige † amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuḡani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuḡa'e sore rururanadu baige amahiḡa sausauni'uma. ³⁸ E'ano'o vaini vuḡa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma. ³⁹ Rehano vaini vuḡa amahiḡa gagidote'e azaḡa'e vaini vuḡa iziga mene urate'ohe, mazaḡa ze'e raena'a, “Amahiḡa'e ufeta manoga‡!”

6

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maḡa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaḡinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaḡa nu'a horozadu ziro, raena'a, “Za'e nougadu Bana Madaḡa goroga varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?”

³ Iesu'a naenaезiro, raena'a, “Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa aro. Ani'e goro ḡoe'a varadiro ebu ane ḡatinirote'e azaḡa zuni ziniro.” ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, “Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa.”

'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro

(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neḡa diuḡadu vaze-vaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeḡa zuni radiunu. ⁷ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa'e Iesu'a Bana Madaḡano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaḡa ani'a vaze e'e fainine, zeḡe kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeḡa niro, raena'a, “Iḡunadu vaze ḡuḡuvaḡa zama 'ada eda aro'!” Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, “E za ḡadize'ohe. Mose goro ḡoe'a'e Bana Madaḡa zamaḡano nagini haḡaine idaḡa ra'ohe? Manoga haḡai'uma ga sau'a haḡai'uma? ḡabozi'uma ga zimi'uma?” ¹⁰ Iesu'a zeḡe nidu'a ḡiaze ḡemadu vaze e'e niro, raena'a, “'Evo'o einoi'!” Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maḡune rudanadu zeḡe zeḡe'a Iesu mazao nagini haḡai'uma rae ḡoaniro.

Iesu'a Apostolo Azaḡa 12 Zamaziro

(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

† 5:37 Giriki, 'baige', Gouti ogaḡa hina haḡairote'e baige ‡ 5:39 Hari idaidaḡa e'e zamaḡano, ḡau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ḡau amahiḡa'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a idaniro

¹² E'e madaġano Iesu ani maġa onamadu ohere faġa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a ¹² da'o zamazadu Apostolo azaġa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niġa 'ahoga'e Petero, Petero negoġa niġa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipino, Batolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuġa niġa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duġuruġa* vazegħa niġa Simona, ¹⁶ Iakobo ubuġa niġa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazegħa, Isakariota vazegħa niġa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaġano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite maġanonono'o ovaradu haba sebaġano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azaġa ġuġuvaġa ebu haba nunu azaġa ġehaġani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalem neġa boro zu davara genaġa neġa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoġa radu ariro. ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuġadu sausauzirote'e azaġa zuni faiziro. ¹⁹ Zeġe nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazaġa ugi faine'ete'e inaraġa'e ani mazaono'o buanadu zeġe nidua manoriro.

*Badi'a Manohuga ebu Aduga
(Mataio 5:1-12)*

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ġiaze'ena'a ziro, raena'a,

“Za, zahara azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa vesu'u matu'e eġofi'uma.

²² Eġe, Vaze Ubuġa, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, ġoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouġa'a peroveta azaġa mazao zuni 'ouge haġaido. 'Uguġani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'! Mazaġa peroveta azaġa teige, Badi'a'a adureo zae naeġa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazaġa za'e ibite ġau manoġa nidu'a mae haugiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, oġau isi mini'ete'e azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eġofe'ete'e azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazaġa vesu'u niau'ena'a vetuġara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa vouġaze'a zuni ġuriro perovetaġa azaġa 'ouge niguzido.

*Agire Azaġa Zamaro'i
(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)*

²⁷ Eġe ġoere egoni'ete'e azaġa'e zi'ohe. Agireze azaġa zamaro'i zu he'ehe'e'ete'e azaġa mazao manoġa haġao'i! ²⁸ Za rae sausauze'ete'e azaġa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao haġai

* 6:15 Giriki, duġuruġa niġa'e Zealota

sau'a haḡae'ete'e azaḡa veize kurano'i! ²⁹ Vaze'a ḡanigo fa'ono'idene, naeḡa zu notonohano'i! Vaze'a dabuaḡo mei'adu hena bare 'ahoga zuni meih ro'idene, a'a zu hano'i! ³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauḡo'i, ebu iniu'a ḡauḡo mae buro'idene, ago bare mo'i! ³¹ Vaze'a zae mazao haḡai manoga haḡae'ete'e urato'idene, zae zuni zeḡe mazao haḡai manoga haḡao'i!

³² Za'a zae vetuḡazi'ete'e azaḡa da'o vetuḡazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni zeḡe vetuḡazi'ete'e azaḡa vetuḡazi'ohe. ³³ Ebu za'e zae mazao manoga haḡae'ete'e azaḡa mazao da'o manoga haḡaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. ³⁴ Ebu za'e ḡauze bare zini'uma ra'ete'e azaḡa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni ḡauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azaḡa ḡauze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azaḡa vetuḡazo'i, zu zeḡe mazao manoga haḡao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeḡa boro zini'uma, ebu za'e Ġihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazaḡa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azaḡa ebu sau'a haḡae'ete'e azaḡa zuni Badi'a'a vetuḡazi'ohe. ³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuḡazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuḡazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azaḡa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a haḡao'idene, riḡa ago ḡorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riḡa mene ḡorezi'uma. Zeḡe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Ḡauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'aḡa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruḡa vazeḡani'a kuruḡa vazeḡa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovoi'uma. ⁴⁰ Tah'i'a'e ani ihore vazeḡa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeḡa teigi'uma.

⁴¹ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴² Ġae'a ubumaḡo be'a gado ireḡa izema ḡianogano, negoḡo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi!' Ġa, zama guhi vazeḡa! Ibite geno ḡae mazao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i! Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo mazao ubuma dinunuḡa mae vaḡini'uma.

Ire ebu Ani Maḡa

⁴³ E'e teige, ire manoga'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manoga mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa edere'ohe. Figi maḡa'e ire renoga zamaḡano mene ini'ohe zu vaini maḡa'e ḡunu renoga zamaḡano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vaze manoga'e zamaḡano manoga zamaradu manoga furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaḡa nagini zamaḡano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa (Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ġoere'ete'e haġaiġa'e mene haġae'ohe? ⁴⁷ Eġe vaġe onaadu ġoerehe egadu haġae'ete'e vazeġa'e iniu heuġa rae eġe'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riġa rana neġa ohone'ete'e vazeġa heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaġa haba riġano ogoraro. ⁴⁹ Rehano eġe ġoere egadu haġaiġa mene haġae'ete'e vazeġa'e, haba zoreġano neġa ogoru'ete'e heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau ġuzuhi'uma.

7

Uti Azaġa Ġihi'a'a Iesu mazao Firo (Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vavezave veize e'e ġoe'a nidu'a rae hauġirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neġa onamiro. ² E'ea Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuġani'ete'e tuġureġa vazeġa'e uġine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azaġa ġihi'a'e Iesu hariġa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuġure vazeġa faine ġabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuġuziro.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminoro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a ani manoġa tauġi! Mazaġa ani eme vetuġafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neġa ogoraro. Ġa ani dananine manoġa!" ⁶ E'ano'o Iesu'e zeġe teite uti azaġa ġihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaġa ġihi'a'a ane vaze nu Iesu vaġe tuġuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ġa e neo diuġoga rae ago zamaro'i, mazaġa e'e mene vaze manoġa. ⁷ E'ano'o ġa vaġe mene ameha. Ġoere da'o ro'i! 'Ouġine eġe tuġure vazeġani'a manori'uma. ⁸ Mazaġa e'e vaze 'ahoga 'u'uġano gau'e'ohe, zu uti azaġa eġe 'u'uġano gau'e'ohe. Eġe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Eġe'a tuġure vazeġa 'ahoga nina'a, 'Adi haġao'i!' reine, ani'e haġae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e ġoe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaġa ziro, raena, "Eġe'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeġa'e Isaraela azaġa zamaġano ize mene horoneha!"

¹⁰ Ebu ze bare uti azaġa ġihi'a ne onamirotene tuġure vazeġa'e manoroga haninoro.

Iesu'a Ġozoba Ubuġa Rune'ono'o Ġabonoro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niġa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze ġehaġani'a ani ġatinoro. ¹² Ebu ze onamadu ne ġutu'aġano feurirotene, ne azaġa'e rune vazeġa herate buni ariro. A'e ġozoba 'ahoġa ubuġa. Ani tibuhuga e'e da'o furenoro. Ne azaġa ġehaġa zuni ġozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ġozoba e'e horonirotene, ani vetuġanoro, ebu nina'a, "Ago nianoi!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauġa heratirote'e azaġa vaġe onamadu mauġa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazeġani'a iġune ehoradu ġoe'a ġadahenoro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeḡe nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'aḡano fureraneha! Badi'a'a ane vaze, emeḡe danafeha!"
¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haḡairote'e hariḡani'a Iuda haba'a ebu uhiḡa haba'a nidu'ano bororaro.

*Iesu zu Ioane Babatiso
 (Mataio 11:2-19)*

¹⁸ Ioane Babatiso'e ḡu'a neḡano radiute'e zamaḡano tahi'aḡani'a ane vaḡe onamadu Iesu'a haḡairote'e hariḡa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'ahe'u huze onaadu ziro. ¹⁹ "Zuhi'a Boro Iesu vaḡe onamadu 'ahige ḡadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazeḡa Keriso'e ḡahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ḡadinoga veize eme tuḡufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazeḡa Keriso'e ḡahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²¹ E'e madaḡano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazeḡa ḡehaḡa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaḡa ḡehaḡa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu ani vaze 'ahe'u e'e naenaeziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaḡa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaḡa'e edau'ohe, lefera azaḡa'e manore deheru'ohe, teḡaze uhuḡa azaḡa'e igi'ohe zu rune azaḡa'e bare ḡaboze'ohe. Ebu zahara azaḡa hari manoḡa haramo zini'ohe. ²³ Eḡe mazao fi mene mode'ete'e vazeḡa'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'a tuḡuzirote'e azaḡani'a iḡunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za vaze nagīḡa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veḡa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamiro? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vaze nagīḡa horonoga veize onamiro? Naeḡa boro dabuaḡa vidau'ete'e vazeḡahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ḡau manomanoḡeta radiu'ete'e vazeḡa'e kini neo radiu'ohe. ²⁶ 'Ougadu vaze nagīḡa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeḡahe? O'e! Eḡe'a zi'ohe. Peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vazeḡa'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a

'Ḡiano'i! Badi'a'a ḡae zamao vaze 'ahoga ibite tuḡuni'uma.
 Ani'e ḡae zamao ḡae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeḡa bo'aḡano vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vazeḡa zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu ḡoere igirote'e azaḡa nidu'a zu takesi azaḡa raena'a, "Hube, Badi'a haḡae'ete'e ibi'a'e duduḡa!", mazaḡa ze'e Ioane'a bapatizozadu ḡihuriro. ³⁰ U Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa'e Ioane bapatizo hezaho hanadu mene ḡihuriro. 'Ougadu zeḡe veize Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaḡa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuḡa? ³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arah'e'ete'e heuḡa. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapato'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ³⁴ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduġa rae re'uma."

Haġai Sau'a Roġaeġani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazeġa 'ahoga niġa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazeġa ne onamadu oga'uma haba'ano taviro. ³⁷ E'e haba'ano'e haġai sau'a haġainute'e roġaeġa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazeġa neo ogauete'e ederirotene, dehoro hohoga manoġa naeġa boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro. ³⁸ Ebu roġae'a ne diuġadu Iesu ġaruġa onamadu niau'ena'a, odaġa babaġano ġuġuriro. Ebu niġa vuġani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguġa hina odaġa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaġa fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazeġa Simona'a roġae e'e'a 'ouge haġairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazeġa reine, ani roġae nagġani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roġae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ġe'uma." Simona'a nina'a, "Ithore vazeġa, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vaze 'ahoġa mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauġa moniġa. U 'ahoġani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauġa moniġa. ⁴² Ebu vaze 'aheu'e moni vazeġa mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazeġani'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e haugirotene, Simona ġadiniro, raena'a, "Ougine, anianine bo'aġano'e iniu'a moni vazeġa mazao ufeta zamare borofi'uma?" ⁴³ Simona'a naenaeniro. "E zamarone, vaze moni 500 madu moni vazeġani'a ġararo harote'e vazeġa." Ebu Iesu'a nina'a, "Ġa naenae'e duduġa."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roġae tehe ġianadu Simona niro, raena'a, "Ġa roġae 'ada'a eġe mazao haġate'e horonahe? E ġa ne diuġatene, ġa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roġae 'ahi'e eġe oda ani ni vuġa hina abunadu iguġa hina zauhe imineha. ⁴⁵ Ġa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roġae 'ahi'e eġe'a diuġi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha. ⁴⁶ Ġa'e vadiniheo dehoro mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoro hohoga manoġa beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eġe'a ġa'ohe. Moni 500 madu moni vazeġa'a ġararo harote'e vazeġa teige, roġae 'ahi'e ane sau'a ġehaġa 'ai rae modeha, e'ano'o ani eġe zamare borofadu 'ouge haġaeha. Rehano moni 50 madu moni vazeġa'a ġararo harote'e vazeġa teige, sau'a ufiġa haġae'ete'e vazeġa'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae nina'a, "Ġa sau'a 'ai rae modeha." ⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaḡa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roḡae niro. "Ġa'e eḡe mae ḡihiheha, e'ano'o ḡae sau'anono'o ḡabodeha. Zamaḡo roḡenadu onamo'i!"

8

Roḡae Roḡae'a Iesu Dananiro

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariḡa manoḡa haraminu ebu tahi'aḡa 12 zuni ane ḡatininu. ² Ebu vine sau'ani'a raganano reirote'e zu uḡi nunu'a meirote'e roḡaeḡa roḡaeḡa'e uḡize manoradu Iesu duḡuru danaziro. Ze bo'aḡano Magadala neḡa roḡae niḡa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roḡaeḡa. ³ Ebu Kuza inuḡa niḡa Ioana. Kuza ani'e kiniḡa Heroda gau zu neḡa taufe'ete'e vazeḡa. Roḡae 'ahoga niḡa Susana zu roḡae 'ahoga 'ahogani'a zeḡe zeḡe ḡau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Ġorarote'e Hari Idaidaḡa (Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vaze ḡuḡuvaḡani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaḡe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. Ani mebaḡano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiḡano rururaro. E'e ezoneḡa'e vaze'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au hauḡiro. ⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneḡa'e ḡuhuriro, rehano roraro, mazaḡa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ḡuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ḡuhuḡa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoḡano rururadu faine ḡuhure bororaro, ebu vesu huga'e ḡae 100 hudaro." Iesu ani ḡoere hauḡirotene, ani ḡihau ḡoeriro, raena'a, "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'i!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ḡadiniro. ¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari huga nidu'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaḡani'a amahi 'ahige rei-ro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haḡae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eḡe'a ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a ḡoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a ḡoere mene mae ḡihinadu ḡabone mene hidifine, Satani'a zeḡe zamaono'o Badi'a ḡoere mae vaḡine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuḡa, e'ano'o mada tahiḡa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaḡano rururu'eta'e, ze

Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaġano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheġa ufeta zamare'ohe zu haba ġauġa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manogano rururu'eta'e, mene ġurire'ena'a zama manogano Badi'a ġoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haġaiġa haġae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaġa
(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uġano mene ti'uma. Rehano ne diuġe'ete'e vaze'a agaġa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ġau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ġauġa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ġahine'ete'e ġauġa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eġe'a zi'ete'e ġoe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a ze'e tahiġa edeġa rae zamare'ete'e zuni mae vaġini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoġa
(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoġa duġuru'a ani vaġe onamiro, rehano vaze ġuġuvaġa 'ahine ani uhiġa onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vaze 'ahoġani'a Iesu niro, raena'a, "Ġa vi'u zu negoġo duġuru'a ġia'ihhi radu ne enona edau radiu'ohe." ²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e eġe nanu zu eġe nego."

Zavara 'Uiro
(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ġasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. ²³ Ze fare oname'ete'e zamaġano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ġasi kafere diuġadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuġiro! ²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riġa ġoreziro, raena'a, "Sifu radadu roġerano'i!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauġiro zu du'ura'a roġeraro. ²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eġe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeġe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ġadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riġa ġorezitene, ġoe'a egohu'ohe!"

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro
(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraġa moneafa ruhau faradu Gerasa* azaġa habao hebetiro. ²⁷ Iesu ani ġasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazeġa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faġa firina zu neġano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. ²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehaġa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaġani'a auri miniġa riġa hina evo'a zu odaġa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ġuzuhadu vine sau'ani'a tuġune haba boha'a onamido.

* 8:26 Gerasa'e Iuda haba'a enogano

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riġa ġoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'i!" Ani Iesu zamao hiġau bauradu ġaniġanaro, raena'a, "Iesu, Ġihi'ahune Badi'aġa Ubuga! Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aġo eno'i!" ³⁰ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ġa niġo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e Legioni!†", mazaġa vine sau'a ġehaġa vase e'e ranao radiunu. ³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ġonaga o'o'ano‡ ago tuġufo'i!" ³² E'e madaġano aba ġehaġa'e haba maġano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iešu uminiro. "Eme aba e'e mazao diuġoga tuġufo'i!" Iesu'a naenaezina'a, "Idaġa, bu'anadu onamo'i!" ³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vase e'e mazaono'o buanadu aba ġehaġa mazao diuġe ġouriro. Aba ġehaġa 'ai maġa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiġa neġa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariġa vazevaze mazao me'odiro. ³⁵ Vaze ġehaġa'a nagini'a furerarote'e ġianoga veize Iesu vase onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aġeta vaseġa e'e dabua vidanadu zamarone manoġano Iesu oda babaġano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ġouriro. ³⁶ Ebu furerarote'e haġaiġa nidu'a horonirote'e azaġani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaġa mazao Iesu'a vine sau'aġeta vase e'e nougenouge ġabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaġa nidu'a'e riho'a mae ġouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaġinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ġasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vaseġa'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuġune'ena'a, niro. ³⁹ "Mene. Ġa bare neġo onamadu Badi'a'a ġae mazao haġai manoga haġate'e nabuġo ihozo'i!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini haġairote'e haġaiġa me'odo ziniro.

Iairo Aboġa ebu Ugi Roġaegħa

(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vase ġehaġani'a hidadu mae ġihiniro, mazaġa ze'e mada faġa guhiniro. ⁴¹ Ebu vase 'ahoga niġa Iairo'a onamadu Iesu oda babaġano ġuġuriro. Ani'e nu'onu'o nega ġiane'ete'e vaseġa ġihi'aġa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboehe faino'i!" ⁴² Ani aboġa'e tibuhuga e'e da'o zu muriġa'e 12. Ani'e uġine sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaġano vase ġuġuvaġani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vaze ġehaġa bo'aġano, roġae 'ahoga'e roġae uġi'a madu muri 12 zamaġano adudu radiro. Rehano gohe vaseġa 'ahogani'a zu manonoga mene idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e uġiġani'a manoroga veize Iesu ġaruna hegote aradu dabuaġa ariġa tu'iniro. 'Ougirotene, uġiġani'a ġarihe hune hauġiro! ⁴⁵ Ebu Iesu'a ġadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'ihaha?" Vaze nidu'a'a naenaena'a, "Eme mene tu'ihaha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vase ġuġuvaġani'a bibi'e'ete'e u'ano, vase ġehaġani'a ġa tu'ihaha." ⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vase 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o ġiġi'a inarahe'a buaneha, ebu vase e'e faineha." ⁴⁷ Iesu'a

'ouge zirotene roḡae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaḡa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vāḡe onadu ani oda babaḡano tuḡe ḡuḡuriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ḡarihe manorate'e hariḡa vaze nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae e'e nina'a, "Aboe, ḡa'e eḡe mazao fiate'e u'ano, uḡiḡo'a manoreha. E'ano'o matu'uḡota onamo'i!"

⁴⁹ Iesu ani roḡae e'e ḡorene'enoḡano vaze 'ahogani'a Iairo neon'o onaadu Iairo niro, raena'a, "Ḡa aboḡo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazeḡa'a ḡa ne onamoga veize ago umine bano'i!" ⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, "Zamaḡo ago adufo'i! Eḡe mazao fio'i! 'Ougine, ḡa aboḡo'e bare ḡabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roḡae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuḡiro, u vaze 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diuḡirotene, vaze nidu'a'a ne zamaḡano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe." ⁵³ Ze'a ani eḡofoharo, mazaḡa ze'e roḡae tahi'a'a rudanata'a'e edeḡa. ⁵⁴ Ebu Iesu'a roḡae kome'a abine ḡihinadu hune niro, raena'a, "Eḡe tahi'a, iḡuno'i!" ⁵⁵ E'e zamaḡano ani vigani'a bare onaadu ḡarihe hune ḡabode iḡuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'i!" ⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ḡoere riḡa zina'a, "Nagini'a fureranata'e vaze ago zo'i!"

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuḡuziro (Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu uḡi azaḡa faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vaze ihozoga zu uḡi azaḡa faizoga veize tuḡuziro. ³ Izema ani'a ze tuḡuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamaḡano o'o'a huga ago mo'i! Tuḡu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i! ⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaḡa ro'idene, ne e'e mode iḡuno'i! ⁵ Haba 'ahogano ne azaḡani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ḡihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma." ⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neḡa neḡano ragavadu hari manoḡa haramiro zuni uḡi azaḡa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro (Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniga'e Iesu hariḡa igirotene, ani'e zamaḡa 'ada'adiro, mazaḡa vaze nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ḡabodeha." ⁸ U vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazeḡa, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'aḡa vazeḡa 'ahoga, ebu bare ḡabodeha." ⁹ Rehano Herod'a 'ahiḡe reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazaḡa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ḡoane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ḡianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azaġani'a Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeġe teite vaġinadu Betesaida haba'a onamiro. ¹¹ Rehano vaze ġuġuvaġa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeġe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ġihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azaġa faiziro.

¹² Ġorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vaġe aradu niro, “Ahi'e haba boha'a. Ogomu vaġoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiga uhigano tuġuzoi!” ¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, “Zae'a ogomu zeno'il” Ebu ze ani naenaeni. “Mene idaġa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu gozone 'aheu da'o. Vaze ġehaġa 'ahi ġubuzoga veize, ogomu ġehaġa hoitine manoġa!” ¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'aġano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoroi'” ¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunaġano vaze nidu'a ehoriro. ¹⁶ E'e ġarugano Iesu'a beredi fu'o zu gozone 'aheu madu adure ġiane'ena'a, Badi'a mazao manoġa tauġi reiro. Ebu beredi zu gozone tahi tahe vaheġe ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuġe ġemi. ¹⁷ Zeġe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro

(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ġadiziro, “Vaze'a e'e iniu rae ra'ohē?” ¹⁹ Zeġe'a naenaenina'a, “Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohē. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazeġa 'ahogani'a ġabode iġuniro.” ²⁰ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, “U za'a ra'etene e'e iniu?” Petero'a nina'a, “Ġa'e Badi'a'a tuġu'irote'e vazeġa, Keriso!” ²¹ Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, “‘Adi ġoe'a vaze 'ahoga ago zo'i!”

²² Ebu ani raena'a, “Eġe, Vaze Ubugani'a aduga ġehaġa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'ehe'ehi'uma zu uġuhi'uma. Rehano mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.”

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa

(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeġe nidu'a zina'a, “Iniu'a eġe ġaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoti'!” ²⁴ Mazaġa iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagini manoġa hidi'uma? ²⁶ Vaze'a eġe zu eġe ġoere o'onine, eġe'a eġe aġaġano, mamahe aġaġano ebu tuġure viga zaġoġa aġaġano bare ovaine, eġe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. ²⁷ E hube hune zi'ohē, faifaine ego'i! Izidi zae bo'aġano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

28 Mada fu'o uġidu fare ġarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maġa rana kuranoga radu itiro. 29 Ani kurau'ete'e zamaġano, iragaña'a nufiro zu dabuaġani'a uranadu vazavazahiro. 30-31 E'e madaġano vase 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ġoaniro.

32 Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu agaġa zu ani uhiġano vase 'aheu edanoga horoziro. 33 Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaġa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoga tauġi! Emeġe uġidu'a nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aġu'a. 34 Ani 'ouge reirotene ġoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. 35 Ebu ġoze zamaġanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eġe Ubude, eġe'a ohotirote'e vaseġa. Ani ġoere egohanoi!" 36 Ago'a hauġirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeġe uġidu'a nagini horonirote'e vase 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro
(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

37 Mada e'e ġarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maġanono'o ovairo, ebu vase ġuġuvaġa hidiro. 38 Vaze ġuġuva zamaġanono'o vase 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Thore vaseġa, e ġa umi'e'ohe. Eġe ubude tibuhuga 'adi ġabono'i! 39 Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ġaniġana'ena'a, bero'ude ġeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe. 40 Eġe'a ġae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

41 Iesu'a vase ġuġuvaġa e'e naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azaġa! E mada faġa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'i!" 42 Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ġemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'i!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoriro. Iesu'a ani moga bare haro. 43 Ebu vase nidu'a Badi'a ġigi'aġa boro horonadu zaguzagararo.

Runeġa Hariġa Bare Reiro
(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a haġairote'e haġaiġa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, 44 "Ġoere 'adi faifaine zamaro'i! Eġe, Vaze Ubuġa, aġirehe 'evorao ri'ih'i'uma." 45 Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a naġi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaġa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruġa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ġadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niġa Ġihi'aġa Ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

46 Iesu tahi'atahi'a boaġano iniu'e niġa ġihi'aġa radu zeġe'a bare tairotitiro. 47 Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeġa zamahu ane babaġano ohoniro. 48 Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a eġe u'ano tahi'a komeġa 'ahiguga mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. Ebu iniu'a eġe mae ġihihine, ani'e eġe da'o mene mae ġihihe'ohe, rehano

eġe tuġuhiroto'e Badi'a zuni mae ġihine'ohe. Zae boaġano iniu'a ane bare niġa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niġa ġihi'aġa rae ra'ohe.”

Eme Mone Vazeġa'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a ġae niġano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeġe'a horoniro, ebu emeġe'a ani garariro, mazaġa ani'e emeġe teite mene tiburu'ohe.”
⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. “Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e vazeġani'e, zae mone vazeġa.”

Samaria Azaġani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaġani'a hanitirotene ani Ierusalemaba'aba' onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuġuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neġa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaġani'a Iesu mene mae ġihiniro, mazaġa ani'e Ierusalemaba'aba' onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ġadiniro. “Zuhi'a Boro, ġa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuġuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!” ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehadu roziro. “Ago 'ouge ro'i!” ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, “Ġa'a no'e onamine, e ġa hegoti'uma.” ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

⁵⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, “Eġe hegoto'i!” Rehano vaze e'e'a raena'a, “Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe.”
⁶⁰ Iesu'a nina'a, “Vine ruga azaġa'a rune azaġa guri'uma. U ġa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo harame ragavo'i!”

⁶¹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, “Zuhi'a Boro, e ġa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi.” ⁶² Iesu'a naenaenina'a, “Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaġa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eġe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaġa.”

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuġuziro

(Mataio 11:20-24)

¹ E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vaze 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neġa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuġuziro. ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Hirivi'uma ġauġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ġauġa azaġa'e mene ġehaġa. E'e teige, Badi'a ederihi ra'ete'e azaġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ani ġoere haramoga veize ġauġa azaġa'e o'o'a. E'ano'o ġauġa azaġa nu tuġuzadu ani ġoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a umino'i!” ³ Onamo'i! Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'i! Ebu ibio vaze 'ahoga hido'idene mada hauġena'a ago ġoreno'i!

⁵ Vaze 'ahoga neo diūgo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roḡeḡa zini'uma! ⁶ Ne e'e zamaḡano vaze 'ahoga'e zama roḡeḡa vazeḡa reine, za'a rate'e zama roḡeḡa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roḡeḡa e'e zae bare vaḡi'uma. ⁷ Diūḡe'ete'e neḡano da'o rado'i! Ebu zeḡe'a zini'ete'e ogomuḡa ano'i zu gago'i, mazaḡa gaūḡa azaḡani'a naeḡa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'i!

⁸ Neḡa 'ahoga onamadu mae ḡihizo'idene, nagi ogomuḡa zini'ete'e ano'i! ⁹ Ebu e'ea ugi azaḡa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha.' ¹⁰ U neḡa 'ahoga onamadu mene mae ḡihizo'idene, ibi boro onamo'i! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoḡa odafeō kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha!' ¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ḡiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaḡa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoḡa rovoni'uma madaḡa meine, zae mene mae ḡihize'ete'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona azaḡa mazao haḡaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ḡuzuhe'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo. ¹⁴ Kota madaḡano, za'e Turo zu Sidono azaḡa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaḡa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ḡoere egozine, a'e eḡe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozine, a'e eḡe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eḡe hezahonine, eḡe tuḡuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gaūḡa haḡairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ḡa niḡano vine sauā hegozatene, ze eme ḡoere egadu feraneha!" ¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ḡarihe fase vaḡinate'e horoneha. ¹⁹ Ḡiano'i! Mohe ga asiāi edeze ruzoga teige, emeḡe agire Satani gigi'a vitinifine, eḡe'a inara gigi'aḡa ziniro. Gau 'ahogani'a mene sausauzi'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ḡoere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazaḡa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro
(Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madaḡano Iesu'e Vine Zaḡoḡani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa! E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a eda'eḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao hube hune haḡaiḡa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haḡirota'e ḡae'a urate'ete'e ḡaūḡa." ²² Ebu vaze zina'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ġiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaġa nagini'a fureru'ete'e haġaiġa horone'ohe." ²⁴ Eġe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaġani'a, zae'a horone'ete'e haġaiġa 'adi ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariġa 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeġa Manoġa Hari Idaidaġa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a iġunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ġadiniro, raena'a, "Thore vazeġa, e nougenouGINE, ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ġoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ga'a nouge me'ode horone'ohe?" ²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ġoe'a 'ahige ra'ohe, 'Ġae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'! Ebu ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'!" ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ġa 'ouge haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ġa'e duduġa,' ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniiro. "Iniu'e eġe nabudihe?" ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vazeġa 'ahoga'e Ierusalemahaona'o Ieriko neġa boro ovoidu. Ebu ibi nemaġo ġonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuhi'adu ġauġa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vazeġa e'e horonirotene, ġenaġano teiġe vitaro. ³² Vesu kuru neġano gaue'ete'e Levi idu'u vazeġa 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoadu vazeġa e'e horoniro, rehano ani zu ġenaġano teiġe vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vaze e'e horonadu vetuġani runiro. ³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonihi radu dehoru zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirote, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neġa vazeġa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma."

³⁶ Iesu hari e'e hauġirote, Mose goro ġoe'a ihozi'ete'e vaze e'e ġadiniro, raena'a, "Vaze uġidu 'adi bo'aġano, ġae zamarone'e iniu'e ġonore azaġa hidirote'e vazeġa nabuġa?" ³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuġanirote'e ebu dananirote'e vazeġa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ġae zu ani teige 'ouge haġao'!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuġiro

³⁸ E'e ġaruġano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roġae niġa Mareta'a neġano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoġa niġa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaġano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vazeġa veize ruhibe'ena'a, zamaġa ġugine radiro. E'ano'o Iesu vaġe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eġe da'o gaue'ohe! Ġa e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'!"

* **10:35** Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeni, raena'a, "Mareta, ege vase, ga'e gau gēhağa u'ano zamağoe adudu'ohe zu ġunuġunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e ege ġoere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu ege babağano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vase 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'ağa Kuru Ihoziro
(Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru hauġirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiğa ihozirote'e teige, emeġe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofoi!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!"

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vase'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoğa re'uma, ebū ġa'a vase nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuğa rife'eno'i!

⁴ Ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azağa nidu'a zeġe sau'a rae mode'ete'e teige,
emeġe sau'a zu rae modofoi!

Ebu Emeġe' a haġai sau' a haġaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i!"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'ağano vase tiba'e vaseġeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vase vaġe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uġidu nu eno'i, ⁶ mazağa e vasehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuğa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Ane vase'a ne zamağanono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huġane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iġunadu ġau ni 'ahoga mene ġani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vase u'ano da'o, iġunadu berediğa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iġunadu umide'ete'e ġauğa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouġine zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouġine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouġine ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vaseğa'e ha'uma, vaġe'ete'e vaseğa'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vaseğa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'ağano moze nagiğa'e, ane ubugani'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? ¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maġa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e haġai sau'a azağa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azağa, Vine Zaġoğa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo
(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene ġoere'ete'e vase 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare ġoerirotene, vase ġuġuvağa'e

zaguzagaro. ¹⁵ Rehano vase nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'ağa Satani, niğa 'ahoga Belezebulo, ane inarağa hina vine sau'a hegoze buze'ohe." ¹⁶ U nu'e Iesu obone tihî radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o hağai nu badeğa hağao'ii'

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamağano zeğe'a rovodadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamağano zeğe'a rovodadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e ege'a Belezebulo inarağa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ouguine, Satani'e zeğe bare rovozadu utiti'uma ebu zeğe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! ¹⁹ Ege'a Belezebulo inarağa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oğa rae re'uma. ²⁰ Rehano ege'a vine sau'a'e Badi'a inarağa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoga idaidani'uma. Inara vazeğa'e uti ġauğa ġauğa hina neğa taufine, ani ġauğa nidu'a manoğa radi'uma. ²² Rehano inarağa ufeta boro vazeğa 'ahogani'a aradu vase 'adi tite raharahanine, ane bire'ete'e uti ġauğa nidu'a meine haugi'uma. Ebu ane ne ġauğa zu nidu'a meinadu ġahuge ġuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inarağa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani ege agirehi'ete'e vazeğa. Ebu iniu Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu ege teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazeğa."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vağe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E ege'a vağinate'e vazeğa vağe bare onamihi.' ²⁵ Ani baradu vase e'e horonetene, ani'e neğa deheğa hune zu idaidane touga heuğa. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuge radiu'ohe. Ebu vase e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuğa."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamağano roğae 'ahogani'a vase ġuġuvağa bo'ağanono'o ġoere iğuniro, raena'a, "Ġae fure'irote'e zu ġubue borofirote'e vi'uğa'e Badi'a'a manohuga haro!" ²⁸ Rehano Iesu'a naenaenina'a, "Badi'a ġoere egadu hağaiğa hağae'ete'e azağa'e Badi'a manohuga hide'ohe."

Iona Hağai nu Badeğa

(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vağe onairote'e azağa'e ufeta ġehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Hağai nu badeğa ihoho'ii' rae ra'ohe. Rehano e hağai nu badeğa'e mene furenuzini'uma, u peroveta vazeğa Iona mazao furerarote'e hağai nu badeğa re'uma. ³⁰ Iona mazao nagini'a furenirote'e hağaiğa'e Nineva azağa mazao hağai nu badeğa reiro. E'e teige, ege mazao nagini'a furera'uma hağaiğa'e izidi ega mazao hağai nu badeğa re'uma.

³¹ Ibite madağano Siba haba'a kini roğaeğani'a haba fağanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazeğa'e ege, rehano za ege ġoere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano Siba kini roğaeğani'a izidi ega zamao edanadu

zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!' ³² Ibite madaġano Nineva azaġa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za'e eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Nineva azaġani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'”

Ahiri Agaġa

(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuġine agaġa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ġa ubuma'e ahi'o ihureġa heuġa. Ġa ubumaġo manōġa reine, ġa ahiri'e agaġani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ġa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ġae zamao agaġa'e uzabo ga mene ġiano'il! ³⁶ Ġa ahiri'e agaġani'a iriva'adu uzaboġa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaġa багаġa ihureġa ġae rana agaru'ete'e heuġa.”

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ro'aze Ġoeriro
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a ġoere hauġirotene, Farisea vazeġa 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataġa zamaine ehoriro. ³⁸ Farisea vazeġa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazaġa zeġe vouġa haġaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaġa ziro, raena'a, “Farisea azaġa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa heuġa, mazaġa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraġa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaġa! Badi'a'a enone da'o mene haġairo, rehano zama zuni haġairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni dehenoi! ⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaġano ġauze* zahara azaġa zeno'il! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheġa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e tirara nebaġano eġa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haġai duduġa haġae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'a kome'a zuni haġao'i! ⁴³ Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e nu'onu'o neġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. ⁴⁴ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e rune iduġa u'uruġa heuġa. Rune ahi'a'e idu zamaġano ruhuġa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraġa rae mene edere'ohe.”

⁴⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, “Ihore vazeġa! Ġa 'ouge ġoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuġa.”

⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, “Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, zae zuni fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaġa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe. ⁴⁷ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa peroveta

* **11:41** Zae'a meirote'e ġauze

azağa'e vouğaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduğa rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouğaze'a peroveta azağa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouğaze'a hağai duduga hağairo rae ra'ohe. ⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzağa, ani reiro, raena'a, 'Ege'a peroveta azağa zu apostolo azağa nu zege mazao tuğuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausauzi'uma, reiro. ⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi hağairote'e madağanono'o peroveta azağa zimiro. E'ano'o e'e adugağa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao gonağanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fatağa zu Badi'a ne zağoğa hune bo'ağano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa, fase vetuğağa, aduga boro hidi'uma! Mazağa vaze'a Badi'a edeğa me'uma neğa ibihetağa vava'e'ete'e kiğa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diği'uma, ebu Badi'a ederoga veize diğihi ra'ete'e azağa zuni zae'a 'ue'ohe."

⁵³ Iesu'e goere hauğadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağani'a ane mazao mağunu monede riğa gadiğadiniro. ⁵⁴ Mazağa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonihni rae inariro.

12

Goe'a Riğa zu Inarağa

(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madağano, vaze guğuvağani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, "Farisea azağa hağaize giano'i! Mazağa ze'e zama guhi azağa ebu Isiti heuğa. ² Rehano izidi 'u'uruğa gau'a nidu'a Badi'a'a furene hauği'uma. ³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e gōe'a nidu'a hunio agao iği'uma. Ebu bazuni neğa zamağano nagini gumude ra'ete'e gōe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuğa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azağa ago rihozo'i, mazağa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vazega'e Badi'a da'o! Mazağa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'ağa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniga fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene gau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguğa nidu'a nugu'e edeğa. E'ano ago rihano'i, mazağa za'e Badi'a ubumao tiburi niniga vitinoga.

⁸ Giano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, ege, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuğure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e ege none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, ege zu Badi'a tuğure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a ege, Vaze Ubuga rae sausauhine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zağoğa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neğa, zuhi'ağa zu gihi'ağa azağa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae goeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i,

* 12:6 Girikio, 'Assaria aheu,' moni kome'a

12 mazağa za edanadu nouge rae goerite'e moneo Vine Zağog'ani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazeğa mazao Goere rae Idaniro

13 Vaze 'ahogani'a vaze guğuvağa bo'ağanono'o Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeğa, mamafe'a mode rudarote'e toheğa nu rovonadu naeğa ege enoga veize negohe no'i!" 14 Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze gahuge'ete'e hağaiğa veize e mene ohohiro." 15 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu hağaiğa mene hağaifine, zamaze giganoni! Mazağa vaze'a tohe geħağaono'o ġabone mene hide'ohe."

16 Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeğa 'ahoga'e mebağano ogomu manomano'a hudaro. 17 E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godogoga neğa'e o'o'a. E nagini hağai'uma?' 18 Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoga! Ogomu ti'ete'e neğa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratih ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.' 19 Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri fağa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!' 20 Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ġa'e mene huhuzağa! Ege'a izidi ohere ġae ġabone mae vaginine, ġa'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"

21 Iesu'a goere ġonagano reiro, raena'a, "De'eguğa vazeğa'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazeğa ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i
(Mataio 6:25-34)

22 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i! 23 Mazağa ġabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. 24 Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene ġorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe! 25 Zae bo'ağano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiğa zuni fara'umahe? Mene! 26 Ġau kome'a e'e hağaoga zu mene idağa reine, za nougadu ġau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?"

27 Butu kakağa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i! Ze mene gae'ohe ga dabuaze mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakağa 'ahoga'e ma'ora vazeğa kini Solomona'a hağairote'e dabuğa manomano vitinoga. 28 Ebu butu veğa'e izidi ġaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohe! 29 Nagini a'uma zu gagi'uma rae ago zamare adudano'i! 30 Mazağa Badi'a ağu'a azağa'a 'ahiguğa nidu'a vağe'ohe, rehano Moze'e za'a e'e ġauğa urate'eta'e edeğa. 31 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vağo'i, ebu e'e ġauga nidu'a zuni zini'uma!

32 E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuğa, ago rihano'i, mazağa ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohe. 33 Ebu toheze seronadu moniğa'e zahara azağa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuğano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauği'uma ebu de'ea'e ġonore zu zuhi'a

mene sausauni'uma. ³⁴ Mazağa za'a toheze nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.”

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, “Za'e, tuğure azağa teige, gau dabuağa hağae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i! ³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muiganono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta ġarihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i! ³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuğure azağa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuağa vidanadu ogau'ete'e fatağano ohozadu ogomu zini'uma. ³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tuğure azağani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a ġonore vazega'e no'e madağano ani ne onai'uma rae ederine, ġonore vazega'e diuğoga mene idarafine, ani'e neğa faine taufi'uma. ⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazağa ege, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madağano bare onai'uma.”

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, ġae'a hari 'adi'e emeğe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?” ⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, “E'e iniu huhuzağa zu zama tibano gau'ete'e azağa zi'ohe. Tuğure vazega 'ahoga'e huhuzağa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuğure azağa ġihi'ağa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuğure azağa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i! 'Ougadu ani'e onami'uma. ⁴³ Tuğure vazega'e 'ouge gauine zu zuhi'ağani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'ağani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazega'ano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuğure vazega'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u fağanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuğureğa azağa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraune, ⁴⁶ zuhi'ağa'e, ane'a mene edere'ete'e madağano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirote'e azağani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. ⁴⁷ Tuğure vazega'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e hağaiga edeğa rehano, mene ruhiline zu hağaiga mene hağaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuğure vazega'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oğa hağaine, ani'e fa'one taugi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro hağaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoğa Rehano Rovoti'uma
(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, “Ege'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatzoga 'ahoga me'uma zu zamah'e aduga onamo ġonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, ege'a raha 'adi uniho manoğa mae ovairo ga? Mene! Ege'a rovoze ġuzuhoga veize ovairo. ⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azağa'e rovoti'uma, mazağa nu'e ege mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azağa'e fu'o reine, zege bo'ağano rovatadu uğidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uğidu teite agiretiti'uma. ⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a

aboğa teite agiretiti'uma ga aboğani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma.”

Madağa'e Nougenouge Ederi'uma

(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vaze ġuġuvağa ziro, raena'a, “Ġoze'a ġutanoga horone'etene†, za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere ġoze'a bororanadu nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azağa! Adure zu raha iraga horone'etene nagini'a furera'uma zae edeğa. U izidi madaġano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e haġai duduğa rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ġa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihi radu ani teite onami'uma. E'e zamaġano ġanine ge ibio uniho manofoi! Mene 'ouġine, ani'a ġa kota ibitohau'ete'e vazega 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazega evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.”

13

Sau'a'ono'o Ġihuradu Badi'a Vaġe Aro'i

¹ E'e madaġano vaze nu'e Iesu vaġe aradu niro, raena'a, “Galilea azağa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamaġano Pilato, Roma gavana vazega, ani'a uti azağa nu tuġuzadu ze zemeha.” ² Iesu'a naenaenziro, raena'a, “Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azağa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni zeġe teiġe 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edeğa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vaze 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalem azağa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma.”

Figi Ireġa Huga O'o'a Hariġa Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. “Vaze 'ahogani'a vaini nebaġano figi ireġa ġoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazega niro, raena'a, 'E muri uġidu zamaġano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higono'i, mazaġa haba iriva'one tauge'ohe! ⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazegani'a naenaenina'a, “Eġe zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Eġe'a mazaġano busi mumuġa teadu ġiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaġano hudaune manoga, u mene hudano'idene, udi higono'i!”

Iesu'a Bana Madaġano Oda Sau'a Roġaeġa Fainiro

¹⁰ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neġano Badi'a ġoere ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roġae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a

† 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ġoze'a ite'etene' ‡ 12:55 Girikio, 'Za ġuzu'ono'o zavera horone'etene'

ani horonirotene, hunadu Iesu vāge onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Roḡae, ḡa ugi 'ai manoreha." ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'a'e maḡuniro, mazaḡa Iesu'a Bana Madaḡano ugi roḡaeḡa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaḡano gau'i'uma. E'ano'o ugi azaḡa'e e'e madaḡano aradu faizi'uma, mene Bana Madaḡano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaḡa! Za'e Bana Madaḡa madaḡano boromakau zu donikize vu gagoga veize maḡuono'o fui'e buze'ohe. ¹⁶ E'e teige, Satani'a roḡae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eḡe'a Bana Madaḡano 'ouge fui'e modiro. E'e haḡai duduga haḡaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maḡunoharote'e azaḡa nidu'a'e maza-garoziro, u vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e, ane'a haḡai manomano nidu'a haḡairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro
(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuḡa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava* maḡa kome'a tiba vaze'a madu nebaḡano ḡorau'ete'e heuḡa. Ebu ḡuhure ire boro radu nini'a rafiu are ezagano kamadu neḡa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuḡa. Roḡae'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiḡa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ieruselema haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neḡa neḡano ihoze onaminu. ²³ Ebu vaze 'ahogani'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ḡabozi'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, ²⁴ "Ġabone tuḡutuḡu ibiḡa diuḡihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuḡo'i! Eḡe'a zi'ohe, e'e diuḡoga veize inare gau'o'i, mazaḡa vaze ḡehaḡa'e e'e diuḡihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazeḡani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'i!' Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aḡu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ḡae teite ogau tiburaunu zu ḡa'e emeḡe ne ibiḡano ihofinu, e'ano'o ḡa'e eme edeḡa!' ²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'!' "

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horoz'i'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode tauḡi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma. ²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaeno'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tibura'uma. ³⁰ Ġiano'i! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ieruselema Haba'a U'ano Niario
(Mataio 23:37-39)

* 13:19 Girikio, Fufu

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onadu niro, raena'a, "Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohel!" ³² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oḡa heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu uḡi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma. ³³ Naḡini'a eḡe mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madaḡano Ierusalemaha'aba'aba onami'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalemaha'aba'aba enoḡano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemaha'aba'aba, Ierusalemaha'aba'aba! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruzi. Koko-roku'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teiḡe, e'e mada ḡehaḡa zae taufihi reiro, rehano za'e mene uratinu! ³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihini'!"

14

Iesu'a Bana Madaḡano Uḡi Vazeḡa Fainiro

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a Farisea azaḡa ibitozini'ete'e vazeḡa neo ogomu anoga veize onami. Ebu vazevaze'a ani uhiḡano ḡiaḡiani. ² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uḡinadu menoga radiunu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa ḡadizi, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaḡano uḡi vazeḡa fainoga idaḡa ga mene?" ⁴ Ze'a mene naenaeni. Iesu'a 'evo'a uḡi vazeḡa obone'ena'a, fainadu tuḡune vaḡini. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aḡano Bana Madaḡano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaḡa ovoine, ḡarihe mae ḡihini'uma ga mene?" ⁶ Ze'e mene bare naenaeni.

Haḡai Ovoroga Haḡao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaḡa hitana ehorogano ehoroga horozitene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, ⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muḡa auḡoga veize ḡa huḡadine, hitana ehorogano ago ehoroi!" ⁹ Mazaḡa ufeta hitaga vazeḡa zuni hunine, ḡanine huzate'e vazeḡani'a onadu ḡani'uma, raena'a, 'Ḡa ehorohaba'aba vaze 'adi hano'i!' 'Ougine ḡa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaroadu raha ehoroga vaḡe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeḡani'a huḡado'idene, raha ehorogano ehoroi! 'Ougine, mui haḡae'ete'e vazeḡani'a horoadu ḡa vaḡe ari'uma. Ebu ḡa'ena'a, 'Vazehe, iḡunadu hitana ehorogano ehoroi!' 'Ougadu ḡae teite huzate'e azaḡani'a ḡa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vaze ane'a bare niḡa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vaze ane'a bare niḡa mae ovoine, ani'e mae ḡihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazeḡa e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazeḡo, negoḡo, nabugo ga ḡae uhiḡano radiu'ete'e ma'ora azaḡa ago huzoi! 'Ougine ze'a ḡa bare naenae'e huḡadi'uma. ¹³ Rehano ḡa muio'idene, zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, edanoga mene idaḡa azaḡa ebu ubumaze kuruḡa azaḡa huzoi! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaḡa ze'e baronoga'e mene idaḡa 'ahine, duduga azaḡani'a bare ḡabode iḡune'ete'e madaḡano, ḡa'e Badi'a'a naeḡa ḡani'uma."

Mui Boro Hariġa Idaniro

(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazega 'ahogani'a Iesu goere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaġa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vase 'ahogani'a mui boro ruhibadu vase ġehaġa huziuro. ¹⁷ Mui madaġa reirotene, ani tuġure vazega'e huzirote'e azaġa mazao tuġunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ġau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'!' ¹⁸ Ebu tuġure vazega'e 'ouge goeriro, rehano ze tiba tiba'e goere nufenufiro. Ibite nirote'e vazegani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ġiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'!' ¹⁹ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'!' ²⁰ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma.'

²¹ Tuġure vazega ani'e bare onamadu ze'a reirote'e goe'a zuhi'aġa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vazega'e maġune rudaro ebu tuġure vazega niro, raena'a, 'Ne ibiġano zu ibi kokosiġano ġarihe onamadu zahara azaġa, oda sau'a azaġa, ubumaze kuruġa azaġa zu edanoga mene idaġa azaġa huzo'!' ²² Tuġure vazega onamadu 'ouge haġairo. Ebu bare onaadu zuhi'aġa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a e hate'e ġauġa haġaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' ²³ Zuhi'aġani'a tuġure vazega niro, raena'a, 'Ibi boro zu maġa neġa ibiġano buau onamadu vase vaġo'i ebu tutuze aro'! Vaze hina eġe ne iriva'o'no'!' ²⁴ Ġiano'! Eġe'a ibite mui veize huzirote'e azaġa nidu'a'e, eġe mui tahiġa zu mene auġi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa

(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vase ġuġuvaġa hune'a Iesu ġaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, ²⁶ "Iniu'a eġe ġaruna hegotoga urato'idene, eġe zamare borof'o! Moġa zu vi'a, inuġa zu ubuga, negoġa zu ezeġa, ebu ġaboneġa zuni ago zamare borof'o! 'Ouge haġaine, ani'e eġe tahi'a rae re'uma. ²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e eġe mene tahi'a rae re'uma.

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano, vase 'ahogani'a ne hitaġa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauġi'uma rae ġiani'uma. Zu ani moniġa'e ne e'e ogoranoga veize idaġa ga mene rae ġiani'uma. ²⁹ Iġite ohonadu mene ogoru hauġine, vase ġehaġani'a e'e horonadu ġiriho ha'uma. ³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauġoga'e mene idaraneha!'

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eġe uti azaġa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaġa'e 20,000. E'e kiniġa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ġiani'uma. ³² Ani vitinoga mene idaġa reine, kiniġa e'e ize faġano, ani teite uniho manoga mouga veize hari odohe dure'ete'e vazega tuġuni'uma. ³³ E'e teige, zae bo'aġano iniu vase ane ġau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eġe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuġa. Dama'e manoga, rehano inigani'a dauġine, nougenouge damaġa bare haġai'uma?"

³⁵ Damağa mene bare hağaine, raha ga ogomu ġuhune'ete'e busiğa'e mene manoga, e'ano'o mae modi'uma. Za teğazeta ro'idene, ege goere faifaine abito'i!"

15

Mamoe'a Dauğirote'e Hariğa Idaidağa

(Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azağa ebu hağai sau'a azağani'a nu'oranadu Iesu goere abitinu. ² Rehano Farisea azağa ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa ze mene matuiro ebu ufeta goereriro, raena'a, "Iesu'e hağai sau'a hağae'ete'e azağa mae zouze'ohe ebu zege teite ogau tiburulohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniri. ⁴ "Zae bo'ağano vaze 'ahoga'e mamoe'ega 100, rehano tibani'a dauğine, ani'e mamoe'e 99 haba boha'a nobe'a modadu dauğoga mamoe'ega vağe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vaze, negoğa zu nabuga huze nu'ozu'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e ege mamoe'e dauğoga ġauğa horoneha, e'ano'o ege teite matuihi!' ⁷ E zi'ohe. Hari e'e teige, hağai sau'a vazeğa tiba'e ane sau'a'ono'o ġihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ġihuri'uma hağaiğa o'o'a ra'ete'e duduga azağa 99 vitizi'uma."

Moni'a Dauğirote'e Hari Idaidağa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniri, raena'a, "Roğae 'ahoga'e moniğa nidu'a* ¹⁰ rehano tibani'a dauğine, ani nagini hağai'uma? Ani ihureğa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ġiane vaği'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vaze, negoğa zu nabuga huzadu zina'a, 'Ege'a daunirote'e moni tiba vağe horoneha, e'ano'o ege teite matuihi!' ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teige, Exhağai sau'a vazeğa tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tuğure viga'e matu'i'uma."

Ubugani'a Dauğirote'e Hari Idaidağa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniri. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veğani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ġae tohego zamağano eini'uma ġau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ġau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniri.

¹³ Mada nu ġarugano, ubuga veğani'a ġauğa nidu'a nu'onadu haba fağa vağine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniğa au tauğe'ena'a nidu'a modiro. ¹⁴ Ani moniğa nidu'a mode hauğirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazeğa 'ahoga vağe onamiro, ebu vazeğani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauğa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihireinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Ġonagano zamağani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Ege mama veize gau'e'ete'e azağa'e ogomuze ġehağa bagağa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. ¹⁸ E mama vağe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ġa zu Badi'a mazao hağai sau'a hağaeha. ¹⁹ E'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'i, rehano ġae veize gau'e'ete'e

* 15:8 Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeğa

azağa teige huho'i!" 20 'Ouge rae zamaradu ani iğunadu moga vağe bare onamiro.

Ani ize fağano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuğaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. 21 Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ġa mazao hağai sau'a hağaeha, e'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'i!' 22 Rehano mogani'a tuğure azağa zina'a, 'Dabua manoğa ġarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriğa redohano'i, zu tamaka redohano'i! 23 Ebu boromakau modohuğa iga reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi! 24 Mazağa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ġabodeha, ani dauğiro ebu bare horone maha! E'ano'o tuğure azağani'a ani'a reirote'e ġauğa nidu'a hağairo. Ebu mui boro hağadu zeğe nidu'a matue tiburaro.

25 E'e zamağano ubuga ibi'ani'a mebao gaue radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiğano feurirotene, muie haraoga igiro. 26 Ebu ani tuğure vazeğa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ġadiniro. 27 Tuğure vazeğani'a naenaenina'a, 'Negoğoni' manoğa bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuğa iga manadu mui boro hağaeha.' 28 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani mağune rudaro ebu ne zamağa diuğoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuğadu ege teite muio matu'i'hi!' 29 Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ġehağa tuğure vazeğa teige ġae veize gau'e onae'ohe zu ġae ġoere mene hezahohaunu. Rehano e'e ege vazehe duğuru teite matu'u veize ġae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. 30 U ubugo aha'a ubuma ġezo hağaiğano ġae moni mode hauğadu ne u'a bare onatene, ġa boromakau modohuğa iga mano haneha!' 31 Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Ege ubude! Ga mada nidu'a ege teite radiu'ohe, e'ano'o e ġau nidu'a'e ġae veize. 32 U negoğoni'e rudaro ebu bare ġabodeha, zu dauğiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeğe'a mui hağadu matu'i'uma!'"

16

Ma'ora Vazeğa Ġau Taufe'ete'e Vazeğa Hari Idaidağa

1 Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeğa ġau nidu'a taufe'ete'e vazeğani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ġau taufe'ete'e vazeğani'a ani moni au hauğinite'e igiro. 2 'Ougadu ma'ora vazeğa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ġae moneo hari egata'e hubehehe? Ġa'a ege moni hina nougenouge gauinite'e faine me'odono'i, mazağa ġa'e ege ġau mene bare taufi'uma!'

3 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Ege zuhi'a'a gauono'o mae vağiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauğa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagaroh'e'ohe. 4 O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige hağaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeğe neo huhe zouhi'uma.'

5 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ġau meirote'e azağa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeğe bo'ağano vaze tiba ġadiniro, raena'a, 'Ġa'a ege zuhi'a ġau'e nugu meiro?' 6 Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroga 800 galeni meiro.' Ġau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ġae'a meirote'e umine meirote'e so'ağa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniğa rae bare mirihe to'i!' 7 Ebu

hena vase 'ahoga ḡadiniro. 'Ġa eḡe zuhi'a ḡau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ġae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!'

⁸ Ma'ora vazeḡani'a ani ḡau taufe'ete'e vazeḡani'a nagini haḡairote'e igirotene, ani ḡuriro vazeḡa rehano, niguniro, mazaḡa haḡaiḡa'e huhuzaḡa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aḡu'a azaḡa'e zeḡe veize gauoga ufeta huhuzaḡa. Agaḡa azaḡa vitize'ohe. ⁹ Eḡe'a zi'ohe, za'e raha ada ḡau madu vase danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ḡauḡo nidu'a hauḡadu zae zu rudaune, za'e tuḡutuḡu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeḡa veize ane zama hina faine haḡaine, gau boro zuni 'ouge haḡai'uma. U iniu'a gau kome'ano ḡuririne, gau boro zuni ḡuriri'uma. ¹¹ Ebu za'a rahao ada ḡau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraḡa huga mene me'uma. ¹² Za vase nu ḡau mene faine odohe gauine, zae ḡauḡa mene me'uma.

¹³ Tuḡure vazeḡa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaḡa."

¹⁴ Farisea azaḡa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ḡoere igirotene, ze Iesu eḡofoharo. ¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduga ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeḡa. Vaze'a ḡau boro ra'ete'e ḡauḡa'e, Badi'a'a agirohau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaḡano, Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'a vase ibitoziniro. E'e ḡarugano Badi'a hari manoḡa'e eḡe'a harame'ohe, ebu vase ḡehaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga veize inare'ohe. ¹⁷ Adure zu raha'e dauḡi'uma, rehano Mose goro ḡoe'a kome'a hune zuni mene dauḡi'uma.

¹⁸ Mose goro ḡoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeḡa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriḡa manoḡa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoḡa aunu ebu ne manoḡa huneo radiunu. ²⁰ U ani ne ḡabiriḡa ibihetaḡano zahara vazeḡa niḡa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ḡunuḡa. ²¹ Ani ma'ora vazeḡani'a fatao oganadu mumuḡani'a rururaudote'e ufe atihi reinu. Rehano ḡuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Ḡonagano Lazaro'a rudarotene tuḡure viga'a ovadu Aberahamo vaḡe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeḡa zuni rudanadu ḡuriro. ²³ Ma'ora vazeḡa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ḡaniḡanau'ena'a ite ehamaro, ebu faḡano Aberahamo babaḡano Lazaro horoniro. ²⁴ 'Ougadu ani'a huario, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eḡe vetuḡaho'i! Lazaro tuḡunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuḡa zamaḡano gigi'a boro hide'ohe!' ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ḡa 'ahi zamaro'i! Ḡa'a rahao ḡabode radiudote'e madaḡano ḡau manomano

hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahao matu'e rudau'ohe, u ġa'e gigi'a hide'ohe. ²⁶ Ġau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeġe bo'aġano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ġa mone fare amoga mene idaġa, ebu eme none fare aroga mene idaġa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazegani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ġa umi'e'ohe. Lazaro eġe ne tuġune onamo'! ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eġe'a ahao gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haġai'uma, mazaġa Mose zu peroveta azaġa miriho'e e'e radiu'ohe. Ze uratine mirihoġa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeġe vage tuġunine, ze'e haġai sau'anono'o ġihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaġa mene egozinine, runeono'o ġabode iġune'ete'e vazegā zuni mene hune egoha'uma.'"

17

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro
(Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ġauġa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e vazegā'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'aġano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazegā'e hadi horeġa unuġano aute varahadu davarao feunine'e manōġa. ³ E'ano'o tohtotoho'i! Ekalesia nabuġo'a sau'a haġao'idene, riġa ġoreno'i, raena'a, 'Ġa ve'oreha haġai sau'a ago haġao'i!' Ebu ani haġai sau'anono'o ġihuro'idene, sau'aġa rae modo'i! ⁴ Ani'a mada tiba zamaġano ġae 7 sau'a ġae mazao haġaine zu ġae 7 bare onaadu 'E ġa mazao haġai sau'a haġaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aġutu modo'i!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaġani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ġa mazao fiie'ete'e ufeta borofo'i!" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa rehano, za'a Irimo ireġa nina'a, 'Irimo ire, ġae'a bare taigota iġunadu davarao ġuhuro'i,' rae reine, ani za ġoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aġano vaze 'ahogani'a tuġure vazegā 'ahogaġeta reine, tuġure vazegā e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eġe veize ġorava ogomuġa ġoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaġano danaho'i! E'e ġaruganobu'u ġa'a ogano'i!' ⁹ Ebu tuġure vazegā'e gau haġate'e veize ani zuhi'a'a manōġa tauġi rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e ġauġa haġae hauġo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuġure azaġa roġeġa. Eme'e gau'e tauġeha.'"

Lefera Azaġa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalemaha haba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaġano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuġirotene, lefera azaġa 10 faġano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu ġihau huro, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuġafadu dehefe faifo'i!" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e

azağa vaḡe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ḡiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaḡano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaḡani'a manoroga horonirotene, Iesu vaḡe bare onadu ḡihau huau'ena'a, Badi'a niḡa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazega. Ani Iesu oda babaḡano rahao ovoe ḡuḡuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'a deheheha! Manoga tauḡi!" ¹⁷ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e? ¹⁸ Iuda mene vazega ḡa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?" ¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iḡune edanadu onamo'i! Ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a ḡabo'eha."

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro
(Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naeḡaeziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ḡianoga mene idaḡa. ²¹ 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aḡano* radiu'ohe."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eḡe, Vaze Ubuga ḡiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'Ḡiano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae rukanono'o nae ruga aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuḡa. ²⁵ Rehano e'e ḡauḡa izema fureranogano, e'e aduga ḡehaḡa hidi'uma zu izidi azaḡani'a eḡe hezahohi'uma.

²⁶ Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Noa madaḡano haḡainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madaḡano vazevaze'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gagu'nu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeḡe nidu'a ruize hauḡiro. ²⁸ Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Lota madaḡano haḡainute'e teigi'uma. Zeḡe'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gagu'nu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iḡunirotene, ire roga zu ire roga hadiḡani'a adureono'o iruḡu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauḡiro. ³⁰ Eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madaḡa teigi'uma.

³¹ E'e madaḡano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ḡauḡa mouga veize neḡa mene diuḡi'uma! Meba zamaḡano hihe'ete'e vazega zuni neḡa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougaḡu rudaro! ³³ Iniu vaze ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohe, e'e bare onaite'e ohe'ano vaze 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaḡano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. ³⁵ Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma†." ³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro,

* 17:21 zae zamaḡano † 17:35 Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡui'uma.'

'ahi'e nouma furera'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

18

Gozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidağa

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo igaiğa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazeğa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vaze mene gubazinu. ³ E'e haba'ano gozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazeğa vage onamadu niro, raena'a, 'Ege agire vazeğa'a ege mazao hağairote'e hağaiğa'e mene duduga. E'ano'o ga ani mazao nagini'e hağai duduga ihono'i! ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazeğa ani fağa hune gozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vaze mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano gozoba ada'a, e ufeta gunuğuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduga rae ni'uma. 'Ouge mene hağaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuğofuğohe ruhi'uma!"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazeğa ani zuni mene duduga vazeğa. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azağani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduga ra'ete'e gauga zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduga ra'ete'e gauga garihe zini'uma. Rehano ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano, Badi'a mazao fie'ete'e vaze nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazeğa zu Takesi Ufe'ete'e Vazeğa

⁹ Iesu'a zege'a zege bare duduga rae ra'ete'e zu vaze edeze gağize'ete'e azağa mazao hari 'ahoga idaniro. ¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vaze 'aheu, Farisea vazeğa zu takesi vazeğani'a kuranoga radu kuru neğa itiro. ¹¹ Ebu Farisea vazeğani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga taugi! Mazağa e'e vaze sau'azeta nu, a'e gonore azağa, hağai sau'a azağa ebu ubuma gezo azağa mene heğa. Takesi ufe'ete'e vazeğa omo zu mene heğa! ¹² Fura tiba zamağano, e ga'e 'aheu zağozage'ohe zu e'e hide'ete'e gauga nidu'a zamağano gaubanana tiba ga gane'ohe.' ¹³ U takesi vazeğa ani fağano edaro. Ani adure goha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazeğa, vetuğaho'i!"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazeğa'e mene duduga reiro. Rehano takesi vazeğa ani duduga radu ani neğa onamiro. Iniu vaze ane'a bare niğa mae itine, Badi'a'a niğa mae ovoi'uma, rehano iniu vaze ane'a bare niğa mae ovoine, Badi'a'a niğa mae iti'uma."

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a (Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vaze nu'a zege tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vage ariro, mazağa Iesu'a 'evo'a zege rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azağa roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vaze e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a ege vage tuğuzo'i, zu ago gararo'i! Mazağa Badi'a'a ibitohau'ete'e

vazeġa'e, tahi'a kome'akome'a teiġe Badi'a ġoere igi'ete'e vazeġa. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teiġe, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ġihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma.”

Ma'ora Vazeġa

(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azaġa ibitozini'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu ġadiniro, raena'a, “Thore vazeġa manoġa, e nagini haġaine ġabone tuġutuġu hidi'uma?” ¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, “Ġa nougadu e manoġa rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoġa, u vaze 'ahogani zu mene hune manoġa. ²⁰ Rehano ġa ġadimu moneo naena'e'ih. Mose goro ġoe'a ġa edeġa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ġezano'i, vaze ago mano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago ġoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ġa goro ġoe'a haġaiġa 'ahi hegote'e ġa?” ²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, “E kome'anono'o 'ahi ġauġa nidu'a haġae hune'ohe.” ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, “Ġa ġau tiba iġine'ohe. Ġauġo nidu'a seronadu zahara azaġa zeno'i! 'Ougine ġa radone tuġutuġu haba'ano naeġa me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i!”

²³ Ani'a Iesu ġoere igirotene, zamaġani'a adudu bororaro, mazaġa ani'e ufeta ma'ora vazeġa 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, “Ma'ora azaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa baġaġa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa.”

²⁶ E'e igirote'e azaġani'a raena'a, “'Ougine iniu'a da'o ġabone hidi'uma?” ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, “Vaze'a haġaoga mene idaġa ġauġa'e, Badi'a'a haġaoga idaġa.” ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, “Eme ġau nidu'a modadu ġa ġaruna hegote'ohe.” ²⁹ Iesu'a zina'a, “E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neġa, inuga, negoġa, vi'a moga ġa tahi'aġa mode iġunine, ³⁰ izidi madaġano ani naeġa ġae ġehaġa hidi'uma, zu zama moneo ġabone tuġutuġu me'uma.”

Iesu'a Ane Rune Bare Go'aniro

(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, “Zae edeġa eme Ierusalemaba'aba'ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaġani'a eġe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ġauġani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaġa evora ri'ih'uma. Ebu ze'a ġirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eġe rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uġuhi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma.” ³⁴ Rehano ani ġoere huga'e 'u'uruġa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaġa Kuruġa Vazeġa Fainiro

(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruġa vazeġa 'ahoga'e ibi genaġano ehoradu vaze mazao moni umidinu. ³⁶ Ani vaze ġuġuvaġani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ġadimaro. ³⁷ Ze'a nina'a, “Iesu Nazareta vazeġani'a vitau'ohe.” ³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iġuniro, raena'a, “Iesu, Davida mariga vazeġa, eġe vetuġaho'i!” ³⁹ Ebu ibite'ete'e azaġani'a riġa ġoreniro. “Ġa sifu rado'i!” Rehano ani ġihau baġaga huauna'a, “Davida mariga vazeġa,

eġe vetuġaho!" ⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'i!" ⁴¹ Ubuma kuru vazeġani'a aradu Iesu'a ġadaniro, raena'a, "Ġa eġe'a ġa veize nagini haġaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!" ⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'i! Mazaġa ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mano'eha." ⁴³ Ebu vaze e'e ubumaġa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ġaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeġe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. ² E'ea vaze 'ahoga niġa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaġa ġihi'aġa zu ma'ora vazeġa. ³ Ani Iesu ġianihi reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze ġuġuvaġa bo'aġanono'o Iesu horonoġa'e mene idararo. ⁴ E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genaġano Nuguri ireġa 'ahoga sibiro, mazaġa Iesu ani e'e ibiġano vita'uma. ⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Garihe bua ovao'i! E izidi ġae neo radi'uma." ⁶ Zagaio ani ġarihe sibire buanadu matu'u boroġeta ane neo Iesu mae ġihiniro. ⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zeġe nidu'a gumude ġoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haġai sau'a vazeġa neo diuġe radiu'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaġano, Zagaio'a iġune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġiano'i! E izidi eġe ġau ġaha'a zahara azaġa zini'uma. Zu eġe'a vaze mazao ġuriradu ġau 'ahoga meiniro reine, eġe'a ġae ġazaġa bare barono zini'uma." ⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ġae zu ġae teite ne tibano radiu'ete'e azaġa'e Badi'a'a zeġe sau'anono'o ġabozeha, mazaġa ġae zuni ġae vouġa Aberahamo teiġe Badi'a mazao fie'ohe. ¹⁰ Eġe, Vaze Ubuga'e, dauġirote'e azaġa vaġoga zu ġabozoga veize onairo."

Tuġure Azaġa 10 Hari Idaidaiġa (Mataio 25:14-30)

¹¹ Iesu'a Ierusalemaha haba'a hanitirotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemaha haba'a diuġine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ġoere ize abite'ete'e zamaġano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niġa boro. Ani'a kini rouga radu haba faġa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuġureġa azaġa 10 huzadu zeġe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borof'o'i onamo eġe'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azaġani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ġaruna hari odohe dure'ete'e azaġa tuġuzadu haba zuhi'aġa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeġe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Rehano haba zuhi'aġani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuġure azaġa huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e ederih'i rae reiro. ¹⁶ Ebu tuġure vazeġa ibi'ani'a ane vaġe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haġaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoġa taugi! Ġa'e tuġure vazeġa

* 19:13 Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeġa

manoġa! Ġa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neġa neġa nidu'a 10 ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.' ¹⁸ Tuġure vazeġa 'aheuġani'a onaadu zuhi'aġa nina'a, 'Zuhi'a, ġa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haġaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoġa tauġi! Ga zuni neġaneġa nidu'a fu'o ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuġure vazeġa 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa moni ahi'e'e. Eġe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ġa'e vaze riġa. Vaze'a tirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe, zu vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe. E'ano'o e ġa mazao rihanadu 'ouge haġairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a! Ġa'a ra'ete'e ġoe'a u'ano, e ġa aduga ġani'uma! E'e vaze riġa radu vaze'a ti'ete'e zu ġorau'ete'e ġauġa ma'ohe rae ederifone, ²³ ġa nougadu e moni moni neġano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaġa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuġure vazeġa hano'i!' ²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zihi. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ²⁷ Ebu eġe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaġa tutuze aradu eġe zamao mau ruzo'!"

Iesu'a Ierusalem Haba'a Diuġiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalem haba'a u'a itiro. ²⁹ Olive maġano Betefage zu Betania neġano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuġuziro. ³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neġa onamo'i. Diuġine, doniki modohuġa, vaze 'ahogani'a mene ehoroga ġauġa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'!" ³¹ Vaze 'ahogani'a ġadizena'a, 'Nougadu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'!"

³² Iesu'a zirote'e idunaġano ze onamiro ebu doniki modohuġa horoniro. ³³ Ze e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuġa e'e azaġani'a ġadiziro, raena'a, "Za nogadu e'e fuhi'e'ohe?" ³⁴ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohe." Ze 'ouge reirotene doniki modohuġa azaġani'a ziniro. ³⁵ Ebu ze doniki modohuġa mae Iesu vaġe onamadu dabuaze doniki modohuġa ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamaġano, vaze ġuġuvaġani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro. ³⁷ Ebu ani Olive maġanonono'o ovoe'ete'e ibiġa hanitiro. E'ea Iesu ġaruna hegote'ete'e vaze ġuġuvaġa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazaġa ze Iesu'a haġainute'e haġai gigi'aġa nidu'a horoniro. ³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niġano onae'ete'e kiniġa niguno'!"

Adureo uniho manoġa,
ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vaze ġuġuvaġa bo'aġano Farisea azaġa nu'a raena'a, "Thore vazeġa, ġa ġaruna hegote'ete'e azaġani'a 'ouge ra'ete'e gararo'!" ⁴⁰ Iesu'a naenaeziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeġe'a huanadu eġe niguhi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalemema haba'a hanitadu haba'a e'e horonirotene niaro.
⁴² Ebu raena'a, "Terusalemema azağa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoga ma'ete'e ibiga edega reifone, gabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idağa. ⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madağano zae agire azağani'a raha gabi'a merau ganağegezi'uma, ebu zamao haozi'uma. ⁴⁴ Zeğe'a zae haba zu haba azağa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiğa'e nidu'a fahe ğuzuhi'uma, mazağa Badi'a'a zae vağe onairote'e madağa mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neğa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalemema haba'a diuğadu kuru neğa onamiro. Ani de'e haba'ano ğau nunu serone'ete'e azağa horozadu hegoze buziro. ⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zağoga zamağano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neğa re'uma.' Rehano zae'a kuru neğa'e ğonore haba'a teige hağae'ohe!"

⁴⁷ E'e ğarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neğano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ğihi'ağahi'ağa, Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. ⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiga mene hidiro, mazağa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ğoe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Gigi'ağa Moneo Ğadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru neğano Badi'a hari manoga haraminu zu vaze ihozinu. E'e madağano Badi'a dibu'o hau'ete'e ğihi'ağahi'ağa, Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa zu vaze boroboro'a ani vağe onamiro. ² Ebu ze Iesu ğadiniro, raena, "Eme efo'i, ğa no'e gigi'ağa hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'ağa ğaniro?" ³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eğe zuni ğadimu 'ahoga zinihi. ⁴ Ioane'a bapatiso hağainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'i!"

⁵ Zeğe'a zeğe da'o neneğaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nouğadu Ioane ğoere mene mae ğihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uğue rui'uma, mazağa zeğe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vazeğa rae mae ğihiniro." ⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme ağu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eğe zuni no'e gigi'a hina hağai 'ahi hağaete'e mene ihozi'uma."

Hihi Azağa Sau'a Hari Idaidağa

(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

⁹ Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebağa ğoranadu hihi azağa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ğauğa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada fağa ragavinu. ¹⁰ Vaini mağa ri'i'ete'e madağa reirotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuğureğa vazeğa 'ahoga hihi azağa e'e vağe tuğune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoğa tuğune baroniro. ¹¹ Ani hena tuğure vazeğa 'ahoga bare tuğuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoğa tuğuniro. ¹² Ebu ani tuğure vazeğa uğıduğa bare tuğuniro, rehano e'e vazeğa'e ruharo zu uhine baroniro.

13 Ġonagano vaini mebaġa vazeġani'a 'ahige reiro. 'E nagini haġai'uma? Eġe ubude zamarone tahi'aġa tuġuni'uma, giseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuġuniro.

14 Rehano hihi azaġani'a horonirotene, zeġe'a neneġaniro. 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma vazeġa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaġa 'adi emeġe'a me'uma!' 15 E'ano'o ze'a vaini mebaġanonono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaġa vazeġ'e ze mazao nagini haġai'uma? 16 Ani onaadu hihi azaġa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaġa'e vaze nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "Ahiguġa mene fureraune manoġa!" 17 Rehano Iesu'a ġiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaġa, rehano Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihrote'e ġoe'a huga'e zamaro'i!

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġani'e, ġauġa boro hadiġa raha.

18 Vaze 'ahoga hadiġa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiġa e'e'a vaze 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

19 Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa'e Iesu hari idaidaġa zeġe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniġa Takesi Moniġa

(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

20 Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġani'a Iesu faine ġianiro. Ze'e u'uru ġaue'ena'a duduġa rae ġurire'ete'e azaġa madu Iesu mazao tuġuziro, mazaġa Iesu ani ġau nu rae ve'onine Roma gavana vazeġa mazao utoga reiro. 21 Ebu ze Iesu vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme edeġa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiġa hugano da'o ihoze'ohe. 22 E'ano'o 'ahi ġadimatih. Roma kiniġa takesi moniġa haune, idaġa ga mene?"

23 Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, 24 "Roma moniġa* ihoho'i! Iniu viga zu iniu niġa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniġa† viga zu niġa." 25 Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniġa ġau'e Roma kiniġa ane hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a ane hano'i!" 26 E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e ġoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ġadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

Runeono'o Iġune'ete'e moneo Ġoe'a

(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)

27 E'e ġarugano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe ariro. Sadukea azaġa'e vaze'a runeono'o mene bare ġabode iġuni'uma rae reiro. 28 Ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e eneġa 'o'o'a reine, ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu ani rune negoġa niġa mouga veize ene fureno ha'uma. 29 Negoġa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. 30 Negoġa 'aheuġani'a ġozobaġa

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zuni ani teite hahuriro, rehano haġai idaġani'a fureraro. ³¹ Ebu negoġa nidu'a 7 ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauġadu, ubudeze 'o'o'a reiro. ³² Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro. ³³ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Hahu'e raha azaġa 'adi veize ra'ohe. ³⁵ Rehano runeono'o bare iġunadu Badi'a habao radoga idaġa ra'ete'e azaġa'e mene hahuri'uma. ³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaġa ze'e tuġure viga heuġa. Ze'e runeono'o iġunirote'e azaġa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iġuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaġoġa zamaġano mirihiro. Ani butu zamaġano Badi'a hidirote, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaġa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ġabode'ena'a Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. ³⁸ Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a. Zeġe nidu'a ani ubumao'e ġaboġa."

³⁹ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a naenaenziro. "Thore vazegā, ġa faifaine raha!" ⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare ġadine'ete'e mene bare haġairo.

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vaze'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? ⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaġano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Eġe eda'e moneo ehoro'i,

⁴³ onamo eġe'a agireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma."

⁴⁴ Davida'a Keriso maza'o 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ġiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitrote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazoi! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, zu muio zuni ehoro haba'a manoġano da'o ehorihi ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faġafe ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a u'ano, aduga boro bagaġa hidi'uma.

21

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniġa

(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neġano ma'ora azaġani'a Badi'a ġahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a

ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vase 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro hune ofeħa. ⁴ Ma'ora azaġani'a zeġe moni ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeħa. U ġozoba 'adi'e zahara roġaeġa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniġa nidu'a ofeħa."

Mada Ġonagano'e Haġai nu Badeġa

(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neġa hadi manoġa hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoġa biri ragano tirote'e ġo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ġauġa e'e nidu'a'e agire azaġani'a ruine hune haugi'uma. Madaġani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeeġa, 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, naġi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?" ⁸ Ani'a naenaenziro. "Ġiano'i, vase'a tutuze ve'ozi'uma! Ze'e eġe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaġa 'ai haniteħa!' Rehano ġoereze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariġa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġauġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma."

¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaġano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riħo ġauġa zu haġai nu badeġa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauġa ize mene fureranogano, vase'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neġano zu ġu'a neġano oħoze ti'uma. Eġe u'ano, kini zu gavana azaġa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a furerane, zae'a zeġe mazao eġe hari rouga madaġa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ġoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofoi! ¹⁵ Mazaġa za'a nagini re'uma ġoe'a'e eġe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vaseze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuġuzi'uma. ¹⁷ Za'e eġe hegote'ete'e 'u'ano vase nidu'ani'a he'eħe'ezi'uma. ¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma. ¹⁹ Zae'a edau ġigaraune za'e ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Ierusalem Haba'a Ruini'uma

(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalem haba'a'e uti azaġani'a ganaġeġanoga horono'idene, a'e Ierusalem haba'a ruini'uma madaġa 'ai haniteħa rae ederi'uma. ²¹ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e haba maġa ferau ito'i! Ierusalem haba'a zamaġano radiu'ete'e azaġa'e ferau vaġino'i! Ierusalem haba'a enogano radiu'ete'e azaġa'e Ierusalem haba'a ago diuġo'i! ²² Mazaġa e'e madaġano Badi'a'a Ierusalem azaġa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaġoġano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġauġa nidu'a huda'uma. ²³ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaġa hidi'uma ebu Badi'a'a vase mazao maġuno zini'uma. ²⁴ Ze nu'e venisi hina ġouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ġu'a azaġa teiġe, 'avo'a

haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azaḡani'a Ierusalemaba
haba'a sausaune radi'uma onamo zeḡe mada'a hauḡi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaḡa

(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano haḡai nu badeḡa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaḡano, davara zu sa'u boroboro guguḡa u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. ²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaḡa adure gianete'e gigi'aḡani'a'e haghagari'uma. ²⁷ Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano gigi'a inaraḡa boro zuni aḡaḡa manoḡa madu ovali'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ²⁸ 'Ahi ḡauḡani'a ḡadahe furerano'idene, iḡunadu dude ehamano'i, mazaḡa Badi'a'a zae ḡabozi'uma madaḡa 'ai haniteha."

Figi Ireḡa Hari Idaidaiḡa

(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireḡa zu ire nidu'a ḡiano'i! ³⁰ Rouḡani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. ³¹ E'e teiḡe, 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'i! ³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaḡa'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡaguḡani'a furera'uma. ³³ Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohutohe rado'i! Za mene 'ouḡine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ḡaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eḡe'a bare onae'ete'e madaḡano'e zaguzaga'uma, mazaḡa e'e 'ahiri miniḡani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teiḡi'uma. ³⁵ Raha 'adi azaḡa nidu'a e'e madaḡa hidi'uma. ³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu eḡe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'i!"

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru neḡano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaḡinadu Olive maḡa onamadu e'ea radiunu. ³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ḡoere abitoga veize kuru neḡa onaminu.

22

Iuda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

¹ Isitiḡa O'o'a Beredi Muiḡa, niḡa 'ahoga'e Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡa hanitiro. ² Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu manoga ibiḡa vaḡiro, mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazēḡa niḡa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamaḡano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuḡiro. ⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu kuru neḡa taufe'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro. Ebu zeḡe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiḡa vaḡe ḡoeriro. ⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazaḡo ḡoere tiro, nina'a, "Moni ḡani'uma." ⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoḡa!" Ebu ani vaze ḡuḡuvaḡa o'o'a zamaḡano Iesu ri'inoga veize mada manoḡa vaḡiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa ebu dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuġuze'ena'a, ziro. “Onamadu emeġe oganoga veize Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe to'i!” ⁹ Ebu zeġe'a ġadiniro. “Ġa ura'e nouma ruhibe ti'uma?” ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, “Ego'i! Ieruselema haba'ano diuġine, ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegotadu ane'a diuġi'uma neġa diuġo'i!” ¹¹ Diuġadu e'e ne vazeġa 'ahige ġoreno'i, 'Thore vazeġani'a ane tahi'atahi'a teite Iġine Mode'ete'e Muiġa* a'uma neġa zamaġa'e nou'e'e rae ġadimu'ohe.’ ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neġa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ġauġa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!” ¹³ Ze iġunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ġauġa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe tiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madaġani'a feurirotene, Iġine Mode'ete'e Muiġa afine, Iesu ani apostolo azaġa teite e'e neġa zamaġano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, “E izema aduga hidogano, zae teite Iġine Mode'ete'e Muiġa 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e Muiġa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġano Iġine Mode'ete'e Muiġa hugani'a hubehune huda'uma.”

¹⁷ Ebu ani vaini vuġa bioġa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, “'Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i! ¹⁸ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e vaini vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madaġani'a onai'uma.” ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, “Beredi 'adi'e eġe ahiri. Zae zini'ohe. Eġe zamaroga radu haġaiġa 'adi haġao'i!”

²⁰ Ġorava ogomuġa enogano ani vaini vuġa bioġa madu ziro, raena'a, “Bioġa 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e ġoitore iziga ra'ohe. ²¹ Rehano ġiano'i! Eġe revoni'uma vazeġa'e emeġe teite ogau tiburu'ohe. ²² Eġe, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eġe revoni'uma vazeġa'e aduga hune hidi'uma.” ²³ 'Ougadu ze bare ġadimutitiro, raena'a, “Emeġe bo'aġano iniu'a 'ouge haġai'uma?”

Iniu'e Niġa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'aġano iniu'e niġa boro raena'a zeġe'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, “Avo'a kinigakinigani'a zeġe haba azaġa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azaġani'e haba azaġani'a 'Du'u vazeġa' rae huze'ohe. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'aġano iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e vaze niġa kome'a heuġa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuġure vazeġa heuġa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niġa boro? Ehore ogau'ete'e vazeġa ga tuġure vazeġa? A'e ehore ogau'ete'e vazeġa. Rehano e'e zae bo'aġano tuġure vazeġa heuġa.

²⁸ Eġe'a aduga hide onainute'e zamaġano za'e eġe teite radiu onaeha. ²⁹ E'ano'o eġe Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aġa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aġa zini'ohe. ³⁰ Ebu eġe'a ibitohau'ete'e

* 22:11 Iġine Mode'ete'e Muiġa mamoeġa

haba'ano za'e ege teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azağa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. ³² Rehano Simona, e gae'a ege mazao fie'ete'e'a mene dauḡifine gae rana kuraneha. E'ano'o gae'a ḡihuradu ege vaḡe bari'uma madaḡano negoḡo duḡuru inarazono'i!" ³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e gae teite ḡuta'uma, ebu gae teite ruda'uma zuni idaḡa!" ³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, ege'a ḡa'ohe, ohogore uzeuze gae'a gae uḡidu 'o'ohena'a, e aḡu'a rae re'uma. E'e ḡaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege gau haḡaoga veize tuḡuzirote'e madaḡano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaḡano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo."

³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i‡! ³⁷ Ibite ege moneo peroveta vazeḡa Isaia'a Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ḡonore azaḡa zamaḡano 'ahoga rae reiro.' Ege'a zi'ohe, e'e ḡoe'a'e hube hune furera'uma. Ege hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." ³⁸ Zeḡe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeḡe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "Ai ahiga!"

Iesu'a Olive Maḡano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iḡaiḡa haḡainute'e teige Olive maḡa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine ege mazao fie'ete'e'a mene dauḡifine, kurano'i!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuḡadu kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ḡa urato'idene, ege mazaono'o bioga aduga 'adi mae vagino'i! Rehano mene ege ura, gae ura da'o haḡao'i!" ⁴³ Ebu tuḡure viga'a adureono'o ane vaḡe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamaḡa ufeta adudu'ena'a, zamaḡa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairaga'ni'a ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauḡadu ane tahi'atahi'a vaḡe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaḡa ze'e vetuḡa rarote'ano'o ahirize'a taoraro. ⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nouḡadu baze radiu'ohe? Iḡuno'! Satani'a so'oso'ozadu ege mazao fie'ete'e mene dauḡifine, kurano'i!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ḡoere'enogano, vaze ḡuḡuvaḡani'a ani vaḡe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aḡano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiḡa onairo. ⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ḡa'e ege Vaze Ubuga revonoga veize fura'ihiohe?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma

† 22:31 Vuiiti hirive'ete'e zamaḡano, vuiiti zuizuinine, huga'e zamaḡano radi'ohe ebu ogaḡa'e buau rururu'ohe ‡ 22:36 E'e ḡoere idaidaḡa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina uti-tozinine idağahehe?" ⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahasa bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağa tuğure vazeğa vari'iro. 'Ougadu eda'e teğağa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'!' Ebu Iesu'a vaze e'e teğa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azağa, Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa, kuru neğa ġiane'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeğa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu ege obohe touga veize onaahehe?" ⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neğano radiunu. E'e zamağano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a ege obohe'ete'e madağa zu uzabo ġigi'a madağa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağa ne tutune onamiro. Petero zu fağanono'o zege ġaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ġabi'a zamağano ire roga hofadu ehore ġeğemağiro. Petero zuni zege teite ehoriro.

⁵⁶ Tuğure roğağa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuğano ehore'enogano horoniro. Ani ġiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!" ⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roğae, e vaze a'e ağa!" ⁵⁸ Mene fağa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ġa zuni Iesu gatine'ete'e vazeğa 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!" ⁵⁹ Mada tahiğa ġarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazağa ani zuni Galilea vazeğa!" ⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ġa'a nagini ra'eta'a'e ağu'a!"

Petero ani ize ġoere'ete'e zamağano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ġianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohogore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ġa'a ġae uğidu ege o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağa neonio buanadu niau rudaro.

Uti Azağani'a Iesu Ġareğareniro

⁶³ Iesu ġiane'ete'e azağani'a ani ġareğareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumağa 'uadu bare ġadiğadiniro, raena'a, "Ġa peroveta vazeğa 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeğa ihof'o'!" ⁶⁵ Ebu ġoere sau'a sau'a hina ġareğareniro.

Vaze Ġihi'ağa Ġihi'ağani'a Iesu Ġadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağaġihi'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa. Zege kota zamağano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zege'a niro, raena'a, "Efo'! Ġa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ege'a 'O'e' rae zine, za'e ege ġoere mene mae ġihini'uma. ⁶⁸ Ebu ege'a 'E Keriso ga?' rae ġadizine, za'e mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidionio zama mone ege, Vaze Ubugani'a Badi'a ġigi'ağa eda'e naeo ehor'uma."

⁷⁰ Zege nidu'a ġadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihi'ohe." ⁷¹ Ebu zege'a zege bare

neneḡaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene vaḡi'uma, mazaḡa emeḡe'a ane hebeono'o ḡoere ve'oḡa rate'e hube hune egeha!"

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

¹ Kota e'e azaḡa nidu'a iḡuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro. ² Ebu zeḡe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeḡe ne azaḡa so'ozadu ibi ve'oḡano tutuze'ohe. 'Roma kiniḡa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa'e hube Iuda azaḡa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ḡa'a ra'eta'e hube." ⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oḡa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vavezaze ihoze'ena'a haḡai ve'oḡa ibiḡano tutuze'ohe!" ⁶ Pilato ani ḡoere 'adi igirotene, ḡadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazeḡahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ḡiane'ete'e Galilea haba'a vazeḡa rae ederiradu ani Heroda vaḡe tuḡuniro. E'e madaḡano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazaḡa ani amahiono'o Iesu ḡianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariḡa igiro 'ahine, Iesu'a haḡai gigi'a haḡaoga horonihi reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani ḡadimu ḡehaḡa Iesu mazao haḡairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a iḡunadu ḡoere riḡa ḡehaḡa Iesu rana ḡoeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azaḡa teite Iesu ḡirihoharo. Ebu dabua manōḡa haḡaohanadu Pilato vaḡe bare tuḡune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madaḡano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, vaze boroboro ebu haba azaḡa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oḡano ibitoziniro radu tutune areha. Eḡe'a zae zamao ḡianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oḡa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oḡa 'ahogani mene horonadu ani emeḡe vaḡe bare tuḡune onaeha. Ḡiano'i! Iesu mazao'e runeo tuḡuni'uma ve'oḡani'e o'o'a! ¹⁶ E'ano'o eḡe'a uti azaḡa tuḡuzadu Iesu masini'uma ebu tuḡune buni'uma*."

¹⁸ Rehano vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a huau iḡuniro, raena'a, "Vaze adi'e mano'i, u Barabasi'e tuḡune bunoi!" ¹⁹ Barabasi ani Ierusalem'a haba'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ḡu'ano ohoniro. ²⁰ U Pilato ani vaze ḡuḡuvaḡa teite ta'irotitiro, mazaḡa ani Iesu tuḡune bunihi reiro. ²¹ Rehano ze'a huario, raena'a, "Sataurono'i! Sataurono'i!" ²² Pilato'a ḡae uḡiduḡano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oḡa haḡaeha? E ani rune moneo tuḡuni'uma ve'oḡa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine tauḡi'uma ebu tuḡune buni'uma!"

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iḡine Mode'ete'e Muiḡano ani'a vaze 'ahoga ḡu'a'ono mae bunifo'

²³ Rehano vase guḡuvaḡani'a Iesu satauronoga veize ḡihau teote'au huario. Zeḡe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiḡano haḡaoziniro. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vase goruzirote'e vaseḡa, Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. U vase guḡuvaḡani'a uratirote'e idunaḡano, Iesu'e satauronoga veize uti azaḡa evora ri'iniro.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azaḡani'a Iesu tutune onamirote'e zamaḡano, Kurene vaseḡa 'ahoga niḡa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azaḡani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ḡaruna onamiro. ²⁷ Vaze guḡuvaḡani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeḡe bo'aḡano roḡaeroḡae'a Iesu vetuḡanadu niau kuario. ²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Ierusalema roḡaeroḡae, eḡe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i!" ²⁹ Mazaḡa aduga boro hidi'uma madaḡa 'ai onai'uma. E'e madaḡano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roḡaeḡa zu ene ize 'izema mouga roḡaeḡani'e manoḡa tauḡi!' ³⁰ E'e madaḡano ze maḡamaḡa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeḡe ḡahifo'i!' ³¹ E'e ire ḡaboḡa heuḡa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roḡa azaḡa heuḡa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² ḡonore boro vaseḡa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niḡa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ḡonore vaseḡa 'aheu satauroziro, vase 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeḡe haḡai sau'a aḡutu modo'i, mazaḡa ze'e nagini haḡae'eta'a'e aḡu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaḡusi arahoḡa arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vase ibitozini'ete'e azaḡa'e Iesu ḡirihoharo, raena'a, "Ani vase 'ahoga'ahoga'e ḡaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vaseḡa reine, ane'a bare ḡaboni'uma!" ³⁶ Uti azaḡani'a zuni arahoharo ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ḡa'e Iuda azaḡa kini ro'idene, ḡae'a ḡae bare ḡabo'o'i!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azaḡa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ḡonore boro vaseḡa 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ḡa'e Keriso ro'idene, ḡae'a ḡae bare ḡabo'o'i ebu emeḡe zuni ḡabofo'i!" ⁴⁰ Rehano ḡonore boro vaseḡa 'ahogani'a ḡonore boro vaseḡa omo ḡoere riḡa hina naenaenina'a, "Ḡa Badi'a mene rihone'ehehe? Gae zuni ane teite idaḡa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. ⁴¹ Emetane'e emeḡe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vase 'adi'e haḡai sau'a 'ahogani mene haḡairo." ⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ḡae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eḡe zuni zamaro'il!" ⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ḡa'ohe, izidi ḡa'e eḡe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava moneo mada uḡidu. ⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neḡa dabuaḡani'a nemaḡo zigau 'a'adaro. ⁴⁶ Ebu Iesu'a ḡihau huario, raena'a, "Mama, eḡe vine'e ḡae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azaḡa ibitozini'ete'e ḡihi'aḡa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vase 'adi'e duduga!" ⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e murirote'e azaḡa ḡuḡuvaḡani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuḡa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. ⁴⁹ Rehano Iesu vase nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roḡaeroḡaeḡa nidu'a faḡanono'o nagini'a furerarote'e muriro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vase 'ahoga niḡa Iosefa radiunu. Ani'e vase manoga zu duduga, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vase ibitozini'ete'e azaḡa boro zamaḡano boro 'ahoga, rehano vase boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ḡoere mene mae ḡihiniro. ⁵² Ane'a Pilato vaḡe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'i!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". ⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduḡa izigano tiro. ⁵⁴ A'e Bana Madaḡa veize ruhibe'ete'e madaḡa ḡoravaḡa, ebu Bana Madaḡa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roḡaeroḡae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. ⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoḡa zu dehoru hohoḡa manoga ruhibiro. Rehano Mose goro ḡoe'a idunaḡano Bana Madaḡa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare ḡabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzeuze roḡaeroḡae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaḡa hohoḡa madu idu onamiro. ² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiḡa boro kiune vaḡinoga horoniro. ³ Ebu ze diuḡiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaḡano vase 'aheu'a tabara zeḡe babaḡano edaro. Ze'e dabua vazavazahoga vidaro. ⁵ Ebu roḡaeroḡae'a rihau rudanadu zeḡe mazao ovoe ḡuḡuriro. Rehano vase 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ḡabone vazega rune haba'ano vage'ohe?" ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ḡabode iḡuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eḡe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaḡa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uḡiduḡano bare ḡabode iḡuni'uma.'" ⁸ 'Ouge reirotene, roḡaeroḡae'a Iesu'a reirote'e ḡoe'a zamariro.

⁹ Roḡaeroḡae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeḡe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a ¹¹ zu ane vase nunu nidu'a ziro. ¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roḡaeroḡae'e Magadala roḡaeḡa niḡa Maria, 'ahoga'e niḡa Ioana, Iakobo vi'a niḡa Maria ebu roḡae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaḡa mazao rae fureniro. ¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ḡoere'e ḡiriho hariḡa radu mene mae ḡihiniro. ¹² U Petero ani iḡunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ḡuḡuradu idu zamaḡa ḡianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuaga da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

Iesu'a Emausa Neġa Ibiġano Fureraro
(Mareko 16:12-13)

¹³ E'e madaġano roġaeroġae ġoere igirote'e azaġa bo'aġano tahi'a 'aheu'a Emausa neġa ibiġa onaminu. E'e neġa'e Ieruselema haba'انونو'o ani faġa'e 11 kilomita. ¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ġauġa nidu'a ġo'ane onaminu. ¹⁵ Zeġe'a ġo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeġe uhiġa aradu idaġa onamiro. ¹⁶ Zeġe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaġa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini ġo'ane'ohe?" Ebu ze vetuġarau'ena'a tue edaro. ¹⁸ Ze bo'aġano vase 'ahoga niġa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, "Izidi Ieruselema haba'ano nagini'a fureranata'a'e vase nidu'a edeġa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ġa'a da'o aġu'ahehe?" ¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeġe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vaseġa hariġa. Badi'a zu vase nidu'a zamao ani peroveta vaseġa raha. Ani'e haġaiġa gigi'a haġainu zu ġoere gigi'a haraminu. ²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vase ibitozini'ete'e azaġani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro. ²¹ Eme'e ani Isaraela azaġa agireono'o mae vaġizi'uma vaseġa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaġanono'o onao mada uġidu maha.

²² U eme bo'aġano roġaeroġae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, ²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeġe mazao fureranadu Iesu'e bare ġabodeha rae raha.' ²⁴ Emeġe bo'aġano vase nu'a idu haba'a onamatene, roġaeroġae'a rate'e teiġe, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaġa! Peroveta azaġani'a reirote'e ġoe'a mene ġarihe mae ġihine'ohe. ²⁶ Peroveta azaġani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ġabodadu ane haba aġaġano diuġi'uma.'" ²⁷ Iesu'a Buka Zaġoġa zamaġano Mose'ono'o onamo peroveta azaġani'a ani moneo mirihirote'e ġoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neġa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. ²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ġorava raneha zu mada'e hauġeha. E'ano'o emeġe teite bazihi!" 'Ougadu ani zeġe ne diuġi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeġe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. ³¹ E'e zamaġano ubumaze'a bo-hatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeġe ubumao ani dauġiro. ³² Ebu anianine ġoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ġoeratene zu Buka Zaġoġa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neġa'ono'o zogone iġunadu Ieruselema haba'a bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeġe teite radiunute'e vase nu haniziro. ³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ġabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" ³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu'e'e'a zuni zeġe mazao Emausa ibiġano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariġa me'odoziniro.

* **24:34** Niġa 'ahoga'e Petero

*Iesu'a Tahi'ağa mazao Fureraro**(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)*

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamağano Iesu'a tabara zeğe bo'ağano edaro, ebu raena'a, "Zama roğeğa zae teite rado'i!" ³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaro zu rihau rudaro. ³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? ³⁹ 'Ahi eğe! Eğe 'evore zu oda ġiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta." ⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreğa zu odağa ihoziro. ⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ġoere mene mae ġihiniro. Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" ⁴² Zeğe'a ġozone kiroğa harotene, ⁴³ ani'a madu zeğe ubumao aro.

*Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Ġoere Ġonaga Ziro**(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)*

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eğe'a zae teite radiunute'e madağano 'ahige ġoreziro. 'Mose goro, peroveta azağa buka zu Salamo zamağano ege moneo mirihrote'e ġoe'a nidu'a hube hune hudafo.'" ⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeğe Buka Zağoğa ġoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. ⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zağoğa zamağano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uğidu zamağano runeono'o bare ġabodi'uma. ⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaha'abona'o onamo haba nidu'ao, ane niğano hari manoğa harami'uma, raena'a, 'Ġihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a hağaize sau'a ağutu modi'uma!" ⁴⁸ Za'e e'e ġoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vase 'ahoga 'ahoga zuni ege hari haramozini'uma. ⁴⁹ Ġi'ano'i! Mama'a ġoere trote'e Vine Zağoğa ege'a zae mazao tuğuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha'abona'o guhiu rado'i, onamo Vine Zağoğani'a ovadu gigi'ağa hina iriva'ozi'uma."

*Iesu'a Adure Itiro**(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)*

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha'abona'o ze tutuzadu Betania neğa uhiğa onamiro. Ebu evo'a ġihinadu zeğe veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ġoha mae ġihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu nigunadu matu'uzeta Ierusalemaha'abona'o bare onamiro. ⁵³ Ze iğaiğa kuru neğano radiu'ena'a, Badi'a niğa mae ġihininu.

Apostolo Azaġa Haġai

Goere Ġadaheġa

Buka 'adi'e "Apostolo azaġa haġai" Uare (Kware) ġoereo tiro. Uare ġoere'e Garihe (Garia) ġoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ġoere'ete'e azaġa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Goere huga"'e buka 'adi ġonagano tiro, ġoere aduga ga iġaiġa mene igi'ete'e ġoe'a buka zaġoġano trote'e huga ihozoga veize.

Buka mazaġa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Eġe'a ibite tirota'a'e, Iesu'a ġavidote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zaġoġani'a ibitohau'ena'a apostolo azaġa ġoere ziniro, ebu adure ġoha mae itiro. Apostolo azaġa'e Iesu'a inae meirote'e azaġa. ³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ġae ġazaġa gaubanana (40) apostolo azaġa maza'o furerano. E'e zamaġano ani 'ize ġaboga ra'ete'e ihozoga veize haġai ġehaġa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a rae furenido. ⁴ Zeġe'a nu'orarote'e madaġa 'ahogano Iesu'a ġoere ziniro, raena'a, "Ierusalem neġano geno rado'i, onamo Mama'a rae trote'e ġoe'ani'a hudanoga veize guhiano'i! E'e ġoe'a'e za eġe mazaono'o iġiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatise'e vu hina bapatozido rehano, za'e, mada ġehaġa 'izema mougano, Vine Zaġoġa hina bapatozito'uma."

Iesu adure ġoha mae ġihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamaġano, Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madaġano'e emeġe'a Isaraela haba'a bare madu emeġe'a emeġe bare ġiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madaġa'e Mama'a ane niġano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ġauġa. ⁸ Rehano Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovami'uma madaġano za'e ġiġi'aġa me'uma. Ebu za'e eġe hari rae fureni'uma, Ierusalem neġano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ġonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zeġe ubumao adure ġoha mae ġihine itiro, ebu ġoze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure ġoha ite'enogano, ze adure ġohani gagau ġiane rune radiunu. Ebu ġiano'i! Aneru aheu'a zeġe ġenaġano edaro. Ze dabua 'uruġa haġairo, ¹¹ ebu raena'a, "Galilea azaġa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ġohani ġiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure ġoha mae ġihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neġano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive maġanono'o bare Ierusalem neġa itiro. E'e ibiġa'e kilomita tiba heuġa. ¹³ Ze Ierusalem neġa feurirotene, hitaga neġa itadu zeġe'a radiu'ete'e haba'a diuġiro. E'e zamaġano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Anidrea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofoe ubuga, niġa Iakobo, Zelote vazega, niġa Simona, ebu Iakobo ubuga, niġa Iuda. ¹⁴ Zeġe nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iġaiġa kuraunu.

Roḡae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoḡa duḡuru zuni zeḡe teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iḡuri meiro

¹⁵ E'e madaḡa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azaḡa nu'onu'o bo'aḡano Petero'a iḡune edaro. Zeḡe nidu'a'e maḡa tiba zu ḡae aheu gaubanana (120) heuḡa. ¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zaḡoḡani'a Davida neadu, buka zaḡoḡano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azaḡa ibito zinirote'e hariḡa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahi'aḡa 'ahoga. Ane zuni emeḡe teite gau tiba haḡaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniḡa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiḡani'a ḡudau rururaro. ¹⁹ Hari 'adi'e Ieruselema azaḡa nidu'a igiro. E'ano'o zeḡe'a haba a'a'e zeḡe ḡoereo Akeledama rae huniro. Goere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazaḡa Salamo zamaḡano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ḡahuturano'i!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)

Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iḡu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iḡuri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeḡe teite radiudote'e madaḡa nidu'a, emeḡe teite raudote'e vazega 'ahoga me'uma. ²² E'e madaḡa'e, Ioane'a Iesu bapatonirote'e'ano'o onamo Iesu emeḡe mazaono'o adure ḡoha mae ḡihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ḡabode iḡunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeḡe'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niḡa 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e vaze zama nidu'a edeḡa. E'ano'o ihofoi, vaze aheu 'adi bo'aḡano ḡae'a mate'e vazega'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gaḡa iḡu'a mouga veize. Iuda'e ane haḡai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diḡiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kaḡusi arahoḡa haḡairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azaḡa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madaḡano Vine Zaḡoḡani'a ovairo

¹ Iesu'a bare ḡabode iḡunirote'e ḡarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madaḡa meiro. E'e madaḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamaḡano zavaara boro'a onae'ete'e teige guguga boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e gugugani'a zeḡe'a nu'orarote'e neḡa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heuḡani'a mazane teige rovatadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zaḡoḡani'a e'ea radiunute'e azaḡa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zaḡoḡani'a ibito zenadu, ḡoere 'ahoga 'ahogano ḡoeriro.

⁵ E'e madaḡano'e, Iuda azaḡa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muḡa 'auḡoga rae Ieruselema neḡa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azaḡa. ⁶ E'e haraḡa igirotene, vaze

* 2:1 Pentekosi ḡoere e'e huga'e ḡae fu'o gaubanana (50). Iḡine Mode'ete'e Muḡa madaḡanonono'o me'ode onamo mada ḡae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muḡa madaḡa me'uma.

gūgūvaḡani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adazi,ro, mazaḡa Zuh'i'a Boro mone azaḡani'a ane ane ḡoereo ḡoeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azaḡani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e ḡoe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "‘Adi duḡuru'e nidu'a Galilea azaḡa rehano, ⁸ nouga'ahi emeḡe tiba tiba ḡoereo ḡoeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azaḡa, Media azaḡa, Elama azaḡa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azaḡa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azaḡa, zu Libia haba'a zamaḡano Kurene neḡa uhiḡano radiu'ete'e azaḡa. Ebu Roma neḡano radiu'ete'e azaḡa. ¹¹ E'e zamaḡano'e Iuda azaḡa zu, Iuda mene azaḡa rehano zamaze ḡihuradu Iuda azaḡa teite kurau tiburu'ete'e azaḡa. Ebu Kerete 'umuḡa azaḡa zu Arabia haba'a azaḡa. Eme zeḡe'a Badi'a gigi'a haḡaiḡa emeḡe tiba tiba ḡoereo ra'ete'e igi'ohe." ¹² Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adazi,ro, ebu "‘Adi nagini?" rae ḡaditiro. ¹³ Rehano vaze nu'e ḡiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuḡa borofe gageha."

Petero'a vaze gūgūvaḡa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaḡa gaubanana tiba fare (11) teite iḡune edanadu, vaze gūgūvaḡa mazao agoḡa borofe'ena'a haramiro. "Iuda azaḡa, zu Ierusalem neḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a, e'e, haḡai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eḡe ḡoere fairu abito'i! ¹⁵ Za'e 'adi duḡuru'e vaini vuḡa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ḡazaḡa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazega Ioela'a amahi rae furenirote'e haḡaiḡani'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada ḡonaga madaḡa madaḡano,
vaze nidu'a mazao eḡe Vine Zaḡoḡa
ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,
Ebu ubudeze zu aboeze'a
eḡe hari rae fureni'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e
Badi'a'a ihoze'ete'e haḡaiḡa
zamaze hina horoni'uma,
zu vaze boroboro'e Badi'a'a
ihoze'ete'e haḡaiḡa iḡuna'uma.

¹⁸ E'e madaḡa madaḡano tuḡure azaḡa
ḡu'a teige gaue'ete'e (slaves),
ohoze zu roḡae mazao zuni
eḡe Vine Zaḡoḡa owoe be'unadu,
iriva'ozi'uma,
ebu zeḡe zuni eḡe ḡoere
rae fureni'uma.

¹⁹ Ebu eḡe'a zaguzaga'uma haḡaiḡa
adureo fureni'uma,
zu eḡe tahi gigi'a haḡaiḡa
raha'o fureni'uma.

A'e ru, ire roga ebu ḡisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu
bato'e ru teige kanara'uma.

E'e ġaruganobu'u Zuhi'a mada boro
zu manoga hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao
umide'ete'e azaġa nidu'a'e
ġabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azaġa, ġoere 'adi ego'! Za edeġa. Iesu, Nazareta neġa vazeġa ani, Badi'a'a tuġunadu, gigi'a haġaiġa, zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi haġaiġa ġehaġa zae bo'aġano haġaido. Badi'a ani e'e haġaiġa Iesu mazaono'o haġaadu, Iesu'e ane'a tuġunirote'e rae deheniro. ²³ Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toġanirote'e zu furera'uma rae ederirote'e haġaiġa. Ebu za'e Badi'a goro ġoe'a aġu'a azaġa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazeġa'e Badi'a'a rune zamaġano ġaniġanau'ete'eano'o mae vaġinadu, bare ġaboniro, mazaġa rune gigi'aġa'e Iesu obone touga mene idaġa 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.

E'e mada nidu'a eġe uhiġano
Zuhi'a Boro horoninu.
Mazaġa ani eġe eda'e moneo radiu'ohe.
E'ano'o ġau 'ahogani'a zuni
mene hagahi'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,
zu hebehe hina
Badi'a niġune'ena'a, matu'e'ohe.
E'a zamare'etene, ahirihe zuni
runeono'o bare ġaboni'uma
rae re'uma.

²⁷ Mazaġa ġa'e eġe'a rudaune,
vinehe rune haba'ano
mene modi'uma,
ebu ġae tuġure haġae hune'ete'e vazeġa'e
ahi'ani'a ruhuranoga veize
mene modi'uma.

²⁸ Ga'e ġabone ibiġa ihoheha.
E'e ġae zamao matu'u hina
iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouġafe Davida'e rudanadu ġuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe. ³⁰ Ani'e peroveta vazeġa 'ahine, ani edeġa Badi'a'a ane mazao ġoe'a rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iġuri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma haġaiġa horone'ena'a, Keriso'a bare ġabode iġuni'uma hariġa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare ġaboniro. Emeġe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe. ³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zaġoġa madu emeġe mazao ovoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zaġoġa'e Badi'a'a tuġuni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e haġaiġa izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ġoha mene mae ġihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.
'Badi'a'a eġe Zuhi'a Boro niro.
Eġe eda'e moneo ehoroi'!

³⁵ Onamoo eḡe'a agireḡo mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azaḡa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satauronirote'e vazeḡa, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirotene, zamaze tuḡano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaḡa ḡadiziro. "Negofe duḡuru, eme nagini haḡaine manoḡa?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ḡihuno'i, ebu Iesu Keriso niḡano bapatizo mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaḡoḡa zini'uma. ³⁹ Badi'a'a ḡoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeḡe Badi'a'a zamazi'uma azaḡa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faḡa faḡa azaḡa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ḡoere ḡehaḡa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haḡai ve'oḡa azaḡa 'adi mazaono'o vaḡinadu, ḡabone mo'i!" ⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ḡihinirota'a'e bapatizoziro. Ebu e'e madaḡano vaze maḡa boro uḡidu (3000) heuḡa bapatizo madu zeḡe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaḡa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaḡani'a ihozidote'e abito zinido ebu danatitido, tiburu ogaudo, zu tibano kuraudo. ⁴³ Ebu apostolo azaḡani'a zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. ⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaḡa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ḡauze nidu'a ḡahugotitido. ⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu. ⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neḡano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburaudo, ⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ieruselema azaḡa nidu'a zeḡe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ḡabone hide'ete'e azaḡa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaḡa sau'a vazeḡa fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaḡano Dibu'o Neḡa itiro. A'e ḡorava mone mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano. ² U ibiheta 'ahoga, niḡa Iraḡa Manoḡa ra'ete'e genaḡano, odaḡa sau'a vazeḡani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neḡa diuḡe'ete'e azaḡa mazao moni umidinu. ³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neḡa diuḡihi ra'enogano horozadu, moni umiziro. ⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ḡiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡiafo'i!" ⁵ Odaḡa sau'a vazeḡani'e ḡau 'ahoga ini'uma rae zamare ḡiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eḡe mazao radiu'ete'e ḡauḡa ḡani'uma. Eḡe'a ḡa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazeḡa niḡano iḡunadu onamo'i!" ⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreḡa madu mae ḡihinirotene, odaḡa zu kekeḡani'a tabara inariro. ⁸ E'ano'o ani rafate iḡunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeḡe teite Dibu'o Neḡa diuḡiro. ⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene, ¹⁰ ani'e Dibu'o Neḡa ibihetaḡa, niḡa Iraḡa Manoḡano iḡaiḡa ehoradu, vaze mazao moni umidinate'e vazeḡa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neġano haramiro

¹¹ Odaġa manorirote'e vazeġani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaġano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zeġe vaġe isau dure onairo. A'e Solomona touraġi ra'ete'e haba'ano. ¹² Petero'a vaze ġeħaġani'a onaoga horozirotene, ziro, raena'a, "Isaraela azaġa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ġiaġiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeġe'a gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeġe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouġafe'a kurano haudote'e Badi'aġani'a ane tuġure vazeġa Iesu mae ite nigune ġihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuġune bunihhi rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eniro. ¹⁴ Za'e Vaze Zaġoġa zu Duduġa he'ehe'eniro, ebu vaze runedirote'e vazeġa 'ahoga mae bunoga veize umidiro. ¹⁵ Za'e ġabone zini'ete'e Zuhi'aġa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineha. Za edeġa vaze 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aġa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eġe edeġa, Iesu marote'e madaġano bone za'e aġu'a, ani mazao nagini haġairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni aġu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaġa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige haġae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuġunite'e Kerisoġa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ġihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaġani'a onai'uma, ebu zae ġabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vazeġa tuġuni'uma. Niġa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ġau nidu'a izifi'uma madaġani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zaġoġa azaġa tuġuzadu rae furenirote'e haġaiġa. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aġanonono'o peroveta vazeġa 'ahoga eġe heuġa zae veize tuġuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! ²³ Iniu'a ani ġoere mene ego haune, zeġe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaġa mazaono'o mae vaġizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela zu ane ġarunio peroveta azaġa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ġauġa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaġa mariga, zu Badi'a'a zae vouġa mazao rinede tirote'e ġoe'a meirote'e azaġa. Mazaġa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuġa nidu'a'e marigoono'o manoġahe me'uma.'

²⁶ Badi'a'a ane Tuġure Vazeġa tuġunirotene, Isaraela azaġa zae mazao ibite tuġuniro, zae tiba tiba haġaize sau'anono'o mae vaġizadu manoġa zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vaze ġeħaġa ġoreze'ete'e zamaġano, dibu'o hau'ete'e azaġa, Dibu'o Neġa ġiane'ete'e boro, zu Sadukea azaġani'a zeġe u'a onairo. ² Ze'e apostolo azaġa aheu mazao maġune rudaro, mazaġa ze vaze ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ġabodirote'e teige,

vaze'e runeono'o bare ġabodi'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ġu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeġe haramo igirote'e azaġa'e ġehaġani'a zeġe ġoere mae ġihiniro, ebu mae ġihinirote'e azaġa'e maga boro fu'o (5000) heuġa re' itiro.

⁵ Irarirotene, kanisoro azaġa, vaze boroboro zu goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Ierusalem neġano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaġano'e, dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa nabuga duġuru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeġe zamao mae ohozadu ġadiziro, raena'a, "No'e ġigi'aġa hina, ga iniu niġano odaġa sau'a vazeġa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaġoġani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaġa zu Iuda azaġa boroboro, ⁹ odaġa sau'a vazeġa mazao haġai manoġa haġaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ġadimu'e hehe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaġa nidu'a 'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neġa vazeġa niġano vaze 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazeġa. ¹¹ Ani'e 'Zae, ne ogoru'ete'e azaġani'a, he'ehe'enirote'e hadiġa rehano, izidi du'e'ete'e hadiġa boro re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeġe ġabofi'uma. Mazaġa haba nidu'a zamaġano Badi'a'a emeġe ġabofoga veize'e ane da'o tuġuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ġoeroga horozirotene, zaguzagaru, mazaġa zeġe'a ġiazirotene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaġa, edeġa o'o'a. Zu ze edeġa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaġa. ¹⁴ Zuni odaġa sau'ani'a manorirote'e vazeġani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ġoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeġe da'o ġo'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeġe mazao nagini haġaine manoġa?" rae ġadititiro. "Ierusalem azaġa nidu'a'e edeġa, zeġe'a ġigi'a haġaiġa boro haġaata'a'e. Eme zeġe haġai o'onoga mene idaġa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaġa bo'aġano bororatite'e 'uoga veize, riho ġoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niġano vaze mazao ago bare ġoero'i!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niġano ago hune zu bare ġoero'i, zu ago hune zu bare ihozo'i!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ġadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a ġoere mene egadu, zae ġoere egoga'e manoġa ga? ²⁰ Mazaġa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ġoe'a mene rae furenine'e mene idaġa."

²¹ Ebu kanisoro azaġani'a bare riho ġoe'a zeadu, tuġuze buziro. Ze'e adugano tuġuzite'e ibiġa mene horoniro, mazaġa nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niġa nigune radiro 'ahine. ²² ġigi'a haġaiġano manorirote'e vazeġa muriġa'e ġae ġazaġa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaġani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuġuze buzirotene, Iesu mone azaġa vaġe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e

ḡoe'a me'odo ziniro. ²⁴Zeḡe'a ḡoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e'e ḡauḡa nidu'a haḡairo.

²⁵Gae'a Vine Zaḡoḡa tuḡunadu, ḡae tuḡure vazega vouḡafe Davida hebeono'o ḡoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaḡani'e

maḡune rudaro,

zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡani'e

huga mene hidi'uma haḡaiḡa

haḡaihi rae neneḡaniro?

²⁶Kini azaḡa haba ḡiane'ete'e'a

utitoga radu onairo,

ebu vase ḡihi'a ḡihi'ani'a

zeḡe teite tibano nu'oraro,

Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷E'e haḡaiḡa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaḡa zu Isaraela azaḡa teite Ierusalemene neḡano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneḡaniro. Iesu'e ḡae Tuḡure Vazega zaḡoḡa, ḡae'a Keriso rae ohonirote'e vazega.

²⁸Rehano ze'e, ḡae'a irina ḡae gigi'ao zu urao furera'uma rae reirote'e haḡaiḡa Iesu mazao haḡairo. ²⁹Zuhi'a Boro, izidi zeḡe'a riho ḡoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ḡae tuḡure azaḡa inara rifo'i, emeḡe'a inare hunadu ḡae ḡoere rae furenoga veize!

³⁰Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaḡani'a manoroga, zu ḡae tahi gigi'a furenoga'ebu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡao'i, Iesu, ḡae Tuḡure Vazega zaḡoḡa niḡano!"

³¹Ze kurau hauḡirotene, zeḡe'a nu'orarote'e haba'ani'a haḡahagariro. Ebu zeḡe nidu'a Vine Zaḡoḡani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ḡoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡauze ḡahugo titiro

³²Iesu mazao fie'ete'e azaḡa'e zama zu zamaronese tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "adi'e eḡe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ḡahugo titiro. ³³Ebu apostolo azaḡani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ḡabodirote'e hariḡa rae furenoga onaminu, ebu Badi'a ḡahunone manoga boro'a zeḡe nidu'a mazao radiunu. ³⁴Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaḡa habazeta azaḡa zu nezeta azaḡani'a e'e seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa vaḡe odohe onaadu, ³⁵zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaḡa ḡahugo zinido.

³⁶Vaze 'ahoga, niḡa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuḡa vazega. Ani'e apostolo azaḡani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazega. ³⁷Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

¹Vaze 'ahoga niḡa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aḡa tahiga seroniro. ²Ebu Anania ani inugeta ḡoere idanadu, e'e moniḡa nu'e obone tiro. Ebu ḡaha'a da'o apostolo azaḡa vaḡe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaḡo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaḡoḡa mazao ḡurireha? Ga'e seronirote'e moniḡa

ruga ġae veize obone teha. ⁴ Haba a'a'e, mene seronirote'e madaġano'e ġae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniġa'e ġae moni. E'e hina ġae ura ġauġa haġaoga idaġa. Rehano ġa nougadu 'uguġa haġaiġa haġai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ga'e vaze mazao mene ġurira rehano, Badi'a mazao ġurireha.”

⁵ Anania'e ġoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariġa igirote'e azaġa'e nidu'a rihau rudaro. ⁶ Ebu Tahia'iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ġuriro.

⁷ Mada uġidu (3 hours) enogano, inugani'a diuġi' onairo. Ani aġu'a nagini'a fureranata'a'e. ⁸ Ebu Petero'a ġadiniro, raena'a, “Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniġa'e zae haba seronirote'e moniġa hehe?” Ani'a naenaenina'a, “O'e, naeġa'e dei'e'e.” ⁹ Petero'a niro, raena'a, “Nougaduni ġanine ġoere idanadu Zuhi'a Boro Vineġa so'oneha! Ġiano'i! I'u gurate'e azaġani'e ibihetao e'e diuġi' onae'ete'e. Ġae zuni zeġe'a herate buġadi'uma.”

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaġano ani'e Petero oda babaġano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aġa iziga izigani'a diuġi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiġano ġuriro. ¹¹ Ekalesia azaġa nidu'a zu e'e hariġa igirote'e azaġa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaġani'a vaze ġehaġa faiziro

¹² Apostolo azaġani'a Badi'a tahi gigi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa ġehaġa vazevaze bo'aġano haġaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaġa nidu'a Solomona touraġio nu'oraudo. ¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azaġa'e zeġe teite 'auġoga mene idaġa 'ahine, tibani zuni mene 'auġiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaġa horozadu, “Ze'e vaze manoga.” reiro. ¹⁴ Rehano ohoze zu roġae ġehaġani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido. ¹⁵ 'Ougadu ibi genaġano zuni, ugi azaġa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeġe uhiġano vitatite'ea, ane ahiri zauhaġani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. ¹⁶ Ebu Ierusalemah uhiġa neġa neġanonono'o zuni vaze ġuġuvaġani'a ugi azaġa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaġa tutuze onaido, ebu zeġe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaġa sausauziro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu ane teite rau'ete'e azaġa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaġa'e Sadukea azaġa. ¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azaġa oboze teadu, ġu'ano ohoziro. ¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuġure viga'a e'e ohe'ano ġu'a neġa ibihetaġa vava'adu mae buziro. ²⁰ Ebu tuġure viga'a zina'a, “Onamo'i, ebu Dibu'o Neġa zamaġano edanadu, ġabone iziga 'adi hariġa nidu'a vazevaze me'odo zeno'il!” ²¹ E'e egadu irarirotene, Dibu'o Neġa diuġadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu ane teite rau'ete'e azaġani'a nu'oranadu, kanisoro azaġa zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaġa ġu'a neġanonono'o tutuze onaoga veize vaze tuġuziro. ²² Rehano zeġe'a ġu'a neġano feurirotene, apostolo azaġa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, ²³ “Ġu'a neġa ibihetaġa'e fairu biroga, zu ġu'a neġa ġadine'ete'e azaġa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaġano'e vaze 'ahoga mene horoneha.” ²⁴ E'e hariġa igirotene, Dibu'o Neġa

ġiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haġaiġanonono'nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

²⁵ Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ġiano'! Zae'a ġu'a neġano ohozate'e azaġani'e Dibu'o Neġa zamaġano edanadu, vaze ihoze'ohe." ²⁶ E'ano'o Dibu'o Neġa ġiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaġa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaġa vaze rihoziro, iġite vazevaze'a maġunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoga.

²⁷ Ebu apostolo azaġa tutuze onairotene, kanisoro azaġa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġani'a ġadiziro, raena'a, ²⁸ "Eme goro ġoe'a riġa zae ziniro, vaze 'adi niġano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalem azaġa nidu'a zae'a ihoze hauġadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeġe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azaġani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ġoere igi'uma, u vaze ġoere'e mene igi'uma. ³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouġafe'a kurano haudote'e Badi'aġani'a runeono'o bare ġaboniro. ³¹ Izidi e'e vazeġa'e vaze ibito zini'uma Zuhi'aġa, zu vaze ġabozi'uma vazeġa radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaġani'a zamaze ġihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. ³² Eme'e e'e haġaiġa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaġoga zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaġoga'e Badi'a'a ane ġoere igi'ete'e azaġa mazao tuġuniro."

Gamaliela'a iradugu ġoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaġani'a Petero ġoere igirotene, maġune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vazeġa 'ahoga, niġa Gamaliela'a kanisoro azaġa bo'aġano iġune edaro. Ani'e goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "'Ahi duġuru gezo enona tuġuze buzo'!" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaġa ziro, raena'a, "Isaraela azaġa, fairu zamaro'i, 'adi duġuru mazao nagini haġaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iġunadu, 'E'e nihe boro' radu, vaze maġa ġazaġani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaġa nidu'a'e ferefere'uhiro. Ebu ani'a haġaidote'e haġaiġa'e nidu'a hauġiro. ³⁷ Ani ġarugano, vaze nidu'a ni meirote'e (census) madaġano, Galilea vazeġa niġa Iuda'a iġunadu, vaze nu zamazadu Roma gavamani teite utitih reiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaġa'e ferefere'uhiro. ³⁸ Eġe iradugu ġoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duġuru mazao ġau 'ahoga ago haġao'! Tuġuze buzo'! Mazaġa haġai 'adi'e vaze mazaono'o reine'e, ane'a hauġi'uma. ³⁹ Rehano haġai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeġe'a Gamaliela ġoere mae ġihiniro, ebu apostolo azaġa huze zouzadu, uti azaġani'a masiziro. Ebu "Iesu niġano ago ġoero'!" rae zeadu, tuġuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaġa'e kanisoro neġanonono'o matu'e'ena'a buaro, mazaġa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaġa radu, Iesu niġa u'ano nize sausaune'ete'e zamaġano tuġuziro 'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neġa zamaġano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoga ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauḡano vaze fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ḡeharu onaminute'ea, Iuda azaḡa bo'aḡano, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e'a, Heberu ḡoe'ano ḡoere'ete'e mazao ufeta ḡoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ḡahuge'etene, eme ḡozoba'e ogomu moneo iḡize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaḡa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaḡa'e Badi'a ḡoere haramoḡa mene haḡaadu, ogomu ḡahuge'ete'ea mada hauḡoga'e mene idaḡa. ³ Nego nabudi, zae bo'aḡano'o vaze fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ḡiazadu, zamazeo Vine Zaḡoḡani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaḡa mo'i! Eme e'e gauḡa zeḡe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ Goere e'e igirotene, zeḡe nidu'a e'e ḡoe'a mae ḡihiniro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaḡoḡani'a iriva'one'ete'e vazeḡa. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazeḡa, niḡa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazeḡa rehano, zamaḡa ḡihunadu Iuda azaḡa teite kurau tiburu'ete'e vazeḡa. ⁶ Ze apostolo azaḡa zamao ohoziro, ebu apostolo azaḡani'a kuranadu, 'evoreze zeḡe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ḡoere haramo ḡehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemne neḡano ḡeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaḡa ḡehaḡa zuni Iesu mazao firo.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ḡahunone manoḡa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vaze bo'aḡano zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa boroboro haḡaido. ⁹ E'e madaḡano'e, ḡutarote'e teige tuḡure vazeḡa haḡairote'eano'o vaḡinirote'e azaḡani'a Iuda azaḡa kuru neḡa 'ahogano nu'orauo. E'e kuru neḡa'e tuḡure vazeḡanonono'o vaḡinirote'e azaḡa kuru neḡa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaḡa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaḡani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neḡanonono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo. ¹⁰ Stefano ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ḡoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vaze nu so'oze tuḡuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeḡe'a egeha."

¹² E'ano'o zeḡe'a vaze ḡuḡuvaḡa, vaze boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa tutuze so'ozadu, harae iḡuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaḡa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zeḡe'a vaze nu tuḡuzadu ḡuriro ḡoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibuo Neḡa zu Mose goro ḡoe'a rae sausaune'ena'a mene ḡonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neḡa vazeḡani'a Dibuo Neḡa fahi'uma, ebu Mose'a emeḡe mazao ri'inirote'e haḡaiḡa'e ḡihuni'uma.' ¹⁵ Kanisoro azaḡa nu'onu'o zamaḡano ehorinute'e azaḡa nidu'a Stefano ḡiane runirotene, ani iraḡa'e tuḡure viga heuḡa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azaḡa zamao ḡoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ġihi'aġani'a ġadiniro, raena'a, "Zeġe'a ġae rana ti'ete'e ġoe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eġe'a ġoerite'e egono'i! Aġaġa Boro Badi'aġani'a vouġafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neġa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ġae haba zu nabugo mode iġuno'i! Ebu eġe'a iho'ite'e haba'a onamo'i!"

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azaġa haba modadu, Harani neġa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuġunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e madaġano'e Badi'a ani haba tahigani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ġoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ġa zu ġae marigo, ġarugoo onait'e'e azaġani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ġa marigo'e haba faġano radi'uma, ebu muri maġa ġazaġa (400) ġutarote'e teige tuġure haġae'ena'a, ġau'uma, ebu tuġuze sausauze ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuġutuġuzirote'e azaġa, zeġe haġai sau'a naeġa, eġe'a haġai'uma. E'e ġaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eġe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ġoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ġoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iġuri haġao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uġidu fare (8) meirotene, ahi'a rana iġuri haġairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouġafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeġe mazaono'o Iuda azaġani'a ġehararo.

⁹ Iakobo ubuga duġuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vaze mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazeġani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ġutarote'e teige tuġure vazeġa haġaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamaġanonono'o mae vaġinido. Badi'a'a edeġa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kinaġa Farao'a Iosefa'e manaġa rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane ġau nidu'a ġianoga veize Iosefa'e Izipi ġihi'aġano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaġa ġaboneze'a rirau ġouriro. Aġife Iakobo duġuru zuni ogomuze'a hauġiro. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamaġano ogomu'e'e ra'ete'e iġirotene, ubuga duġuru tuġuziro, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ġadaheġa. ¹³ Ġae aheuġano tuġuzirotene, Iosefa'a negoġa duġuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoġa duġuru'a onairote'e hariġa iġiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ġoere tuġuriro. Negoġa, nabuga nidu'a'e ġae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduġano ġuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duġuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ġoe'ani'a* huda'uma madaġani'a hanitirotene, Isaraela azaġa'e Izipi haba'ano ġehararo.

* **7:17** A'e Isaraela azaġa Izipi haba'ano ġutarote'e teige tuġure azaġa haġairote'eano'o Badi'a'a mae vaġizi'uma reiro.

18 U kini 'ahoga, Iosefa hariġa aġu'a vazeġani'a Izipi kiniġa reiro. 19 Ani'e goro ġoe'a sau'a ohonadu, aġife duġuru sausauze ruziro, ebu 'Eneze guraġa mae modo'i, zeġe rudanoga veize!' rae tuġutuġuziro.

20 E'e zamaġano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manoġa tauġi. Ebu bato uġidu ani'e Mose ane moga neo ġubuniro. 21 Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboġani'a horone madu, ane ubuga raena'a ġubune borofiro. 22 Ebu Mose'e Izipi azaġa edeġa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraġeta goerido zu haġaiġa haġaido.

23 Mose ani muriġa ġae ġazaġa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaġa ġiazi' onamihi reiro. 24 Ane'a ġiazi' onamirote'e zamaġano, Izipi vazeġa 'ahogani'a Isaraela vazeġa 'ahoga sausauene'nogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeġa haġaihi radu Izipi vazeġa mau runiro. 25 Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duġuru'e ederi'uma, ani'e zeġe danazoga veize Badi'a'a tuġuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

26 Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazeġa ahe'u'a utite'nogano horoziro. Ani utize'a hauġoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ġa negoġota sausautite'ohe'?

27 Rehano nabuga sausauene'ete'e vazeġani'a Mose duine vaġinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ġa'e iniu'a emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeġano oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma. 28 Ga'e ohoġore Izipi vazeġa mau runate'e teige eġe zuni uġuhihi ra'e hehe? 29 Mose'a goere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariġa rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga ahe'u reiro.

30 Muri ġae ġazaġa gaubanana (40) enogano Sinai maġa uhiġano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamaġanono'o, tuġure viga'a Mose mazao fureraro. 31 Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamariro. Ani fairu ġianoga radu uhiġa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. 32 'E'e vouġaġo Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duġuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

33 Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaġino'i, mazaġa ġae'a edau'ete'e haba'a'e zaġoġa. 34 E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azaġa sausauze'ete'e horozeha, zu ġaniġanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vaġizoga veize ovaeha. Izidi ġa'e Izipi haba'a bare tuġu'e onami'uma.'

35 Mose 'adi'e Isaraela azaġani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazeġa. 'Ġa'e emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeġano iniu'a oho'iro? Ġa'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azaġa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vaġizite'e veize Badi'a ane'a tuġuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaġano tuġure viga'a Mose mazao fureranadu, goere e'e haro. 36 Ebu Mose ani Isaraela azaġa Izipi haba'anono'o tutuze vaġiziro. E'e zamaġano zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa haġaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaġa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ġae ġazaġa gaubanana (40) 'ouge haġaido. 37 Mose 'ada'a Isaraela azaġa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aġanono'o peroveta vazeġa 'ahoga eġe heuġa tuġuni'uma.' 38 Mose ani haba boha'ano vouġafe nu'onu'o zamaġano radiro. Ebu vouġafe zu tuġure viga nemaġano edaunu. Ebu Sinai

maġano tuġure viga'a Mose teite ġoeradu, ġabone ġoe'a haro, ebu emeġe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouġafe'e Mose ġoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeġe ibitofoga veize badi'a nuġo haġafofi! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vaġifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aġu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ġuriro badi'aġa boromakau ubuga iraġano haġairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haġairote'e badi'aġa nigune'ena'a e'e matu'uġa haġairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ġaruni ziniro, ebu zeġe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haġai a'a'e peroveta azaġani'a buka zaġoġa zamaġano tiro, raena'a,

'Isaraela azaġa, za'e haba boha'ano muri ġae ġazaġa gaubanana (40) eġe, mene dibu'oniro zu ġahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niġa Moroko, ane kuru neġa taruhaġa, zu badi'a rae hune'ete'e buzuvaġa 'ahoga, niġa Refani, zae'a kurano hanoga radu haġairote'e badi'aġa herate ragavinu. E'ano'o za'e, eġe'a Babulonia haba'a ro'ane, haba faġano tuġuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)''

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune ġoere'ena'a, "Vouġafe'a haba boha'ano radiudote'e madaġano, zeġe mazao'e Mose goro ġoe'a ti'ete'e taruhaġa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ġauġa idane haġairo. ⁴⁵ Muri nu enogano vouġafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaġa haba 'adaono'o hegoze vaġizadu, Iosua'a vouġafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diuġadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro. ⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouġafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aġani'a radi'uma neġa ogoratihi reiro.

⁴⁷ Rehano e'e neġa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro. ⁴⁸ Rehano Niġa Hitaga Hune Badi'aġani'e vase'a haġae'ete'e neġano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vaseġa 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe. Adure'e eġe ehoro haba'a, zu raha'e eġe oda ohone ti'ete'e haba'a. E'ano'o za'e eġe ne ogoronouga mene idaġa,

zu eġe'a radi'uma haba'a ogoronouga mene idaġa.

⁵⁰ Adure zu raha ġauġa nidu'a eġe 'evore hina haġairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teġa riġa azaġa! Zamaze'e tuġa zu Badi'a ġoere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zaġoġa iġaiġa hezaho hau'ohe. Zae vouġa'a haġaidote'e haġaiġa, zae zuni haġae'ohe. ⁵² Peroveta azaġa bo'aġano zae vouġa'a mene sausaunidote'e vaseġa 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduġani'a onait'e hariġa irina rae furenirote'e azaġa zuni zeġe'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vaseġa onairote, revo hanadu mau

runiro. ⁵³ Za'e Badi'a'a tuğure viga tuğuzadu goro ġoe'a meiro, rehano goro ġoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ġoere igirote'e azaġa'e zamaze ġugize ruziro, ebu ani mazao ġononeze atitiro. ⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zaġoġani'a iriva'onadu, adure ġohani ġiane'egano, Badi'a agaġani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro. ⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Ġiano'! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teġaze 'uuro, ebu huau borofe'ena'a, zeġe nidu'a ani u'a dure onamiro. ⁵⁸ Ebu Ierusalemene ġonono'o ahase onamadu, hadi hina mau sausauniro. Kota zamaġano ġuriro ġoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaġani'e dabuaze mae vaġinadu, ene iziga 'ahoga, niġa Saulo oda babaġano tiro.

⁵⁹ Zeġe'a hadi hina mau'ete'e zamaġano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, eġe vine mae ġihino'!" ⁶⁰ Ebu obenaġa hina tuġadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeġe haġai sau'a 'adi naeġa zeġe rana ago to'!" Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ġihiniro.

Ekalesia azaġa sausauniro

Stefano'a rudarote'e madaġano Ierusalemene ekalesia azaġa sausaune ruze'ete'e haġaiġani'a fureraro. E'ano'o zeġe nidu'a zeġe zeġe edeġano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azaġa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaġa nu'e Stefano ahiri mae ġuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamaġano Saulo ani neġaneġa diuġadu, ohoze roġae ahase buzadu ġu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ġuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaġa, Ierusalemene neġanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ġoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro. ⁶ Vaze ġuġuvaġani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi ġigi'a haġaiġa haġaoga horonirotene, zeġe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaġa vine sau'a sau'ani'a, zeġe'a ragano reinute'e azaġa ġehaġa mazaono'o ġihau bagaġa huau ġaniġanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaġa zu oda sau'a azaġa ġehaġani'a manorido. ⁸ E'ano'o e'e neġano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazegħa, niġa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niġa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neġano radiunu. Ani'e muri nu zamaġano baidi zu naho gaugħa haġaido, ebu Samaria azaġa e'e horonirotene, zaguzagauo. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niġa mae ġihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaġa, zuhu'anono'o onamo boro ġonaga nidu'a, ani ġoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a ġigi'ani'a rana radu ġigi'aġa furene'ohe. E'e badi'aġa'e 'ġiħi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho gaugħa haġaadu, vase zaguzaguzinute'ea, ani ġoere ego haunu.

12 Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariġa manoġa zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ġoere'e hube rae ġihiniro, ebu ohoze zu roġae, bapatizo meiro. 13 Ebu Simona ane zuni, e'e ġoe'a mae ġihinadu, bapatizo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haġaiġa zu gigi'a haġaiġa boroboro haġaoga horonidotene, zaguzagauo.

14 Samaria azaġani'a Badi'a ġoere mae ġihinirote'e hariġa, apostolo azaġani'a Ierusalem neġano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaġa u'a tuġuziro. 15 Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaġa veize kuraro, zeġe'a Vine Zaġoġa mouga veize, 16 mazaġa Vine Zaġoġani'e zeġe zeġe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatizo da'o meiro. 17 Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeġe rana tiirotene, ze'e Vine Zaġoġa meiro.

18 Simona ani, apostolo azaġani'a 'evoreze vase rana teadu, Vine Zaġoġa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, 19 raena'a, "Eġe zuni gigi'a e'e eno'i! Eġe 'evorehe vase rana tite'eba, zeġe Vine Zaġoġa mouga."

20 Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniġo'e ġae teite rudau onamo'i! Ġa Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idaġa rae zamare'e hehe? 21 Badi'a gau 'adi zamaġano niġo o'o'a, mazaġa ġa zamaron'e Badi'a ubumao mene duduga. 22 Zamaġo ġihinadu haġai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguġa zamaron'eġa zamaġoo meirote'e, aġutu modi'uma. 23 Mazaġa eġe'a horo'e'etene, ġa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haġai sau'ani'a zamaġo obone ti'ohe." 24 Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eġe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ġae'a rate'e ġauġani'a eġe mazao mene fureranoga veize!"

25 Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeġe ubumao haġaidote'e haġaiġa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ġoere haramiro. E'e enogano ze iġunadu Samaria ne ġehaġano Badi'a hari manoġa harame ragave'ena'a, Ierusalem neġa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vaseġa hidiro

26 Zuhi'a Boro tuġure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iġunadu Ierusalem neġanono'o Gaza neġa ovoe'ete'e ibiġa ġuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiġa." 27 E'ano'o ani iġunadu e'e ibiġano ovoirotene, Etiopia vaseġa boro 'ahogani'a e'e ibiġano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniġa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vaseġa zu oma arinute'e vaseġa. Ani kuini moni nidu'a ġianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalem neġa itadu, 28 bare ovoirote'e zamaġano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuga zamaġano ehoradu, peroveta vaseġa, Isaia bukaġa me'ode radiunu. 29 E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ġiriu onamo'i!"

30 E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vaseġani'a Isaia bukaġa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ġadinena'a, "Ġa'a me'ode'ete'e ġoe'a huga'e, edeġa hehe?" 31 Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaġa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

32 Ane'a buka zaġoġa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:

“Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e mamoeġa teige, zu mamoe iguġa vari'e'ete'e vazegā 'evorao sifu radiu'ete'e mamoeġa ubuga teige, mene ġoeriro. ³³ Ani'e niġa mae o'voe'ena'a, ġuriro ġoe'a hina kotanirō. Iniu'a ane mariga hariġa rae furenī'uma? Rae furenoga'e mene idaġa, mazaġa ġaboneġa raha 'adaono'o mae vaġinirō 'ahine.” (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazegāni'a Firifo ġadinena'a, “E ġadimu'ohe. Peroveta vazegā'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vase 'ahoga hariġa?” ³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaġoġa ġoe'a, e'eano'o ġadaheni'ena'a, Iesu hari manōġa ane veize rae furenirō.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horonirō. Ebu Etiopia vazegāni'a raena'a, “Ġiano'! Vu 'ahi'e'e. E bapatizohine idaġa hehe?” [³⁷ Ane'a naenaenina'a, “Ġae'a zamaġo nidu'a hina Badi'a mazao fiine idaġa.” Ebu Etiopia vazegāni'a raena'a, “E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ġihine'ohe.”] ³⁸ Ebu ane'a raena'a, “Tena kiu tuo'!” reiro. Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaġano o'voe edaro, ebu Firifo'a bapatizonirō. ³⁹ Zeġe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaġoġani'a Firifo zogone mae vaġinirō. E'ano'o Etiopia vazegā'e Firifo mene bare horonirō, rehano ani matu'uġeta bare onamirō.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neġano feurirō, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neġaneġa nidu'ao hari manōġa haramido, onamo Kaisarea neġano feurirō.

9

Saulo'a zamaġa ġihunirō

¹ Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa vaġe onamadu, ² uminirō, raena'a, “Damaseko neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a mir-iho'! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalemā neġa tutuze onaoga veize.” ³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitirotene, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovairo. ⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, “Saulo, Saulo! Ga nougadu eġe sausauhe ruhe'ohe?” ⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, “Zuhi'a Boro, ġa iniu?” Ane'a naenaenina'a, “E'e Iesu, ġae'a sausauhe ruhe'ete'e vazegā. ⁶ Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'! Ġae'a haġai'uma gaugā e'eabu'u ġe'uma.”

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazegā mene horonirō. ⁸ Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anerotemo, ġau 'ahoga mene horonirō. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamirō. ⁹ Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro. ¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iġunadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vase niġa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vaseġa 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohe. ¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vase 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalemna neġano Badi'a mone azaġa sausauzidote'e haġaiġa nidu'a igiro. ¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize." ¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, "Onamo'i! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize. ¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġuhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamao iriva'oga veize. ¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iġunadu bapatizo meiro, ¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neġano Keriso harame ġadaheniro

Saulo ani Damaseko neġano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. ²⁰ Ebu zogone Iuda azaġa kuru neġa neġa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro. ²¹ Iuda azaġani'a e'e igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e Ierusalemna neġano Iesu ni rae kurau'ete'e azaġa sausauzirote'e vaseġa. 'Adao zuni e'e azaġa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaġe tutuze onamoga radu onaeha." ²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a harame onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doġo'anirotene, Iuda azaġa, Damaseko neġano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ġehaġa hauġirote'e enogano, Iuda azaġa'e Saulo matihi radu neneġaniro, ²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaġa'e ohere zu madai Damaseko ġabi'a ibihetaġano Saulo matihi radu ganato haunu. ²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaġano ohonadu, ne ġabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalemna neġano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalemna neġa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auġihi reiro, rehano zeġe nidu'a Saulo rihoniro, mazaġa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaġa vaġe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiġano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ġorenirote'e zu, Damaseko neġano Iesu niġano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaġa teite Ierusalemna neġano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niġano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaġa, Giriki ġoe'ano

gōere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiḡa vaḡiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaḡani'a e'e ederiotene, Kaisarea neḡa tutune ovoiro, ebu Taso neḡano tuḡuniro.

³¹ Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaḡano ekalesia azaḡani'e uniho manōḡa madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaḡōḡa zuni danaze'ena'a nabudize'a ḡeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niḡa Lidao Zuhi'a Boro mone azaḡa ḡiazi' onamiro. ³³ Ebu vase 'ahoga, niḡa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uḡidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohe. Iḡuno'i, ebu evaneḡo hego'i!" Ebu ani zogone iḡuniro. ³⁵ Ebu Lida neḡa zu Saroni haba'a azaḡa nidu'a, ane'a edau ragavoga horoniotene, zamaze ḡihunadu Zuhi'a Boro mazao fiuro.

Petero'a Tabita runeono'o ḡaboniro

³⁶ U Iopa neḡano'e roḡae 'ahoga, niḡa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roḡaeḡa 'ahoga. Tabita'e Heberu ḡoe'a, u Giriki ḡoe'ano'e Doreka*. Ani'e iḡaiḡa haḡai manōḡa haḡaido, zu ḡauze o'o'a azaḡa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neḡano radiunute'e zamaḡano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neḡano bazune tiro.

³⁸ U Lida neḡa'e Iopa neḡa uhiḡano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neḡano radiu'ete'e igirotene, vase aheu ane vaḡe tuḡuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ḡa emeḡe teite ḡarihe aro'i!" ³⁹ Ebu Petero ani zeḡe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neḡa tutune itiro. E'ea gozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiḡa ihoniro. A'e Doreka'a ḡabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeḡe nidu'a tuḡuze buziro, ebu obenāḡa hina tuḡadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roḡaeḡa moneni ḡianadu niro, raena'a, "Tabita, iḡuno'i!" Ebu ani ubumaḡa ra'aro, ebu Petero horonadu, iḡune ehoriro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ḡihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡa zu ḡozoba nidu'a huze diuḡiro. Ebu Tabita'a ḡabodate'e ihoziro.

⁴² E'e hariḡa'e Iopa neḡa azaḡa nidu'a igiro, ebu vase ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neḡano mada nu radiunu. Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau oḡaḡa ḡuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niḡa Korunelio'a Kaisarea neḡano radiunu. Ani'e Itali uti azaḡa rae huze'ete'e ibito ziniro.* ² Ani zu ane neo radiu'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaḡa. Ani'e Iuda azaḡa, tohe'a fereze'ete'e azaḡa borofe danazido, ebu iḡaiḡa Badi'a mazao kuraudo. ³ Ḡorava 'ahogano mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano, iḡunu'ete'e teigiuro. E'e zamaḡano Badi'a tuḡure viga'a ane mazao

* 9:36 E'e huga'e "dia". * 10:1 Ani uti azaḡa maga tiba (100) ibito ziniro.

furera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuğure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. ⁴ Korunelio ani ġigaronne'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ga kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. ⁵ Izidi 'ada vase nu Iopa neġano tuğuzo'i, vase 'ahoga niġa Simona zamahanoga veize. Niġa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. ⁶ Ani'e vase 'ahoga, niġa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazegħa. Ani ne'e davara genaġano."

⁷ Ani ġorenirrote'e aneruġa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuğure vazegħa aheu zu ane uti vazegħa 'ahoga ane tuğure haġae'ete'e huze onairo. Uti vazegħa a'a'e Badi'a zamare'ete'e vazegħa. ⁸ Korunelio ani, ane mazao furerrote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neġano tuğuziuro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

⁹ Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuğuzirote'e azaġa'e Iopa neġa hanitiro. E'e zamaġano Petero ani, kuranoga rae ne binuġa sebaġa itiro.† ¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vase'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaġano, Petero ani iġunu'ete'e teigiuro. ¹¹ E'e zamaġano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaġa boro багаġa heuġani'e ariġa ġazaġano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoniro. ¹² E'e ragano'e odaġa ġazaġa maniġa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuġa nunu, zu adure ninigħa nunu ġehaġa horoniro. ¹³ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, "Petero, iġuno'! E'e manadu ano'!" ¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido." ¹⁵ Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deheġa rae ago ro'!" ¹⁶ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure ġoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuğuzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibihetaġano edaro. ¹⁸ Ze huau ġadimu'ena'a, "Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?" ¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, "Ġiano'i, Simona! Vaze uġidu'a ġa vaġe'ohe. ²⁰ Iġunadu ne zamaġa diuġi' ovoro'! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeġe teite onamo'i, mazaġa eġe'a tuğuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vase uġidu ziro, raena'a, "Zae'a vaġe'ete'e vazegħa'e eġe. Za nougadu onaeha?" ²² Zeġe'a naenaenina'a, "Eme'e vase 'ahoga, niġa Korunelio, ane'a tuġufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħa. Ani vase duduġa zu Badi'a gubane'ete'e vazegħa. Iuda azaġa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuğure viga zaġoġani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niġa Petero, ani ġae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.' " ²³ E'ano'o Petero ani vase uġidu ne zamaġano mae zouzadu, e'ea baziuro.

Irarirotene, Petero'e zeġe teite iġuniuro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu zuni Iopa neġanono'o ane teite onamiro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ġorava moneo Kaisarea neġano

† 10:9 Zeġe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaġa haġaido.

feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vase manoġa huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuġirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaġa babaġano ġuġure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iġuno'!" raena'a, ani mae ġihiniro, ebu raena'a, "Eġe zu vase tauġi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ġoere'ena'a ne zamaġa diuġi, ebu vase ġehaġani'a nu'oranoga horoziro. ²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaġa goro edeġa. Eme'e Iuda mene azaġa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheġa ga sau'a rae mene re'uma.' ²⁹ E'ano'o ġae'a ġoere tuġuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ġadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ġazaġa modate'ea, ġorava mone mada uġidu zamaġano (3 koroko) e'e nehe zamaġano kuraunu. E'e zamaġano vase 'ahogani'a eġe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ġae kuru iginu zu ġahugoneġo horoninu. ³² 'Ougadu vase nu Iopa neġano tuġuzo'i, ebu vase 'ahoga, niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. Ani'e vase 'ahoga, niġa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vaseġa. Ani ne'e davara genaġano.' ³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoġa tauġi. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoġa igiro

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheni, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vase nidu'a hune mae ġihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe. ³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoġa tuġurirota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama roġeġa me'uma hariġa. Ani'e vase nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatiso'a haramena'a, 'Babatiso mo'!' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vaseġa, Vine Zaġoġa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoġa haġao ziniro, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaġano, zu Ierusalem neġano haġaidote'e haġaiġa nidu'a, eme horoni. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uġidu zamaġano bare ġaboni. Ebu vase'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeġe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoni rehano, a'e emeġe zu Badi'a'a ohotirote'e azaġani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ġabode iġunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu Iesu'a tuġufiro, vasevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ġabone zu rune azaġa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'!' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azaġa nidu'a'a hariġa 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fiine, e'e azaġa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeġe sau'a aġutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azaġa Vine Zaġoġa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ġoere e'e haram radiunute'ea, ġoere igi radiunute'e azaġa nidu'a mazao Vine Zaġoġani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamaġano Iuda azaġa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iġuri haġairote'e azaġa. Zeġe'a, Iuda mene azaġa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaġoġa ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagaro, ⁴⁶ mazaġa Iuda mene azaġani'a ġoere 'ahoga 'ahoga hina ġoere'enoga zu Badi'a nigune'enoga igiro 'ahine.†

E'e horonirotene, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeġe mazao zuni Vine Zaġoġa tuġuneha, emeġe mazao tuġunirote'e teiġe. E'ano'o eġe'a zamare'etene, 'adi duġuru'e iġu'a o'o'a rehano bapatizo mouga idaġa." ⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duġuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niġano bapatizo mo'!" Ebu e'e enogano zeġe'a Petero uminiro, zeġe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalemekalesia azaġa mazao Badi'a'a Iuda mene azaġa veize nagini haġairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamaġano, apostolo azaġa zu Zuhi'a Boro mone azaġani'a, Iuda mene azaġa zuni Badi'a ġoere mae ġihinrote'e igiro. ² E'ano'o Petero'a Ierusalemekalesia neġa itirotene, ahirize iġurizeta azaġa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ġa'e Iuda mene azaġa ne onamadu, zeġe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iġuri o'o'a azaġa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doġo'ani rae furenro ziniro, raena'a, ⁵ "E'e Iopa neġano radadu, kurau'egano, iġunu'ete'e teigiuro, ebu dabua rafaġa boro heuġa ariġa ġazaġano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eġe uhiġano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Eġe'a faine ġianirotene, rahao odaġa ġazaġa maniġa nunu, aġire maniġa, dare'ete'e avazoġa heuġa zu adure niniġa nunu ġehaġa horoniro. A'e emeġe, Iuda azaġani'a mene au'ete'e bonariġa.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iġuno'i! Manadu ano'i!' ⁸ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa! E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariġa eġe hebeo mene au onaido.' ⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e ufire rae ago ro'i!' ¹⁰ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano bone dabua rafaġa zu e'e rana tirote'e ġauġa nidu'a adure ġoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaġano Kaisarea neganono'o tuġuzirote'e vazega uġidu'a eġe'a radirote'e neġano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zaġoġani'a ihina'a, 'Zeġe teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azaġa rehano, ago zamare 'ada'ado'i!' Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ġatihena'a, Kaisarea neġa ovoiro. Ebu eme'e eġe veize ġoere tuġurirote'e vazega neo feuradu diuġiro. ¹³ Ebu e'e vazegani'a ane neo tuġure viga'a nouge nouge furerarote'e hariġa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neġano vaze nu tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga

† **10:46** Iuda azaġa ze 'ane ahiri rana iġuri o'o'a azaġa'e Badi'a'a mene mae ġihizi'uma rae zamariro. Iuda azaġa'e ahirize rana iġurizeta, u Iuda mene azaġa'e iġurize o'o'a.

rae fureno zini'uma, ebu ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e e'e egadu ġabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġoere ġadahrotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ibite emeġe vaġe ovairote'e teiġe. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ġoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatise'e vu hina bapatozoziro, u za'e Vine Zaġoġa hina bapatozozu'uma.' ¹⁷ Ebu emeġe'a Zuhi'a Iesu Kerise mazao firote'e madaġano Badi'a'a ġahunone rifirote'e teiġe, Iuda mene azaġa zuni ġahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haġai 'uoga mene hune idaġa.' ¹⁸ Zeġe'a e'e igirotene, mene bare ġoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a zamazadu, ġabone tuġutuġu mouga veize zamaze sau'anono'o ġihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaġanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaġa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalem neġanono'o fermanadu, Poinikia haba'a, Kupro umuġa, zu Suria haba'ano Antioka neġa onamiro. Ze'e Iuda azaġa mazao da'o hari manoġa haramena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaġa nu'a Antioka neġa onamadu, Giriki azaġa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariġa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a ġiġi'ani'a zeġe ranao radiunu 'ahine, vaze ġehaġani'a haramoze mae ġihinadu Iesu mazao fiuro, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariġa Ierusalem ekalesia azaġani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Banabasi tuġune onamiro, Antioka neġa. ²³ Ani Antioka neġano feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoġa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeġe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie ġigaru rado'il!" ²⁴ Mazaġa Banabasi'e vaze manoġa zu Vine Zaġoġani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazeġa. 'Ougadu vaze ġehaġa bagaġani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaġoga radu Taso neġa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neġa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiaġa azaġa teite nu'oranadu, vaze ġehaġa bagaġa ihozido. Ebu Antioka neġanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ġadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaġano, peroveta azaġa nu'a Ierusalem neġanono'o Antioka neġa ovairo. ²⁸ E'e zamaġano vaze 'ahoga niġa Agabo'a, nu'onu'o zamaġano iġuniro. Ebu Vine Zaġoġani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamaġano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aġa reirote'e madaġano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neġano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azaġa veize tuġuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one haugirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalem ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

¹ 'Ouge haḡairote'e zamaḡano, kini Heroda Agripa'a* tuḡuzadu, Ierusalemekalesia azaḡa nu sausauzoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a tuḡuzadu, Ioane negoḡa, niḡa Iakobo, diriḡi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azaḡani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuḡa Au'ete'e Muiḡa madagaḡano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ḡu'ano ohoniro, ebu uti azaḡa 'evorao tiro. Uti azaḡa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vaze ḡazaḡa ḡazaḡani'a mada 'aune 'aune gadine gauido. Heroda ani ura'e, Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ḡaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ḡu'ano ohone modiro. U ekalesia azaḡani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ḡu'a neḡanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriḡa aheḡu hina batunadu uti azaḡa aheḡu bo'aḡano baze radiunu, ebu uti azaḡa aheḡu 'ahoga'e ḡu'a neḡa ibihetaḡano edau radiro. ⁷ E'e zamaḡano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a tabara fureraro, ebu ḡu'a neḡa zamaḡa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeḡa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Ḡarihe iḡuno'!" 'Ouge reirotene, auri adiriḡani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuḡure viga'a nina'a, "Kiba'iḡo rinedo'i, ebu tamakaḡo haḡao'!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuaḡa vidanadu, eḡe hegote aro'!"

⁹ Petero ani, tuḡure viga hegote buaro, rehano e'e zamaḡano tuḡure viga'a haḡairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iḡunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azaḡani'a ḡiane edau'ete'e haba'a aheḡu vitiniro, ebu enona auri ibihetaḡano feuri' onairotene, e'e ibihetaḡa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene faḡa oname'enogano, tuḡure viga'a tabara muhiniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamaḡa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuḡure viga tuḡuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azaḡani'a togahirote'e haḡaiḡa sau'anono'o mae vaḡiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niḡa Maria ne onamiro. Ioane niḡa 'ahoga'e Mareko. Vaze ḡehaga'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetaḡano toketokerirotene, tuḡure roḡaeḡa, niḡa Roda'a ḡianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago iraḡa igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuḡiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeḡe'a nina'a, "Ḡa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeḡe'a raena'a, "A'e Petero ane tuḡure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeḡe'a iḡunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge ḡu'a neḡanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azaḡa ihozo'!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

* **12:1** Heroda Agripa'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aḡi. Heroda I-e Mataio 2:1 zamaḡano.

¹⁸ Irarirotene, ġu'a neġa gadine'ete'e azaġani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iġuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azaġa tuġzadu Petero faifaine vaġiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azaġa ġadigadiziro. Ebu gadi azaġa'e zimi ruzoga veize tuġzuro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iġunadu, Kaisarea neġa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neġa azaġa mazao maġune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neġa azaġa'e tiburanadu, Heroda ġiani' onamiro. Ze'e Heroda tuġure vazeġa boro, niġa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoġa mouga rae umidiro, mazaġa ze'e Heroda'a ġiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iġaiġa meido 'ahine. ²¹ Heroda ġiani'uma madaġa meirotene, ani kini dabuaġa haġaadu kini ehoru haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azaġa mazao haramiro. ²² E'e iġirotene, e'e azaġani'a ġihau багаġa ġoeriro, raena'a, "Adi'e badi'a'a ġoere'ohe, mene vaze'a." ²³ Ougirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga'a zogone Heroda runediro, mazaġa ani'e vazevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ġoere'e bororu onaminu, ebu vaze ġehaġani'a egadu mae ġihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azaġa moni zini' onamirote'e gaugħa hauġirotene, Ierusalem neġanono'o bariro. Tahia 'ahoga niġa Ioane zu zamahu Antioka neġa ovoiro. Ani niġa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoġa harame ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiaġa zamaġano'e peroveta azaġa zu ihore azaġa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niġa 'ahoga'e Niġera, ebu Kurene vazeġa, niġa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazeġa, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zaġozaġe'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e eġe gau veize meirobobo, eġe veize avo ohozo'!" ³ E'ano'o ze zaġozaġiro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuġuze onamiro.

Paulo'a ibite harame ragavirote'e

Kupro 'umuġano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaġoġani'a tuġuze'ena'a, Seleukia toġatoġaġa ovoiro, ebu e'eano'o ġasi hina Kupro 'umuġa ruhau fariro. ⁵ Ebu Salami neġano feurirote, Iuda azaġa kuru neġa neġa diuġadu Badi'a ġoere haramiro. Ioane, niġa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zeġe danazoga veize ġatiziro.

⁶ Ze'e 'umuġa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafo neġano feuriro. Ebu Iuda vazeġa 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ġuriro peroveta vazeġa, niġa Bari-Iesu*. ⁷ Ani e'e 'umuġa gavanaġa teite vazetite radiunu. Gavana vazeġa niġa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoġa,

* **13:6** Bari-Iesu, ġoere e'e huga'e Iesu ubuga.

faifairu zamare'ete'e vazega. Ani Badi'a goere igihi reiro. E'ano'o vase tugunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazega e'e, niga 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki goe'a. Goere e'e huga'e nabone. Ane'a zege goere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene floga veize gunugununiro. ⁹ U Saulo, niga 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaogani'a iriva'onadu, Eluma giane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ "Ga'e Satani ubuga. Hagai duduqa nidu'a agireni'ete'e vazega. Guriro zu so'oso'o hagai'ani'a gae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduqa gunugunune'ete'e hagaiqa mene mode'ohe. ¹¹ Giano'i! Zuhi'a Boro gigi'a'a gae rana raha. Ga'e ubumaqo'a kura'uma, ebu mada nu agaqa horonoga mene idara'uma."

Ebu goze zu uzabo'a ubumaqa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vase vaqiro. ¹² Ebu gavana vazega'e furerarote'e hagaiqa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro hagai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neqano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azaqa'e Pafonogano'o igunadu, Pamufulia haba'ano Perega neqa gasi hina ruhau onamiro. E'ebuu Ioane ani, Paulo duquru muhizadu, Ierusalem neqa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neqano'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neqano feuriro. Ebu Bana Madaqa madaqano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azaqa kuru neqa diugadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro goe'a zu peroveta azaqa goere me'odirote'e enogano, Iuda azaqa kuru neqa giane'ete'e azaqani'a, Paulo duquru veize goere tuquriro. "Negofe duquru, za emeqe veize inara goe'a e'e ro'idene, haramine idaqa hehe?"

¹⁶ Paulo ani igunadu 'evo'a mae ghiniro, zege'a goe'a ego hanoga veize. Ebu goe'a gadaheni, raena'a, "Isaraela azaqa, zu Iuda mene azaqa Badi'a gubane'ete'e, ego'i! ¹⁷ Isaraela azaqa Badi'a'a, aqife duquru meiro, ebu zege'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a qehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anono'o tutuze buziro. ¹⁸ Ebu muri qae gazaqa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaqano, ze'e Badi'a goere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziro. ¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaqa'e, Badi'a'a zimi haugadu, habaze'e Isaraela azaqa ziniro. ²⁰ Muri maqa gazaqa zu qae fu'o gaubanana (450) zamaqano, 'ouge haqinu.

E'ebuu Badi'a ani, Isaraela azaqa bo'aganono'o Isaraela azaqa ibito zini'uma azaqa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haqae onamo peroveta vazega Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebuu Isaraela azaqa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazega. Ani, muri qae gazaqa gaubanana (40) Isaraela azaqa ibito ziniro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gaqanono'o mae vaqinadu, Davida madu kini igu'ano ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eqe zama'a urato hau'ete'e vazega. Ani'e eqe'a urate'ete'e gaqa nidu'a hagai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiqano, Davida mariganono'o vase qabozu'uma vazega fureno ziniro, ebu ani Isaraela azaqa mazao tuquniro. Niga'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azaqa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o qihuradu,

bapatizo mo'i!" reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau hauḡe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazēga'e ariga onae'ohe. E'e ane tuḡure vazēga radu, tamakaḡa miniḡa fuhio hanoga zu mene idaḡa. Ani ni'e eḡe ni vitinoga.'"

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ḡoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaḡa, ebu Iuda mene azaḡa, Badi'a gubane'ete'e! Emeḡe veize, Badi'a ani, vase ḡabozi'uma ḡoe'a tuḡuriro. ²⁷ Ierusalem azaḡa zu zeḡe ibito zini'ete'e azaḡa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaḡa Madaḡa nidu'a, peroveta azaḡa ḡoere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zeḡe'a Iesu kotanadu runeo tuḡunirotene, e'e ḡoe'a haḡae huniro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tuḡunite'e mazaḡa mene horoniro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zaḡoḡano tirote'e ḡoe'a nidu'a ane mazao haḡae hauḡirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamaḡano tiro. ³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalem neḡa itirote'e azaḡa mazao mada ḡeḡaḡa zamaḡano furerauo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaḡa mazao e'e hariḡa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manoḡa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouḡafe mazao rae tirote'e ḡoe'a'e, ³³ vouḡafe mariga emeḡe mazao ane'a haḡae huneha. E'e haḡaiḡa'e Iesu runeono'o bare ḡaboniro. 'Adi'e Salamo aheuḡa (second) zamaḡano Iesu hariḡa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ḡa'e eḡe Ubude. Izidi e'e, ḡa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ḡaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haḡaiḡa'e buka zaḡoḡano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ḡahugoneḡa manoḡa zae zini'uma.

E'e ḡahugoneḡa'e zaḡoḡa,

zu e'e ḡoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,

'Ḡa'e, ḡae Vaze Zaḡoḡa ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Ḡoere 'adi'e Davida hariḡa mene tiro, mazaḡa Davida ani'e, ane radone madaḡano Badi'a ura gauḡa haḡae hauḡirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouḡaḡa idu haba'ano ḡuriro, ebu ahi'a'e ruhurararo. ³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazēga'e 'ahi'a mene ruhurararo.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'i! Eme'e, Badi'a'a zae haḡai sau'a aḡutu modi'uma ḡoe'a'e, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o zae mazao harame'ohe. ³⁹ Mose goro ḡoe'a haḡae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubumao dudūḡa rouga mene idararo, mazaḡa vase haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vase haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fine, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanono'o mae vaḡizi'uma. ⁴⁰ E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene fureranoga veize ḡiano'i! ⁴¹ 'Ahige touga, raena'a,

'Ĝiano'i!
 Za'e, Badi'a ĝoere he'ehe'ene
 ĝoere'ete'e azaĝa,
 zaguzagano'i, ebu rudano'i!
 Mazaĝa e'e, zae radone madaĝano
 haĝai 'ahoga fureni'uma.
 Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,
 zae ihozine zuni,
 "Uguĝa haĝaiĝa'e
 mene furera'uma." radu,
 e'e ĝoe'a mene mae ĝihini'uma." (Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azaĝa kuru neĝanono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azaĝani'a umiziro, zeĝe moĝa Madaĝa Zaĝoĝano zuni ĝoere e'e 'aune bare haramoga. ⁴³ Vaze 'ai rururu ĝouritene, Iuda azaĝa, zu Iuda mene azaĝa, Badi'a mone ĝihurirote'e ĝehaĝani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduguziro, raena'a, "Badi'a ĝahunoneĝa manoga zamaĝano fie gigaru onamo'i!"

⁴⁴ Bana Madaĝa Madaĝa bare meiritene, ne e'e azaĝa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro ĝoere egoga veize nu'oraro. ⁴⁵ Rehano Iuda azaĝani'a, vaze ĝehaĝani'a nu'orarote'e horoniritene, ze ahiahi meiro, ebu ĝoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e ĝoe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e ĝoere figure'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azaĝa veize Badi'a ĝoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ĝoere hezaho hanadu, zae'a zae bare ĝabone tuĝutuĝu mene me'uma azaĝa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azaĝa veize harame oname'e'uma. ⁴⁷ Mazaĝa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azaĝa mazao
 eĝe ĝoere rae furenite'e agaĝa
 rouga veize ĝa oho'iro,
 ĝae'a haba nidu'a zamaĝano
 Zuhi'a Boro'a vaze ĝabozi'uma
 hariĝa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azaĝani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ĝoere niguniro. Ebu ĝabone tuĝutuĝu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azaĝa'e nidu'a ane ĝoere mae ĝihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ĝoere'e e'e haba'a nidu'a zamaĝano ĝehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azaĝa'e, Iuda roĝae nize boro azaĝa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neĝa ibito zini'ete'e azaĝa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sauszoga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vaĝiziro. ⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ĝoeri'uma heuĝa, odaze hu'uruĝa fode rurunadu, Ikonio neĝa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zaĝoĝani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neĝano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neĝano onamirotene, iĝaiĝa haĝae'ete'e teige Iuda azaĝa kuru neĝano diuĝiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azaĝa zu Giriki azaĝa ĝehaĝa bagaĝani'a Iesu mazao firo. ² Rehano Iuda azaĝa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azaĝa zama ĝunuĝununiro. Ebu Paulo duĝuru agirezouga veize Iuda

mene azağa zama aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea fağa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ġahunofi'uma hariğa'e ġoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azağa 'evore hina ane tahi gigi'a hağaıa zu zaguzaga'uma hağaıa hağao ziniro. ⁴ Rehano e'e neğa azagani'e rovtadu, nu'e Iuda azağa mone reiro, u nu'e apostolo azağa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azağa nu zu Iuda azağa nu'a zeġe ne ibito zini'ete'e azağa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azağa zimi sausauzoga veize, neneġaniro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariğa igirotene, e'e neğa modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neġano zu e'e uhiğa uhiğa haba'ano ⁷ hari manoğa harame onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neġano odağa sau'a vazeġa fainiro

⁸ U Lusitera neġano odağa sau'a vazeġa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ġiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odağa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ġihau ġorene'ena'a, "İġune edano'il!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iġunadu edau ragaviro.

¹¹ Ebu vaze ġuġuvaġani'a, Paulo'a haġairote'e hağaıa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano huario, raena'a, "Badi'a'a vaze radu emeġe vaġe ovaeha." ¹² Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazağa Paulo ani iğaıa haramido 'ahine.* ¹³ Dio dibu'o neğa'e Lusitera neğa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeġani'a, vaze ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakağa Lusitera neğa ibihetağa odohe onairo. Ebu apostolo azağa dibu'o zinihi reiro.

¹⁴ Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e igirotene, mene haġai'uma hağaıa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vaze ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

¹⁵ "Nego nabudi, za nouġadu 'uguğa hağaıa hağae'ohe? Emeġe zuni vaze tauġi, zae teite idağa. Eme zae mazao hari manoğa haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a hağaıa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'ağa vaġe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġauğa nidu'a haġairo. ¹⁶ Amahi madagano bone, haba'a haba'a azağa nidu'a zeġe zeġe edeġa hağaıa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu. ¹⁷ Rehano vaze'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoğa manoğa fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuġuninu, ogomu madağa madağa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

¹⁸ Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azağa'e boromakau manadu, ġahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġonagano e'e hağaıa 'uoga idararo.

¹⁹ E'e ġarugano Iuda azağa nu'a Antioka zu Ikonio neġanono'o onaadu, e'e neğa azağa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. ²⁰ Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabageġene edau'enogano, ani iġunadu, e'e neğa bare diuġiro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neğa onamiro.

* **14:12** Dio zu Hereme'e Giriki azağa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'ağa.

Suria haba'a Antioka neġa bariro

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manogħa haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro.

²² Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'i!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa diuġi'uma." ²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vaze nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaġozage'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuhi'aġa Boro 'evorao tiro. ²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. ²⁵ Ebu Perega neġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanono'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manogħa haram'e'ta'a'e Antioka neġanono'o ġadaheniro. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manogħani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuziro.

Ebu anianine e'e gaugħa haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e. ²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fii'uma ibiġa Badi'a'a bohanirote'e hariġa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġehaġa e'ea radiunu.

15

Ierusalemne neġano Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e ġo'aziro

¹ E'e zamaġano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aġife ihoze'ena'a, ahiri rana iġuri haġao'i reiro. E'ano'o za'e iġuri mene haġaine, ġabone mene hidi'uma." ² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a iġirotene, 'uguġa haġaiġa mene haġai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalemne neġano tuġuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru Ierusalemne neġano tuġuziro. Ebu zeġe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaġani'a Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e hariġa neġaneġano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a, e'e hariġa iġirotene, matu'e rudaro. ⁴ Zeġe'a Ierusalemne neġano feurirotene, Ierusalemne ekalesia azaġa, apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġairote'e ġaugħa nidu'a, Paulo duġuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaġa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu'a iġunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaġa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iġu'a haġai'uma, ebu Mose goro ġoe'ano tirote'e haġaiġa zuni haġai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a ġoere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze faġa ġo'anirote'e enogano, Petero'a iġunadu ziro,

raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeḡa, ibite zae bo'aḡanonono'o Badi'a'a eḡe tuḡuhiro, Iuda mene azaḡani'a hari manoḡa egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. ⁸ Badi'a'e vase zama edere'ete'e Badi'aḡa. E'e Badi'aḡani'a Iuda mene azaḡa mazao zuni Vine Zaḡoḡa tuḡuniro, emeḡe mazao tuḡunirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azaḡa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azaḡa zu eme'e mene nunu, mazaḡa zeḡe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeḡe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeḡe zu vouḡafe'a haḡaoga mene idararote'e haḡaiḡa. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, haḡai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nuruhi ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ḡahunofi'ete'eano'o eme ḡabofeha. Iuda mene azaḡa zuni Badi'a'a e'e ibiḡano ḡabozeha."

¹² Petero ḡoere igirotene, e'ea radirote'e azaḡa nidu'a mene ḡoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeḡe gauono'o Iuda mene azaḡa bo'aḡano ane tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamaḡano, e'ea radirote'e azaḡani'e abite radiro.

¹³ Zeḡe'a ḡoere hauḡirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iḡunadu ḡoeriro, raena'a, "Nego nabudi, eḡe ḡoere ego'i! ¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azaḡa zamaradu, Badi'a mone reifine zeḡe bo'aḡanonono'o ḡadaheḡano vase nu zamazirote'e hariḡa, Petero'a rae fureneha. ¹⁵ Peroveta azaḡa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neḡa fahanoga'e,

eḡe'a bare ogora'uma.

Ane ḡahutu neḡa'e

bare ogoru ḡehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamaḡano

radiu'ete'e azaḡani'a

Zuhi'a Boro vaḡifine.

Ebu Iuda mene azaḡa bo'aḡano

eḡe mone ra'ete'e azaḡani'a

Zuhi'a Boro vaḡifine.

E'e haḡaiḡa fureni'uma

Zuhi'aḡa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenirote'e ḡoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eḡe'a zamare'etene, haḡai aduga'e, Iuda mene azaḡa bo'aḡanonono'o Badi'a mone ḡihure'ete'e azaḡa, mene zini'uma,

²⁰ rehano zeḡe veize so'ao mirihadu, 'ahige ḡoere tuḡuri'uma. Ze, ḡuriro badi'aḡa mazao ti'ete'e ogomuḡa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vaseḡa teite ibi mene ve'oni'uma,

ebu 'unuḡano harine runate'e maniḡa zu ru'e mene a'uma. ²¹ Mazaḡa Mose goro ḡoe'a'e amahiono'o neḡaneḡano Iuda azaḡa kuru neḡano Bana Madaḡa Madaḡano me'ode harame onaido."

Jerusalem a kalesia azaḡani'a Iuda mene azaḡa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuḡuriro

²² E'ano'o apostolo azağa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azağa nidu'a teite ġo'anadu, zeġe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neġano tuġuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niġa Iuda, niġa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niġa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azağa ibito zini'ete'e azağa. ²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuġuriro, raena'a,

“Eme, zae negoze, apostolo azağa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azaġani'a, Iuda mene azağa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neġano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ġoe'a tuġure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeġe mazaono'o amadu, ġoere nunu hina zamaze mae ġunuġununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeġe'a mene tuġuziro. ²⁵ E'ano'o emeġe nidu'a ġo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manoġa Banabasi zu Paulo teite zae vaġe tuġuzi'uma ra'ohe. ²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeġe ġabone ahetirote'e azağa. ²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuġuze'ohe, emeġe'a so'ao mirihate'e ġoe'a, zeġe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zaġoġani'a ibitofeadu, emeġe'a ġo'anate'e ġoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haġaiġa nunu haġao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haġai'uma haġaiġa'e 'ahi da'o. ²⁹ Ġuriro badi'aġa veize teate'e maniġa mene a'uma, ebu ru zu 'unuġano harine runate'e maniġa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeġa teite ibi mene ve'oni'uma. Za haġai 'uguġa mene haġaine, za'e haġaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'il”

³⁰ E'ano'o zeġe ġazaġa'e tuġuzadu, Antioka neġa onamiro, ebu Antioka ekalesia azağa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. ³¹ Ebu zeġe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ġoe'a egadu matu'iro. ³² Iuda ani Silasine'e peroveta azaġa. Ze Zuhi'a Boro mone azaġa mazao iradugu ġoe'a borofe haramadu, inara ziniro. ³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e zama roġeġa veize zeġe rana kuranadu bare tuġuziro. Ebu ze Ierusalemna neġa bare onamiro, zeġe tuġuzirote'e azaġa vaġe. [³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] ³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neġano radadu, vase ġeħaġa teite Zuhi'a Boro ġoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine roivotiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, “Aro, emeġe'a ibite Zuhi'a Boro ġoere haramirote'e neġaneġa nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġani'a nouge radiu'ete'e ġiazihhi.”

³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niġa Ioane, niġa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. ³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoġa rae zamariro, mazaġa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeġe teite mene gaue onamiro.

³⁹ Paulo zu Banabasi'e ġoereze'a rira' onamirotene, ze roivotadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuġa ruhau onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azaġani'a Zuhi'a Boro ġahunone manoġani'a zeġe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iġuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiaġa azaġa inaraziro.

Paulo'a haba faġano haramo ragavirote'e aheuġa

16

Timoteo'a Paulo ġatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neġa onamiro, ebu hena Lusitera neġa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niġa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roġaeġa. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vazeġa. ² Zuhi'a Boro mone azaġa, Lusitera neġa zu Ikonio neġano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vaze manoga." reiro. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeġe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azaġa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeġa Timoteo moga'e Giriki vazeġa. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iġuri haġairo, hena iġite Iuda azaġani'a ġoeri'uma reiro. ⁴ Ebu ze neġaneġa ragave oname'ena'a, Ierusalem neġano apostolo azaġa zu vaze boroboro'a ġoere idanirote'e ġoe'a ihozido, zeġe e'e haġaiġano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azaġa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġani'a ġeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azaġa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaġa Vine Zaġoġani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuġihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaġoġani'a gararo ziniro. ⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neġa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iġunaro. Makedonia vazeġa 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeġe danafo'il!" ¹⁰ Paulo'a iġuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoga haramoga veize Badi'a'a tuġufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ġarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao fiuro

¹¹ Eme Toroa neġanono'o ġasi hina, roġoroġe Samotarake 'umuġa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toġatoġaġa ruhau onamiro. ¹² E'eano'o Filipi neġa onamiro. Filipi neġa'e Makedonia haba'a zamaġano ne boro zu Roma azaġa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaġano, eme Filipi neġa ġabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaġani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roġaeġa roġaeġa ġoreziro. ¹⁴ Paulo ġoere abito haunute'e roġaeġa 'ahoga'e niġa Lidia. Ani'e Tuatira neġa roġaeġa, ebu dabua kanaġa serone'ete'e gauga boro haġaido, zu Badi'a kurano haudote'e roġaeġa. Zuhi'a Boro'a zamaġa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ġoere egadu mae ġihiniro. ¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaġa bapatizozirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eġe ne onaadu e'ea rado'il!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ġu'a neġano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuġure roġae tahi'aġa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haġae'ena'a ane boro azaġa veize moni boro haġaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo

zu emeḡe hegote'ena'a, ḡihau ḡoere iḡuniro. “‘Ahi duḡuru'e Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡa tuḡure azaḡa! Ze'e Badi'a'a nounge nounge za ḡabozite'e ibiḡa rae fureno zini'ohe.”¹⁸ Ani mada ḡehaḡa 'ouge da'o haḡae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuḡoniro. E'ano'o tehadu roḡae tahi'aḡa zamao radiu'ete'e vineḡa sau'a e'e niro. “Iesu Keriso niḡano, eḡe'a ḡa'ohe. Roḡae tahi'aḡa e'e mazaono'o buano'i!” Ḡoere e'e ariḡano vine sau'ani'a roḡae tahi'aḡa mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuḡure roḡae tahi'aḡa e'e boro azaḡa'e ederiro, ani zeḡe veize moni mene haḡai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azaḡani'a kotazoga veize. ²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azaḡa vaḡe tutuze onamadu ziro, raena'a, “‘Adi duḡuru'e Iuda azaḡa. Ze'e haḡai nunu vaze ihozadu, emeḡe ne azaḡa zama ḡunuḡunune'ohe. Zeḡe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaḡani'a mae ḡihinoga zu haḡaoga'e goro.”

²² Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zuni Paulo zu Silasi agirezi'ete'e azaḡa teite 'auḡiro. Ebu gavamani azaḡani'a zeḡe tahi'a tahi'a tuḡuzadu, “‘Dabuaze zigi vaḡinadu somori hina bouzo'i!” reiro. ²³ Ze bouze sausauirote'e enogano, ḡuano ohoziro, ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega nina'a, “‘Fairu gadizo'i!” reiro. ²⁴ Gu'a neḡa gadine'ete'e vazega'e e'e ḡoe'a egadu, ḡu'a neḡa zamaḡa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanema Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ḡu'a azaḡa'e abito zininu. ²⁶ E'e zamaḡano haba'a tabara ḡihau hagariro. E'ano'o ḡu'a neḡa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ḡu'a neḡa ibihetaḡa nidu'a tabara bohataro, ebu ḡu'a azaḡa 'ufuzirote'e auriḡa nidu'a butau ḡouriro. ²⁷ Ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega'ani'a evatadu, ḡu'a neḡa ibihetaḡa bohatanoga horonirotene, kariḡa hizi madu, ane'a bare ḡounihi reiro, mazaḡa ani 'ane ḡu'a azaḡa nidu'a feraneha, rae zamariro. ²⁸ Rehano Paulo'a ḡihau ḡoere iḡune'ena'a, “‘Ago 'ougo'i! Emeḡe nidu'a 'ada.” reiro.

²⁹ Gu'a neḡa gadine'ete'e vazega'e ḡurizabu raena'a ihure huḡane madu ḡu'a neḡa dure diuḡiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ḡuḡuriro. ³⁰ Ebu ani ḡu'a neḡano'ono'o mae buzadu ḡadiziro, raena'a, “‘Vaze boroboro, e naḡini haḡaine ḡabone hidi'uma?”

³¹ Zeḡe'a naenaenina'a, “‘Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡani'e ḡabone hidi'uma.” reiro. ³² Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega zu neḡano raidiu'ete'e azaḡa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ḡoere rae fureno ziniro. ³³ Ebu 'ize ohere rehano, ḡu'a gadine'ete'e vazega'ani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iḡu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a zogone bapatizo meiro. ³⁴ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega'ani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neḡa azaḡa nidu'a teite matu'u boro haḡairo, mazaḡa ze'e Badi'a mazao firo 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaḡani'a zeḡe gau azaḡa tuḡuziro, ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega nougaveize, raena'a, “‘E'e azaḡa tuḡuze buzo'i!” ³⁶ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega'ani'a Paulo niro. “‘Gavamani azaḡani'a ḡoere tuḡureha, zae tuḡuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roḡeḡano onamo'i!”

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaḡa ziro, raena'a, “‘Eme'e Roma mone azaḡa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ḡu'ano

ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuḡufe bufihi ra'ohē. Mene 'ougi'uma! Zeḡe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma.”

³⁸ Gavamani gau azaḡani'a gavamani azaḡa vaḡe onamadu ziro. “Paulo zu Silasi'e Roma mone azaḡa.” reiirotene, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani azaḡa'e zeḡe vaḡe onamadu umiziro, zeḡe mazao nagini sau'a haḡairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaḡani'a zamaze buzadu umiziro. “Filipi neḡa mode iḡuno'i!” ⁴⁰ Ebu anianine ḡu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa hidadu, inara ḡoe'a ziro, ebu Filipi neḡanono'o iḡuniro.

17

Paulo Tesalonika neḡano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neḡa vitau onamadu, Tesalonika neḡano feuriro. E'e neḡano'e Iuda azaḡa kuru neḡa 'e'e. ² Paulo ani iḡaiḡa haḡae'ete'e teige, Bana Madaḡa madaḡano Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, buka zaḡoḡa me'ode'ena'a Iuda azaḡa teite ḡo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaḡa madaḡa uḡidu meiro. ³ Ani'e buka zaḡoḡanono'o ḡoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ḡabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, “Eḡe'a rae furene'ete'e vazega, niḡa'e Iesu, ane huga'e Keriso.” ⁴ Ebu Iuda azaḡa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ḡoere mae ḡihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auḡiro, ebu Giriki azaḡa ḡehaḡa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neḡano nize boro roḡaeḡa ḡehaḡa zuni 'auḡiro.

⁵ Rehano Iuda azaḡa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ḡonore azaḡa maketi haba'ano rau tauḡe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neḡa zamaḡano utitihi radu harae ḡuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaḡiro, vase ḡuḡuvaḡa mazao mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horoziirotene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaḡa nu'ahasise buzadu, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu ḡihau ḡoeriro, raena'a, “Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaḡano vase mae ḡunuḡunuze onaeha. Ebu ze emeḡe ne zuni diuḡeha. ⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aḡa goro ḡoe'a vari'e'ohē, mazaḡa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohē. Niḡa'e Iesu.” ⁸ E'ea nu'orarote'e azaḡa zu kanisoro azaḡani'a e'e iḡiirotene, zamaze'a adudu ḡouriro. ⁹ Rehano ze'e Iasoni duḡuru mazaono'o mae buzite'e moniḡa madu, tuḡuze onamiro.

Paulo Berea neḡano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Paulo zu Silasi zogone tuḡuzadu Berea neḡa onamiro. Berea neḡano feurirotene, Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡiro. ¹¹ Berea azaḡa'e zamaze mene riḡa, Tesalonika azaḡa mene heuḡa. E'ano'o Paulo'a haramē'ete'e ḡoe'a faifairu iḡiro, zu ane haramo ḡoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaḡoḡa me'ode udahido. ¹² Ebu Iuda azaḡa ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mazao firo, zuni Giriki roḡaeḡa zu Giriki ohozeḡa nize boroboro ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azaḡa Tesalonika neḡano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neḡano zuni Badi'a ḡoere haramirote'e iḡiirotene, zeḡe zuni Berea neḡa onamadu, Berea azaḡa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o

Zuhi'a Boro mone azağa'e Paulo da'o zogone tuğune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neğano radiro. ¹⁵ Paulo ġatinirote'e azağa'e Paulo Atena neğa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeğe mazao Silasi zu Timoteo veize ġoere tuğuriro, raena'a, "Eğe vağe garihe aro'i!" reiro. Ebu ze ġoere odohe, Berea neğa bare onamiro.

Paulo Atena neğano

¹⁶ Paulo'a Atena neğano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ġuriro badi'ağa ġehağa e'ea horonirotene, zamağani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azağa kuru neğa diuğadu, Iuda azağa, zu Giriki azağa Badi'a ġubane'ete'e teite, Iesu Keriso ġo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ġo'anido. ¹⁸ Ebu edeğa azağa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ġoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariğa zu Iesu'a rudanadu bare ġabodirote'e rae furenirotene, vaze nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Ġoe'a fu'a vazega 'adi nagini reihi ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago mağano kanisoro azağa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeğe'a nina'a, "Gae'a rae furene'ete'e ihoreğa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe, ²⁰ mazağa emeğe teğao ibite mene hune zu igirote'e hariğa 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe." ²¹ Mazağa Atena azağa, zu haba 'ahoga 'ahoga azağa e'ea radiu'ete'e hağai'e 'ahiguğa. Zeğe nidu'a, zeğe radiu tauğe'ena'a, ihore iziga ġoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azağa zamao edanadu ġoeriro, raena'a, "Atena azağa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ġehağa kurano hau'ete'e azağa. ²³ Mazağa eğe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ġauğa ġehağa horoneha. E'e zamağano dibu'o fatağano ġoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĠU'A BADI'AĞA VEIZE". Za ağu'a badi'ağa mazao kurau'ohe. E'ano'o eğe'a Badi'a a'e iniu rae furenihi ra'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamağano radiu'ete'e ġauğa nidu'a hağairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neğa zamağano mene radiu'ohe. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neğa. ²⁵ Ane huga'e ġabone, ġabone iriga zu ġau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'ağa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ġauğa o'o'a. Vaze'a ane veize ġau 'ahoga mene hağao ha'uma. ²⁶ Badi'a ani, vaze tibuhuga hağaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azağa nidu'a hağairo, vaze'a haba nidu'a zamağano radoga veize. Ebu zeğe'a radi'uma madağa rae tiro, zu radi'uma haba'a ġonaneğa hağairo. ²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vağoga veize, ebu inare vağadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeğe nidu'a mazaono'o mene fağa. ²⁸ Mazağa eme ane ġabone zamağano ġabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'ağano bada garahe'ete'e vazega 'ahogani'a 'ahige trote'e teige, raena'a, "Emeğe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu hağae'ete'e ġauğa teite idağa rae mene zamari'uma. ³⁰ Ibite bone, vaze ağu'a 'ahine, 'uguğa hağaiğa hağaidote'ea, Badi'a ani ġiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze ġihuno'!

³¹ Mazağa ani'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa ibi duduğano kotazite'e madağa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazeğa zuni ohoniro. E'e vazeğa'e ani'a runeono'o bare ġaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ġoere onamihi ra'enogano, Atena azağani'e, rune vazeğani'a bare ġabodirote'e ġoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo eġofo haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariğa'e nougine vesu'u bare igi'uma." ³³ Paulo'e e'e igirotene, ġoe'a nema'o 'uadu, kanisoro azağa mode iğuniro. ³⁴ Rehano vaze nu'e Paulo teite 'auğadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamağano'e, Areopago kanisoro vazeğa 'ahoga, niğa Dionusio, zu roğae 'ahoga, niğa Damari, ebu vaze ġehağa zuni.

18

Paulo Korinto neğano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neğa modadu, Korinto neğa onamiro. ² E'ea Iuda vazeğa 'ahoga, niğa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazeğa. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neğa onaadu, mada nu da'o radiro, mazağa Roma zuhi'ağa, niğa Klaudio'a, "Iuda azağa'e nidu'a Roma neğanono'o vağino'!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ġiazi' onamiro. ³ Paulo zu zeğe moni gauga'e tiba: taruha ogone'ete'e faraiğa rafağa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeğe teite radadu gaudio. ⁴ Ebu ani'e Bana Madağa madağa nidu'a, Iuda azağa kuru neğano haramido, ebu Iuda zu Giriki azağani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare ġoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azağa mazao "Iesu'e Keriso." rae doğo'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue ġoerinu, zu ġoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuağa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roga diuğoidene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e aduga'e ege mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azağa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azağa kuru neğa modadu, vaze niğa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vazeğa. Ani ne'e Iuda azağa kuru neğa ġenağano. ⁸ Iuda azağa kuru neğa ibitohau'ete'e vazeğa'e niğa Krisipo. Ani zu neğano radiudote'e azağa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neğa azağa ġehağa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapatizo meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iğunao Paulo niro. "Ago rihano'! Rehano 'ize harame onamo'! Hebe'o ago 'ue rado'!" ¹⁰ Mazağa e'e ġae teite radiu'ohe. Vaze 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato ġani'uma, mazağa ne 'adao'e ege none re'uma azağa ġehağa." ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neğano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a ġoere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niğa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanağa reirote'ea, Iuda azağani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro. ¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azağa goro." ¹⁴ Ebu Paulo'a ġoerihni ra'enogano, Galio'a Iuda azağa ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azağa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga hağai sau'a boro hağaifone, ege'a ġoereze ego zinifo.

¹⁵ Rehano za'e Iuda azağa mone ģoe'a ga niğa ga goroğa nunu moneo ta'irotoite ģo'ano'idene, zae da'o ģo'ane faino'i! E'e 'uguğa kotağa mene hağai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuğuze buziro. ¹⁷ Ebu zeğe nidu'a, Iuda azağa kuru neğa ibitohau'ete'e vazega, niğa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usigano bouniro. U Galio'e ģiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neğanono'o Antioka neğa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neğano 'ize mada ģehağa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azağa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ģatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toğatoğagano iguğa vari'iro, mazağa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ģoere rinede tirote'e zamağano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neğano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azağa kuru neğa diuğadu, Iuda azağa teite hari manoga ģo'aniro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zeğe teite e'ea fağa radoga uminiro rehano, ani mene mae ģihiniro. ²¹ Rehano ani muhize igune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vağe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neğanono'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neğano feurirotene, Ierusalemne neğa onamadu, ekalesia azağa teite hido titiro, ebu bare Antioka neğa onamiro.

Paulo'a haba fağano harama ragavirote'e uğiduğa

²³ Paulo ani, mada mene ģehağa Antioka neğano radirote'e enogano, e'eano'o iğunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neğa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazega 'ahoga, niğa Apolo, ani Efeso neğa onairo. Ani'e Alesandria neğa vazega. Ani faifairu ģoere'ete'e vazega zu buka zağoga zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vazega, ebu zama nidu'a hanadu inare ģoerido zu Iesu hariğa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatizozirote'e da'o edeğa. ²⁶ Apolo ani Iuda azağa kuru neğano mene rihau'ena'a ģoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ģoe'a igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirotene, Zuhi'a Boro mone azağani'a inara ģoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuğuriro, zeğe ani'a onamite'ea mae ģihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ģahunone manoga zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azağa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazağa ani'a buka zağoganonono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azağa teite hunio ģihau ģo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neğano

¹ Apolo'a Korinto neğano radiunute'e madağano, Paulo ani mağa haba'a tihithine onamadu, Efeso neğano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ģadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamağano, Vine Zağogani'a zae vağe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaḡoḡa ra'ete'e zuni mene igiro." ³ E'ano'o Paulo'a ḡadizena'a, "Za naḡi bapatizo meiro?" reirotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatizo meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatizozirota'a'e, zae'a zamaze ḡihunadu, haḡai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eḡe ḡaruna onait'e vazeḡa mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro." ⁵ Ze ḡoere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano bapatizo meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeḡe rana tirotene, Vine Zaḡoḡani'a zeḡe vaḡe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano ḡoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e ḡoe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamaḡano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuḡani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, e'ea bato uḡidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e ḡoe'a Iuda azaḡa teite ḡihau ḡo'aniro, zeḡe zuni Iesu mazao fioga veize. ⁹ Rehano Iuda azaḡa nu'e, teḡa riranadu, Paulo ḡoere hezaho haro, ebu vaze ḡehaḡa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune ḡoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaḡa kuru neḡa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neḡa onamadu, mada nidu'a e'ea ḡo'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge haḡae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaḡa zu Giriki azaḡa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro ḡoere igiro.

Sikeva ubuga duḡuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a haḡaiḡa iḡaiḡa mene horone'ete'e haḡaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoḡa zu vidau gaudote'e dabuaḡa afa'a madu, ugi azaḡa ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudio.

¹³ U Iuda azaḡa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vaze mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae harame'ete'e, e'e niḡano ḡa'ohe. Vaze mazaono'o buano'il" rae reiro. ¹⁴ Dibuo hau'ete'e boro 'ahoga, niḡa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haḡairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eḡe edeḡa, zu Paulo eḡe edeḡa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineḡa sau'ani'a radiu'ete'e vazeḡani'a, zeḡe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeḡe teite mene idaḡa 'ahine, zeḡe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neon'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neḡano Iuda azaḡa zu Giriki azaḡani'a e'e hariḡa igirotene, zeḡe nidu'a ḡiḡaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ḡihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaḡa ḡehaḡani'a onaadu, aneane haḡai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azaḡa ḡehaḡa'e zeḡe murava bukaḡa odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaga naeḡa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniḡa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ḡoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neḡano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neḡano 'uguḡani'a furerarote'e ḡarugano, Vine Zaḡoḡani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalem neḡa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalem neḡa onamite'e ḡarugano, Roma neḡa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeḡa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuḡuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madağa heuğano, Efeso neğano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ġihine'ete'e azağa moneo fureraro. ²⁴ E'e hağaiğa'e 'ahige fureraro. E'ea vase 'ahoga, niğa Demetrio'a radiunu. U Efeso roğae badi'ağa niğa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'ağa dibu'o neğa kobefe idane hağae'ete'e gaüga odohe durido, ebu tahi'a ġehağani'a ane 'u'uğano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azağa zu ane gau heuğa hağae'ete'e azağa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeğa, eme'e gau 'adi hağaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neğano zu Asia haba'a nidu'a zamağano Paulo'a vase ġehağa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina hağae'ete'e badi'ağa'e mene badi'a.' ra'ohe. ²⁷ Nougine eme gau niğani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roğae badi'ağa boro, ane dibu'o neğa zuni vase'a huga o'o'a re'uma. Zu roğae badi'ağa, ani niğa ġihi'a ra'ete'e'a dauği'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vase nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azağani'a e'e igirotene, mağune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azağa roğae badi'ağa, Atemisi'e niğa boro багаğa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neğa azağa nidu'a'a houna'adu harae ġuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ġatine onairote'e azağa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeğe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idağa dure diuğiro. ³⁰ Paulo ani, vase ġuğuvağa ġorezihi radu zeğe ġunuğano diuğihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duğuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gaue'ete'e azağa nu'e Paulo vase. Zeğe zuni umide ġoere tuğurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuğoi!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vase ġuğuvağa nidu'a harae ġuzuhido. Ze ġoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamağano vase ġehağa'e ağu'a, nagini u'ano diuğirota'a'e. ³³ Iuda azağa nu'a, vase 'ahoga, niğa Alesana, ani vase ġuğuvağa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ġihiniro, ebu vase ġuğuvağa ġorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vaseğa. Vaze ġuğuvağani'a e'e ederirotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azağa roğae badi'ağa Atemisi'e niğa boro багаğa!" reiro. Ġoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

³⁵ Ne gavamaniğa vase seketeri gaüga hağae'ete'e vaseğa 'ahogani'a vase ġuğuvağa hara garariro, ebu zeğe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azağa, vase nidu'a edeğa, Efeso neğa'e roğae badi'ağa boro Atemisi dibu'o neğa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraga hadiğa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azağani'a 'ouge'eta'a'e, hağai hugahuga. E'ano'o za ago harao'i! Ġurizabuo ġau 'ahoga ago hağae taügo'i! ³⁷ Za vase aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeğe kuru neğano ġau 'ahoga mene ġonotaneha, zu emeğe roğae badi'ağa niğa mene sausaune ġoereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azağa'e vase 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manöga. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azağani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ġoere aduga ane mazao ri'inine manöga. ³⁹ Ga zae mazao ġoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani goroğano ne azağani'a nu'oru'ete'e zamağano

* **19:24** E'e badi'ağa'e huga ġehağa hağai'uma badi'ağa rae zamariro.

gō'anine manoḡa. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae gūzuhate'e haḡaiḡa u'ano, nougine'e gavamani azaḡani'a emeḡe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaḡa o'o'a 'ahine, eme'e emeḡe moneo ḡoeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge ḡoeradu, vase ḡuḡuvaḡa tuḡuze ḡouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neḡano harae ḡunuḡunirote'e'a hauḡirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ḡoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaḡa inara ḡoe'a ḡehaḡa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uḡidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ḡasi hina onamihi reirotene, Iuda azaḡani'a Paulo matihi radu neneḡani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neḡa vaseḡa, niḡa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neḡa azaḡa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neḡa vaseḡa'e niḡa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaḡa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite iḡunadu, Toroa neḡano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muiḡa haḡairote'e enogano, Filipi neḡanono'o ḡasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neḡano guhife'ete'e azaḡa teite 'auḡiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ḡorava uḡano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuḡa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaḡano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaḡa irarine, muhize iḡuni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neḡano nu'oru radiro. E'e zamaḡano'e ihure ḡehaḡa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aḡa 'ahoga, niḡa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaḡano, ane huga ne hitaga uḡiduḡanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeḡe'a mae ḡihinirotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ḡuḡuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'! Ani ḡaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neḡa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediḡa zeḡe teite au tiburaro, ebu ḡoere onamo, irarirotene, iḡuniro. ¹² Nu'onu'o azaḡa'e ohoze tahi'aḡa ḡabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haḡairo.

Paulo'a Toroa neḡanono'o Mileto neḡa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neḡa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ḡasi hina ibite e'e neḡa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ḡasio mae ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neḡano emeḡe teite 'auḡirotene, ḡasio ofadu, Mitulene neḡa ruhau onamiro. ¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuḡa uhiḡano vitaro. Ebu ruhau onamo, moḡa madaḡano Samosi 'umuḡano feuriro. Ebu e'e moḡanobu'u Mileto neḡano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauḡoga mene uratadu, Efeso neḡa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaḡa 'izema mougano, Ierusalemne neḡano feuroga radu ḡarihe ḡarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neḡano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize ḡoere tuḡuriro, ane vaḡe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ḡoreziro, raena'a, "Zae huga edeḡa, eḡe'a Asia

haba'a diugirote'e madağa ġadaheġanono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuġure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gaido. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gaido. ²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido. ²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina da'o haramo hunido, raena'a, 'Haġai sau'a modadu Badi'a vaġe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i!'

²² Ebu ġiano'i! Vine Zaġoġani'a tuġutuġuhadu, Ierusalemne neġa oname'ohe. Rehano e aġu'a, de'ea nagini'a eġe mazao furera'uma. ²³ Eġe'a ragave'ete'e neġaneġano Vine Zaġoġani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ġu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' ²⁴ E'e 'ouge ġabonehe modine zuni idaġa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiġa oname hauġine, zu gauġa haġae hauġine manoġa. A'e Badi'a'a manoġa vaze ġahunu zini'uma hariġa manoġa rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aġano Badi'a'a vaze zuhi'azi'uma hariġa haramo ragavido. Ġiano'i! Izidi e edeġa, zae nidu'a iraha mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eġe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ġabone ibiġa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaġa Badi'a'a zae'a haġaoga urate'ete'e ġoe'a nidu'a rae furenido ziniro.

²⁸ E'ano'o ġae ġae'a ġae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaġa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaġoġani'a 'evorezeo tiro, zae'a ġiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaġa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaġa. ²⁹ E edeġa eġe'a muhizite'e enogano, ġuriro haramo vazeġa 'ahoga 'ahogani'a aġire ġuniġa teige zae bo'aġano diuġi'uma, ebu ġaboneze manoġa sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aġanono'o vaze nu'a iġunadu, huga ġoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeġe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'i! Eġe'a muri uġidu zamaġano madai zu ohere nidu'a nihe vuġa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'i!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ġahunone manoġa ġoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ġoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe meirote'e azaġa nidu'a teite ġahugoneġa manoġa me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaġano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeġa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eġe zu eġe teite rau'ete'e azaġa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ġabonehe nidu'a zamaġano, inare gauadu ġau'a fereze'ete'e azaġa danazido, zae'a ġiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Ġau vaze mazao ġahuge'ete'e haġaiġa'e vaze mazaono'o ma'ete'e haġaiġa vitinoga. Ġahuge'ete'e vazeġa'e Badi'a'a manoġa boro ha'uma.' Za e'e ġoe'a zamare'eno'i!"

³⁶ Paulo ani ġoere hauġirotene, obenaġa hina tuġadu zeġe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuġano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaġa Paulo'a zina'a, "Za'e iraha mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ġatine ġasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalemne neġa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauḡirotene, ḡasio tiradu Koso 'umuḡa roḡoroḡe onamiro. Ebu baze irarivotene, Rodo 'umuḡa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neḡa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ḡasiḡa horonivotene, e'e ḡasiḡano tiradu iḡuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuḡa hanivotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neḡano hebetiro, mazaḡa ḡasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaḡadu, fura tiba zeḡe teite radiro. Ebu e'e azaḡa, Vine Zaḡoḡani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalem neḡa ago ito'i!" ⁵ Rehano iḡuni'uma madaḡa meivotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ḡatife ne ḡutu'aḡano tuḡufi' ovoiro. Ebu e'ea emeḡe nidu'a hesao obenafe hina tuḡadu kuraro. ⁶ Eme zeḡe teite uhiu hauḡirotene, ḡasio tiriro. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neḡanon'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neḡano hebetiro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa teite matu'otite ḡoeradu mada tiba zeḡe teite radiro. ⁸ Irarivotene, eme odao onamo, Kaisarea neḡano feuriro. Ebu hari manoḡa haram'e'ete'e vazega 'ahoga, niḡa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalem ekalesia azaḡani'a vase fu'o zu aheu fare (7) inahe meivote'e vazega 'ahoga. ⁹ Ani aboḡa nogobaḡa ḡazaḡa (4). Ze Badi'a'a ḡoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neḡano mada ḡehaḡa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazega 'ahoga niḡa Agabo'a feuri' ovairo. ¹¹ Ani emeḡe vaḡe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaḡa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaḡoḡani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazega'e, Iuda azaḡa Ierusalem neḡano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaḡa 'evorao ri'ini'uma."

¹² E'e igivotene, eme, Paulo teite raudote'e azaḡa zu e'ea radirote'e azaḡani'a "Ierusalem neḡa ago ito'i!" rae Paulo uminiro. ¹³ Rehano Paulo'a raena'a, "Za nougadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niḡa u'ano Ierusalem neḡano ḡu'ano ohohoga idaḡa, zu rudanoga zuni idaḡa. E zamahe haneha." ¹⁴ Eme ani gararo ḡizivotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaḡa, tohefe ruhinau, Ierusalem neḡa itiro. ¹⁶ Kaisarea neḡanon'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalem neḡano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazega, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ḡiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalem neḡano feuri' itivotene, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a matu'e'ena'a mae ḡihifiro. ¹⁸ Irarivotene, Paulo zu emeḡe nidu'a'e Iakobo ḡiani' onamiro. Ierusalem ekalesia azaḡa boroboro nidu'a zuni e'ea. ¹⁹ Paulo ani zeḡe teite hide ḡoretite hauḡivote'e enogano, ane gau zamaḡano Badi'a'a Iuda mene azaḡa mazao haḡairote'e haḡaiḡa nidu'a fairu doḡo'ani rae furenido ziniro.

²⁰ Ze e'e igivotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! Ḡae edeḡa, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a 'ai Iesu ni mae ḡihineha, ebu zeḡe nidu'a Mose goro goe'a zu mae ḡihine hune'ohe. ²¹ Ze hariḡo

'ahige igiro. Iuda azağa nu'e Iuda mene azağa bo'ağano radiu'ohē. Ğa'e zeğē mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ğoe'a'e modo'i! Ebu eneze gurağa gurağa ahiri rana iğuri ago hağao'i! Zu Iuda azağa ibi'a hağaiğa nidu'a modo'i! ²² Eme nougine manōğa? Ze ğa'a anaata'a'e ederi'uma. ²³ E'ano'o ğa'e emeğē'a ğeite'e hağaiğa hağao'i! Emeğē bo'ağano Badi'a ubumao ğoere riğa rae teadu gore modirote'e ohozeğa ğazağa 'ada. ²⁴ 'Ahi duğuru Dibu'o Neğa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğa zeğē teite hağao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeğa ğae'a feino zeno'i! 'Ougine, vaze nidu'a ederi'uma, hariğō igirota'a'e mene huga, rehano ğa Mose goro ğoe'a ibiğano oname'ete'e horoni'uma. ²⁵ U Iuda mene azağa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeğē'a hağai'uma hağaiğa so'ao mirihadu tuğuro ziniro, raena'a, 'Guriro badi'ağa mazao ğahunō hanate'e ogomuğa ago ano'i! Zuni 'unuğano harine runedate'e maniğa zu ru'e ago ano'i! Ebu vaze 'ahoga ane teite mene hahurate'e vazeğa teite ibi ago ve'ono'i! ”

²⁶ Irarirotene, Paulo ani vaze ğazağa zamazadu dehera'uma hağaiğa zeğē teite hağairo. Ebu dibu'o neğa diuğadu, zeğē'a Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğa hauği'uma madağa, zu zeğē tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğa hağae'ete'e furağa 'ai nariga hauğirote'e madağano, Iuda azağa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neğano Paulo horoniro. Ze vaze ğuğuvağa nidu'a tutuze harae iğunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ğihau ğoere'ena'a, “Isaraela azağa, danafo'i! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohē. 'Isaraela azağa hağaiğō ago onamo'i, zu Mose goro ğoe'a modo'i! Ebu Dibu'o Neğa rae sausaune'ohē. Zu emeğē Dibu'o Neğano Giriki azağa tutuze zouzadu, haba zağōğa 'adi sausaune'ohē.” ²⁹ Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vazeğa Torofimo'e Paulo teite Ierusalemā negano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neğa zamağano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalemā ne azağa nidu'a harae ğunuğuniro, ebu vaze nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neganono'o ahase buniro. Ebu ibihetağa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamağano, hariğani'a Roma uti vazeğa boro mazao bua' onamiro, raena'a, “Ierusalemā ne nidu'a hara'a iri'aveha.” ³² Ebu ani zogone uti azağa ibito zini'ete'e zu uti azağa zamazadu vaze ğuğuvağa u'a dure ovoiro. Harairote'e azağani'a uti vazeğa boro tahi'ağeta onaoga horozirotene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vazeğa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'ağa tuğuzadu auri adiriğa aheu hina batuniro. Ebu ğadimu'ena'a, “'Adi iniu? Ani nagini hağaeha?” reiro. ³⁴ Ebu vazevaze'a ğuğuva ğunuğano ane ane edeğano ğoere iğuniro. Uti vazeğa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'ağa zina'a, “Vaze 'adi uti azağa radone neğa tutune onamo'i!” reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ğora'ağano reirotene, vaze ğuğuvağani'a naenaēono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ğihiniro. ³⁶ Mazağa vaze ğuğuvağani'a ani hegote harae'ena'a, “Mau runo'i! Mau runo'i!” reiro.

Paulo'a vaze ğuğuvağa mazao ğoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azağa radone neğano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazega boro uminiro, raena'a, "E goere nu geine idaga hehe?" Ebu uti vazega boro'a zaguzağau'ena'a, "'Ahi ga Giriki goe'a edega hehe?" rae gadimaro. ³⁸ "Ga'e, Izipi vazega ibite Roma gavamani teite utitihı radu, gorugoru azağa mağa boro gazağa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazega hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazega. Nehe niğa Taso, Kilikia haba'a zamağano ne boro. E vase guğuvağa 'adi gomezoga rae umi'e'ohē." ⁴⁰ Ebu uti vazega boro'a goe'a mae ghinirotene, Paulo ani gora'ao edanadu, vase'a mene haraoga rae 'evo'a mae ghiniro. Ebu hara'a dauge hunirotene, Paulo'a Heberu* goe'ano goreziro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, ege'a izidi 'aha ege moneo zae mazao goere'ete'e ego'i!" ² Ani'a Heberu goe'ano zege mazao goerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

³ "E'e Iuda vazega. Kilikia haba'ano Taso neğano fureraro, ebu Ieruselema neğano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uğano diugadu, vougafe goro goe'a riğa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a hağae'ete'e teige. ⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azağa sausauzido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu rogae batuzadu, gu'a neğano ohozido. ⁵ Dibu'o hau'ete'e ghihağa zu Iuda kanisoro azağa zuni ege'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazağa ze Iuda azağa Damaseko neğano radiu'ete'e veize miriho goe'a tiro. Miriho goe'a e'e ege'a madu Damaseko neğa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azağa oboze teadu, Ieruselema neğa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neğa haniti' onamirote, madai nemağano, ege rana agağa bagağani'a adureono'o tabara agara' ovairo. ⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ga nougadu ege sausauhe'ohē?' ⁸ E gadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ga iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neğa vazega.' rae reiro. 'Gae'a sausauhe'ete'e vazega.' ⁹ U gatihe onamirote'e azağa'e agağa horoniro rehano, gorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu ege'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini hağaine manoga?' Ani'a raena'a, 'Igunadu, Damaseko neğa onamo'i! E'ea ege'a ganirote'e gauğa nidu'a iho'i'uma.' ¹¹ Ebu e'e, agağa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o gatihe'ete'e azağani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neğa onamiro.

¹² E'ea vase 'ahoga, niğa Anania'a radiudo. Ani'e goro goe'a ibiğano da'o onamido, ebu Iuda azağa Damaseko neğano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vase manoga tauği reiro. ¹³ Ani onaadu, ege genağano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vougafe Badi'a'a ga mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vase duduğa horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoğa egoga veize. ¹⁵ Mazağa Zuhi'a Boro veize ga'a horonirote'e zu igirote'e gauğa vase nidu'a mazao rae fureni'uma. ¹⁶ E'ano'o ga ago

* **21:40** Heberu goe'a'e Iuda azağani'a goere'ete'e goe'a niğa.

zamare 'ada'ado'i? Iḡuno'i! Iesu Keriso niḡano kuranadu bapatzizo mo'i, ebu haḡaiḡo sau'a vuzu'e modo'i!

¹⁷ Ieruselema neḡa bare erirote'e enogano, dibu'o neḡano kurarote'e zamaḡano, iḡunu'ete'e teigi-ro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro'a ḡorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ḡariho'i! Ieruselema neḡanono'o zogone iḡuno'i! Mazaḡa ḡae'a eḡe hari rae furene'eta'a'e, Ieruselema azaḡani'a mene mae ḡihini'uma'

¹⁹ Rehano eḡe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eḡe'a Iuda azaḡa kuru neḡa nidu'a onamadu, ḡae mazao fie'ete'e azaḡa madu ḡu'a neḡano ohozido zu bouzidota'a'a'e, zeḡe edeḡa. ²⁰ Ebu ḡae hari rae furenidote'e vazēḡa, Stefano mau runirote'e zamaḡano, eḡe zu zeḡe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radi-ro. Ebu Stefano mau runirote'e azaḡa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuāḡa'e eḡe'a taufe radi-ro.'

²¹ Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazaḡa eḡe'a Iuda mene azaḡa, haba faḡano radiu'ete'e mazao tuḡu'i'uma.'

²² Vaze ḡuḡuvaḡani'e igi onao, Paulo'a ḡoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iḡuni-ro, raena'a, "'Uguḡa vazēḡa'e mau runo'i! Ani'e ḡabode radoga mene idaḡa.'" ²³ Ze dabuaze feune ḡihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ḡunuḡuni-ro.

Paulo'e Roma mone vazēḡa

²⁴ Roma uti vazēḡa boro'a uti azaḡa zeadu, Paulo'e uti azaḡa radone neḡano mae zouniro. Ebu hariḡa rae furenoga veize "Masino'i!" rae ziro. Ani'e nougadu vase ḡuḡuvaḡani'a ane mazao maḡune harae'ete'e ederih-i rei-ro. ²⁵ Uti azaḡani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazēḡa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige rei-ro. "E'e Roma mone vazēḡa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma gorogano idaḡa hehe?"

²⁶ Ibito zini'ete'e vazēḡa e'e igirotene, uti vazēḡa boro vaḡe onamadu ni-ro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazēḡa. Ga nougi'uma?"

²⁷ Uti vazēḡa boro'a Paulo vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "Eho'i! Ḡa Roma mone vazēḡa hehe?" Paulo'a "O'e" rae rei-ro.

²⁸ Ebu uti vazēḡa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazēḡa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ḡadimu vaḡih-i reirote'e azaḡani'e, ane mazaono'o zogone ie vaḡini-ro. Ebu uti vazēḡa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ḡiḡaroniro, mazaḡa Roma mone vazēḡa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaḡa nu'onu'o zamaḡano ḡoeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazēḡa boro ani, Iuda azaḡa'e nougadu Paulo mazao maḡunirote'e huga ederih-i rei-ro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaḡa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeḡe zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaḡa ḡiaze hune'ena'a, 'ahige rei-ro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduḡa hanadu, nagini nagana haḡae onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ḡih-i'āḡa, niḡa Anani'a'a Paulo babaḡano edau'ete'e azaḡa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'i!"

reiro. ³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Ĝa, sau'aĝo 'u'uru touga raduni feni 'uruĝa hina fenine'ete'e biriĝa heuĝa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ĝa e'ea ehoradu, goro ĝoe'a ibiĝano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ĝa'e goro ĝoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiĝano edaunute'e azaĝani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ĝoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aĝu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa. E ve'oreha, mazaĝa buka zaĝoĝano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazeĝa'e ĝoere sau'a ago no'i!' "⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaĝani'a nu'onu'o zamaĝano radiu'ete'e horozirotene, zeĝe bo'aĝano ĝoere ĝiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazeĝa, zu Farisea vazeĝa ubuga. E'e, rune vazeĝani'a bare ĝabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reirotene, Farisea azaĝa zu Sadukea azaĝani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaĝa nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaĝa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazeĝa'e mene bare ĝabodi'uma, zu vaze'e viga o'o'a, ebu tuĝure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaĝa'e e'e nidu'a mae ĝihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaĝano, goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa nu'e Farisea azaĝa. Zeĝe'a edanadu, riĝa ta'iriro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuĝure viga 'ahogani'a ĝoreniro gaogi." ¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaĝani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazeĝa boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaĝa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaĝa mazaono'o Paulo riĝa mae vaĝino'i, ebu uti azaĝa radone neĝano bare mae zouno'i!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiĝano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Ĝae'a Ieruselema neĝano eĝe hari rae furenrote'e teige, Roma neĝano zuni rae furen'i'uma"

Iuda azaĝa nu'a Paulo matihi rae neneĝaniro

¹² Irarirotene, Iuda azaĝa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneĝaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ĝoere riĝa gore ti modiro. ¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaĝa'e, ĝae ĝazaĝa gaubana (40) vitinoga. ¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro vaĝe onaadu ziro, raena'a, "Eme ĝoere riĝa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. ¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaĝa'e uti vazeĝa boro uminine idaĝa hehe, zae mazao Paulo bare tuĝunoga? Za so'e faifairu bare ĝadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeĝa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariĝa igiro. E'ano'o Roma uti azaĝa radone neĝa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azaĝa ibito zini'ete'e vazeĝa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazeĝa boro vaĝe tutune onamine idaĝa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohe." ¹⁸ E'ano'o tahi'a e'e uti vazeĝa boro vaĝe tutune onamiro.

Uti azaĝa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ĝu'ano radiu'ete'e vazeĝa, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazeĝa boro vaĝe tutune onamo'i!' raha. Mazaĝa ani'e hari 'ahoga rae fureno ĝanihi ra'ohe."

19 Uti vazēga boro'a tahi'a e'e genaḡa abine onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa nagini ihihira'ohē?" 20 Ani'a nina'a, "Iuda azaḡani'a ḡoere idanadu, ohōḡore Paulo'e Kanisoro azaḡa maza'o tutune onamoga rae umi'uma ra'ohē. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ḡadinihi re'uma. 21 E'ano'o ḡoereze ago ego'i. Mazaḡa ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga azaḡani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaḡano, ze'e ḡa ḡoere guhine'ohē."

22 Uti vazēga boro'a nina'a, "Ḡa'a ihohi' arate'e moneo, vase 'ahoga ago no'i!" Ebu tuḡune onamiro.

Paulo Kaisarea neḡano tuḡuniro

23 Ebu uti vazēga boro'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazēga ahehu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azaḡa maḡa ahehu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaḡa maḡa ahehu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azaḡa ḡae fu'o zu ahehu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaḡano iḡunadu, Kaisarea neḡa ovoro'i! 24 Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazēga Feliki vage fairu tutune onamo'i!

25 Uti vazēga boro ani, gavana vazēga veize miriho ḡoe'a tiro, raena'a,

26 'Ege Klaudia Lusya'a, ḡihia vazēga manoḡa, gavana vazēga Feliki maza'o manoḡa tauḡi ra'ohē. 27 Vaze 'ahi'e Iuda azaḡani'a obone teadu matihi reiro, rehano eḡe'a uti azaḡa nu teite onamadu, Iuda azaḡa mazaono'o mae vaḡiniro, mazaḡa ani Roma mone vazēga rae reirote'e igiro 'ahine. 28 Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaḡani'a maḡunirote'e ederihira radu, Kanisoro azaḡa nu'onu'o zama'o vase 'ahi ohoniro. 29 Ebu eḡe'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azaḡa goro ḡoe'a vari'irote'e u'ano maḡuniro. 'Uguḡa haḡaiḡa'e ḡu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuḡuni'uma ḡauḡa. 30 E izidi Iuda azaḡani'a ani matihi rae neneḡanirote'e ega 'ahine, ḡae vaḡe zogone tuḡune'ohē. Ebu Iuda azaḡa zuni zeha, zeḡe zu ḡae vaḡe ovamadu, ḡae zama'o ani'a haḡairote'e haḡaiḡa rae furenoga veize."

31 E'ano'o e'e ohē'ano uti azaḡa ze, zirote'e idunaḡano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neḡano onamiro. 32 Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaḡani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neḡa ovoiro. U uti azaḡa odao onamirota'a'e, Ierusalema neḡa bare itiro. 33 Uti azaḡa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neḡano feurirotene, gavana vazēga Feliki miriho ḡoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. 34 Ebu gavana vazēgani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo ḡadiniro, raena'a, "Ḡa no'e vazēga?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene, 35 gavana vazēgani'a raena'a, "Ḡae 'utirote'e azaḡani'a feuri'udu'u, ḡae'a nagini haḡainute'e ḡoe'a igi'uma." reiro. Ebu uti azaḡa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane ḡabogano ogorarote'e neḡano ḡu'a gadize'ete'e azaḡa 'evorao to'i!" reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

* 23:35 Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anania'a, vase boroboro nu zu Roma goroġa edeġa vazeġa, niġa Teretulo teite Kaisarea neġa ovairo. Ebu ze gavana vazeġa mazao Paulo haġai rae fureniro. ² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazeġa mazao 'ute'ena'a haġaiġa rae fureniro, raena'a,

“Feliki, ġihi'a hune vazeġa, ġae u'ano eme uniho manoġa faġa maha, zu ġae edeġa u'ano habafe zamaġano'e ġauġani'a manoreha. ³ Eme ġae haġai manoġa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohe. ⁴ Rehano madaġo'a hauġite'e veize eġe ġoere tahiġa ge egoga umi'e'ohe.

⁵ Vaze 'adi'e emeġe'a ġiane'etene, haġai sau'a haġaadu, haba nidu'a zamaġano Iuda azaġa tutuzadu harae ġunuġune'ohe, zu Nazareta rae huze'ete'e azaġa ibito zini'ohe. ⁶ Ebu Badi'a dibu'o neġa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaġa goro ġoe'a hina kotanoga uratiro. ⁷ Rehano uti vazeġa boro, Lusia'a onaadu emeġe 'evoraono'o riġa mae vaġiniro, ⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'ii' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma.” ⁹ Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a “Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga” rae reiro.

¹⁰ Ebu gavana vazeġani'e Paulo'a ġoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

“E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalemne neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariġa zogone ederi'uma. ¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vase teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalemne neġa zamaġano vase ġuġuvaġa mene tutuze harae tauġitaugido. E zeġe ubumao 'uguġa haġaiġa mene haġaido. ¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa. ¹⁴ Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tiirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe. ¹⁵ Ebu ze'e, vase manoġa zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe. ¹⁶ E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vase ubumao zamahe'e deheġano radoga veize haġai manoġa haġae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalemne neġa itiro, Iuda azaġa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. ¹⁸ E dehehe'ete'e haġaiġa hauġadu dibu'o neġano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaġani'a horohiro. E'e zamaġano eġe uhiġano'e vase ġuġuvaġani o'o'a zu harae tauġitaugoga zu o'o'a. ¹⁹ E'e zamaġano Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eġe'a haġai sau'a haġairo rae reifone, zeġe'a onaadu ġae mazao e'e rae furenifo. ²⁰ Ga Iuda kanisoro azaġa nu'onu'o zamao mae ohohadu ġadihirote'e zamaġano, nagi haġai sau'a eġe mazao horonirote'e, Iuda azaġa 'ada'a rae furenine manoġa. ²¹ Eġe mazao'e ġoere 'adi da'o. Eġe'a zeġe bo'aġano edaunute'e zamaġano ġihau ġoeriro, raena'a, 'E, vase'e runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e ġoe'a mae ġihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro.”

22 Feliki ani, e'e ibiḡa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaḡa 'uadu, 'ahige rae ḡoeriro. "Uti vazēḡa boro, Lusīa'a ovai'udu'u, ḡoere ḡonaga rae furenī'uma." 23 Ebu Feliki'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazēḡa nina'a, "Paulo'e ḡu'a gadize'ete'e azaḡa 'evorao to'i, rehano ibihetaḡa'e ago 'ufuno'i, zu vazē'a dananoga ago gararo'i!" reiro.

24 Mada nu ḡarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niḡa Dunisila. Ani'e Iuda roḡaēḡa. Ze uti azaḡa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariḡa Paulo mazaono'o igiro. 25 Paulo'a haḡai duduḡa, zu zama rinede'ete'e, zu mada ḡonagano Badi'a'a vazē kotazi'uma hariḡa rae furenīrotene, Feliki ani ḡiḡaronadu niro, raena'a, "Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manōḡa horonine, bare huḡadi'uma." reiro. 26 Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ḡae ḡehaḡa Paulo hune onaadu, ane teite ḡoerido.

27 Muri aheu meīrotene, Porokio Festo'a Feliki iḡu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaḡa zama'a manoroga veize Paulo'e ḡu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aḡani'a kotanoga reiro

1 Festo ani, gavana vazēḡa rouga radu Kaisarea neḡano feuradu, mada uḡidu meīrotene, Ierusalemā neḡa itiro. 2 E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaḡa ibito zini'ete'e azaḡani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ḡoe'a rae furenīro. Ebu uminīro, raena'a, 3 "Eme ura haḡaofine idaḡa hehe, Paulo Ierusalemā neḡa bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneḡaniro. 4 Rehano Festo'a naenaēzina'a, "Paulo ani Kaisarea neḡano obone ti radiu'ohe, ebu eḡe zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. 5 Zae vazē boroboro nu zuni eḡe teite ovao'i! Ebu Paulo'a haḡai sau'a haḡairo ro'idene, e'ea e'e hariḡa rae furenō'i!"

6 Festo ani, Ierusalemā neḡano mada fu'o zu uḡidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neḡa ovoiro. Irarīrotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaḡa zeadu, Paulo zamahu zouniro. 7 Paulo'a diuḡirotene, Ierusalemā neḡanono'o ovairote'e azaḡani'a ḡeḡemaḡe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ḡoe'a aduga ḡehaḡa ri'inīro. Rehano Paulo'a 'ouge haḡaoga horonīrote'e vazēḡa o'o'a. E'ano'o e'e hariḡani'e huga rae rougani'e mene idararo.

8 Ebu Paulo'a ane mone ḡoe'a rae furenīro, raena'a, "E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neḡa sausaune'ete'e haḡaiḡa mene haḡairo, zu Roma goro ḡoe'a mene vari'iro." 9 Ebu Festo'e, Iuda azaḡa zama'a manoroga veize, Paulo ḡadinīro, raena'a, "Ḡa'e Ierusalemā neḡa itadu, kota 'adi'e eḡe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

10 Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azaḡa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaḡa kotao kotahine manōḡa. Ḡa'e hubehune edeḡa, e'a Iuda azaḡa mazao haḡai sau'a mene haḡaidota'a'e. 11 Eḡe haḡai sau'a u'ano uḡuhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idaḡa. Rehano Iuda azaḡa 'ada'a rae furene'ete'e ḡoe'a'e mene huga ro'idene, vazē 'ahogani'a uḡuhoga veize zeḡe 'evorao ri'ihoga'e mene idaḡa. E'e Roma zuhi'aḡani'a kotahoga urate'ohe." 12 Festo ani, ane'a danane'ete'e azaḡa ḡadizirote'e

enogano, Paulo 'ahige niro. “Ĝa'e Roma zuhi'aĝani'a kota'oga urateha. E'ano'o ĝa'e Roma zuhi'aĝa vaĝe onami'uma.”

Festo'a kini Agripa teite ĝo'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeĝa, niĝa Berenike'a Kaisarea neĝa onairo, matu'u ĝoe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada ĝehaĝa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariga Agripa me'odo haro, raena'a, “Feliki'a 'adama vaze 'ahoga ĝu'ano ohone modiro.” reiro. ¹⁵ “Eĝe'a Ierusalemene neĝa itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaĝa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu eĝe'a kota ĝonaga ĝoe'a ro'i rae umidiro, runeo tuĝunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroĝa'e 'ahiguĝa. Kota zamaĝano'e vaze 'ahoga 'utine, vaze a'a'e ge 'ute'ete'e azaĝa zamao edanadu ane mone ĝoe'a rae furen'i'uma. E'e ĝaruganobu'u ĝonaga ĝoe'a rae furenadu, zeĝe 'evorao ri'ini'uma.’ ¹⁷ E'ano'o zeĝe'a eĝe teite Kaisarea neĝa ovairotene, madaĝa mene fanediro. Rehana irarivotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azaĝa zeadu e'e vazeĝa zamahu zouniro. ¹⁸ Ane 'utirote'e azaĝani'a ĝoe'a rae furenivotene, eĝe'a zamarirote'e haĝaĝa sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehana ze'e, zeĝe Badi'a mazao fie'ete'e haĝaĝa moneo, zu vaze 'ahoga, niĝa Iesu, ani rudaro rehana 'ize ĝaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariga rae fureniro. ²⁰ E'e aĝu'a e nouge nouge ĝoeri'uma'e. E'ano'o Paulo ĝadiniro, ani urate'e ga, Ierusalemene neĝa itadu e'ea kotanoga. ²¹ Rehana Paulo ura'e Kaisarea neĝano radadu Roma zuhi'aĝani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azaĝa zina'a, 'Paulo'e ĝu'ano ohone rado'! Onamoo madaĝa meine, Roma zuhi'aĝa mazao tuĝuni'uma' reiro.”

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, “Eĝe ĝatana zuni ane ĝoere igihi.” reivotene, Festo'a nina'a, “Ĝa ohogoru'u igi'uma.” reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ĝoe'a rae fureniro

²³ Irarivotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoga rohorohogeita haĝaadu, nu'onu'o neĝa diuĝiro. Ebu uti azaĝa boroboro zu Kaisarea neĝa azaĝa boroboro zuni diuĝiro. Ebu Festo'a uti azaĝa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, “Kini Agripa zu 'ahi onate'e azaĝa nidu'a, vazeĝa 'adi'e'e. Ierusalemene neĝano zu Kaisarea neĝano Iuda azaĝani'a raena'a, 'Gabode radoga mene idaĝa.' rae tatar'e'ete'e vazeĝa. ²⁵ E'a ani ĝoere abivotene, runeo tuĝuni'uma haĝaĝa mene horoniro. Rehana ani ura'e, Roma zuhi'aĝani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aĝa mazao tuĝuni'uma ra'ohe. ²⁶ Rehana e'e Roma zuhi'aĝa veize nouge rae mirihi'uma? Mazaĝa ani, haĝa sau'a 'ahoga mene haĝairo. E'ano'o Kini Agripa ĝae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ĝadinadu eĝe'a mirihite'e ĝoe'a ederoga veize. ²⁷ Mazaĝa eĝe'a zamare'etene, ĝu'a vazeĝa Roma zuhi'aĝa mazao tuĝune'ete'e zamaĝano, 'ute'ete'e ĝoe'a mene mirihoga'e mene idaĝa.”

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, “Ĝae moneo ĝoero'i!”

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ĝihinadu, ĝoere iĝuniro. ² “Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazaĝa e Iuda azaĝani'a ĝoere aduga nidu'a eĝe rana ri'ine'ete'e u'ano, eĝe noneo ĝoere'e 'ahine. ³ Ĝae edeĝa, Iuda

azağa hağai zuni zeğe'a ta'irote'ete'e goe'a. E'ano'o e umi'e'ohē. Ege goere 'adi fairu igi onamo'i gonaga!

⁴ Iuda azağa zege nidu'a edeğa, ege'a kobe'انونو'ouge radiunuta'a'e, Iuda azağa bo'ağano ebu Ieruselema neğano. ⁵ Ze, ġabonehe ġadaheğanonno'oudeğa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazega rae re'uma zu idağa. Farisea azağa'e Iuda azağa goro goe'a faifaine hağae'ete'e azağa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emege vouğa mazao rae tirote'e goe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohē. ⁷ Emege iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e goe'ani'a hudanoga radu guhine'ohē. Ze ohere zu madai Badi'a tuğure inare hağae'ohē. Kini vazega! E'e, e'e goe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azağani'a ege rana goere aduga ri'ine'ohē. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azağa bare ġabozi'uma ra'ete'e goe'a mene mae ġihine'ohē?

⁹ Ege zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neğa vazega, Iesu niğa 'u'uoga veize inare gauine manoğa rae zamariro. ¹⁰ E 'uguğa hağaiğa Ieruselema neğano hağairo. Ebu Dibu'o hau'ete'e boroboro niğano, Zuhi'a Boro mone azağa ġehağa ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzihi reirote, e'e goe'a mae ġihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azağa kuru neğa nidu'a diğadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niğa sausaune goero'i!' rae tatariro. Zuni e mağune rudaro 'ahine, haba fağano neğa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azağa vağadu sausauro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niğano zu goereze odohadu, Damaseko neğa onamiro. ¹³ Kini vazega! Madai nemağano e'e ibiğano onamirote'ea, e adureono'o ağağa boro'a ağanoga horoniro. E'e ağağa'e mada ağağa vitinoga. Ege zu ege teite onamirote'e azağa aġafi'ovairo. ¹⁴ Ebu emege nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda goe'ano ihi'ete'e aġoğa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ġa nougađu ege sausaue'ohē? Ġa ire meiga meiga futune'ohē. A'e ġae'a ġae bare sausaue'ohē.'

¹⁵ Ebu ege'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausaue'ete'e vazega. ¹⁶ Iğunadu edano'i! Ege'a ġae mazao fureranata'a'e, ege tuğure vazegano oho'ifine, zu horohate'e hariğa vase mazao me'odo zinfine, zu ege'a iho'ite'e goe'a rae furenoga veize. ¹⁷ E'e Iuda azağa zu Iuda mene azağani'a sausauihi reite'e zamağanonno'oumae vaği'uma. Ebu zege mazao bare tuğu'uma, ¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o ağağa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uğanono'o mae vağizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze ege'a rae modi'uma, zu ze'e ege mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azağa teite 'auği'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiğano da'o dure'ohē. ²⁰ E ibite Damaseko neğa azağa mazao, ebu Ieruselema neğa zu Iudea haba'a nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa mazao, ebu Iuda mene azağa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ġihunadu, Badi'a vağe aro'i! Ebu hağai manoğa hağaena'a, zamaze ġihunate'e fureno'i!' ²¹ Ege'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azağani'a dibu'o neğano obohe tiro, ebu uğuhe ruhihi reiro. ²² Rehano Badi'a'a danahe onao izidi, e 'ada edau'ohē, ebu vase zuhu'anono'o boro ġonaga zege nidu'a Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e goe'a da'o. ²³ E'e goe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ġabodi'uma, ebu

ane'a Iuda azağa zu Iuda mene azağa mazao ġabone hidi'uma agağa haramoġa harami'uma.”

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'ena'a, “Paulo! Ġa baboraneha. Ġa ufeta mirihrote'e'a mae babo'eha.” rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, “Ġihi'a vazega Festo, e'e mene baboraneha. Eġe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eġa. ²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haġaiġa nidu'a edeġa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaġa e edeġa kini Agripa'e haġai 'adi nidu'a igi hauġiro, mazaġa e'e haġaiġa'e guni'ano mene fureraro. ²⁷ Kini Agripa, ġa peroveta azaġa ġoere mae ġihine'e hehe? E edeġa, ġa mae ġihine'ohe.”

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, “Ġa mada futu'ano ġoere tahiġa rae furenadu, eġe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaġa.”

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, “Mada futu'a ga faġa'e ago zamaro'! Mazaġa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ġae zu 'ada igi'ete'e azaġa nidu'a eġe teigoga, rehano ġu'ano ohohe'eta'a'e ahiġa.”

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazega Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaġa nidu'a iġune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neganono'o buau'ena'a ġoretitiro, raena'a, “Vaze 'adi'e runeo tuġuni'uma ga ġu'ano ohoni'uma haġaiġa sau'a mene haġairo.”

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, “Roma zuhi'aġani'a kotanoga mene uratifone, vase 'adi'e ġu'anono'o mae bunifo.”

27

Paulo Roma neġa ġasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaġa meirotene, Paulo zu ġu'a azaġa nu'e uti vazega 'ahoga, niġa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aġa uti azaġa ibito zini'ete'e vazega 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramateno ne ġasiġano tiro. Ġasi a'a'e Asia haba'a toġatoġaġano tue tue ona'uma ġasiġa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neġa vazega 'ahoga, niġa Aristako zuni emeġe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neġano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuġuniro, Paulo ane edeġa azaġa vaġadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuġa genaġano 'afe ruhau onamiro, mazaġa zavara'e emeġe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaraġa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neġano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaġa ibito zini'ete'e vazegani'a Itali onamihi ra'ete'e ġasiġa horoniro. A'e Alesandria neġa ġasiġa. Eme e'e ġasiġano tutufe tiro. ⁷ Ebu mada ġehaġa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaraġa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaega onamadu, Kerete 'umuġano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuġa genaġa uni ruhau onamo, “Toġatoġa Manoġa” rae hune'ete'e toġatoġaġano hebetiro. A'e Lasea neġa uhiġano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ġehaġa foure hauġiro 'ahine, ġasio ruhau onamoga'e riġa zu ġiġaroga. Mazaġa Iuda azaġani'a iġaiġa ogomu moneo zaġozagi'uma madaġa vitaro. E'e huga'e zavara madaġani'a

feuriro, ebu ruha'uma batoġa 'ai hauġiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eġe'a ġiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ġasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ġabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa'e Paulo ġoere mene mae ġihinadu, ġasi mirune'ete'e vazeġa zu ġasi vazeġa ġoere da'o mae ġihiniro. ¹² Zeġe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaġano'e mene manogā. E'ano'o vase nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toġatoġaġa onamihi reiro. Ebu e'e toġatoġaġanobu'u zavara zu nahune madaġa me'uma reiro. Foinike toġatoġaġa'e Kerete 'umuġano ġasi'a hebetete'ete'e toġatoġaġa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manogani'a onaeħa reiro. E'ano'o ġasi hanigaġa hutube zounadu, Kerete 'umuġa genaġa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene faġa onamirote'ea, zavara boro bagaġa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niġa "Turakulon*" rae hune'ete'e zavaraġa boro. ¹⁵ Ebu ġasio ragati' aradu, zavara roġoroġe onamoga mene idaġa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuġa kome'a genaġa 'afe diuġirotu'u, ġasi kome'a ġaruna ahasinute'e riġa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ġasi aħase zounirotene, mini hina ġasi boro tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nouġine ġasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aġano, niġa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ġasi faraġa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tauġiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheġa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uġiduġa meirirotene, ġasio odohe gaue'ete'e toheġa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ġeħaġa mada zu buzuva mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeġe nidu'a mene ġabodi'uma rae zamariro.

²¹ Ze mada ġeħaġa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iġune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eġe ġoere mae ġihinadu, Kerete 'umuġanono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo. ²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazaġa vazeni 'ahoga mene dauġi'uma, u hube ġasi'a da'o sauta'uma. ²³ Zuhi'a Boro, eġe'a kurano hau'ete'e zu tuġureġa haġae'ete'e Badi'aġa, ani tuġure viga'a ohogore ohere eġe uhiġano edanadu ²⁴ ġoreħeħa, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'i! Ġa'e Roma zuhi'aġa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manogā'e ġae teite u'ano, ġae teite idaġa ruhau'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ġabozi'uma.' ²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'i! E, Badi'a tuġure viga'a ehate'e ġoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe. ²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aġano ġasi'a eħori'uma."

Ġasi'a fahau ġuzuhiro

²⁷ Ohere gaubanana zu ġazaġa fare (14) meiriote'ea zuni, Adaria Davaraġano zavara'a 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e oħe'a nemanemaġano ġasio gaue'ete'e azaġani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. ²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ġae ġazaġa gaubanana

* 27:14 E'e ġoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraġa boro.

(40) heuḡa. Ebu tahiḡa guhianadu bare idanirotene, mita ḡae uḡidu gaubanana (30) da'o. ²⁹ 'Ougadu ze ḡiḡaroze ruziuro, mazaḡa hena ḡasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ḡasi hanigaḡa ḡazaḡa (4) ḡasi ariḡa ḡuzuono'o mae davarao feuniuro, ebu ḡaiḡai iraroga veize guhiu radiuro. ³⁰ E'e zamaḡano ḡasio gaue'ete'e azaḡa'e feranoga radu, so'e ḡasi hanigaḡa ovoe bune'ohe rae, ḡasi kobe'a fui'adu zazo'ano'o ovoe buniro. ³¹ Rehano Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa tahi'aḡeta ziro, raena'a, "Ḗasio gaue'ete'e azaḡani'a ḡasi 'adaono'o vaḡinine, za'e mene ḡabodi'uma." ³² E'ano'o uti azaḡani'a ḡasi kobe'a ovoe dabanate'e miniḡa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitirotene, Paulo'a zeḡe nidu'a ogomu anoga rae umiziuro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ḡazaḡa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha. ³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ḡabone hidoga veize. Eḡe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni mene dauḡi'uma." ³⁵ Paulo ani 'ouge rae zirotene, 'uvahu madu vaze nidu'a ubumao Badi'a maza'o ite matu'o haro. Ebu vaheḡadu aro. ³⁶ 'Ougadu zeḡe nidu'a inaradu, ogomu mae aro. ³⁷ Ḗasi e'e zamaḡano bone emeḡe nidu'a 276-'a radiuro. ³⁸ Zeḡe nidu'a ogomu au idararotene, ḡasi'a ufranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ḗasi'a Melita 'umuḡano fahau ḡuzuhiuro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aḡu'a. Rehano ze'e haba guniḡa hesaḡeta moneni horoniuro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaḡa ranao ḡasi odohe tiri'uma reiro. ⁴⁰ Ebu ze ḡasi hanigaḡa davara zamaḡano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniḡa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ḡihinadu, hesa mone tarine onamiuro. ⁴¹ Rehano ḡasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ḡoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaḡa ḡuzu'e sa'u boroboro'a kafene vaheḡadu faharo.

⁴² Ebu uti azaḡani'a ḡutarote'e azaḡa'e zimi hauḡi'uma rae togaziuro, mazaḡa hena ze'a ḡemabe onamadu ferau ḡouri'uma. ⁴³ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa'e Paulo ḡabonihi reiro 'ahine, uti azaḡa garariro. Ebu tuḡuzena'a, "Ḗema edeḡa azaḡa'e ibite rafatadu ḡemabe onamo'i, ebu gabao tiro'i!" reiro. ⁴⁴ "U ḡema aḡu'a azaḡa'e, ḡasi ireḡa rugaruga hina kame ḡemabe onamo'i!" reiro. 'Ouge haḡae'ena'a zeḡe nidu'a gabao ḡemabe tiradu ḡabode ḡouriuro.

28

Paulo'e Melita 'umuḡano

¹ Emeḡe nidu'a ḡaboga gabao tirirotene, eme ederiuro, a'e Melita 'umuḡa. ² 'Umu e'e neḡa azaḡa'e emeḡe faifaife rufiuro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ḡihife'ena'a, ire rabibofiuro. ³ U Paulo ani ire sinuḡa ḡura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuḡanono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azaḡani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ḡiruḡiranoga horonirotene, ze raorao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorogoru vazeḡa gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeḡa hau'ete'e badi'aḡa'e ane'a ḡabode radoga

mene urateha.” ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazaone mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ġiane radiaro. Ze faġa hune 'ouge ġiane radiunu rehano, ġauni 'ahoga ani mazaone mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, “Ani'e badi'a 'ahoga gaogi.” reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aġa, niġa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ġihife'ena'a, neġano tutufe zoufadu mada uġidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e ugiġa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaġa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuġe ġianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tivotene, 'ai manoriro. ⁹ Uguġani'a furerarotene, ugi azaġa 'umu be'a radiunute'e azaġa nidu'a, Paulo vaze onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuġanonono' ruhau vaġinihi reivotene, ze ferefe'ete'e toheġa ġehaġa rifiro.

Paulo'a Roma neġano feuriro

¹¹ Eme bato uġidu e'e 'umuġano radirote'e enogano, ġasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iġuniro. E'e ġasiġa'e nahune madaġani'a haugoga veize, Melita 'umuġano guhiu radiaro. A'e Alesandria ne ġasiġa, niġa “Tahi'a Ato'a”. Izipi haba'anono'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neġano hebetadu, mada uġidu e'ea radiaro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neġano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ġasi ġaruga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuġano Puteoli toġatoġaġano feuriro. A'e emeġe ruhu ġonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa nu hidivotene, ze umifena'a, “Emeġe teite fura tiba rado'!” reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiaro. Ebu e'e ġaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ġonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e emeġe'a hanite'ete'e hariġa iġiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiġano, nu'e Taveni Uġidu rae hune'ete'e i'udi neġano hido titiro. Paulo ani, horozivotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaġani'a inariro.

Paulo'a Roma neġano haramiro

¹⁶ Eme Roma neġano feurirotene, Paulo'e tuġunadu ane da'o ne 'ahogano radiaro. Ebu uti vazeġa tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uġidu meivotene, Paulo'a Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeġe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, “Nego nabudi, e emeġe nabudi mene sausauziro, zu vouġafe haġai mene he'ehe'eniro. Rehano Iuda azaġani'a Ieruselema neġano obohe teadu, Roma azaġa 'evorao ri'iheha. ¹⁸ Roma azaġani'a ġadihirotene, ze ura tuġuhe buhihi reiro, mazaġa runeo tuġuhi'uma haġaiġa sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azaġani'a mene urativotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aġani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. ²⁰ E'ano'o e za ġiazoga zu ġorezoga veize huze onaeha, mazaġa Isaraela azaġani'a guhine onainute'e vazeġa u'ano, e'e ġu'a neġano 'ada radiu'ete'e.”

²¹ Ebu ze naenaenina'a, “Iudea haba'anono'o ġa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuġuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ġa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme

ḡa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaḡa eme edeḡa, haba nidu'a zamaḡano vase nidu'a ḡae mone ra'ete'e azaḡa he'ehe'eze'ohe.”

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaḡa meirotene, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ḡorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ḡoe'a rae fureno ziniro. Ebu zeḡe'a Iesu mae ḡihinoga rae, Mose goro ḡoe'a zu Peroveta azaḡa buka zamaḡanono'o Iesu hariḡa haramiro. ²⁴ Vaze nu'e Paulo ḡoere mae ḡihiniro, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeḡe bo'aḡano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neon'o buau ḡouriuro. Paulo'e zeḡe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, “Vine Zaḡoḡani'a peroveta vazeḡa Isaia-ono'o vouḡaze zirota'a'e ḡoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaḡa 'ahige zo'i!

ḡae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.
ḡae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaḡa 'adi duḡuru zama'e tuḡa zu teḡaze'e 'uhuḡa,
ebu ubumaze zuni kuruḡa.

A'e ubumaze hina mene horonifine,
zu teḡaze hina mene igifine,

ebu zamaze hina
mene zamare horonifine.
'Ougadu mene ḡihure baradu,
eḡe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ḡoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ḡabone hidi'uma ḡoe'a tuḡure'eta'a'e, Iuda mene azaḡa veize tuḡureha, ebu ze mae ḡihini'uma.”

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ḡoreze hauḡirotene, Iuda azaḡa 'ai oname ḡouriuro ebu zeḡe'a zeḡe bare riḡa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ḡu'a zamaḡano rehano, ane'a naeḡa haḡae'ete'e neḡano radiunu, ebu iniu ane vaḡe onaidotene, nidu'a mae ḡihizido. ³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vase 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azaḡa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neḡano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azaḡa*, zu diakono azaḡa veize tuḡure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reih: Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manōḡa zu zama roḡeḡa zini'eno'!

Paulo'a Filipi neḡano ekalesia azaḡa u'ano Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe zu zamare'ohe

³ Eḡe'a zae zamare'ete'e madaḡano bone, iḡaiḡa eḡe Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Eḡe'a zae nidu'a veize kurau'etene, iḡaiḡa matu'uheta kurau'ohe. ⁵ Mazaḡa zae'a hari manōḡa ḡadahe mae ḡihinirote'e madaḡanono'o onao izidi, eḡe'a hari manōḡa haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'aḡano gau manōḡa fureniro, 'ouge haḡae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madaḡa me'uma. E'e madaḡano zae zamao furenirote'e gauḡa manōḡa haḡae hauḡi'uma.

⁷ Za'e eḡe zamao iḡaiḡa radiu'ohe. E'ano'o eḡe'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manōḡa. Mazaḡa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauḡa eḡe'a haḡaoga veize danahe onainu. E ḡu'a neḡano'o 'ada radiu'ete'e zamaḡano zuni, kotao hari manōḡa birirote'e madaḡano zuni, ebu hunio hari manōḡa'e mene tugahe harame inarinite'e madaḡano zuni danahiro. ⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Eḡe'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeḡa, e huga ḡoere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduḡa ga ve'oḡa horone ederoga, ebu 'ouge haḡae'ena'a, zae'a zae bare zamarotite'ete'e haḡaiḡani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamḡano nagini'e manōḡa ederoga, zu zamaze dehenoga, zu haḡai sau'a mene hunezuni haḡaoga, ebu 'ouge haḡae onamo, Keriso'a bare onai'uma madaḡa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ḡabone'e duduḡa da'o re'uma. Eḡe'a 'ahige kuranata'a'e, vase'a zae haḡai manōḡa horonadu, Badi'a ḡubane'ena'a zu niḡa mae iḡihinoga veize.

Paulo'a ḡu'a neḡano radiu'ete'eano'o hari manōḡani'a bororu on-amiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'! Aduga ḡehaḡa eḡe mazao fureru'ete'ano'o, hari manōḡani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu eḡe'a Keriso u'ano ḡu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'aḡa ne enoga taufe edau'ete'e azaḡa, zu vase nunu ḡehaḡani'a edere ḡouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa'e, eḡe'a ḡu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a ḡoere inare harame'ohe.

* 1:1 ga bisofu

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariḡa haram'e'ta'a'e, ze eḡe gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihih ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e eḡe danahihi radu, hari manōḡa haram'e'te'e e'azaga'e, hari manōḡa hina haram'e'ohe. ¹⁶ Zama manōḡa hina haram'e'te'e e'azaga'e, hari manōḡa biroga veize, Badi'a'a e ḡu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zeḡe zamarone eḡe mazao teadu haram'e'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e e'azaga'e nize boro reihi radu Keriso hariḡa haram'e'ohe. Ze haram'e'ta'a'e, zamaze'e mene deheḡa. Ze 'ouge'ena'a, eḡe'a ḡu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauḡe'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zeḡe'a haram'e'ta'a'e, zamaze'e duduga ga mene, ago zamaro'i! Ḡoere boro'e Keriso hariḡa haram'e'te'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazaḡa e edeḡa, zae'a eḡe veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaḡoḡani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a ḡu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ḡabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eḡe mazao nagini'a fureraune zu, e'e mene mazaḡarohi'uma. U e'e iḡaiḡa inare ḡoere'ete'e teige, izidi zuni inare ḡoeri'uma. Ebu e ḡabode radine, ga rudaune, eḡe haḡai nidu'a'ono'o vaze nu'a Keriso nigunoga urate'ohe. ²¹ Mazaḡa eḡe mazao'e, ḡabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manōḡa hune hidi'uma. ²² Rehano eḡe'a ḡabode radine, eḡe gau u'ano vaze ḡehaḡani'a Badi'a ḡoere egadu, ḡabone hidi'uma. E'ano'o e aḡu'a, no'e ibiḡano onamine manōḡa. ²³ E zamahe aheu nemaḡano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manōḡa tauḡi. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ḡabode radine, manōḡa. 'Ougine zae danazoga idaḡa. ²⁵ E hube hune 'ouguine manōḡa rae zamare'ohe. E edeḡa, e'e ḡabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. ²⁶ 'Ougadu eḡe'a bare amine, za'e eḡe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e e'azaga'e ḡahunoneḡa manōḡa hidi'uma

²⁷ Ḡoere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manōḡa mae ḡihine'ete'e vazeḡa ra'ete'e haḡaiḡano da'o onamo'i! 'Ougine, eḡe'a ḡiazi' amine, ga haba faḡanono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manōḡa aḡiro hau'ete'e e'azaga'ono'o hari manōḡa inare biretite'ete'e. ²⁸ Ebu aduga zini'ete'e e'azaga'e mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ḡoere'ete'e eḡe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haḡaiḡa, aduga zini'ete'e e'azaga'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ḡabone hidi'uma. 'uguḡa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. ²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e ḡahunoneḡa manōḡa da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ḡahunoneḡa manōḡa zuni zeneha. ³⁰ Eḡe'a hidirote'e adugaḡa zae'a horonirote'e heuḡa, zae'a e'e adugaḡa hide'ohe. Ebu eḡe'a ize e'e adugaḡa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manōḡahe? Za Vine Zaḡoḡa teite radiu'ena'a, ane

teite matu'e tibururu'e'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuḡazi'e'hehe? ² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ḡiriḡiro'i! Zamarone tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gauo'i! Za'e 'ouge haḡae'ena'a, eḡe matu'u borofe huno'i! ³ Ago inaho'i! Nize boro reihira'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovaradu, vaze zamare ḡihizo'i, u za'e ze 'u'uḡano rae zamaro'i! ⁴ Zae zae'a manōḡa hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manōḡa hidoga veize zuni zamaro'i!

⁵ Za'e, radoneze zamaḡano haḡaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haḡaidote'e teige haḡao'i!

⁶ Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idaḡa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niḡa boro mene obone giganiro.

⁷ Ebu niḡa boro modadu, vaze raena'a, tuḡure vazeḡa teigiro.

⁸ Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.

Ebu Badi'a ḡoere mene vari'ohaudu. Ane'a ruda'uma ibiḡa rehano onaminu.

Ebu vaze haḡaiḡa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae ḡihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ḡihi'a haro.

E'e niḡa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uḡano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ḡuḡuroga veize.

¹¹ Ebu ḡuḡurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.

Ze 'ouge haḡae'ena'a, Badi'a emeḡe Mama ni mae ḡihi'uma.

Gabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i

¹² E'ano'o vazehe manōḡa nidu'a, zae'a Badi'a ḡoere ibiḡano iḡaiḡa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i! U mene eḡe'a zae teite radiu'ete'e zamaḡano da'o, rehano izidi eḡe o'o'ano zuni borofe inare gauo'i! ¹³ Mazaḡa zae'a Badi'a ura haḡaiḡa haḡaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e haḡae'ohe.

¹⁴ Gau nidu'a zamaḡano ago ḡoere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, haḡao'i!

¹⁵ 'Ougine za'e vaze duduga tauḡi re'uma, zu vaze'a mene debaze ḡoeri'uma. Ebu izidi ega, haḡai ve'oḡa azaḡa ḡunuḡano, sau'ani 'ahoga mene haḡaadu, Badi'a ubuga ubuga teiḡe, radifo. Za'e, e'e ḡunuḡano buzuvu'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i! ¹⁶ Ebu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma ḡoe'a vaze veize rae fureno'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madaḡano, eḡe'a zae bo'aḡano gau aduga haḡaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. ¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, eḡe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi. ¹⁸ E'ano'o zae zuni eḡe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azaḡa u'a Timoteo tuḡuni'uma

¹⁹ Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vaḡe Timoteo ariga tuḡune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eḡe zuni matu'i'uma. ²⁰ Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuḡa zae zamare'ete'e e'e vazeḡa 'ahoga o'o'a. ²¹ Mazaḡa vaze ḡehaḡa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ḡauḡa mene

zamaradu, zege hune'a urate'ete'e gauga zamare borofe'ohe. ²² U za edega, Timoteo'e haagai manogano Badi'a gau hagae'ohe, mazaqa ani hari manoga haramoga veize ege teite faifaine gaue onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige ege teite gaue onainu. ²³ E'ano'o 'adao ege mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vage tuguni'uma. ²⁴ Ebu ege zuni zae vage ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiga'e Zuhi'a Boro'a haqaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaqa vage tuguni'uma ra'ohe

²⁵ U Efaforodito, ani ege nego. Ani ege teite gaue'ohe, zu uti azaqa teige ege teite hari manoga bire'ohe. Ani'e zae'a ege u'a tuguniro. E'ano'o ani onaadu e gau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vage bare tugunine manoga ra'ohe. ²⁶ Mazaqa ani zae nidu'a giazihira radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginirote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaqa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuganeadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamaqano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuganiro rehano, ege zuni vetugahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e garihe zae vage tugune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu ege zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro' ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ghino'i! Za ani hega vazega nigunine manoga! ³⁰ Mazaqa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauga haqaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamaqano haqai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Ege'a ibite iraduguzirote'e goe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e ege mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a agu'a zu haqai sau'a hagae'ete'e azaqa veize giano'i! Ze'e Iuda azaqa. Iuda azaqa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iguri haqaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauga'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaqa. Eme'e Badi'a Vine Zaogani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iguri hagae'ete'e. Zu Badi'a ubuga rouga radu zege edegano gauete'e azaqa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haqaiqa. ⁴ Rehano vase 'ahogani'a ani'e vase nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ghini'uma ra'ete'e borofe zamarine, ege zuni ege moneo borofe hune rouga idaga.

U vase 'ahogani'a ahiri gauga gehaqa hagae'ohe rae zamarine, a'e ege'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu ugudu fare meiotene, ahirihe rana iguri haqairo. E'e Isaraela vazega, Beniamini iduhu vazega, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro goe'a moneo'e Farisea vazega, goro goe'a faifaine haqaido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azaqa ege'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azaqa goro goe'a faifairu haqaadu, duduga ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Ege'a ahi gauga'e manoga taugi zu gau boro bagaqa rae zamarinu. Rehano Keriso'a ege veize rudarote'e ederirote'e, 'uguga haqaiqa'e

huga o'o'a haġaiġa rae zamarinu, mazaġa e'e Keriso ederihi reinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare haġaidote'e haġai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, eġe Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoġa boro bagaġa. E'e, Keriso u'ano haġaihe amahiġa nidu'a modiro. Ebu 'uguġa haġaiġa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi eġe inarao goro ġoe'a haġaadu, Badi'a ubumao duduġa rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduġa rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaġa eġe'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihi, zu ani'a runeono'o bare ġabodirote'e gigi'aġa ederihi, zu ane zaharanirote'e teige eġe zuni zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige eġe zuni haġai sau'a moneono'o rudau vaġinihi. ¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, eġe'a Keriso teite runeono'o bare ġabode iġunadu, e'e ġaboneġa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguġa haġaiġa nidu'a haġae hauġeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teiġe duduġa hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e haġaiġa haġae hunihi rae ize inare'ohe, mazaġa, e'e Keriso hune teiġoga veize, Keriso Iesu'a eġe meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teiġe huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, ġau tiba 'adi haġae hunihi ra'ohe: E'e, ġaruni moneo haġairote'e ġauġa nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone ġauġa da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gaue'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teiġoga veize inare oname'ohe zu ġonagano Badi'a'a naeġa ini'uma. E'e naeġa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazaġa Keriso'a eġe veize gau haġairo.

¹⁵ E'ano'o emeġe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoġa meirote'e azaġa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu haġai nu zamaġano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doġo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano ġoere boro'e emeġe iniuiniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunaġano haġae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, eġe teiġo'i zu emeġe'a ihozirote'e haġaiġano radiu'ete'e azaġa faine ġiane'ena'a zeġe zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazaġa vaze ġehaġani'a agire teiġe Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguġa azaġa haġai 'ai ġae ġehaġa me'odo ziniro rehano izidi zeġe haġai zamradu nihe vuġani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e ġonagano rudaune, irerogao diuġi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e haġaiġa da'o haġae radiu'ohe. Ebu mazagaru haġaiġa haġae'e rehano, a'e zeġe'a bare ite'ohe, zeġe'a zamare'ete'e ġauġa nidu'a'e raha 'adi ġauġa. ²⁰ Rehano emeġe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ġabofi'uma vazeġa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ġau nidua'a zuhi'ani'et'e inaraġa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madaġano, e'e inaraġa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziġa manoġa heuġa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'i! E'e za zamare rudau'ohe zu ġiazihhi ra'ohe. Ebu za'e eġe matu'ohi'ohe, zu eġe'a niguze'ete'e azaġa.

Inara Ġoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azağa bobo zamaze tibuno'i. ³ Ege teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazega, ga'a rogae aheu e'e danazite'e ege'a umie'ohe. Ze'e hari manoga haramoga veize ege teite inare gauido. Ze'e Kelemenito zu ege teite gauidote'e azağa nunu teite gauido. Ebu zege nidu'a ni'e Badi'a'a gabone bukağano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize hağairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao rogeru rado'i, vase nidu'a'a za'e rogega rae horozoga. Za 'adi zamaro'i! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Gau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e gauğa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene igaiğa Badi'a Mazao manoga tauği ro'i! ⁷ Ebu Badi'a'a zama rogega zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazağa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama rogega a'a'e boro nabuğa zu hoe'ağa, vase'a zamaroga zu mene idağa.

⁸ Nego nabudi, goere gonagano 'ahige reih! Hağai ahiguğa zamare onamo'i! Huga goere'ete'e hağaiğa, gubatite'ete'e hağaiğa, hağai duduga, zama deheğa hağaiğa, vase'a matui'uma hağaiğa manoga zu vase'a rae gihini'uma hağaiğa manoga. Nagi hağai manoga tauği ga vase'a niguni'uma hağaiğa manoga horono'idene e'e zamare'eno'i! ⁹ Zae'a ege mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e goe'a nidu'a, zu ege hağai horonirote'e hağaiğa nidu'a, zae radone zamağano hağao'i! Ebu zama rogega rife'ete'e Badi'ağani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azağani'a Paulo danane'ena'a gau tuğuriro

¹⁰ E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazağa fağa hune radate'e enogano, za bare ege zamaradu ege ferehidote'e gauğa tuğurodo. E edeğa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiğa mene hidiro. ¹¹ E gau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazağa ege mazao nagini'a fureraune, a'e gau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idağa da'o. ¹² E edeğa, gau o'o'a zamağano radiu'ete'e radoneğa, ga gau geğağa zamağano radiu'ete'e radoneğa. Radone nagiga zamağano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu geğağa ga o'o'a, gau geğağa ga o'o'a. ¹³ E'e, radone nagigano zu gau nidu'a hağaoga idağa, mazağa Keriso'a inarağa ini'e 'ahine. ¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoga tauği.

¹⁵ Filipi azağa, za edeğa, zae'a hari manoga gadaheğano igirote'e madağano bone, e, zae haba Makedoniaono'o igunirotene, zae Filipi ekalesia azağani'a da'o gau nu ini'ena'a danahiro, u neğa 'ahoga 'ahoga ekalesiağa azağa'e mene 'ougiro. ¹⁶ Ege'a Tesalonika neğano radiunute'e zamağano zuni, e gau'a ferehinutene, za ege veize bare bare gau tuğurido. ¹⁷ E'e zae'a gau nu bare tuğuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeğa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. ¹⁸ E'e ferehe'ete'e gauğa nidu'a 'ada. A'e boro bagağa. Zae'a ege veize tuğurirote'e gauğa, Epaforodito'a odohe onairotene, gauhe'a gehararo. Zae'a tuğurirote'e gauğa'e Badi'a gahunohau'ete'e hohoğa manoga heuğa. A'e Badi'a'a mae gihine'ohe, zu matu'e'ohe. ¹⁹ Ege Badi'a'a, ane gauğa geğağa bagağano'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, gauze'a fereze'ete'e madağano.

²⁰ Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. ²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa * neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manogani'a zae vine teite radiu'eno'i!

---

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo'a emeḡe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gauḡano ohohiro. ² Fefa 'adi'e Kolose neḡano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gaue'ete'e azaḡa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeḡe mama'a manohuga zu zama roḡeḡa zeno'!

Paulo'a manōḡa tauḡi ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iḡaiḡa kurau'etene, Badi'a, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manōḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Mazaḡa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeḡa adureo ruhinirote'e mae ḡihini'uma 'ahine. Za'e hari manōḡa ḡoe'a huga ḡadaheḡano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeḡa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶ E'e hariḡa manōḡani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaḡa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariḡa huga igiro. E'e madaḡanonono'o onao izidi, zae'a ḡaboneze ḡihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaḡano hari manōḡani'a vaze zamao gauadu, ḡaboneze ḡihune'ohe, ebu hari manōḡa mae ḡihine'ete'e azaḡani'a ḡeharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manōḡa ihoziro. Ani'e emeḡe teite gaue'ete'e zu emeḡe zamarone. Ani'e Keriso veize iḡaiḡa gaue'ena'a emeḡe danafe'ohe. ⁸ Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaḡoḡani'a inaraḡa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeḡe'a zae hari 'ouge igirote'e madaḡanonono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, ebu Badi'a ahiḡe umine'ohe; Vine Zaḡoḡa hina ani'a zama huhuzaḡa zu edeḡa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauḡa zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuḡa reifine zae'a nagini haḡae'ete'ea Badi'a'a za'e manōḡa reifine, zu zae'a haḡai manōḡa nidu'a faifaine haḡaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahiḡe kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraḡa ḡonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraḡa hina zae'a mene ḡarihe maḡunifine, zu adugani'a onait'e'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹² Ebu eme hena ahiḡe kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeḡe Mama mazao manōḡa tauḡi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaḡani'a Badi'a haba aḡaḡa zamaḡano radiu'ena'a me'uma manohugaḡa, zae zuni zeḡe teite meifine, ibitoziniro. ¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeḡe mae vaḡifiro, ebu ane ubuga zamaroneḡani'a zuhi'ani'ete'e zamaḡano ohofiro. ¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeḡe ḡabofiro, ebu emeḡe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idaḡa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraga furene'ohe. Iesu Keriso'e, ḡau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ḡau nidu'a'e ani 'u'uḡano. ¹⁶ Mazaḡa

Kerisono'o Badi'a gāu nidu'a haḡairo, adure zu rahao radiu'ete'e gāuḡa, horone'ete'e zu horonoga mene idaḡa gāuḡa haḡairo. Badi'a'a vine zuhi'aḡa, tuḡure viga inaraḡa ebu gāu inaraḡa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haḡairo. ¹⁷ Keriso'e gāu nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a gāu nidu'a radiu oname'ete'e zu gāu nidu'a gāue tiburu'ete'e haḡairo. ¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. Ġadaheḡano'e gāu nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ḡabodi'uma azaḡa bo'aḡano ane'a ibite ḡabodiro. A'e gāu nidu'a ane'a zuhi'anoga veize. ¹⁹ Mazaḡa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaḡano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haḡai furenehuni'uma. ²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vase zu gāu nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu gāu nidu'a bo'aḡano zama roḡeḡa veize Keriso'a satauroo ruḡa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e gāuḡa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haḡai sau'a haḡaidote'e u'ano, za zama'e agireḡa radu, Badi'a mazaono'o fararo. ²² Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduga, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoga zamaḡano, ḡabone manoga me'uma reirote'e ḡoe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduga re'uma. E'e hariḡa manoga'e haba nidu'a zamaḡano harama onaeha. Ebu eḡe, Paulo'e Badi'a'a hari manoga harama'ete'e gāuḡano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoga haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teiḡe, eḡe zuni eḡe ahiri hina e'e aduḡaḡa hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e haḡaiḡa'e Keriso ahiri'e ekalesia azaḡa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azaḡa tuḡure gāuḡano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane ḡoere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e gāuḡa 'a'a'e amahi hune azaḡa mazao Badi'a'a mene rae furenio, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaḡa mazao furene'ohe. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e gāuḡa manoga 'a'a'e, Iuda mene azaḡa bo'aḡano Badi'a inahe meirote'e azaḡa mazao rae fureniuma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e gāuḡa'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manoga hune u'ano zae zuni manoga hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeḡafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vase nidu'a mazao Keriso hariḡa harama'ohe, mazaḡa emeḡe ura'e emeḡe'a danazadu vase nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduga vaseḡa radu, Keriso ane zamao ohoziuma. ²⁹ 'Ouge haḡae'ete'e veize eḡe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aḡa hina inare gau'e'ohe.

2

¹ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Eḡe'a zae, zu Laodikea neḡa azaḡa, ebu ize mene horohate'e azaḡa nidu'a danazoga veize inare'ohe. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru gāuḡa edere hunoga. U'uru gāuḡa a'e

Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaronega boro bagaga ederi'uma. ⁴ Ege'a 'adi ra'eta'a'e, vase'a zamaguhi goe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Giano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, ege zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a haagai manogano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Gabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae gihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teige, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a goere ihozidote'e teige obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao igaiiga manoga tauqi ro'i! ⁸ Vaze goere faine giano'i! Hena, zege'a tutuze ve'oz'i'uma. Ze'e Badi'a edega zu vase'a nouge nouge radiu'ete'e edega nidu'a raha adi ibigano ihozi'uma. Zege goere'e huga 'o'o'a zu guriro goe'a. Goere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaqa edeganono'o zu haba 'adi vineganono'o. ⁹ Giano'i! Mazaqa Badi'a gabone zu haagai nidu'a'e Keriso zamaqano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vase reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaqano Badi'a haagai nidu'a horone'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o haagai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aga, zuhi'a nidu'a zu gau nidu'a'e Keriso 'u'ugano radiu'ohe. ¹¹ Iuda azaqa'e, Badi'a mone ra'etene, vase 'evore hina ahiri ogaqa vari'e modadu iguri haqae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu gaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iguri haqairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae gihinadu bapatizo meirote'e zamaqano, Keriso teite guriro, ebu Keriso ane teite bare gabode iguniro. Mazaqa Badi'a'a Keriso runeono'o bare gabonirote'e gigi'aga mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o faraunu. U e'e madaqano'e, zae gabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haqairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare gaboziro. Ebu emege sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeqe haqai sau'a u'ano emege 'ute'ete'e Iuda azaqa goro goe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haqae'ena'a, Badi'a'e goro goe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge haqae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aga zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazaqa goro goe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e goe'a hina emege 'utoga mene idaqa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaqano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze haqirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiga, bato iziga muiga zu Iuda azaqa Bana Madaqa u'ano, vase 'ahogani'a zae ve'oqa rae zoitene gararozeno'i! ¹⁷ Mene! Iuda azaqa goro goe'a zu muiga 'u'uga'e Badi'a'a rae tirote'e gauga manoga emege rifuma vineqa isoga. Rehano izidi gau manoga a'e fureraneha. E'e gauga huga'e Keriso. ¹⁸ Gurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tugure viga mazao kurau'ete'e azaqa goere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozih'i ra'ohe. Ze'e tugure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a goeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azaqa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azaqa'e ane ahi'a. A'u'a zu

viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vinega zuhi'aḡaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azaḡa haḡaio radiu'ete'e teige zeḡe ḡoere igi'ohe? ²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!" ²² 'Ahiguḡa goro ḡoe'a'e vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro ḡoe'a'e mene faḡa haḡae'ohe zu dauḡe'ohe. ²³ Goro ḡoe'a 'uguḡa'e edeḡa boro ḡoe'a iraga, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeḡe bare inahirote'e ḡauḡa'e vaze maza'ono'o zu ze'e ḡurire'ena'a nize ufeta mae ovoi'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro ḡoe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vaḡini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Ḡabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro ḡoe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a. E'ano'o ḡabone ḡauḡa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vaḡo'i! Mazaḡa za'e Keriso teite ḡabozadu, ḡabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inaraḡeta radiu'ohe. ² E'ano'o adure ḡauḡa da'o zamaro'i! U raha 'adi ḡauḡa'e ago zamaro'i! ³ Mazaḡa za'e ibi'a haḡaiḡa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamaḡano Keriso teite tiburū radiu'ohe. Badi'a aḡu'a azaḡa'e e'e ederoga mene idaḡa. ⁴ Keriso'e ḡabone iziga zini'ete'e vazeḡa. Keriso ane'a bare onai'uma madaḡano, zae zuni ani teite aḡaḡa manoḡano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a mae mode hauḡo'i! A'e ubuma ḡezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ḡau mae buroga urate'ete'e. Ebu ḡau ḡehaḡa ago urate rudano'i, mazaḡa 'uguḡa vazega'e ire emoga* mazao kurau'ete'e heuḡa. ⁶ E'e guḡa haḡaiḡa u'ano Badi'a'e zamaḡa ḡugine runadu, e'e naeḡa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa teite tiburū radiudo, ebu 'uguḡa haḡaiḡa haḡaido. ⁸ Rehano izidi za'e, maḡunu, zama ḡugi, vaze sausaune'ete'e, vaze ni sausaune ḡoere'ete'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a modo'i! Ebu ufire ḡoea zae hebeono'o ago ro'i! ⁹ Ebu vaze teite ago ḡuriritoto'i, mazaḡa za'e sau'a haḡaoga urate'ete'e zamaroneḡa zu ibite raha 'ada haḡairote'e haḡaiḡa modiro, ¹⁰ ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vaze haḡairote'e iraga idunaḡano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a ḡabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azaḡa ga Iuda azaḡa, ahirio iḡuri haḡairote'e azaḡa ga iḡuri mene haḡairote'e azaḡa, guni'a azaḡa ga Sikute azaḡa†, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa ga boha'a azaḡa. 'Ouge eme'e emeḡe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeḡe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeḡe nidu'a mazao radiu'ohe.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azaḡa zu ane'a zamare borofe'ete'e azaḡa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vaze vetuḡazeadu danazo'i! Haḡai manoḡa vaze mazao haḡao'i! Ḡae'a ḡae bare niḡo mae ovoro'i! Roḡeru rado'i! Ago ḡarihe maḡuno'i! ¹³ Vaze'a zae mazao haḡai sau'a haḡao'idene, ago maḡuno'i, ebu Zuhi'a boro'a

* 3:5 Ire hina vaze haḡadu Badi'a teige ane mazao kurau'ohe. † 3:11 Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azaḡa

zae sau'a rae modirote'e teige zeḡe sau'a zuni rae modo'i! ¹⁴ Ebu haḡai manoga 'adi nidu'a ro'anoga ḡauḡa'e zamarone. Zae vase teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manogano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roḡeḡani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iḡaiḡa Badi'a mazao manoga tauḡi ro'i! ¹⁶ Keriso ḡoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manoga tauḡi radu, Salamo badaḡa, kuru badaḡa zu Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e badaḡa mo'i! ¹⁷ Ebu nagini ḡoero'idene, ga nagini haḡao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano ḡau nidu'a haḡao'i! Ebu ane niḡano Badi'a, emeḡe Mama mazao manoga tauḡi ro'i!

Goro ḡoe'a Keriso mone ra'ete'e azaḡa veize ra'ohe

¹⁸ Roḡae, ohozeze ḡoere ego'i, mazaḡa 'ouguine, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roḡaeḡani'a haḡai'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. ¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! ²⁰ Tah'i'a kome'a kome'a, za'e iḡaiḡa vi'u mogo ḡoere nidu'a ego'i, mazaḡa za'e 'ouge haḡaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. ²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuḡara'uma zu inaraze'a ovo'i'uma.

²² Tuḡure azaḡa, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa, zae gau nidu'a zamaḡano, zuhi'aze tuḡureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gau'o'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gau'o'i! ²³ Ebu nagini ḡauḡa zae zuhi'a veize haḡao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gau'ete'e teige haḡao'i! Za'e vase veize da'o mene gau'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gau'ohe. ²⁴ Mazaḡa ḡiano'i! Za edeḡa, Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zini'uma reirote'e ḡauḡa'e, zae'a gau'e'ete'e naeḡa haḡae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize haḡae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gau'e'ohe. ²⁵ Ḣiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vase'a haḡai sau'a haḡaetene, e'e naeḡa zini'uma.

4

¹ Zuhi'a azaḡa, zae tuḡure azaḡa'e haḡai duduḡano da'o zuhi'azo'i, ebu vase nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazaḡa za mene 'ouguine, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, haḡaize ḡianadu e'e naeḡa zini'uma.

Inara Ḣoea Kuru moneo

² Za'e iḡaiḡa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoga tauḡi ra'ena'a kurano'i! ³ Ebu emeḡe veize zuni kurano'i, emeḡe'a Badi'a ḡoere harami'uma ibiḡa ane'a haḡaifine. 'Ougine, Keriso hariḡa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeḡe'a harame furen'i'uma. E'e Keriso hariḡa haram'e'ete'e u'ano ḡu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. ⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunaḡano Keriso hariḡa eḡe'a doḡo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manoga hido'idene Keriso aḡu'a azaḡa danazoga veize faine zamare haḡao'i! ⁶ Ebu zeḡe teite ḡoero'idene, iḡaiḡa ḡoere iniga hina namize ḡorezo'i! 'Ougine za ze teite ḡoretitine faine naenaezi'uma.

Ḣonaga Ḣoea

7-8 E'e zae u'a Tukiko tuḡune'ohe. Ani'e emeḡe nego zu emeḡe zamarone. Ebu anie ekalesia azaḡa faifairu danaze'ete'e vazega, zu Zuhi'a Boro tuḡure haḡae'ena'a eḡe teite gaue'ohe. Ani'e 'adama eḡe'a nouge nouge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. ⁹ Onesimo zuni ani teite tuḡune ami'uma. Ani'e emeḡe nego zu emeḡe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeḡe'a nouge nouge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Eḡe teite ḡu'ano radiu'ete'e vazega 'ahoga, niḡa Arisitako'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuḡure'ohe. Ane'a ami'uma ḡoe'a eḡe'a ibite tuḡuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ḡihino'i! ¹¹ Vaze 'ahoga niḡa Iesu, ane zuni uhiu tuḡure'ohe. Niḡa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vaze zama ibito zenoga veize eḡe teite gaue'ete'e azaḡa bo'aḡano zeḡe uḡidu ahi da'o'e Iuda azaḡa. Ze iḡaiḡa eḡe danahe'etene zamaha'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuḡure vazega. Ani zuni uhiu tuḡure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iḡaiḡa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ḡauḡa nidu'a edere hauḡadu, edau gigaranoga veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neḡa azaḡa veize inare haḡue'ohe. ¹⁴ Emeḡe nego zu emeḡe zamorone, doketa vazega niḡa Luka ebu Dema'a uhiu tuḡure'ohe. ¹⁵ Izidi eḡe'a uhiu tuḡure'ete'e ḡoe'a Laodikea neḡano Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zeno'i ebu roḡae 'ahoga, niḡa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaḡa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vaze 'ahogani'a zae mazao me'ode hauḡo'idene, hena, Laodikea ekalesiaḡa veize tuḡuro'i, zeḡe kuru neḡano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eḡe'a tuḡurirote'e fefaḡa madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gauḡa haḡae hauḡo'i!", rae no'i!

¹⁸ Eḡe Paulo'a uhiu ḡoe'a 'adi eḡe 'evore hina mirine'ohe. Eḡe'a Keriso hari manoga u'ano ḡu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Eḡe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiaḡa azaḡa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaḡa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoḡa zu zama roḡeḡa zini'eno'!

Tesalonika ekalesiaḡa azaḡani'a Badi'a mazao firote'e haḡaiḡa

² Emeḡe kuru zamaḡano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iḡaiḡa manoḡa tauḡi ra'ohe. ³ Mazaḡa emeḡe'a, Badi'a emeḡe Mama mazao kurau'etene, iḡaiḡa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae zamarone vase mazao'e boro 'ahine, za'e zeḡe veize gau boro haḡae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e ḡoe'a mae obene gigan'e'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamarone azaḡa, eme edeḡa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. ⁵ Emeḡe'a hari manoḡa haramo zinirotene, mene ḡoere isoḡa hina rehano, inaraḡeita haramido. E'e zamaḡano Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gauadu, emeḡe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeḡa emeḡe'a zae teite radiunute'e zamaḡano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeḡe radoneo horonidotene, hari manoḡa'e mene ḡuriro hariḡa reido. ⁶ Za'e hari manoḡa mae ḡihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zaḡoḡani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoḡa mae ḡihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeḡe haḡai zuni Zuhi'a Boro haḡai haḡaiḡano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa hariḡa egaduni, zae haḡaio haḡae onami'uma ra'ohe. ⁸ Mazaḡa Zuhi'a Boro hari manoḡani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamaḡano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariḡa vase nidu'a igi hauḡeḡa. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma. ⁹ Mazaḡa vase nidu'a edeḡa, ze'e, emeḡe'a Tesalonika haba'ano hari manoḡa haramadu, zae'a mae ḡihinirote'e, e'e hariḡa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge ḡuriro badi'aḡa higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aḡa da'o zae Zuhi'a Boro radu, tuḡureḡa haḡae'ete'e, e'e hariḡa zuni me'odofi'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Theovait'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vaseḡa, zuni mada ḡonagano haḡai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madaḡano, ani eme ḡabofi'uma vaseḡa.

2

Paulo'a Tesalonika neḡano haḡairote'e haḡaiḡa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeḡa, emeḡe'a Tesalonika neḡano 'i'udirota'a'e, mene tauḡe amiro. Mazaḡa zae ḡehaḡa hune'a e'ea hari manoḡa mae ḡihiniro. ² Za edeḡa, emeḡe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neḡano vase'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neḡa amirotene, emeḡe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'aḡano, rehano Badi'a

hari manoga inare haramiro. ³ Mazağa emeğe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, hağai sau'a zae mazao hağaifine zu zae so'ozifine mene haramiro. ⁴ Rehano eme'e hari manoga harami'ohe, mazağa Badi'a'a eme 'ai manoga radu, hari manoga harami'uma gauğano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeğe'a haram'e'tene, mene vase'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiğano haram'e'ohe. Badi'a ani emeğe zama faifaine ġiane'ete'e vaseğa.

⁵ Zae edeğa, emeğe'a ġorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ġau mougau radu mene so'e ġorezinu. Badi'a huga ani eme hağai edeğa. ⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vase 'ahoga 'ahogani'a nife mae ġihinoga radu gaido, ⁷ eme'e Keriso'a tuğuirote'e apostoğa azağa 'ahine, nife boro azağa rouga zuni idağa. Rehano eme'e, roğa'e'a ubuga duğuru faifaize'ete'e teige, zae bo'ağano roğeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoga haramo zinirotene, ġabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ġau nidu'a hağao ziniro. Mazağa emeğe zamarone zae mazao'e boro bagağa. ⁹ Nego nabudi, za hubehune edeğa, emeğe'a zae mazao Badi'a hari manoga harami'ute'e zamağano, emeğe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeğe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gaido.

¹⁰ Hubehune za'e hağaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeğa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azağa teite, emeğe'a radiunute'e madağano, hağaife'e, Badi'a'a matu'i'uma hağaiğa zu duduga ebu mene ve'oga hağaiğa hağainu. ¹¹⁻¹² Zae edeğa, ohoze'a ubuga duğuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gıgaru onamogardu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma hağaiğano radiu onamifine. Mazağa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iğaiğa Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe, mazağa za ağua mazağano emeğe'a Badi'a hari manoga haramo zinirota'a'e mene vase ġoere, rehano Badi'a ġoere rae radu zae'a mae ġihiniro. A'e hube Badi'a ġoere. Ebu e'e ġo'e'ani'e, zae, Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e azağa, zamao gaue'ohe. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamağano Keriso Iesu niğano radiu'ete'e ekalesiağa azağani'a hağaidote'e teige hağairo. Zeğe'a Iuda azağa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azağa mazaono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azağa runedirota'a'e, Iuda azağani'a, ebu emeğe hegofe bufirota'a zuni Iuda azağani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma hağaiğa hağae'ohe. Ze'e vase nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azağa'e, mene Iuda azağa mazao hari manoga haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ġabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeğe hağai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a mağuno zenadu, naeğa hağaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neğa azağa ġiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neğano Iuda azağani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azağa teige emeğe'a muhize iğuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ġiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ġiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vađe bare amoga radu ibi vađe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vađe amihi reiro. Hubehune eđe, Paulo'a bare ibiğa vağiro

rehano, Satani'a haḡai nunuo'no'o 'uuro. ¹⁹ Eme ura'e bare ḡiazihi ra'ohe. Mazaḡa emeḡe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e madaḡano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madaḡano eme'e zae'a naeḡa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma. ²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

¹⁻² Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vaḡe tuḡune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena neḡano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manoga haramo'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuḡuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie giganoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hahari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e azaḡani'e aduga hidi'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaiḡani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuḡuniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a daugi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manoga odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoga odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiḡa eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡiaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaranaha. ⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaiḡani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoga taugi re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigrafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vaḡe amite'e ibiḡa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onait'e madaḡano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

¹⁻² E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneḡano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu'a niḡano rinede umize'ohe. Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a

rifirote'e gōe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'i!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaḡozaḡoga urate'ohe, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaiḡaono'o vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozaḡe zu gubane ibiḡano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'i! ⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'i! A'e Badi'a aḡu'a azaḡa haḡai. ⁶ E'e haḡaiḡa sau'a'e negoḡo nabugo mazao ago haḡao'i! Inuga teite ago daroo'i! Mazaḡa 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e vazega'e Zuhi'a Boro'a e'e naeḡa ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e gōe'a. ⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiḡa mene haḡaifine, rehano zaḡozaḡo radoneḡano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu gōe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vazega'e, mene vase iradugu gōe'a mae ḡihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani ane Vine Zaḡoḡa tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu gōe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizih! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e gōe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i! ¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gaue'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vase 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuḡa rano'i! Ze 'ane rune vazega'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e gōe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e gōe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozu'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viga ḡihi'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifi'uma, ebu magube zamaḡa diuḡi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e gōe'a hina zae bare inaratito'i!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaḡa za edeḡa tauḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. Ḡonore'a ohere onait'e teige onai'uma, ebu vase

nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme uniho manoga maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduga boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaḡa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaḡa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ḡonore'a zaguzaguze'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu agaḡa zamaḡano radiu'ete'e azaḡa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaḡano mene radiu'ete'e azaḡa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaḡa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haḡaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaḡa re'ore'e radiu'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano re'ore'e'ohē, ebu gage baboru'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano gage baboru'ohē.

⁸ Rehano eme'e madai agaḡano radiu'e 'ahine, haḡaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haḡaiḡa'e eme 'ahige haḡai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vaze zamari'uma. A'e uti vazegani'a ahiri biriḡa hina ahi'a 'ue'ete'e heuḡa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ḡabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazegani'a utio vadini biriḡa hina vadiga 'ue'ete'e heuḡa. ⁹ Mazaḡa Badi'a'a emeḡe me'ofirota'a'e, mene maḡunofeadu, emeḡe sau'a naeḡa riffine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuḡunadu, emeḡe sau'a naeḡa mae vaḡinadu, ḡaboffine. ¹⁰ Ane'a onaitē'e madaḡano, eme'e ruga ga ḡaboga rehano, ane teite ḡabone tuḡutuḡu radoga veize, ani emeḡe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a eḡe ḡoere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ḡonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohē. Zae bo'aḡano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'i! ¹³ Zeḡe'a zae veize gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeḡe mazao to'i! Zae zae nidu'a uniho manoga zamaḡano rado'i! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohē. Gauoga mene urate'ete'e tubuḡa azaḡa'e zeḡe hadi gauḡa veize iraduguzo'i! Zamaḡa rereḡa azaḡa'e inarazo'i! Zoreḡa azaḡa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazeḡa nina'a, e'e naeḡa ago haḡao'i, rae no'i! Rehano iḡaiḡa nabuḡota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manoga da'o haḡae'eno'i! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoga rehano, Badi'a mazao manoga tauḡi ro'i! ¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'i! ²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! ²¹ 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine ḡiano'i! Ebu manoga ḡauḡa'e mo'i, ²² u sau'a ḡauḡa'e ago mo'i!

Ḡonaga ḡoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene

haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'aḡa, ani ḡoere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoḡa teite mae ḡihiteto'i! ²⁷ Zuhi'a Boro niḡano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!

²⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manoḡani'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaġa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Eġe, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neġa ekalesiaġa azaġa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeġe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaġa. ² Eme 'ahige rae zihi: Badi'a emeġe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoġa zu zama roġeġa zini'eno'!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane haġai naeġa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iġaiġa Badi'a mazao manoġa tauġi ra'ohe. Eme 'ouge haġae'eta'a'e manoġa. Mazaġa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. ⁴ E'ano'o neġa neġano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiaġa azaġa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vase'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamaġano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ 'Uguġa haġaiġani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada ġonagano ane ane haġai naeġa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofi-ete'e haba'a diuġoga'e idaġa rae re'uma veize, za'e aduga madaġano 'ouge edau gigaunu. ⁶ Badi'a'a haġae'ete'e haġaiġa'e nidu'a duduġa. E'ano'o zae sausaue'ete'e azaġa'e Badi'a'a e'e naeġa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azaġa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoġa zini'uma, ebu emeġe zuni rifi'uma. E'e haġaiġa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruġa ġehaġa teite zu ire roga duhuġa teite adureono'o fureru'uma madaġano, Badi'a'a haġai'uma.

⁸ Badi'a ni mae ġihinoga mene urate'ete'e azaġa zu, emeġe Zuhi'a Boro Iesu hari manoġa iġi mode'ete'e azaġa'e, Badi'a'a e'e sau'aġa naeġa zini'uma. ⁹ E'e naeġa'e radiu tuġutuġu gigi'aġa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inaraġa boro bagaġaono'o mae vaġizi'uma. ¹⁰ E'e haġaiġa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaġano fureru'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azaġani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae ġihinirote'e azaġa'e ane aġaġa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeġe'a Iesu hariġa me'odo zinirote'e mae ġihiniro 'ahine, zae zuni zeġe teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iġaiġa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idaġa ra reifine. Ebu ane'a inaraġa zenadu, zae'a haġai manoġa nidu'a haġaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano haġai manoġa nidu'a haġao'i! ¹² Emeġe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeġe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoġa zini'ete'e u'ano, vase vase'a zae haġai manoġa horonadu, emeġe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae haġai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vase sau'a hune'a fureru'uma

¹ Nego nabudi, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e zu emeḡe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madaḡa 'ai feureha reite'e ḡoe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'! Vaze 'ahogani'a Vine Zaḡoḡani'a e'e ḡoe'a'e rae inare reite'e ga, vaze'a haramirote'e ga, emeḡe'a tuḡurirote'e fefaḡa zamaḡano touga rae reite'e zuni ago ego'! ³ Za'e e'eguḡa ḡuriroḡa ḡoe'a'e ago hune zu ego'! Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vaze ḡehaḡani'a Badi'a aḡireni'uma, ebu Badi'a goro ḡoe'a rae mode'ete'e vazeḡa sau'a huneḡani'a furera'uma. Ani'e ḡonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. ⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vaze'a Badi'a teiḡe kurau'ete'e ḡauḡa nidu'a aḡireni'uma, ebu Badi'a zu ḡau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuḡe eho'ri'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeḡa, ḡoere 'adi'e eḡe'a zae teite radiudote'e madaḡano zido. ⁶ Zuni zae edeḡa, izidi aḡire vazeḡani'a furera'uma ibiḡa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ḡoitorirote'e madaḡanobu'u, ani'a furera'uma. ⁷ Badi'a goro ḡoe'a aḡirohau'ete'e zamaroneḡa sau'ani'a vaze vaze zamao sifu gau'e'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaḡa aḡire vazeḡani'a gau'i'uma ibiḡa'e vaze 'ahogani'a 'ue radi'uma, aḡire vazeḡa 'ue radiueta'a'e vazeḡa'e Badi'a'a mae vaḡini'udu'u, ⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaḡa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ḡoe'a inaraḡa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onaite'e agaḡaḡa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aḡire vazeḡa'e Satani'a gau'i'uma ibiḡano gau'e onai'uma. Satani'a gigi'aḡa hanadu ani'e haḡai nu badeḡa, tahi zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ebu haḡai nunu nidu'a ḡuriro moneo haḡai'uma. ¹⁰ Ebu aḡire vazeḡa sau'a haḡaiḡa nunu nidu'a hina rune ibiḡano radiu'ete'e azaḡa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manōḡa, ḡoere huga mae ḡihinifone, Badi'a'a ḡabozifo rehano, ze'e mae ḡihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiḡano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manōḡa mene mae ḡihiniro ahine, Badi'a'a zeḡe zama mae ḡunuḡununi'uma, ebu ze 'ane ḡuriro ḡoe'a'e huga radu mae ḡihini'uma. ¹² Ze'e ḡoere huga, hari manōḡa mene mae ḡihiniro, ebu haḡai sau'a sau'a matu'uḡa haḡairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheḡe ḡorezi'uma, "Za'e sau'a haḡa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaḡa, eme iḡaiḡa zae u'ano Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe. Mazaḡa za 'ai ḡabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaḡoḡani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gaḡa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manōḡa mae ḡihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae ḡabodoga rae zamaziro, ebu emeḡe'a hari manōḡa haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agaḡa manōḡa zamaḡano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau giganadu, emeḡe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihirote'e ihoreḡa ḡoe'a zamare radiu'eno'!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeḡe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haḡai manōḡa haḡaite'ea, zu ḡoere manōḡa reite'e moneo inarazo'! Badi'a ani emeḡe zamariro, ebu ane manōḡa u'ano inara rifi onamo tuḡutuḡu. Keriso'a emeḡe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuḡutuḡu gaḡa rifoga veize

gōitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuḡutuḡu gāuḡa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azaḡa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ḡoere 'ahoga'e 'ahigūḡa: Emeḡe veize kurano'i, zae'a hari manōḡa mae ḡihinirote'e teige, Zuhi'a Boro hari manōḡani'a ḡarihe rovoḡifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaḡa sau'a hunēḡa maza'o'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaḡa mene vaze nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e ḡoitoroneḡa mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma. ⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeḡe'a haramo zini'ete'e haḡaiḡano zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e haḡae onami'uma ra'ohe. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaḡano rinede onaminate'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haḡaiḡano onamoga.

Tubuḡa azaḡa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano eme 'ahige zih: Iesu moneo ra'e rehano, tubuḡa azaḡa, zu emeḡe'a ihozidote'e haḡaiḡano mene radiu'ete'e azaḡa mazaono'o vaḡino'i! ⁷ Zae edeḡa, emeḡe'a haḡae'ete'e teige zae zuni haḡaine manōḡa. Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vaze ogomu naeḡa mene haḡadu mene mae autauḡinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro haḡaido. ⁹ Eme'e apostolo azaḡa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauḡoga idaḡa rehano, emeḡe'a gauadu ogomu hidido. Emeḡe'a gau ḡihau haḡae'ete'e zae'a emeḡe haḡai horonadu, zae zuni 'ouge haḡaifine. ¹⁰ Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano zina'a, 'Iniu vaze gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubuḡa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vaze da'o dudize'ohe. ¹² 'Uguḡa azaḡa'e, emeḡe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i! ¹³ Ebu nego nabudi, za'e haḡai manōḡa haḡae'ete'e moneo ago fuḡozo'i!

¹⁴ Iniu vaze'a emeḡe'a fefao 'ada teate'e ḡoe'a rae modo'idene, e'e vazegani'a nagini haḡae'ete'e ekalesia azaḡa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize. ¹⁵ Rehano ani agire vazeḡa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Ḡonaga ḡoe'a

¹⁶ Zama roḡeḡa rifi'uma Zuhi'aḡa Boro, ane'a iḡaiḡa zae radone nidu'a zamaḡano ane zama roḡeḡa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ Ḡonaga 'adi ḡoe'a'e eḡe, Paulo'a eḡe 'evore hina uhiu ḡoe'a mirihe'ohe. A'e eḡe'a hubehune tuḡureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manōḡani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!